

Arxiu històric FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Les sectes a Catalunya: aproximació a la seva implantació, la seva expansió i el seu embalum

Raimon Bonal

FEBRER 1991

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

L'anàlisi del qüestionari familiar

El Centre de Recuperació, Orientació i Assistència al Sectari (CROAS) demana a les famílies que acudeixen a la consulta d'omplir un qüestionari amb la finalitat d'obtenir el màxim d'informació possible per tal d'iniciar un tractament o una intervenció.

A més d'aquesta utilitat terapèutica pròpia de CROAS, es pretén fer fixar les mateixes famílies en una gran quantitat de detalls que, sense adonar-se'n, els poden passar desapercebuts; és a dir, hi ha una clara voluntat conscientitzadora entorn de possibles elements que hipotèticament poden donar explicació de l'episodi sectari d'un membre de la família i, que per la força mateixa de l'evidència rutinitzada, hom no hi ha fet una gran atenció. Hi ha clarament un vessant educatiu per part de CROAS.

El qüestionari esmentat, que inclou temes tan transcendents com l'evolució personal del fill o la filla com a condicionadora dels problemes que estiguin a l'origen de l'episodi sectari, l'experiència feta dintre del grup i els factors familiars que poden explicar determinades conversions, forma part d'un conjunt temàtic que permet comprendre el que ha passat: la correspondència recíproca entre la família i el fill afectat tant la d'abans, la de durant i, eventualment, la de després de l'episodi sectari; la documentació (articles, retalls de premsa) que digui referència al grup al qual va pertànyer i que la família ha pogut obtenir en el temps de relació amb la institució sectària; i qualsevol informació que pugui ajudar a comprendre i avaluar els problemes i les dificultats que ha generat la situació.

Els capítols temàtics del qüestionari són els següents:

- I. Informació general
- II. Situació familiar
- III. Trasfons religiós
- IV. Experiència familiar amb la secta
- V. Evolució personal
- VI. Història psicològica, i
- VII. Actitud de l'adepte davant la secta.

El conjunt és coherent i respon temàticament a una lògica de la intervenció individual i individualitzada; hom té la impressió que la globalitat permet construir un marc clínic i de diagnòstic suficient per a procedir posteriorment a un treball terapèutic capaç d'afinar més ajustadament i directament en una orientació personal i social amb l'ànim de trencar una dinàmica que és la que explica les situacions.

Consideracions epistemològiques

I es demana al sociòleg d'elaborar aquests materials per a veure què diuen de cara al tema de les sectes que fa l'objecte d'un determinat estudi. I, almenys, la demanda suscita dos gravíssimes objeccions a més d'una gran quantitat d'interrogants que posen en dubte la seva utilitat.

Es fàcil passar de l'ús dels qüestionaris com un de tants instruments per a captar la realitat social, a un veritable abús dels mateixos. L'abús es dona precisament quan no s'ha partit prèviament d'un marc teòric que permeti la construcció de l'objecte d'estudi i que articuli hipòtesis de treball sòlides com a preguntes pertinents a fer a la realitat que es tracta d'analitzar. En ciències socials l'abús és inacceptable i aquesta és la primera gran objecció que el proposat projecte d'anàlisi ens planteja. Aquesta objecció condiciona seriosament la seva mateixa validesa.

La segona objecció és la que neix de la intencionalitat mateixa de la confecció d'aquest qüestionari. Queda evident la doble finalitat manifesta: la intervenció terapèutica o clínica sobre un subjecte suposadament conflictualitzat per l'episodi sectari i la voluntat conscientitzadora en la mateixa família com a desconexora d'una realitat que té entre les seves mans i que no sap elaborar per manca d'instruments.

Aquest és un qüestionari individual que té l'objectiu de captar un procés personal o socio-familiar per tal de justificar una intervenció social o clínica. Es per això que el conjunt de les informacions que aporta no permet fer-ne una generalització simple com si es tractés d'un fenomen que és col·lectiu i com si estigués en funció d'una casuística que es reproduïx de manera idèntica en tots els casos. Aquesta objecció condiciona seriosament l'extrapolació o generalització simple com si es tractés d'un món homogeni.

Hom té dret a preguntar-se si no estem fent unes extrapolacions que s'invaliden per elles mateixes. El que és vàlid des del punt de vista individual o clínic, no ho és des del punt de vista sociològic. I, per tant, hi ha el risc de fer dir a unes dades allò que no poden dir. La seva veracitat és més que qüestionable.

Però no s'acaba aquí la nostra perplexitat; hi ha massa interrogants sense resposta.

-¿No és un risc acordar o atribuir una validesa científica a unes respostes donades per uns interlocutors dramàticament afectats i sentimentalment ferits per un episodi que no entenen, o que contempen només i únicament en els seus aspectes negatius?

-¿Fins a quin punt no participem tots plegats -i la família també- de l'evidència compartida que les sectes, ja des de la seva mateixa expressió semàntica, suposen essencialment un conflicte en la societat com formes de vida, conductes, actituds o posicionaments ideològics que contrasten amb la nostra cultura i la nostra manera de fer?

-El conjunt de característiques que es pretenen indagar en el qüestionari, a quantes persones afecta? ¿No hi ha el risc evident que moltes d'elles s'acumulin en unes poques persones i el que estem definint com a perfils d'identitat social i conductual de les persones implicades en un episodi sectari sigui veritablement el patrimoni de només uns quants casos?

-Per què uns percentatges tan grans d'absència de resposta? ¿Es que el que no contesta expressa, no solament un desconeixement del perfil de la possible resposta, sinó també una manca de posicionament davant del problema? No és ja la no contestació una mena de resposta?

-¿No està més que demostrat que en estudis d'opinió la formulació de la pregunta ja encamina la resposta? Tenim dret a preguntar-nos: ¿fins a quin punt la formulació mateixa de les preguntes no està imbuïda de la lectura criminal-mèdica que impera en el context social nostre? No suggereix ja una única mirada?

Els interrogants podrien allargar-se fins l'infinit; aquests són només una mostra dels problemes epistemològics que aquests materials ens plantegen. Alguns -en concret el tercer- els podríem respondre per medi de la recerca de correlacions; però, donades les grans objeccions expressades més amunt, ens ha semblat innecessari fer equilibris més enllà d'aquesta descripció, precisament perquè el que hi està en joc és la seva mateixa veracitat científica i la possibilitat de fer una extrapolació o una generalització mínimament fiable.

A l'actiu d'aquesta informació aportada pel qüestionari de referència, només hi sabem veure el fet que aquest sigui l'únic material existent d'aquesta mena i, amb les precaucions que siguin de rigor a tenor de les nostres consideracions, constitueix una aproximació a un món desconegut però coherent descobert per uns interlocutors que, com a familiars, han viscut d'aprop un itinerari que podria arribar a explicar algunes de les constants que actuen individualment en un procés d'addicció a una institució sectària.

Si ens prometem a nosaltres mateixos no caure en la temptació de donar un valor apodíctic a les afirmacions que aquí es fan, creiem que aquests materials poden representar un important coixí contextual darrera del qual es manifesta l'episodi d'un noi o noia afectats d'un seguiment temporal o definitiu d'una concreta institució sectària.

INTRODUCCIO

El qüestionari que estem comentant consta de 117 preguntes o ítems i treballem amb un col·lectiu de 137 respostes corresponents hipotèticament a pares, familiars o responsables de les persones afectades directament per un episodi sectari.

Les entrevistes es van realitzar entre els anys 1986 i 1990 segons la seqüència temporal següent:

1986.....23
1987.....20
1988.....29
1989.....30
1990.....34
1991..... 1

Tenint compte dels mesos, la distribució és la següent:
gener: 21; febrer: 19; març: 8; abril: 11; maig: 17; juny: 14;
juliol: 10; agost: 3; setembre: 6; octubre: 10; novembre: 8 i
desembre: 10.

Si aquestes dades fossin fiables, podríem dir que s'observa un creixement de consultes en el període anual considerat i que hi ha dues puntes pel que fa als mesos de l'any, concretament els trimestres entre desembre i gener i entre abril i juny.

De totes maneres, sabem que les 137 respostes han estat cuidadosament escollides entre els formularis que es trobaven més àmpliament contestats; és per això que qualsevol inducció que es pugui fer per respecte als anys o als mesos de l'any, queda automàticament invalidada.

La nostra petita exposició descriptiva comprèn dos grans capítols amb els seus apartats. L'esquema expositiu no segueix fidelment la línia cronològica de les numeracions del qüestionari, sinó que té una coherència lògica en funció del contingut de la temàtica tractada. L'esquema serà el següent:

I. Identificació de les famílies i dels fills objecte de la consulta

- 1.1 Dades objectives i perfil educatiu
- 1.2 Problemàtica personal i relacional del fill o filla afectats

II. La relació amb l'episodi sectari del fill o de la filla

- 2.1 Itinerari sectari del fill

2.2 L'actitud dels pares

2.3 Història dels antecedents característics de la persona afectada

2.3.1 Remots (més de sis mesos abans de l'episodi sectari)

2.3.2 Pròxims (sis mesos abans d'entrar)

2.4 Observacions fetes pels pares durant l'estada del fill o la filla al grup sectari

2.5 Seqüeles observades després de sis mesos del passatge per la secta

El conjunt, prèviament les precaucions esmentades, ens ha de donar una aproximació a una realitat que es presenta amb unes característiques que, tal com proposen les mateixes preguntes, ens aproxima a una realitat viscuda i dramatitzada pels mateixos pares, familiars o responsables de la persona afectada.

I. IDENTIFICACIO DE LES FAMÍLIES I DELS FILLS OBJECTE DE LA CONSULTA

1.1 Dades objectives i perfil educatiu

Ens limitem a recollir les informacions referides primerament als progenitors. I la primera de totes és una dada socio-econòmica: la professió del pare i de la mare.

Professions

	<u>Pare</u>	<u>Mare</u>
Mestressa de casa	----	62'8 %
Jubilat	20'4 %	2'2
Professió liberal	18'2	2'9
Empleat	15'3	4'4
Obrer	13'9	9'5
No consta	13'1	4'4
Comerç	9'5	8'-
Funcionari	5'8	1'4
Tècnic	3'6	----
		100 %

La situació matrimonial dels pares és la següent: casats: 80'3 %, vidus: 11'7 % i separats o divorciats: 8 %.

Pel que es refereix als antecedents psiquiàtrics o psicològics dels mateixos pares o de les seves respectives famílies, en 32'1 % dels casos hi ha hagut un tractament i en 11'7 % àdhuc s'ha donat una hospitalització per aquesta mena de problemes.

Pel que fa a les informacions referides directament als fills, la proporció entre els sexes és quasi idèntica: 51'8 % d'homes i 48'2 % de dones.

Per edat, la distribució concentrada en uns determinats intervals és:

menys 20 anys.....	3'8 %
entre 20-24.....	28'2
entre 26-29.....	27'5
entre 30-34.....	22'1
entre 35-44.....	16'8
més de 45 anys.....	1'5

Aquestes edats han estat referides a l'1 de gener del 1991, puix que el que hi constava és la data de naixement. Segons sembla i si això és cert, entre els 20 i els 30 anys és l'edat modal en les implicacions sectàries; més afinadament, entre els 20 i els 35 anys.

El nivell d'estudis assolit és força elevat:

primaris o EGB.....	10'9 %
migs.....	38'-
formació professional...	13'9
estudis grau mig.....	18'2
superiors.....	17'5
altres.....	1'5

El 87'6 % ha rebut una ensenyament religiós a l'escola i, pel que es refereix a l'educació religiosa en el si de la família, 94'2 % l'ha rebut en la religió catòlica, 0'7 % en la religió protestant evangelista i 1'5 % no ha estat educat en cap mena de confessió religiosa.

I això malgrat que només el 21'9 % dels pares o responsables es consideren molt religiosos, 66'4 % només se'n consideren una mica, 8 % no se'n consideren gens i només un 0'7 % es confessen obertament antireligiosos.

1.2 Problemàtica personal i relacional del fill o filla afectat

Es passa ara revista a una sèrie d'enfermetats, problemes i actituds del fill o la filla des de la primera infància fins a l'adolescència i joventut, passant pel període escolar. Posem en relleu les dades aportades segons els períodes efectivament considerats en el qüestionari.

a) La primera infància: -22'6 % de les persones objecte de la consulta han sofert alguna enfermetat important (sense especificar exactament de què es tracta).

-25'5 % ha manifestat alguna anomalia de conducta als 5 primers anys de la seva vida.

b) El període escolar: -10'9 % ha tingut més dificultats escolars de les normals.

-13'9 % ha tingut més dificultats de les normals amb els companys.

-13'1 % ha tingut problemes de conducta al col·legi (rebuig, agressivitat, etc.).

c) La infància en general:-20'4 % ha manifestat problemes de conducta a casa (desig de domini, desobediència, etc.).

d) L'adolescència\joventut:-15'3 % ha tingut alguna enfermetat important a partir dels 13 anys (sense especificar exactament de què es tracta).

-29'9 % ha tingut dificultats especials de relació amb els companys (pocs amics, rebuig de les activitats socials, etc).

-34'3 % ha tingut dificultats acadèmiques.

-49'6 % d'un o altre dels còniuxs va tenir serioses dificultats de relació amb els seu fill o filla (manca de comunicació en tractar dels problemes de la casa, desavinences importants, etc.).

II. LA RELACIO AMB L'EPISODI SECTARI DEL FILL O DE LA FILLA

2.1 L'itinerari sectari del fill

Els grups sectaris amb els que els fills dels familiars que han respost al qüestionari han mantingut un contacte són els següents:

Dianètica.....	13'9 %
Verds ecologistes/Partit Humaniste/La comunió..	11'7
Opus Dei.....	8'-
Gnosis.....	7'3
Krisol.....	2'9
Nova Acròpolis.....	2'9
Testimonis de Jehovà.....	2'9
Hare Krishna.....	2'9
Ananda Marga.....	2'2
Nens de Déu.....	2'2
Arco Iris/Terra Nova.....	2'2
Meditació Trascendental.....	2'2
Moon.....	2'2
Alfa i Omega.....	1'5
Iglesia Universal de Dios.....	1'5
Misión Rama.....	1'5
Sung Thr.....	1'5
Evangelistes.....	1'5

I segueix un ampli llistat d'institucions que cobreixen el 26'3 % restant i de les quals només hi ha una única citació. Com podem veure la dispersió és força gran.

Els joves objecte de la consulta van entrar a formar part del grup sectari segons la distribució temporal següent:

abans del 1980.....	6'6 %
entre el 1980 i el 1985....	33'6
entre el 1986 i el 1988....	33'6
després del 1988.....	14'6
no consta.....	4'4

14'6 % dels casos van fer abandons i tornades successives a la institució sectària: 11'7 % només una vegada, 0'7 % dues vegades i 2'2 % tres vegades. Pel 10'2 % aquestes entrades i sortides foren voluntàries i per 4'4 % van ésser forçades.

Al moment de l'entrevista, 9'5 % havien abandonat definitivament la institució sectària i només una petita proporció ho havia fet per seu compte; les formes de sortida més corrents són unes que no estan definides i hi ha també una lleugera proporció que ho havien fet per una intervenció forània. La veritat és que la gran majoria que ho ha lograt, ha estat a través d'una desprogramació voluntària; és excepcional quan aquesta

desprogramació és involuntària. Només 3'6 % ha mantingut algun contacte o comunicació amb membres de dintre del grup una vegada abandonada la institució sectària.

2.2 L'actitud dels pares

Un 6'6 % dels pares ha arribat a iniciar un procés judicial amb motiu de la pertinença d'un fill al grup sectari.

De totes maneres, l'afectació dels pares es troba precisament en el tema de la comunicació amb el seu fill mentre ha estat dintre del grup. Així, 38 % diuen que aquesta comunicació fou sensiblement inferior i 26'3 % diuen que va disminuir; però 21'9 % creuen que la comunicació fou la mateixa i àdhuc un 5'1 % tenen la impressió que es va incrementar.

Pel que es refereix a la qualitat d'aquesta comunicació, pel 40'1 % dels pares fou tensa, pel 22'6 % cautelosa i pel 13'9 % a l'ensens tensa i cautelosa; només un 8 % reconeix la sinceritat d'aquesta comunicació.

24'8 % dels pares diuen que altres membres del grup van posar trabes a la comunicació amb el fill i 16'8 % van ésser pregats de fer donacions econòmiques i, per més de la meitat (52'2 %), almenys una vegada; però per 13 % dues vegades, per 17'4 % en tres ocasions i per la resta 5, 10 i àdhuc 15 vegades.

8'8 % van arribar al punt de sentir-se agredits o amenaçats per membres del grup. De totes maneres, amb excepció del fill, les relacions dels familiars amb els altres membres del grup no fou intensa (63'8 % no s'hi van relacionar); dels que s'hi van relacionar, 9'7 % avaluen aquestes relacions com a agradables o molt agradables i un altre 9'7 % les avaluen com a desagradables o molt desagradables. Hi ha de tot.

2.3 Història dels antecedents característics de la persona afectada

El qüestionari intenta penetrar ara en actituds, conductes, reaccions, idees i sentiments de la persona afectada en algun o altre període de la seva vida.

2.3.1 Antecedents remots (més de sis mesos abans d'entrar en el grup)

Abans dels sis mesos de l'episodi sectari, es subratllen els fets següents:

Els ítems que oscil·len entre el 20 i el 30 % diuen referència a problemes de tipus caracterial. Són els que segueixen:

-29'9 % va tenir tenir especials dificultats a l'hora de prendre decisions pel que fa al treball o a l'estudi.

-23'4 % semblava sovint ansiós, nerviós o tens sense arribar a patir un atac nerviós pròpiament dit.

-22'6 % semblava deprimert encara que fos per espai inferior a una setmana.

-21'9 % canviava sovint l'humor, deprimint-se o enfadant-se durant hores o dies tornant posteriorment al seu estat normal.

-20'4 % va tenir problemes de soledat superior als joves de la seva edat, o com a mínim durant una setmana semblava trist, deprimert i melancòlic.

Recordat per una proporció entre el 15 i el 19 % dels familiars. Es tracta de dades més observables tractant-se d'episodis traumàtics que poden tenir hipotèticament una influència. Són els següents:

-19'7 % havia acabat alguna relació amorosa o sentimental.

-19 % havia patit una crisi nerviosa.

-16'8 % havia tingut dificultats acadèmiques que li van produir una tensió especial.

-16'8 % va tenir serioses dificultats amb els seus pares.

Citat per una proporció entre el 10 i el 15 % dels pares s'han recordat els episodis següents:

-13'1 % se'n va anar a viure a una altra ciutat, poble o país, o va tenir sèries dificultats amb la nòvia.

-12'4 % va fer una fuga de casa.

-10'9 % va patir almenys un fort atac de nervis amb manifestació d'un gran espant i amb símptomes físics de respiració mig tallada, palpitations, dolor toràcic, sensació de sofocament, ofec, vèrtig, mareig, suor, desmai, tremolor, por a morir, a tornar-se boig o a perdre l'autocontrol, o també va rebre algun tipus de tractament psicològic o psiquiàtric.

Amb una cita que ja no arriba al 10 %:

-9'5 % Va tenir molt problemes de salut física.

-8'8 % Va tenir problemes econòmics (deutes, impagats), o també sentia veus, tenia visions o al·lucinacions o amb freqüència parlava amb poca claredat o amb incoherència.

-7'3 % durant períodes d'almenys una setmana semblava molt exaltat, alterat, parlador i actiu més que en estat normal, de tal manera que altres persones ho van veure com un comportament estrany o anormal.

-6'6 % deia que els altres coneixien els seus pensaments, que es trobava sota el control d'alguna força o persona, o que era un ésser especial amb estranys poders o amb una missió important.

-5'1 % havia parlat de suïcidi, o també es queixava a de tenir pensament sense sentit que sovint li venien a la ment.

-5'8 % no podia resistir tenir que repetir una i altra vegada accions com rentar-se les mans o explicar coses.

-3'6 % durant un període de dos mesos s'emborratxava almenys un cop a la setmana, o també prenia drogues altres que la marihuana o l'hachís.

-2'9 % havia mantingut un comportament antisocial, com robar, barellar-se, estafar, trencar coses, etc., o també havia intentar suïcidar-se.

Com a casos excepcionals, són citades també en una sola ocasió, les conductes següents:

-l'hospitalització per raons psicològiques o psiquiàtriques.

-un episodi d'arrestació policial.

2.3.2 Antecedents pròxims (sis mesos abans d'entrar al grup)

Es tracta dels mateixos ítems que han estat considerats anteriorment. Hi ha ara les variacions percentuals que segueixen.

Entre el 20 i el 30 % han estat citats els següents ítems:

-29'2 % va tenir depressions menys d'una setmana.

-26'3 % semblava sovint ansiós, nerviós, tens sense arribar a un atac nerviós pròpiament dit.

-24'1 % havia estat trist, deprimit i melancòlic durant una setmana.

-23'4 % ha tingut dificultats a l'hora de prendre decisions de cara al treball o l'estudi, o també tenia malhumor, depressions o descontentament a estones recuperant després la normalitat.

-21'9 % va estar sol més que la majoria dels joves de la seva edat.

-20'4 % va tenir serioses dificultats amb els seus pares.

-Entre el 10 i el 20 % de cites hi ha els ítems següents:

-19'7 % havia acabat alguna relació amorosa o sentimental.

-14'6 % va tenir dificultats amb la nòvia, o també durant una setmana estava exaltat, alterat, parlador, actiu fins el punt que els altres en veuen extrany o anormal.

-12'4 % va tenir una crisi nerviosa.

-11'7 % setia veus, tenia visions o al·lucinacions, parlava poc clar i d'una manera incoherent.

-10'2 % se'n va anar a viure a una altra banda.

Menys del 10 % han estat citats els següents:

-9'5 % va tenir especials dificultats acadèmiques amb tensió.

-8'8 % va tenir problemes econòmics.

-7'3 % va tenir molt problemes de salut física, o també deia que altres coneixien el seu pensament, que estava sota el control d'una força o d'una persona, es creia un personatge especial amb estranys poders, estava molt convençut que tenia una missió especial...

-5'1 % havia tingut un tractament psicològic o psiquiàtric, o també li costava repetir operacions quotidianes com rentar-se les mans o explicar coses, o també es va fugar de casa.

-4'4 % va tenir atacs de nervis amb espant i símptomes físics, o també es queixava de tenir pensament sense sentit.

-3'6 % s'havia emborratxat una vegada a la setmana durant un període dos mesos.

-2'2 % havia parlat de suïcidi, o també tenia un comportament antisocial (robar, barallar-se, estafar, trencar coses...).

Pràcticament han estat citats de manera excepcional o no han estat al.ludits:

-la ingerència de drogues altres que la marihuana o l'hachís una vegada a la setmana durant un període dos mesos.

-l'haver sofert una arrestació.

-l'haver fet un intent de suïcidi.

-l'haver estat hospitalitzat per raons psicològiques o psiquiàtriques.

2.3.3 Intent de sistematització d'aquest antecedents

Del conjunt d'aquesta informació que acaba essent feixuga i complexa i prescindint dels períodes temporals en els que hi haguéssin alguna de les manifestacions citades, podem concretar que els ítems més presents entre aquests antecedents a l'entrada en un grup sectari són els següents:

1. La tristesa, la depressió o la melancolia d'una duració d'almenys una setmana.

2. Les depressions de menys d'una setmana de duració.

3. L'ansietat i el nerviosisme sense arribar a l'atac nerviós.

4. Les dificultats a l'hora de prendre decisions pel que fa al treball o a l'estudi.

5. Els malhumors, les depressions o els descontentaments a estones amb la recuperació posterior de la normalitat.

6. Les serioses dificultats amb els propis pares.

Per altra banda, els ítems pràcticament inexistents o, almenys, de molt poca rellevància:

1. L'arrest.

Trobat-se a uns nivells inferiors a la quinta part de les respostes:

-19'7 % entrava en estats alterats de consciència.

-12'4 % es queixava amb freqüència de sentir-se sol o aïllat. o també tenia una forta ànsia d'activitat sexual, de prendre begudes alcohòliques o drogues.

-11'7 % tenia por de venjances o càstigs per part del grup sectari.

-4'4 % es sentia culpable en torn d'algunes de les seves activitats sectàries.

Sense resposta o essent present de manera excepcional:

-1'expressió puntual d'un fort desig de retorn al grup.

2.5 Seqüeles observades després de sis mesos del passatge pel grup

Amb els mateixos ítem que a 2.4 s'intenta ara veure quina mena de seqüeles ha deixat la institució sectària. La importància relativa és ara extraordinàriament inferior i les famílies no observen massa conseqüències els sis mesos posteriors a la sortida.

Les que tenen més pes, són:

-7'3 % observen un alentiment o un apagament emocional.

-6'6 % observen un cansament, un esgotament o una fatiga, o també una disminució en la seva relació amb l'entorn, o també una reducció en el rendiment dels estudis o el treball, o també una restricció del llenguatge àdhuc parlant diferent, o també una disminució de la seva capacitat crític o lògica.

-5'8 % observen les conductes, els sentiments o les idees diferents, o també les especials dificultats per a prendre decisions quotidianes.

Les que no arriben ni al 5 % de les observacions efectuades, són:

-el dormir menys (4'4 %).

(3'6 %) -les alteracions de consciència (trànsit o similars)

(3'6 %) -la queixa de la vigilància dels familiars o els amics

2. L'intent de suïcidi.

3. L'hospitalització per raons psicològiques o psiquiàtriques.

4. La ingerència de drogues altres que la marihuana o l'hachís durant una setmana i per un període de dos mesos.

5. La borratxera en la mateixa duració i dintre d'un idèntic període.

6. El comportament antisocial (robatori, baralla, estafa, trencament de coses...).

2.4 Observacions fetes pels pares durant l'estada del fill al grup sectari

Sembla que la finalitat dels ítems que es proposen ara tenen per objecte fixar l'atenció dels pares, familiars o responsables sobre els possibles efectes que hagi pogut comportar l'ingrés en una institució sectària.

Afectant almenys el 50 % de les respostes:

-73'7 % mostrava conductes, sentiments o idees diferents.

-56'9 % semblava haver disminuït la seva capacitat de pensar crítica o lògica.

-54 % usava un llenguatge notablement més restringit i diferent.

-51'8 % semblava emocionalment més alentit i apagat.

No arribant a la cota del 50 % de respostes:

-49'6 % surava entre dues personalitats.

-46 % semblava haver reduït el seu rendiment en els estudis o en el treball.

-45'3 % es queixava que la seva família i els amics l'observaven com si el vigilessin.

-44'5 % dormia menys del normal.

-34'3 % semblava tenir més dificultats de les normals a l'hora de prendre decisions quotidianes.

- el desig de tornar al grup sectari (3'6 %).
- els records revisquent l'experiència (flotació) (2'9%).
- el sentiment de culpabilitat per les seves activitats sectàries (2'9 %).
- el surar entre dues personalitats (2'9 %).

Citades pràcticament de manera excepcional, hi ha les següents observacions:

- la por de venjança o càstig per part del grup.
- la queixa de què estava sol o aïllat.
- l'ància d'activitat sexual, d'alcohol o de drogues.

2.6 Intent de síntesi dels problemes més freqüents observats durant o immediatament després del passatge pel grup sectari

Amb la voluntat de sistematitzar les informacions de 2.5 i 2.6, hem de dir que els trets o ítems que més presents són vistos per les famílies durant o com a conseqüència immediata del passatge per una secta són els següents:

- les conductes, els sentiments o les idees diferents (observat en un 79'5 % dels casos).
- La disminució de la capacitat crítica o lògica (63'5%).
- La restricció del llenguatge o la manera de parla diferent (60'6 %).
- Alentiment o apagament emocional (59'1 %).
- Cansament, esgotament o fatiga (56'2 %)
- Reducció del rendiment en els estudis o en el treball (52'6 %).
- Surar entre dues personalitats (52'5 %)
- Dormir menys (48'9 %).
- La queixa de què els familiars i els amics persegueixen (48'9 %).
- Tenir especials dificultats per a prendre les decisions quotidianes (40'1 %)

Per altra banda, els ítems menys observats, són:

- El desig de tornar a la secta (4'1 %).
- El tenir un sentiment de culpabilitat de les activitats sectàries (7'3 %).
- La por de venjança o càstig per part del grup sectari (13'9 %).
- L'ànsia de l'activitat sexual, de prendre begudes alcohòliques o d'ingerir drogues (13'9 %).
- L'entrar en alteracions de consciència (trànsit o similars) (23'3 %).

A manera de conclusió

Amb totes les limitacions i precaucions que la consciència de crítica epistemològica imposa, aquest és el despullament dels resultats del qüestionari a les famílies que acudeixen a CROAS.

Malgrat els fonaments de les nostres prevencions, el que diuen aquests resultats és només i únicament unes formulacions que, com a hipòtesis de treball, poden encaminar l'enfoc analític d'una realitat tremendament complexa. Es a dir, són una orientació; però de cap manera unes afirmacions universalment vàlides darrera les quals es pugui constituir una aproximació científica.

ENTREVISTA AMB JOAN ESTRUCH (29-maig-1990)

Perdoneu. Per tant els carmelites Descalços són també una secta destructiva.

LL. No perquè és la religiositat sana, la religió catòlica.

I l'organització que no els tanquen? que no els hi renten el coco? que no són catòlics? Es a dir, segons com ho definim, els benedictins de Montserrat, què?

LL. Potser comencem per Pro Joventut i seguim per ICESB també. El primer diu que l'Opus és una secta destructiva i el Seminari del Poble de Déu tampoc. L'ICESB diu com pot ésser una secta destructiva? Aprobat pels bisbes i refrendat pels seus seguidors. Potser hauríem d'explicar com classifica Pro Joventut a una secta destructiva. Ells tenen vuit variables que va fer un tal Lifton que era el rentat de coco que feien els xinos als nordamericans a la guerra de Corea. Entre aquestes vuit variables, hi ha el control del medi ambient, la proclamació d'una ciència sagrada, no me'n recordo detotes. Arriba una queixa Pro joventut i aleshores miren el grup i compleix les vuit variables: una ciència sagrada (diuen que en les creències no cal ficar-s'hi) i és una de les variables que tenen en compte. Qualsevol grup té una ciència sagrada i única i exclusiva. Quan arriba una queixa, passen el grup per aquest "tamiz" i diuen: secta destructiva. Dels grups que no han desprogramat a ningú o no han tret a ningú, com que en d'altres països han estat qualificades de sectes destructives, ja les qualifiquen aquí com a tals.

A mi el que més em crida l'atenció detots aquests grups: Fe bahai, adventistes, testimonis de Jehovà, mormons i quatre o cinc més que jatenen un tipus d'organització que no es pot dir que siguin una secta com a tal.

R. També hem tingut converses amb els mossos i tenen un paquet de 300 grups sobre els quals tenen sospites sense cap fonament; però quan tenen una sospita fonamentada d'indici de delinqüència, n'han classificat 55 d'aquests 300; o hi ha hagut denúncies aquí o hi ha informacions d'arreu del món que han estat denunciats. Aleshores ells el que fan és buscar proves, investigar.

Per tant, el criteri que fan servir els mossos és l'indici de delictes.

R. Hi ha dues qüestions aquí. Una és que els interessa donar informació a les diverses conselleries arrel de l'atorgament de subvencions i a la que hi ha indicis de criminalitat intenten denegar d'una manera o altra aquestes ajudes. Sembla que han investigat molt poc (ceix i vida sana). Usen els sistemes policials: punxar telèfons, interrogar, cercar confidents.

LL. Els hi vam preguntar: quin criteriis seguim per qualificar un grup de secta? Van dir: no tenim criteris, els anomenem grups amb problemes. El concepte de secta no és de la nostra incumbència.

R. Tenen una classificació feta de 10 grups arbitrària. El que busquen són indicis de criminalitat.

I, per exemple, un grup com Anthropos?

LL. Els mossos no el tenen. Pro joventut sí.

R. Jo divendres passat vaig córrer una mica i vaig anar a quatre grups. I vaig anar a Anthropos entre d'altres. Però tot és tan maco (una editorial, una llibreria, una escola d'adults). Hi ha hagut col.laboració de gent molt important i coneguda. De cara a fora tot és molt maco. I nosaltres pensàvem que una de les coses que ens interessa ara és, sobretot, entrevistes a exsectaris. Ja en tenim algunes; però hi ha un altre problema i és que molts dels exsectaris que tenim són gent que ha passat per Projoventut i, per tant, es tracta de persones que ja han racionalitzat la seva postura i, fins a cert punt, que els hi han menjat el coco. Una postura contra, molt paranoica, molt dirigida. Parlàvem amb l'Aureli de la possibilitat de posar un anunci a la premsa convocant a gent que en tingui experiència en un lloc neutre com és el Departament d'Antropologia de la Universitat de Barcelona. Ens vindran sectaris també per veure què fem; però aquesta pot ésser una via per tal d'accedir a la dada empírica.

LL. El que estem treballant ara és en establir una sèrie de variables seguint el Goffman i el Coser potser del que són institucions tancades i amb elements de tècniques de rentat de coco també. O sigui el que seria el més bèstia del rentat de cervell.

Si hi ha Projoventut i els Mossos, l'ICESB d'alguna manera marca les línies de la recerca?

LL. No, això no és veritat. Ara en aquests moments hi ha una mena de pugna amb Projoventut; però més aviat o més tard això es farà ostensible. Ells per exemple tenen molt clar que els testimonis de Jehovà són una secta i l'Opus Deino; però a la pregunta de perquè uns ho són i els altres no, no es respon.

R. A la conversa que vaig tenir l'altre dia amb la Boladeras vaig veure que tenia molt clar el que és secta i el que és destrucció.

LL. No estic parlant de l'ICESB. Crec que això sortirà algun dia.

R. El problema de fons és que l'estudi aquest és una demanda de Projoventut, que estudiem des de la perspectiva de les ciències socials els dos temes.

LL. La implantació de les sectes destructives a Catalunya. I les persones susceptibles de formar part de sectes destructives.

O sigui, la víctima potencial.

LL. Es un repte metodològic que "se las trae". A mi el que em sorprèn de tot això és que no hi hagi cap secta que no sigui destructiva. Enquè es basen? En la perspectiva psicològica, en la personalitat destruïda i el psicoanalista ens parla de perversió, de psicotisme i neurosis. Però això forma part de la creència en si mateixa, perquè tota creència normal té components de neuròtic i de psicòtic: creure que a Jonàs se'l va empassar una ballena i després va viure, no hi ha elements racionals per desostrar-ho i aleshores hi ha elements de neurosis aquí. Llavors, si no et fiques en la creència, estàs qualificant de destructiu a un grup que... i el destructiu està en la creència perquè aquesta reafirma l'organització que té. Però no et fiques en la creència perquè podria sortir esquixada la creència majoritària.

Perquè, si només ho plantegem així, aleshores l'MDT pot acabar essent una secta destructiva. I el Partit Humanista. Aleshores, joventuts de partits com més radicals, més sectaris.

LL. I tenen qualificat també com a secta destructiva la Unitat Comunista d'Espanya. Es un partit marxista-leninista amb el pensament de Mao-Tse-Tung.

Aleshores a mi m'agradaria que em diguessin si les joventuts nacionalistes de Convergència ho són o no.

LL. Però és que hi ha un membre de Projoventut que és militant de la Crida.

Exacte.

LL. Aleshores jo he plantejat: anem a veure en aquests grups el grau de destructivitat. I s'han de comparar amb altres grups legítims per veure la quantitat i el pes d'aquesta gent. El pes que tenen. Això s'ha plantejat a nivell de converses amb l'Aureli i així: però això no s'ha pogut plantejar a nivell de projoventut.

Jo tinc la impressió que aquí es barregen coses molt diferents; no sé quina és la sortida. La paraula secta o ellligues necessàriament al món religiós -és una opció: estic parlant de sectes quan estic parlant d'un grup religiós-; o bé exemple l'àmbit de les sectes a grups no religiosos; però aleshores jo tinc la sensació que s'escapa dels dits perquè la paraula secta ja no vol dir res.

Sociològicament, la secta és el grup que es talla, que es separa d'una religió (em sembla que no m'equivoco amb això). En la literatura sociològica clàssica és això: església versus secta. Per tant la secta apareix com el grup escindit, com la branca de

l'Església. La paraula secta ve del llatí: secare, tallar. Aleshores, si es fa cas d'això, et circumscriu molt més l'àmbit i fa que la paraula vulgui dir alguna cosa. Hi ha una opció i és això; però la paraula vol dir alguna cosa.

Si no, s'està aprofitant la paraula per a designar un fenomen que ja no té res a veure amb les sectes. Aleshores, valdria la pena empescar-se un concepte nou que fugís i que no necessàriament quedés circumscriu a l'àmbit religiós i que no tingués res a veure amb el tall o la ruptura respecte a una cosa existent abans.

Per exemple, l'Antropos seria una secta de què? D'on s'escindeix? Jo no ho sé. Aleshores, des d'aquest punt de vista, sí que els mormons, els adventistes i els testimonis de Jehovà són sectes claríssimament. No entrem encara en si són destructives o no (jo penso que no). Aleshores, hi hauria el problema de les sectes que sorgeixen en el si del catolicisme que, tradicionalment, no s'ha fet servir el nom de sectes (la paraula secta s'ha fet servir sempre fora del catolicisme; moltes vegades el que s'ha dit és que el catolicisme havia donat sortida a totes aquestes tendències dissidents per la via de les fundacions i de les Congregacions religioses, l'equivalent de les sectes: Sant Francesc, en un context majoritàriament protestant, seria el fundador d'una església nova, és un reformador. En el cas del catolicisme hi ha la relativa fórmula de la constitució d'una ordre religiosa nova; però sense trencar i, per tant, sense fer secta. Això serviria per les congregacions, pel moviment aquest del Seminari del Poble de Déu. En la mesura que té un reconeixement del bisbe, quin sentit té parlar de secta? No s'ha trencat d'enlloc). El Palmar de Troya potser sí que aquí podríem parlar d'una secta del catolicisme, perquè ha tallat, perquè ha estat fet fora. Igual que el Lefèvre. En canvi, l'Opus no.

Aquest és un terme possible: partir d'una definició i d'una cotació de la paraula secta. I jo crec que en aquest cas seria correcte i fidel a la tradició sociològica clàssica (Wilson, Baj i tota aquesta gent que han fet coses sobre sectes); es partiria d'un concepte previst d'aquesta mena i establirien una certa classificació.

Aleshores la història de la destructivitat és una cosa nova, és una cosa afegida.

LL. Ja s'ha proposat d'analitzar el fenomen des de la sociologia de la religió. Hi ha una cosa: apartir dels anys 60 vénen tots els grups orientals i dins aquesta data encara no es parla de destructivitat. S'implanten aquests grups i el model de vida que porten és completament diferent en horari, en alimentació, en pràctiques, en relacions humanes, en tot. Aleshores, la persona que passa per un d'aquests grups, canvia radicalment de filosofia i de pensament. I els pares dels fills que han entrat aquí, comencen a formar associacions sota l'acusació "han rentat el coco al meu fill". D'aquí sorgeix tot aquest corrent de destructivitat encapçalada per la psicologia i s'hi van afegint algun sociòleg i algun antropòleg nord-americà. I van parlant de destructivitat i de

com es fa la destructivitat. Aleshores, aquests grups van creixent com l'escuma i alguns es converteixen en empreses de guanyardiners i d'altres segueixen una línia més espiritual tot i guanyant diners. Aquests grups, d'on s'escindeixen? En un context socio-cultural com l'indi en què cadascu pot interpretar les coses de manera molt particular. D'on s'escindeixen?

Segurament que la paraula secta només té sentit en un context occidental.

LL. Però el que passa és que s'ha construït un concepte de secta que ho intenta abarcar tot: secta és un moviment totalitari en el l'individu segueix un líder i ho entrega tot i que ha passat per tècniques manipulatives de control mental, etc, etc. I hi ha un altre problema i és que s'està qualificant de sectes al que tradicionalment se'n deia societat secretes: Rosa Crucis, els gnòstics. En la llista que ens han donat a nosaltres no hi ha la maçoneria. Hi ha aquí un munt de conceptes.

R. Estàvem parlant del terme destructivitat.

Efectivament, en el moment que comencen a arribar grups sorgits d'altres móns culturals altres que l'occidental o la tradició cristiana, aleshores la paraula secta no serveix tal com havia estat utilitzada de sempre; però es segueix utilitzant i aleshores s'introdueix aquest element de la destructivitat. Ara bé, aquí em sembla que també hi ha ambigüitats perquè, per exemple, del fet que l'individu que hi entra trenca amb tot el seu món passat o dona tots els seus béns i segueix un líder; no sé si una novícia que tradicionalment entrava en un convent de monges no feia això. I aleshores no parlàvem ni de secta ni de destructivitat; no se'n havia acudit parlar de destructivitat quan una noia entrava en un convent, tallava amb tot el seu passat, s'enterrava en vida com es deia abans. De fet, canviava de personalitat: li canviaven el nom i estava tot molt ben construït per legitimar precisament un canvi de personalitat; però no en dèiem destrucció, rentat de cervell, etc. O bé, quan els grupets protestants o bé aquests grupets més extrems tipus adventistes o testimonis de Jehovà captaven a gent, es parlava de conversió o no sé quins termes es feien servir. Aquí sí que es parlava de secta perquè es fugia del catolicisme o s'anava a parar amb uns que no estaven en comunió amb els catolicisme; però tampoc no es parlava de destructivitat. Abans dels 60 a un testimoni de Jehovà se'l deia sectari; però no es parlava de destructivitat.

Aleshores el discurs sobre la destructivitat semblaria que s'introdueix en el moment que entren moviments que no són propis de la cultura occidental. Aleshores, què és el que destrueixen aquesta gent? Destruïxen la personalitat, la destrucció psíquica, és això el que destrueixen realment? O bé potser el que destrueixen és la fidelitat a la cultura occidental.

LL. Al principi, parlàvem d'un conductista. Per un conductista, més que rentat de cervell és un fet de modificació de la conducta. Ells, enmig del reforç del càstig, destrueixen la conducta. Hauriem de saber l'opinió sobre el tema d'un conductista. Què fan: destrueixen la personalitat o li'n donen una altra? Pot ésser tan bona o tan perversa com la que tenien abans.

I, sobretot, per a mi, per què parlem de destrucció? Pel psicòleg, o és que hi ha diferències o no? O és el mateix. Si és el mateix vol dir que aquests fenòmens els hem conegut des de fa segles. Per què a partir d'un determinat moment comencem a parlar de destructivitat? Què és el que ens destrueixen llavors. És el trencar amb els motllos del que és allò la nostra cultura. Llavors un grup com els mormons estan al límit polser: tenen moltes coses exòtiques; però encara són fills de la nostra cultura, són una secta de la nostra cultura. En canvi, el lama aquell que sortia a "la vida en un xip" de l'altra dia, deia coses completament sensates, coses que fa un segle les hauria dit un contemplatiu de qualsevol ordre religiosa nostra, apareix com el que forma part d'un grup que no té res a veure: va vestit diferent, pentinat diferent; els seus referents són d'una cultura que no és l'occidental. El que vull dir amb això és que caldria posar-se d'acord sobre les paraules: què volem dir quan diem secta, què volem dir quan diem destrucció.

Què volem dir quan diem secta? És només allò que s'escindeix de l'Església. Es pot parlar de secta àdhuc sense estar escindit de l'Església? O és secta sense que hi tingui res a veure amb l'Església? Són tres possibilitats diferents: la secta que s'escindeix (els mormons, els metodistes eren una secta de l'Església a Anglaterra i surten dintre el marc del puritanisme, els calvinistes segreuen sectes. Precisament es va començar a parlar de sectes en aquest món). Aleshores, les sectes són els grups que es separen de l'Església o bé hi ha grups que no estan separats de l'Església i que també se'n poden dir sectes o bé també es pot dir sectes a grups que no han tingut mai res a veure amb l'Església. Són tres àmbits diferents.

I aleshores pel que fa a l'altre tema, el de destrucció: si es destrueix la de la personalitat i la reconstrucció d'una personalitat nova, quins grups s'hi dediquen a això? O només religiosos, o també ideològics, o també polítics. O fins i tot, si ho agaféssim així, el mateix psicoanàlisi no és un exercici que consisteix en desestructurar la personalitat? A ningú se li ha acudit de dir que el grup de psicoanalistes són una secta destructiva.

R. N'hi ha alguns que sí que ho reconeixen. Un psicoanalista amic meu em va dir unavergada que l'Associació Espanyola de Psicoanàlisi era una mena de secta, una mena de religió.

Segurament que això ho deia com exemple de grup molt tancat, de molt difícil accés. Però de tota manera jo ho diria de qualsevol tractament psicoanalític. Que no busca allò de desmuntar la personalitat i tornar-la a construir sobre unes bases messiàniques? Destrucció és una remodelació de la personalitat? I en aquest cas no val igualment per a grups religiosos, polítics, etc.? O bé és que només parlem de destrucció quan ens toquen esquemes culturals que sentim com a propis? El que passa és que això complica les coses perquè dóna un vano de possibilitats molts diferents. Els "niños de Dios" o el "moon" probablement tindrien totes les característiques per tots dos cantons. No ho sé ben bé; però són un grup escindit del cristianisme (els "niños de Dios" potser no)...

LL. Els "moon" barregen la Bíblia amb una interpretació feta molt a la seva manera en termes orientals, pocs i els "niños de Dios" fan el mateix però encarant de cara al sexe.

Bé, però de tota manera hi ha la Bíblia al darrera. Poc o molt són grups després, desferrat, "arrancado" del bloc cristià. I, per altra banda, també serien destructius en tant que, no solament remodelen la personalitat, sinó que també trenquen amb pautes culturals bàsiques. Però en canvi hi ha d'altres grups que no encaixen tan bé en la definició: un grup com l'"opus", per exemple, ens trobem que practiquen una certa destrucció de la personalitat; però, en canvi, no fan un individu desarrelat a la nostra cultura, a l'inrevés, ben integrat que està a la nostra cultura i aprofiten els valors dominants. Aquí, per tant, la destrucció ja té un sentit diferent. I, per altra banda, secta, segons com sigui de grup tancat, minoritari, etc i, en canvi, amb plena comunió amb l'Església i en aquest sentit ja no tant. I així podries anar jugant amb tots els grups.

R. Segons ens diuen, l'últim crit d'aquestes coses són els grups que es dediquen a preparar executius agressius, iuppies, de cara al 93.

LL. Perdona; però això és el que diuen; però aquí no hi ha res de secta. La "New Ace" potser sí. És la persona que viu en societat normal i corrent; però que té uns valors ecologistes, uns valors espirituals, uns valors musicals propis. Fa èmfasi en l'ecologisme, en l'espiritualitat, en viure en aquest món tenint aquests valors. I és més individual i no tant de grup.

Aquí què passa? Que tota la informació ens ve de pro-joventut i tota la informació que hi ha Espanya sobre el tema (policia, comissió parlamentària, etc) ha sortit d'allà. La sociologia ha estat dedicada al catolicisme, a preocupar-se per processos de secularització i coses d'aquest tipus i tu (Estruch) em sembla que eres l'únic que anava fent coses de religió no tan enfocades de cara al catolicisme.

Ojo! No acceptem tan de prompte el que diuen la policia i Pro-Joventut. És el nou que ha sortit la new ace? Cada dissabte

al vespre fan un programa de ràdio sobre la música new ace, com podia ésser panky en un determinat moment. El que passa és que entre l'una i l'altra hi ha un abisme. La musica new ace és una música de guitarra elèctrica i un so molt suau, molt tranquil·la.

R. Tot això inserit en una societat en què l'èxit és molt important, el negoci és el negoci.

LL. Sí, però els japonesos quan preparen uns executius, això és una secta. Els preparen de cara a l'empresa: la pròpia empresa els hi dona els mitjans d'esbarjo. La neu ace és un invent dels japonesos i els hi dona una satisfacció com si fos la droga, els hi obren els ulls. No afirmem encara coses tan rotundes, que el nou és això. Jo vaig preguntar als mossos: hi ha un grup que es dediqui a això? I no em va saber donar cap nom. Per què?

El mal és que si ho agafem així, acabarem veient sectes destructives atot arreu, perquè és tan ample que els exemples més bèsties que se't acudeixin et comengaran a encaixar. Al final acabarem dient que Esade és una secta destructiva. I la televisió què és: destructiva o no destructiva? Acabarem que tothom qui vulgui transmetre un determinat tipus de valors, vehicular una determinada ideologia, abarà destruint. Estic exagerant; però tothom qui intenti convèncer l'altre, fer-lo canviar, si d'això en diem destrucció... És el drama de fer servir termes sense rigor, és que se't desfà, al cap i a la fi no vol dir res.

LL. Tenim acceptat el rentat de coco des del naixement, la socialització, l'adoctrinament i tenim acceptat el rentat de coco d'adults: canvis de pensament constantment.

En canvi això és un fenomen normalíssim perquè tots canviem de pensament. Allò que Berger en diu el fenomen de l'alternació tant a la invitació a la sociologia, com a la construcció social de la realitat. Això és interessant, ara hi penso: el que Berger anomena "els mecanismes de defensa dels universos simbòlics". I parla de la teràpia i de l'anul·lació com a principals mecanismes de defensa dels universos simbòlics. Això podria ésser una pista conceptual interessant. El fenomen de l'alternació que és el que l'individu, per les raons que sigui, canvia la seva posició a partir d'aquí reinterpreta el seu propi passat en funció del present, això és una cosa que tots fem.

Ara mateix em deies: "preguntaré sobre el teu passat, perquè ho feies i perquè ho has deixat". Quan m'ho preguntis, què faré jo? Un exercici d'alternació. Mirar de donar una explicació d'allò que feia fa vint anys, en funció de la posició que jo ocupo ara, de tal manera que quadri, de tal manera que lligui. Això és el que fem tots, sempre.

Per tant, la noció de secta hauria d'ésser molt més limitada, molt més precisa, perquè si la fem servir per designar fenòmens molt normal en la nostra vida quotidiana, per això ja no ens cal parlar de secta.

Hi ha una altra que abans se m'ocorria és que aquesta tipologia dels de Pro Joventut, això valdria la pena de fer-ne una anàlisi detallada: com s'ha construït aquesta tipologia?, de què serveix?, a què dona lloc? En el fons, ells és el que fan servir per a definir el seu univers.

LL. Això s'ha fet no per escrit; però s'ha fet parlant.

R. Però és important traduir-ho.

LL. Tu estàs parlant de components de la sociologia de la religió, en plan més de sociologia. Nosaltres quan anem a estudiar els Testimonis de Jehovà, veiem la conducta que tenen, com es reuneixen, què fan, com viuen. I ens poden preguntar: per quina causa aquesta gent no es fica al catolicisme i segueix els Testimonis de Jehovà? En cap moment se m'havia ocorregut pensar que podien tenir una personalitat destruïda. Són feliços, viuen i fan la seva vida. Des de fora podem dir: és que tenen el coco rentat. El nostre interès en la sociologia no és exactament això. (riu generosament). Aquests vuit punts no fan incidència en això: a ells no els importa si aquesta gent és més feliç que abans o menys feliç. Ells només veuen que els Testimonis de Jehovà es neguen a rebre transfusions de sang. Això ja és un indicatiu per pensar que és un grup atípic. I ho passen pel "tamiz": fan control social perquè el grup li diu on ha d'anar o no ha d'anar. Hi ha una ciència sagrada que se la va inventar un Russel i tal. Anar seguint els vuit punts.

Es igual; però aquests vuit punts caldria passar-los pel sedaç, caldria veure quina mena de model dona la combinació d'aquests vuit punts.

R. Passar-los pel sedaç vol dir què hi ha darrera, si intenta defensar uns valors determinats. O què.

Si sí, és clar. No acceptar-ne cap sense haver-lo criticat. Aquest primer que deies: es neguen a acceptar transfusions de sang, pertant vol dir que hi ha un control que els diu el que han de fer, el que està ben fet i el que no està ben fet. Això es dona a tots els àmbits de la vida social: quan un parlamentari ha de votar a Madrid el portaveu del grup li diu que ha de votar. Té el coco rentat el parlamentari? faig preguntes tontes per clarificar. El parlamentari no pot votar el que vol, li diuen com ha de pensar i què ha de votar i això està absolutament legítim. En canvi, quan el Testimoni està convençut que no ha de voler acceptar transfusions de sang, això està malament. Per què? Per què acceptem com a legítim el control en alguns casos i en d'altres no? On és la frontera? Això em penso que és el que caldria fer amb els vuit punts. L'existència d'una ciència sagrada. L'acusació de comportaments o de manifestacions anticonstitucionals, vol dir que aquí hi ha també una ciència sagrada?

Aquesta és la mena de preguntes que em faria en cadascun dels vuit punts. Ho veig molt ambigu tot plegat

LL. D'acord amb tot això, el que passa és que nosaltres tenim un encàrrec: sectes destructives de la personalitat. I aquest encàrrec s'ha acceptat. Tot això està bé i el que s'està fent és agafar un punt ideològic i establir: és normal tot això que estàs dient de la constitució i del parlamentari. En aquest parlamentari, potser es donen els vuit punts però potser no en el grau d'intensitat que es dona en un Hare Krishna. És això el que estem treballant: dir on podem establir la normalitat.

R. Hem arribat a trobar uns indicadors que són comuns a la institució total, uns indicadors pròpiament sectaris, uns indicadors que poden afegir-se a les institucions sectàries i uns indicadors que donat el context poden afegir-se al tema. N'hi ha com trenta i pico. El tall amb el món exterior, l'obligació a un comportament sexual x.

LL. Aquí hi ha un perill perquè ens estem ficant en el nivell organitzatiu. És normal que en un grup petit el control social sigui exagerat. Potser en compte de veure la normalitat davant la societat normal, busquem una normalitat entre sectes. No podem comparar respecte a la societat normal, sinó que hem de comparar de secta a secta. Si fem la normalitat envers la societat normal, aquí ens sortirà sempre que totallo és un control social exagerat.

El model aquest de les vuit variables, cadria mirar de perfeccionar-lo o reconstruir-lo. Sense haver-me aclarit sobre el que volen dir quan diem sectes o sense haver-me aclarit sobre el terme destrucció, no em veig capaç de començar.

R. Per tots els treball que fem en aquesta casa, no m'havia trobat mai amb les dificultats aquestes de definir el concepte. I com més llegeixes, més t'hi perds. Tot és tan sumament relatiu! Però parles amb Pro Joventut i s'enfaden amb tu: "ets un ignorant perquè n'hi ha molts que ja ho han dit". "¿Què discuteixes?"

En els temps que havia treballat aquestes coses, hi havia un model que era suficientment clar; el que eren sectes, els seus tipus, etc. Contemplàvem el Wilson, el Weber, el Baj, el Troebels; n'hi havia una colla que ho havien treballat. Wilson potser seria dels que més va arribar a formalitzar-ho. Tot allò estava construït amb aquests grups que ja no tenien res a veure amb la tradició cristiana. El model funcionava, per tant, en aquell context. Ara és evident que cal afegir-hi elements nous. I això ha tirat una mica per terra els models teòrics en els quals estàvem acostumats a treballar.

Al mateix temps, fora una part molt interessant d'aquest treball arribar a proposar com una mena de concepte operatiu de secta destructiva.

R. Això ja ho vèiem que era important fer-ho. El que passa és que no vèiem el camí de fer-ho: questionar-los-hi en profunditat els temes que donaven per suposats i veure què hi ha de veritat en tot això.

LL. L'anàlisi de Lifton sembla que està aquí: que qualsevol grup minoritari s'hi troba integrat. La crítica de Lifton serà bona: agafar punt per punt i quan diu això, què vol dir?, què deixem de banda? què en traïem? Ens arribarà potser això: que no mirem el nivell d'organització, no pensem en les creences, que estem barrejant coses i que no ens fixem en el nivell d'organització. El concepte operatiu de secta destructiva: ja hi portem cinc mesos darrera d'aquest concepte.

Jo el primer que miraria és d'assegurar-me que darrera l'anàlisi de Lifton no hi ha un model que el que diu és: tot allò que vagi a favor dels valors de la societat i aquí és bo i tot allò que hi va en contra és dolent. I aleshores allò que és dolent se m'acosta a la destrucció. Jo voldria estar segur de què això no és així i no n'estic del tot segur: però la primera sospita és aquesta.

LL. Et podem enviar una fotocòpia dels punts aquests i dir-nos tu una mica el que penses?

Sí, m'interessa i jo no ho conec.

Aleshores, per què t'interessa això? Perquè podria ésser - potser m'equivoco - que Projoventut treballi a partir d'una definició que sigui poc adequada i fins i tot pels interessos de projoventut: que hagin acceptat molt acríticament un model ja fet i que no necessàriament respon als seus interessos.

R. Aquesta intuïció, de fet, ja la teníem. El que passa és que rebutges la postura aquesta. Per exemple, sobre Anthropos l'altra dia en Lluís Josep li va preguntar a un de projoventut si havia passat algú provinent d'Anthropos. No ha passat ningú, va dir. Aleshores per què el poseu en aquesta llista? Amb quins criteris? Hi ha contradiccions d'aquestes que dius aquí passa alguna cosa. No saps què; però hi ha alguna cosa.

I si tu vas a veure gent de l'Opus tindràs la mateixa sensació: són gent trempadíssima i molt maca.

R. Aleshores a nivell de treball de camp és prou interessant de parlar amb gent que tingui l'experiència i que expliquin què és el que ha passat? Com va entrar? Com va sortir? Què va passar allà dintre?

Sí; però no abans d'haver arribat abans en aquesta operacionalitat, de concepte operatiu. No necessàriament ha d'ésser un concepte definitiu, "jo he arribat a la definició única i vertadera del que és una secta destructiva". Potser també operativa perquè convé a la investigació. Nosaltres partirem d'anomenar secta

això i destructiu això: és un concepte operatiu per a poder treballar. I quan tingueu això, s'ha d'anar a buscar material; altrament em temo que no. Per la meua manera de treballar, jo no m'hi podria posar sense haver-me aclarit en aquest tema.

LL. Hi havia també el problema que tota la informació que teníem era poca i condicionada. De testimonis directes en teníem poca i necessitem també testimonis de primera mà. Com a mínim el que anem llegint. T'explico el meu procés: jo he estat alguns mesos fent treball de camp en distints grups. I arribat un moment en què ha pogut més això d'arribara un concepte operatiu. Vaig fer una sèrie d'informes i vam veure que ens deien com vivien, què feien; però no ens aclaríem. Ho eren o no ho eren? És important també aquesta informació de primera mà, perquè ens ha permès criticar tot això. Potser ho dic per a defensar-me una mica.

Jo estic absolutament d'acord amb el que dius i em sembla molt raonable.

R. Un dels grups que vaig anar va ésser la Fundació Jaume Guasch i com que estavatancat vaig copiar tot el quedeien que convidaven aquesta gent. A partir de l'oferta que fan, malgrat que a mi no m'enganyaran mai (l'equilibri personal per la terra, l'aire i no sé què més); però no pots dir res. Després vaig anar a un grup de les Rambles que es diu Athanor i em van acollir molt bé, malgrat que vaig ésser molt destraler en la meua presentació, i em van explicar que acullen a la comunitat a tota persona que té problemes. Van dir que la teràpia es paga i que ells no. La façana és perfecta, no pots dir res. Ja estava tip de llegir papers i papers de psicologia i que no m'aclaro, amb uns termes que no conec i considero que és una pèrdua de temps increïble.

LL. Penso que hi ha una cosa molt important i que cada grup necessita algun cosa. Els testimonis tenen la empremta potser la més important de tot el món i sobre aquesta van creixent i constituint. Els testimonis no treballen tota la vida en aquesta empremta; tenen una autonomia, una religiositat, un comportament que no és intrínsecament dolent. Els grup que utilitza un reclam religiós, de psicoteràpia, d'una ciència esotèrica o el que sigui, ficar el membre tota la setmana a treballar en l'empresa del grup entregada a una producció, em sembla que és això el que estem buscant. És això el que tenim que dir: això és una secta destructiva. Et fan un reclam religiós, per exemple, per a relacionar-se; però tu el que fas és treballar per un senyor que en treu un profit.

Sí; però no correis massa a dir: això és una secta destructiva. S'hauria d'anar més a poc a poc i aquí segurament que hi ha un element important. Abans de dir-ho, jo el que diria és: hi ha certs grups en els quals amb pretexts religiosos es produeix una explotació de l'individu aprofitant la seva força de treball. Se l'explota i hi ha una mena de comportament econòmic aquí que

surt del marc d'allò que legalment hauria d'ésser en la societat en la qual estem. Aquest efectivament és un element important. I encara no és segur que això facia aquest individu molt feliç; per a dir destrucció, hem de dir: si la gent està feliç però en realitat és que li han rentat el coco. Estic imposant el meu model; però ell diu que està perfectament feliç fent això.

D'altra banda també cal veure si hi ha uns continguts religiosos o bé si allò és una empresa, una xarxa de prostitució per exemple amb una certa façana ideològica. Que aquí hi ha un element important, segur. Però no em sembla que sigui decisiu o únic. Amés perquè, d'altra banda, tornariem al mateix: els ordres religiosos ho han fet sempre, en certa manera, no del tot. Si jo em faig monjo de Poblet, em passaré la vida treballant tot el que jo guanyi amb aquell treball anirà a parar a la comunitat i no em puc quedar res: està legitimat en nom d'un vot de pobresa i per un principi que és el de la comunitat de béns. Quan això és a Poblet és completament respectable. I per què un grupet d'aquests en el que l'individu accepta de fer una cosa que s'assembla a un vot de pobresa i que fa comunitat de béns (l'individu no es sent en dret de controlar els béns que provenen del seu treball: això va en mans de la comunitat) en direm secta.

Tot i així estic d'acord en dir que aquest és un tema important; però miraria de passar per una mena de filtre tots aquests elements que semblen importants abans de donar-los con a definitius. De dir: "passen coses semblants que són respectables i legítimes i aleshores ningú no s'hi fica".

R. Exactament és la discussió que vam tenir sobre el tema del canvi de nom. Es un signe de destructivitat? Això ho han fet sempre les ordres religioses: Fra Serafi, era en Pere Puig. Abans ho legitimaven.

La institució total en el sentit de Goffman fa això. I, per tant això existeix entre el que entre cometes anomenem sectes destructives i això existeix en els convents, en els manicomis i a les presons. No ho oblidem. L'únic que dic és que això que diem que passa a les sectes destructives, també passa en els manicomis i, en canvi, no se'ns ha acudit dir que el manicomi era una secta destructiva.

LL. Però és que el manicomi no tenia un líder carismàtic ni unes creències particulars que s'apartessin de la ideologia dominant.

No, d'acord. Però a veure si resultarà que l'element discriminant és la ideologia dominant? A veure si resultarà que allò que s'aparta de la ideologia dominant és secta destructiva i allò que no se'n aparta no és secta destructiva? Potser resultarà al final que el concepte operatiu de secta destructiva que podem agafar és aquest: però aleshores en plena consciència. Essent conscients que anomenem secta destructiva darrera tota la història del senyor Lifton i del que es monten a Projoventut, essent conscients que allò discrimina la secta destructiva del que no ho

és el fet de participar o no de la ideologia dominant. Això ens serà molt útil si en som conscients.

LL. Això és el que deïem que potser hauriem d'arribar a una definició d'aquest tipus i ésser-ne plenament conscients. A mi el que m'és difícil és ésser conscient d'això de què estem agafant aquest marc teòric i que que estem treballant sobre aquest marc teòric pels fins que vol una determinada gent. No em sembla ètic, no em sembla correcte.

Em sembla que [quan un accepta una investigació no necessàriament ha de fer tota la investigació en els mateixos termes amb què la planteja la institució que l'encarrega. A l'hora de fer investigació s'ha de donar prioritat als criteris de la lògica científica i això et pot obligar a modificar alguns dels temes de la persona que l'encarrega que evidentment no fa servir la lògica científica ni té per què fer-la servir. Això ha d'ésser compatible i la institució que encarrega la investigació ho ha d'acceptar. Si l'organització que encarrega la investigació diu: "jo només accepto que vostè em faci l'investigació sempre que els resultats coincideixin amb els meus plantejaments i vagin a favor dels meus interessos i no posin en qüestió res del que jo dic". Això no es pot acceptar.]

R. Em sembla que és un problema ètic bastant seriós. Si arribem a aquest punt, que s'ho facin.

LL. Jo la veracitat de la gent que està en aquest tema està fora de dubte: hi ha l'Aureli, hi ha enFrat. En això no tinc dubte. Es potser a un nivell més personal que potser jo encara no ho tinc clar. Si el valor dominant és el que marca la secta i ho assumim i ho diem i aleshores ho comencem a fer: aquests grups són secta per tal, per tal i per tal. Nosaltres hem quedat bé; però és que la interpretació que es fa d'això a la premsa, a projoventut quan dius "això és des de la ideologia dominant", això no serveix.

Vull dir que a mi arribar a aquesta conclusió em fa por de què nosaltres serem molt conscients i sortirà un llibre, si es publica, que dirà "sectes destructives" i sortirà allà tota la llista que ens han donat ells.

R. Això és el que no podem acceptar.

LL. Ja ho sé que no ho podem acceptar; però a mi em fa por arribar a la conclusió de què és el valor dominant que marca la secta.

Crec que, si arribéssim a la conclusió que això va per aquí, automàticament ens aclariria moltes coses a l'hora de treballar amb tots i cadascun dels grups. Per exemple, ens aclariria per què tenim polèmica a l'hora de considerar secta l'Opus o no, perquè resulta que l'Opus en molts dels valors dominants hi combrega. Quan Projoventut diu que sí que l'Opus és secta, quins són els valors dominants amb els quals l'Opus no hi

combrega? Ens canviaria la manera de fer les preguntes i ja tindria gràcia ja. Resultarà que l'Opus ens és incòmode perquè ens nega alguns dels valors dominants a la societat? Això seria la negació mateixa del que sempre hem dit de l'Opus, quan pensem en els anys 60 i que eren la gent que manava en el poder. Allò aleshores no era una secta, sinó que era més aviat una societat secreta. Responia a la dinàmica de les societats secretes o dels grups de pressió que aprofitaven el secretisme per a ocupar posicions de poder. Avui, quan els posen a la llista és per això o per quina raó hi van a parar? Potser ens aclariríem més.

R. No sé, començo a veure un camí. Ahir en sortir de la policia, en Prat va dir amb un optimisme extraordinari que ens en sortiríem i jo no ho tenia clar. Ara veig més un camí d'anàlisi. La perspectiva dels mossos és una perspectiva tan criminal de buscar proves i fonamentació jurídica que a nosaltres no ens serveix.

Però ^{els mossos} [jo diria que ells han arribat a una definició operativa de secta destructiva; arbitrària, parcial però és a la que ells els funciona.]

R. I et diré que els de Projoventut també; per a ells.

Jo no n'estic tan segur. En el cas dels mossos em sembla veure més clarament que ells partint d'aquesta definició, tenen acotat el tema i tenen acotat quin és el seu àmbit d'actuació i, per tant, hi ha una perfecta coherència. En canvi, projoventut jo no ho veig tan clar. Perquè, quin és l'àmbit d'actuació de projoventut? Es anarà amb auxili de les famílies (potser m'equivoco) perquè el seu fill ha fotut el fill? Es això? Aleshores, caldria precisar si en tots els casos en què et foten el fill es pot anar a projoventut o no. Si jo hi vaig i els hi dic: "el meu fill s'ha tornat boig perquè va anar a passar la setmana santa a Poblet ara es vol ficar a Poblet i, com que és major d'edat, jo ja no hi puc fer res i s'ha encatrinat amb quatre monjos i se'n va a Poblet". I, com tu deies, aquí hi ha despersonalització i me'n faran una persona nova. Projoventut actuarà? Se'n anirà a Poblet? Em diran: "escolta, això no és una secta destructiva". I, en canvi, quan els hi va una persona que ha entrat a l'Opus a Sant Cugat, diuen: "sí que actuem". Perquè a Poblet no actuem i la residència de Sant Cugat sí? On és la diferència?

Entrevista als Mossos (29-maig-1990) (1a. cara)

RB - ... la via de les religions... i, és clar, no interessa...

X - No, però la llista aquella, nosaltres com l'evaluem? Nosaltres, en aquest moment tenim uns 300 grups d'aquest tipus que són, o branques d'una mateixa secta o d'un mateix grup d'aquest amb noms diferents, que és la moda actual. Ens estem trobant ara amb una cosa que era lògic que ens passés, que és que aquesta gent, com han vist que l'Administració està seguint d'una manera o altra què està passant amb tota aquesta gent, doncs estan vivint de subvencions. On demanen les subvencions? A les institucions, sigui Generalitat (si entrem dins la Generalitat, ens agafen Direcció General de Joventut, Direcció General de Benestar Social,... les que troben. inclús Cultura, Departament d'Agricultura, Cultura a patades, Treball, Sanitat...) Qualsevol cosa que ells veuen que poden demanar subvenció d'una manera o altra, o ho fan amb la cara descoberta, vol dir "jo soc tal i demano això" o ho fan encobert, vol dir que creen 10 o 12 noms que van variant de tant en tant i ens van demanant subvencions a través d'aquests noms. Això vol dir que una secta que es dediqui a reinserció de toxicòmans, en aquest moment ja no ens ve directament com a secta, ens vam trobar el cas de Narconon i Dragonon i tots aquests que demanaven subvenció amb el seu nom real. En aquest moment ho estan demanant a nom de tercers, quarts i quints, inclús n'hi ha que tenen ús amb trenta noms diferents. Llavors, ens trobem que hem de seguir els trenta noms diferents a veure com se'ns presenten o anar detectant tots aquests noms sobretot pel tema subvencions. Això no té res a veure amb el tema delictiu però institucionalment també és important, ens toca a nosaltres també això. Aquí s'està donant una sèrie d'instruccions a tots els Secretaris Generals de tots els departaments en base a que mirant aquestes llistes que anem actualitzant dia a dia poguem detectar gent d'aquest tipus. Això no vol dir que tinguin problemes amb la Justícia ni que tinguin problemes de codi penal, vull dir, hi ha la part policial més directe i la part policial no tant directe. Llavors, qualsevol que demani una subvenció no vol dir que tingui un antecedent concret penal sinó que la Generalitat o qualsevol institució el que ha de fer és no donar-li o posar-li trabes, o a nivell, per exemple, d'Ajuntaments.

RB - I què es pot argumentar, per exemple, per negar una subvenció a una entitat que es presenta amb unes aparences culturals...?

X - Difícilment es pot argumentar gaire. Llavors hi ha el recurs de l'Administració del silenci administratiu o de... tipus Alemanya. A Alemanya ho estant pelant d'aquesta manera, vol dir, sense donar gaires explicacions: "no hi ha subvencions". Ho estem fent a molts departaments si hi ha una mica de sospita de no sé què. Clar, d'aquests 300 grups, apartats o noms diferents, a lo millor corresponen a 100 grups amb les seves variants, amb els

seus pseudònims que usen tots. Clar, aquí no es dóna subvenció o s'avisar els Ajuntaments en quant a obertura d'establiments o locals, etc., vull dir, que el permís no sigui lo fluid que hauria de ser.

RB - No sé si es una pregunta molt delicada, però, una vegada un grup us demana una subvenció i vosaltres sospiteu, però sospiteu en raó a qué? perquè de vegades dius que no hi ha indicis de criminalitat.

X - No... normalment, per exemple, els 55 grups que tenim nosaltres que considerem com a "sectaris" dins de totes les variants que vam dir l'altre dia, això vol dir que tenen o antecedents internacionals de problemes que no vol dir de vegades "fets delictius" sinó problemes amb la Justícia, Administracions o amb denúncies i que potser no s'ha demostrat allò però que hi ha dos o tres països que comencen: "ep! hi ha problemes, hi ha problemes..." llavors això es considera ja un grup amb problemes. Hi ha altres grups amb problemes internacionals, n'hi ha d'aquests 55 que han tingut problemes, n'hi ha de molt fàcils que a EEUU tenen problemes amb la Justícia, amb la policia... i que aquests són molt clars, que aquí encara no n'han tingut, però si n'han tingut allà i tenen el mateix nom aquí, lògicament, en un moment o altre ens els trobarem. Vol dir que no s'ha detectat el problema de codi penal però que hi han detectat uns altres. Ara! aquests són els més clars, aquest té antecedents problemàtics amb l'FBI, vol dir que aquí en tindrem segur, aquests ja n'han començat a tenir en aquí, però n'hi ha d'altres que fa cinc anys que actuen aquí i encara no ha sortit cap problema. Per què no ha sortit encara cap problema? La raó és, o perquè no s'ha denunciat via policial, vol dir que algú no ha firmat una denúncia en serio, o que nosaltres, com hi ha molts casos d'aquests, ens ve molta gent aquí, ens explica els problemes però no volen signar, diuen "per a què l'Administració sàpiga que he tingut aquest problema però no em facin signar". Signar vol dir que haurien d'anar allà a agafar-los i això no passa, moltes vegades no passa. Normalment els problemes que ens vénen aquí, o són per deduccions, que això ve molt, "el pare que s'ha endut la nena i la mare denuncia el tema" vol dir que moltes coses d'aquestes estan en jutjats de família o en jutjats de menors, i que són temes que van petant i que a lo millor només peten treient-li la custòdia dels nans i molts han petat d'aquesta manera, i que no s'ha arribat a més lluny perquè és un problema que la Justícia el considera entre matrimonis, el cas que "la segresta i se la porta a viure amb ella" no entra en un grup sectari, i que tu veus que és un grup sectari per moltes coses però la Justícia l'única cosa que arregla és el problema familiar i prou. Llavors actuem nosaltres amb un ordre judicial i el que fem és agafar la criatura i entregar-la al fiscal o jutge i ell la dóna a les famílies. Això es dóna molt. Més coses que hi ha d'això... de problemes n'hi ha molts. Aquí tenim els 300 grups aquests, nosaltres arribem a la conclusió que aquí hi ha hagut problemes

perquè hi ha hagut denúncies, normalment verbals, que és el problema de tot, la denúncia verbal que tu t'adones que allà hi ha hagut un problema però que no pots fer res, ni de cara a la Justícia ni policialment, perquè el senyor es nega a firmar. Et trobes aquí lligat.

Prat - Però sembla una mica contradictori que d'una banda ho vinguin a comunicar i que per altra sembla que no tinguin interès en que la cosa tiri endavant?

X - Sí, perquè el que volen és arreglar el seu problema i prou. Llavors si amb una denúncia verbal... (i aquests són els valents, eh)...

Prat - La majoria no diu res?

X - Clar, el 90% no diu res. Per exemple, aquí vam tenir l'època patriarca i l'època Narconon. Totes aquestes èpoques sobretot en la reinserció de toxicòmans, que va ser la moda de fa cinc anys. Aquí et venia gent que deia "miri, jo ja n'he sortit, jo tinc el meu cas resolt, però sàpiga que el meu fill va estar al patriarca i va fer aquesta ruta, aquesta altra, a Bèlgica va treballar a la neu, a no sé on el van explotar...". Això ens va servir molt a nivell moral a l'Administració per tallar en el seu moment la subvenció al patriarca, i que això no es va traduir en res a la Justícia, es va traduir en unes denúncies d'un senyor que explicava que li grabàvem, li transcrivíem... i aquí no firmava ningú. Clar, això, per un cantó et serveix, però policialment no serveix per a res. Ara! serveix per d'altres coses, eh?

RB - Aquests del patriarca estan fent una campanya impressionant. No sols a la plaça Catalunya, ahir van venir allà a Canet, van picar a la porta, "sóc un exdrogadicta i m'agradaria que s'interessés pel tema". Vaig dir: "no, si ja hi treballo".

X - Clar, és que aquí el primer tema que s'ha de tallar és, per exemple, el patriarca a l'any 84, qui estava pagant el patriarca? l'estava pagant la Generalitat, l'estàvem subvencionant nosaltres. Nosaltres no hem pagat mai indirectament el patriarca, sempre es pagava a través del familiar directe si donava els calés o una associació de pares de toxicòmans de manera conscient. Nosaltres també erem conscients que allò anava al patriarca. Aquell senyor deia "doni'm 200 mil pessetes que és per a pagar el patriarca el meu fill" i directe al patriarca no hi anava cap calé, però bé, tots aquells calés anaven al patriarca. Allò va ser la gran decisió de dir "això s'ha de tallar" i a partir de varies denúncies que hi va haver ens vam decidir a tallar. I aquest moment, què està passant? que hi ha comunitats autònomes que no han tallat encara, Navarra està pagant, Balears fins fa quatre dies pagava, va petar en quant aquell, Madrid van parlar fa un mes perquè encara estaven parlant

què opinàvem nosaltres del patriarca... Clar, estem en aquests nivells. Clar, què opines? Home, opino que malament rai, que facin el que vulguin vostès i que es trobaran amb una manifestació com vam tenir nosaltres durant un any a la plaça Sant Jaume, els pares... ells t'envien tota la parafernàlia, això ens ha passat aquí i està passant a la resta de l'Estat ara, cinc anys després. Dragonon i Narconón, que va passar? amb el tema reinserció de toxicòmans, nosaltres policialment no ho vam poder tancar i ho van tancar a través de Sanitat, inspeccions sanitàries, els vam tancar tres locals, un darrera l'altre, fins que s'en van adonar i van dir "aquí ens estan fent la vida impossible..." i se'n van anar a València i en aquest moment estan a València. Què passa amb aquests? que estan reclutant gent d'aquí, ara només porten toxicòmans catalans a València, però el centre de moment no està aquí. I això, no ha estat una tancada "policia", ha estat una tancada "sanitària". Vull dir que hi ha diverses maneres de matar les mosques.

Enric- Heu tingut problemes de menors en el patriarca?

X - En el patriarca no ha sortit cap problema greu de menors, en molts llocs n'han sortit de problemes de menors. Home, Ceis era el clàssic tema de menors.

RB - Per prostitució i tal...

X - Bé, per l'educació que rebien, el problema que hi havia amb 15 menors que hi havia dins. O sigui, clar, quan es vegi el judici, allà hi ha tot el tema sexual dels menors que sortirà, el tema d'escolarització dels nanos... Hi ha moltes sectes d'aquestes que s'estan fent l'educació dels nanos elles mateixes; clar, a partir d'aquest moment, ja hi ha un frau, el que no és un frau com per anar a la pressó. I això s'ha d'atacar des d'Ensenyament. Per exemple, els alemanys i els suïssos en aquest moment estan atacant molts grups d'aquests a través del tema fiscal i que nosaltres, si tinguéssim un sistema fiscal més eficient potser també s'hi podria entrar per aquí, no es descarta que s'hi pugui entrar. Vol dir, que a part del tema policial, es pot entrar per molts cantons que és un tema més de Govern que policial. Ara, si hi ha un tema tant clarament policia llavors reventa, que és per on reventa normalment menys.

RB - Sí, perquè se saben cobrir, no? Es el que em va passar divendres passat que vaig estar corrent uns grups d'aquí Barcelona, em vaig atipar d'estar darrera una taula i vaig anar a córrer, i tot el que veus en apariència és molt maco, jo no hi entraria però, per exemple, la Fundació Guash aquesta, ofereixen l'equilibri mental, no sé què... tierra, fuego, aire... i no sé què, i a través d'això purifiques l'esperit. Després vaig anar a la Universitat Anthropos on hi ha col.laboracions d'amics meus, González Casanovas per exemple, i professors d'Universitat. Llavors, jo penso que des de la nostra perspectiva es fa molt

difícil acostar-s'hi a aquest tema, i em sembla que el gran camí seria l'entrevista a exsectaris, gent que hagi passat per institucions. Però l'altre dia, parlant amb l'Aureli, deia la possibilitat de posar anuncis a la premsa de gent que fa aquest estudi, centralitzant l'estudi no a l'ICESB perquè ja està marcat, ni la Fundació Jaume Bofill per no comprometre-la, sinó, per exemple, el Departament d'Antropologia de la Central, i tenint telèfon on la gent pugui trucar si vol, i dient que s'està fent una recerca en aquest sentit...

X - En quant a exsectaris?

RB - Exsectaris o... jo suposo que si posem un anunci així, vindran sectaris també.

X - Això segur, ens "aterrissen" aquí, eh.

RB - Sí?

X - Sí. I ens "aterrissen" gent dient que són periodistes i que volen saber què sabem de la Dianètica (i és un tio que l'envia la Dianètica).

Prat - Però de tots els grups o especialment de Dianètica?

X - No, no. De tots els grups. Llavors s'ha d'anar molt "al tanto" amb aquests: vénen a veure què saben, a veure què expliquen, fins on arriben, i això ho has de tractar amb pines. Una cosa és que et vingui un pare "hi ha aquest problema" i un altre és que et vingui una persona aquí i et digui "què sap vostè d'aquests?" i clar, te l'envien ells. Això ens hi trobem molt sovint. Clar, el tema és complex, perquè hi ha casos molt clars, vull dir, hi ha una secta en aquest moment que es dedica al tràfic de drogues, què passa? passa que policialment difícilment ho demostraries mai això perquè n'enviarien dos kilos a fora i si els enganxen amb un kilo de cocaïna, són aquells dos senyors i prou, i aquests dos senyors no diran mai que són d'una secta, i si mai s'arriba a lligar el tema de la secta, els de la secta diran que sí que aquests senyors van estar un dia dormint amb ells però que no tenen res a veure amb ells. O sigui, que s'aniran aquells dos cap a la presó, llavors, aquí vincular una cosa amb l'altra és molt difícil. Això s'ha d'anar a posar dins la mentalitat sectària, vull dir, que aquest tio abans s'anirà a una presó que dir que és d'una secta, no ens hem d'oblidar que té el coco rentat d'una manera o altra i que no trairà mai al seu grup o al tio que tingui per sobre, abans estarà 10 anys a la presó. És clar, això vol dir una feina policial molt extensa perquè són proves de demostrar una cosa o una altra, ara si ho tens molt ben lligat si que demostraries que aquell senyor estava allà a l'organització... etc. sinó et quedes amb dos homes a la presó.

RB - Sobre aquest tema que dius de la rentada de coco, el tema de la destructivitat, vosaltres no hi entreu amo això?

X - Es que això, nosaltres podem parlar de dos maneres, com Govern o com policia. Com a policia l'únic que tens són els fets consumats, vull dir, hi ha aquest senyor, hi ha aquest problema que el lligues o no el lligues. Si no el lligues amb proves policials, doncs res. Ara, hi ha l'altra banda que és l'Administració que pot actuar de moltes maneres: el tema número 1, subvencions. Si no hi ha subvencions, el tema es mor, perquè els ingressos número 1 vénen de subvencions.

Prat - Però d'aquestes 55, quantes demanen subvencions?

X - Totes. De demanar subvencions en demanen totes. Però no solament dels 55, sinó deis 300. Es que això és molt barat. Tu t'instal·les aquí i demanes una subvenció (cultura perquè fas obra teatral, una altra perquè fas... a Ensenyament, una altra a Agricultura perquè fas macrobiòtica...) això de la subvenció és el número 1, això d'entrada, tots. I molts es detecten perquè a nom de "Pepet" demana una subvenció i tu rasques el "Pepet" i surt l'altre; aquests han usat aquest per a fer això. Això és diari. I aquí has d'estar metent els noms que van usant nous perquè si no et trobes que estàs donant coses a un que està fent regadius al Priorat i que darrera d'això hi ha l'altre que ja sap que està amb una llista, que si ho demana a nom seu no hi haurà res però que, en canvi, amb una altre nom igual cola. Per això et dic que vénen de tots els departaments, ho proven tot.

Enric - I amb la resta de policies d'Europa, inclús de l'Estat, manteniu contacte? Us passeu informació?

X - Amb les europees hi ha bastant contacte, amb suïssos, amb francesos, amb alemanys...

Enric - Els suïssos en deuen tenir la tira allà perquè veus que moltes fundacions tenen la seu social a Suïssa.

X - Si, però a Suïssa actuen poc, eh?. Allà tenen seus i tot però als suïssos els han escalibat bastant, i els han entrat pel tema fiscal. I els alemanys igual, els alemanys per exemple, llibre que no està registrat, que no paguen res a Hisenda... aquí "castanya"! el tema fiscal l'estant tocant per aquí. I nosaltres tenim més fàcil el lema sanitari, el tema... sobretot sanitari, ho tens de seguida, clar, una inspecció sanitària, reuneix condicions o no... depèn del tipus de secte en què estigui. Per exemple, els macrobiòtics ara, doncs se'n van tots a Agricultura, tots "aterrissen" allà, que vol dir vida sana...

Josep Lluís - Hi ha grups que ens és difícil de saber quin tipus de vida porten. Des d'aquí hi ha alguns informes com per exemple, Gushananda, vida sana... No sabem res del què fan, de com viuen.

X - Cada un és un cas. Aquí no hi ha cap grup que sigui igual, tots són diferents.

Josep Lluís - Ja... però més o menys hi ha una sèrie de tipologies generals, que viuen en comunitat, que la comunitat pot tenir unes característiques...

X - Però tots tenen els seus tres grans eixos: un és l'adepte que viu amb ells, vida sencera, el tio s'ha instal·lat allà; l'altre és el que col·labora però viu a casa seva, que hi va de tant en tant, és un integrat però viu a casa seva; i llavors hi ha el col·laborador associat que viu a casa seva i només hi va de tant en tant però que l'usen només per a treure-li "quartos" o per usar-lo en no sé què, no és un home integrat a dins. I això, quasi tots actuen d'aquesta manera, amb aquest sistema. Llavors, la manera de viure de dins depèn de la cosa a què es dediquin: si és una secta tipus ioga, faran una vida tipus ioga, almenys a l'aparència externa dels primers adeptes, clar, un cop ja ets a la piràmide de dalt de tot... aquells si que ja saben el què fan, el què fan diguem-ne "il·legal", un té un gimnàs, l'altre ven productes macrobiòtics, l'altre mira les estrelles i l'altre fa el iaiot. Això és la part normal del tema. Què passa? que quan arriba una frontera, tots arriben a una frontera, llavors comença el delictes. Aquest delictes el saben 10, 15 o 20 persones que són els grans dirigents, els altres són peons del tema.

LLuís Josep - I per la vostra experiència, tots hi arriben aquí, a la part aquesta delictiva? Necessàriament?

X - Home, mira, aquí "l'eit motive" de tot és el calé, sinó no hi hauria això. Clar, com que hi ha el calé, d'una manera o altra han d'arribar al calé, i teòricament, en un moment o altre han de passar de la legalitat estricta a un tema més sofisticat que vol dir fotre calés il·legalment, mitjançant engany, tràfec del que sigui... cada un té el seu tema. I n'hi ha uns que són els peons. Per exemple, el senyor que fa tràfec d'armes, és un senyor de tercera categoria que li diu "agafa aquesta furgoneta i la portes a Holanda" i aquell tio no sap que està fent tràfec, la porta amb un doble fons, es limita a portar-la allà i si l'enganxen la palmarà ell, i si no l'enganxen doncs ja l'ha passada. I màxim que li poden dir és "quan arribis allà canvia les matrícules aquestes per les altres". Clar, aquest és un peó que fan servir per això i com que mà d'obra tenen la que vulguis perquè tothom que hi està dintre és mà d'obra, aquest no fa delictes directes, fa un delictes encobert. Vull dir, si l'enganxes i el tortures no sabrà explicar res, només que ha passat una furgoneta d'Algecires a Amsterdam però res més.

RB - La Direcció General de Justícia, el Servei de Registre, ens van passar els grups que ells creuen que fan trucs d'alguna cosa, i ens van passar còpia de la declaració que fan alhora de

demanar professió, i, és clar, no hi veus res. Des de la nostra perspectiva, com ho veus això de posar un anunci a la premsa i un lloc i telèfon... i a veure què?

X - Jo el que veig és que també influeix la por en molts d'aquests. La persona que pot explicar alguna cosa és la persona que n'ha sortit. La persona que ha sortit té dues opcions: una, "jo ja les he passat prou canules, he pogut sortir..." aquest, el normal és que s'amagui i no expliqui res a ningú; el que pot explicar alguna cosa... són comptats, el que pot explicar alguna cosa ja ho ha explicat, aquest són els que s'en aniran a Pro-Juventut, a la policia és molt difícil que vinguin aquesta gent.

RB - I amb un anunci així d'una recerca intentant de fer un reclam de tipus neutre, un lloc que en principi és neutre...? Es que si ens vénen només els de Pro-Juventut, els exsectaris, hi ha un problema i és que aquesta gent ha racionalitzat la seva sortida, i ens interessaria molt els camins que no fossin Pro-Juventut, conèixer l'exsectari que no ha passat per Pro-Juventut, que no ha tingut ocasió de racionalitzar, i que ens expliqui la seva experiència.

X - Ja n'hi ha d'aquests però és que aquest home no anirà a un lloc d'aquests, ni vindrà a nosaltres perquè no ha anat ni a Pro-Juventut. Clar, és que això no és allò de dir "home, aquí hi ha vint associacions que es dediquen a això, aquí una i en prou feines..." i a partir d'això ja és policia, i el policia ni ho enumera, està lluny del tema aquest. I si no es va a Pro-Juventut, com s'ha d'anar amb un que li diu "vine aquí", "a canvi de què?". No crec que us "aterrissin".

Enric - Es pot intentar; però posar un anunci d'aquest tipus és avisar a les sectes que s'està fent...

RB - Bueno.

X - Us vindran sectaris enviats per... Aquests si que us "aterrissaran". Aquest és el tio que explicarà el seu rotllo i no es passarà d'aquí.

Enric - Jo és la pega que hi veig.

X - Clar, és que... aquí s'ha de tenir en compte i en tots els països, eh?, Europa està així. O hi ha una associació com la que hi ha a França "els amics de la família" i tot allò, que allò es paga governamentalment, o aquí hi ha el Pro-Juventut, però no hi ha res més, eh?. No pots triar "vaig aquí que hi ha aquests..." o "vaig allà..." no, és que no hi ha res més. Aquí a Catalunya el tema encara es coneix però te'n vas fora i et diuen si estàs boig. Vull dir que és molt difícil entrar en això. Pots tenir un tio que t'expliqui coses, però t'explicarà de la seva organització encara que ja n'hagi marxat i tu sabrás exactament

el que ha passat durant 95 anys a Nens de Déu perquè hi havia aquell tio a Nens de Déu, però això no vol dir que l'altre faci igual, no es pot generalitzar, no hi ha res generalitzat aquí, cada un actua a la seva manera.

Lluís Josep - Però amb testimonis d'aquest bons si que es pot veure una mica per on van els trets generals.

Enric - N'hi ha per la part de psiquiatria, el que passa és que ja van directament a un psiquiatra, els psiquiatres tenen experiència, el que passa és que no...

Jaume - No, i a més que és "información secreta".

X - Pel que fa al secret professional...

Enric - Clar, em refereixo que aquest podria ser un camí...

RB - Gent que ha fet tractament a exsectaris.

- Però fiquem als psiquiatres en un conflicte. Si que podrien col·laborar, però clar, no pot anar trucant als seus pacients "escolta, que m'han demanat això...".

X - Es secret professional.

RB - Mira, en temps d'en Franco, jo vaig fer una aproximació a l'avortament perquè havia de fer una intervenció a l'Hospital de Sant Joan de Déu, jo no en tenia ni idea de l'avortament, i el primer que vaig fer va ser entrevistar una quantitat de ginecòlegs d'aquí Barcelona a partir d'amics meus i saber una mica què hi havia del problema. I sí, no t'expliquen casos però t'expliquen panoràmica, això sí.

X - Clar, això, hauries de buscar un psiquiatre que hagi trobat casos... perquè aquest tio no està torrat, aquest tio té un problema de dependència sectària, i que si el psiquiatre és bo i el detecta potser sí que el pot arreglar, però si no, aquest tio no sap el que té entre mans. Ha de ser un que estigui molt predisposat a saber el que té entre mans i d'aquests no n'hi ha gaires. Clar, això de la destructivitat fa que aquest com a mínim té molts problemes, però el primer problema és que hi ha molts psiquiatres que no l'entenen.

Prat - Tema control mental, apartat de serveis, tots aquests temes... tècnicament és difícil, no? Suposo que està poc estudiat aquí, en canvi, a EEUU el tenen molt per la mà.

X - Clar, a EEUU... és com l'heroïna. L'heroïna, ara comencem a saber de què va aquí perquè fa 10 o 12 anys que ens ha "aterriat" aquí l'heroïna. Clar, els americans saben de què va l'heroïna perquè fa 25 anys que la tenen per allà, van molt més

avangats que tu. Vull dir, et diuen "reinserció de toxicòmens? poseu-vos-ho al nas que no serveix per a res això", i aquí estem encara intentant de veure què. Total, d'aquí a 3 o 4 anys arribarem a les conclusions dels americans. això és insalvable. O sigui, en recuperarem el mig per cent, ni l'1%. Aquí estàvem en un principi que si el 10% que si el 50%... res, això és "cuento", ja es demostrarà això, estem a anys-llum del tema americà perquè tot això ha començat allà. El tema allà ja no hi ha punyets policials, allà hi ha patada al cap i a matar-lo, a veure si el desprogramen i adéu.

Enric - Home, nosaltres... ja no es fan desprogramacions perquè a EEUU ens van explicar que són molt pocs els que fan allò de la mítica desprogramació que era el secret... però és que als EEUU, dintre de la gent que està treballant el tema aquest, hi ha una campanya en contra dels desprogramadors, ara no ho fan. Ara és el procés d'aconseguir la voluntarietat de l'adepte, s'ha de fer un tractament...

X - Mira, si tu tens un fill en una secta, jo que he viscut tot això...

Enric - Si estic treballant en aquest sentit...

X - ... li fots cop al cap i te l'emportes, és l'única manera d'intentar-lo recuperar, sinó, com ho faràs això?

Enric - Home, doncs, d'aquí un temps...

Lluís Josep - Dient-li "vine que et canviarem la mentalitat", però jo no ho veig això.

Prat - No, el que té raó és que la voluntarietat, moltes vegades no l'aconsegueixes a una persona amb condicions normals, sinó que pots aconseguir... depèn del moment en què l'agafis. O sigui, el problema d'aquestes intervencions és que pots arribar a les persones que porten una experiència molt llarga, 6 mesos... El problema és que veiem clar...

X - Amb un tip que fa 5 anys que està en una secta, tu el vols recuperar voluntàriament?

Enric - Clar, tu el portes a un lloc, el tens 3 o 4 dies allà i pot sortir-ne. Però clar, amb la voluntarietat també de vegades ho aconseguim, eh. I hi surten.

X - Tu el portes voluntàriament a algun lloc?

Enric - A la seva casa o, de vegades, a l'associació.

X - Però si normalment aquest tio estarà enganxat en un lloc on viurà des de fa 5 anys i estarà en un nivell intermig de la secta.

Enric - Has de mirar cas per cas, família per família, tipus d'experiència, no? Però la via d'arribar és la deformació final perquè és molt bestia tots els problemes il·legals que tenen, és diferent, als EEUU el que hi ha són estats que faciliten el tractament a través de la família, a Alemanya està passant i a França també amb la droga.

RB - I com se fa legalment això? Perquè és el que diu ell: i tots cop...

X - Es que no hi ha legalitat, si el tio no et vol venir, "mira jo vull que vinguis amb mi a parlar durant 3 dies, legalment i sense lligar-te" el tio et diu "jo no" i ja estàs.

Enric - Per la via judicial s'arriba a bon camí, es a dir, que la família...

X - Però la via judicial tu no la tens a la mà perquè ningú et dirà "un major d'edat contra la seva voluntat tu no l'enganyes" doncs aquell tio està condemnat...

Enric - No perquè tu fas un informe psiquiàtric del forense que determini que hi ha això i a partir d'aquí.

X - Però és que per a fer un informe psiquiàtric s'ha de fer un segrest legal, vull dir...

Jaume - Però no ha passat amb una noia a Santa Coloma de Gramenet? S'ha parlat amb el jutge, l'han citada i ha desaparegut.

X - Clar, és que te l'amagaren aquesta noia.

Enric - Però sí està passant. A León estant intentant fer un altre... a Màlaga també ho van intentar.

X - Jo et dic que si el nano el tinguessin "Hari Krishna" enganxat a Xile, te'n vas a Xile i el portes, sinó... vaja! jo no hi veig altra manera. Si et donquessin armes legals sí, "miri, jo tinc un ordre judicial i contra la seva voluntat me l'emporto perquè tinc al garrera el jutge" però això no existeix.

Enric - Clar, nosaltres, dels casos que intervenim, en aquest sentit, el 75% és...

X - De gent que ha entrat recentment, no?

Enric - ...i altres també.

RB - Bueno, que se solucionin és una cosa, però vénen voluntàriament?

Enric - Però només poden intervenir un 30% de les denúncies que arriben de famílies. El percentatge d'intents és baix però sobre aquest percentatge que intervenim el percentatge de recuperació és alt.

Prat - Però això passa el mateix en les desprogramacions, allà n'hi ha molts que diuen un 75% i diuen que recuperen el 30%, eh.

X - Si, però això és allò de la reinserció de toxicòmans, vull dir, la societat què ha de fer? treure'n els que puguin, que en treus un, doncs n'has tret un. Però clar, hem de ser conscients que n'hem tret un.

Lluís Josep - Una pregunta: al patriarca s'intoxica de la droga?

X - No, això és igual com el fumar. Tu pots dir "aquest senyor ha deixat de fumar" però, fins quan? hi tornarà d'aquí un any, d'aquí dos... vol dir que aquest tio no està curat.

RB - Si ho ha deixat fa poc estarà amb el mono.

X - Doncs no estarà curat fins que es mori. Clar. Llavors dirà, sí, durant aquest temps m'he curat perquè m'he mort sense tornar a fumar, però qui no diu que d'aquí 3 o 4 dies, o d'aquí un més, o un any hi torna? Això està passant amb molts toxicòmans. El de l'heroïna no es vol curar, el tio viu bé, la seva felicitat és punxar-se. Duè fan? doncs que se'n van a un centre de desintoxicació perquè ell va començar amb la droga amb mil peles però, ara que se li ha saturat la sang, en necessita 20 mil de peles per a tenir la mateixa sensació del primer dia amb les mil peles. Llavors va a un centre d'aquests, el desintoxiquen, el tornen a deixar a les mil peles primeres i quan surt d'allà amb mil peles torna a fotre el que fotia abans. I això és la mentalitat del tio que va allà, no dels pares, educadors i tots aquests, ja ho sabem. Però, què ens està passant amb les xifres aquestes? que diuen "aquest senyor s'ha curat" però s'ha curat mentre no surt del centre, quan surt torna a les mil peles primeres, i això, clar, és un fracàs. Aquest fracàs ja el preveïen els americans fa 6 anys. Aquest senyor no ha deixat de ser toxicòman, hi tornarà. I se'n cura un, bueno, s'ha curat un 1%.

Prat - I després, si no té solució des d'una perspectiva institucional, el que deies abans, "si hi ha caigut, que es foti"...?

X - S'estan gastant milions de peles amb el tema de reinserció de toxicòmans, peles de tots. Clar, això ha de ser un govern molt

ric que digui "doncs mira, els llenço" perquè el govern sempre té la balança, i com de Governos no n'hi ha mai cap prou ric, de dir "a veure, què és més important, els toxicomans que no vagin pel carrer i que els curem o tercera edat?" Fer una residència de vells o una de sanitària?" fins ara què s'està fent? doncs una mica aquí i una mica allà, però aquesta mica que va aquí no pila perquè a la llarga ens tornen a caure. Jo ho dic molt "bruto" un metge t'ho diria d'una altra manera, segurament. Però quan t'asseus amb els metges al final et diuen això, i més al servei de drogodependència de la Generalitat veus que et diuen que d'exit res.

Lluís Josep - D'aquesta llista de 55, seguint amb aquesta informació, es pot o no? O és també com la psiquiatria?

X - No, això no es psiquiatria. Aquí l'únic problema que hi ha és que això és una valoració molt policial del tema i jo et puc donar la llista per 300. I dels 55 fins als 300, què passa? els 55 aquests seran gent que ja ha tingut problemes internacionals que et deia o gent d'aquí que ja n'ha denuncies sobre ells i que ja es va consolidant el tema. Vull dir, problemes, problemes, problemes... vol dir que aquí hi ha problemes. Dels 55 als 300 (que demà poden ser 350 perquè cada dia n'arriben de nous) doncs aquests, n'hi ha pel mig noms típics que usen aquests o gent que no té cap tipus de problema però que hi comencen a venir denuncies, i de moment dius "aquí hi comença a haver un problema" de moment el poses aquí, ja veurem què passa, però de moment alerta. Clar, això, que surti a la llum pública impossible. impossible perquè és una valoració teva i són denuncies de paraula.

Lluís Josep - L'altre dia en Raimon va anar apunyant dades i va apuntar alguns grups i jo vaig trobar a faltar grups religiosos, mormons, testimonis de Jehovà, Adventistes...

X - Nosaltres no entrem en tot això. Nosaltres anem al nivell com per exemple "simulació de religió oficial". Clar, el mormó és una agrupació que pot ésser grup de pressió, pot ser no sé que. pot ser no sé "cuantos", però per exemple Pro-Juventut no pot calibrar d'una manera però nosaltres, com Administració, no... a no ser que vinguin problemes de mormons. En el moment en què comencin a venir problemes dels mormons, un d'aquests 300 grups serà també el mormó.

Lluís Josep - Fins ara no hi ha hagut cap problema?

X - Home, de quin? del mormó?

Lluís Josep - Sí, del mormó.

X - Del mormó, nosaltres, en aquest moment no en tenim cap de problema.

Lluís Josep - I de Jehovà?

X - De Jehovà molt pocs.

RB - Quan dius cap problema, ni a nivell internacional, no hi ha sospites de res?

X - Es clar, és que el tema de les religions oficials... hauriem d'entrar... Per exemple, hi ha problemes amb els evangelistes però amb els escindits.

RB - De lortosa?

X - Sí, uns estan a lortosa, fan reinserció de toxicòmans...

Lluís Josep - Perdó, a lortosa o a Amposta?

X - Sí, per allà baix, deuen ser els d'Amposta. Un grup que van començar a venir problemes aquí per Sanitat i que el lema era reinserció de toxicòmans. Van començar amb problemes i problemes, que va passar? que nosaltres anem als evangelistes a Madrid i els diem " escolti, aquests senyors són vostès o no són vostès?" "vostès són una religió i tan això, serà una religió bona o dolenta" "no, no, aquests senyors són uns senyors escindits que van fent el camàndules per allà i ens han agafat el nom", bueno, a partir d'aquest moment és una simulació de religió oficial perquè la religió oficial que porta allò es desenten d'aquells països, una carta aquí dient que se'n desenten, aquest ja és un problema. Ara si això ho fan els evangelistes, això ja és una altra manera d'enfocar el tema, però és que aquest està molt clar, els evangelistes jo diuen que "no". Llavors en quant a religions oficials potser és on n'hi ha menys de problema perquè hi havia problemes d'aquest tipus l'any 81, 82, 83, 84... però tot això ha anat derivant, s'han anat obrint fronts nous, vull dir, que en aquest moment els problemes són de formació de quadres de cara al 92 perquè hem d'obrir les fronteres i hem de formar executius juppies preparadíssims, aquesta és una tècnica moderna.

Lluís Josep - Es que no tenim informació, per exemple, de cap grup concret d'aquests que preparen grups executius pel 92, ens pot dir algun nom o alguna direcció?

X - Si però a Pro-Juventut us ho diran igual que jo, perquè els primers problemes els arribaran primer a ells que a nosaltres. Nosaltres, quan ens arriba aquí ja sabem que hi ha un problema molt més greu.

Enric - Tenim algun grup concret d'aquests que formen juppies?

X - Bé, digues-li juppies, digues-li com vulguis.

Lluís Josep - Es parla de New Ways, un grup no tant agressiu com el hippie, però amb molta competència, tal o qual. Es una cosa nova que està arribant; ara què són els New Ways. O sigui, els grups abans eren molt de tipus espiritualista, els mormons donaven classes d'anglès gratuïtament l'altre dia a Manresa, les classes d'anglès gratuïtes es mitjà de captació.

X - Clar, un tio que faci classes d'anglès gratuït, des del punt de vista policial per on te'ls enganxes' per enlloc.

Lluís Josep - Però, per exemple, això. Fins ara ens costat molt saber alguna cosa sobre la Fundació Anthropolos, com viuen, què formen i què fan; la fundació Guash també... Accedir als grups més difícils que es difícil contactar per un altre lloc, però aquí la informació...

X - Com viuen al moment que passen la frontera de la legalitat, perquè abans pots dir que vas a unes classes i que tu aprens molt i que l'únic que veus és que, per exemple, un pare que veu que el fill té un comportament diferent, i que quan li pregunta què fa li diu que estudia ciències, com no agages això? no s'agata de cap manera, a no ser que aquí se't "rendeixi", jo només n'he vist una de rendició aquí que va ser el patriarca, els dos dirigents del patriarca...

Jaume - Dos nois, no?

X - No. Home, a aquests els coneixem molt bé perquè nosaltres els vam tenir amagats aquí un mes, en aquesta casa, protegint-los un mossos d'esquadra, vivint amb ella i amb ell, doncs, un mes i mig amagats per la Costa Brava. Es la primera vegada que he vist jo que uns dirigents denuncien una organització, cosa que no passa mai.

Lluís Josep - Teniu informació (no s'entén) del lloc, les més estructurades, altres personatges que estan al voltant que no ho són tant, o connexions que puguin tenir a nivell d'altres grups?

X - Forno a dir el mateix, aquí entraràs en el meoll del tema, o introduint una persona a dins amb molta paciència, vol dir, si vols que t'arribi enlaire, que aquella persona l'has de tenir 5 anys allí dins, i si no, arribaràs a un estatus mig per les quatre adreces, pels quatre dirigents i per veure com viu ell en aquell pis on està. Això no passarà mai, abans hi caurà ell. Això difícilment passa. Com hi ha manera de saber exactament això? que un dirigent vingui i se't confessi, cosa que jo aquí només ho he vist en el patriarca, els dos aquells, i jo crec que difícilment passarà. Es clar, un tio que està o vivint de la sopa o tan menjat del coco que no pot ni explicar-ho, si viu de la coca no t'ho explicarà, dirà "he trobat el meu modus vivendi, perquè a sobre he arribat al quadre dirigent" o es un tio que per les seves conviccions doncs peta, i això del patriarca s'ha

d'analitzar molt bé per que va petar això, perquè va ser un problema de lideratges entre ells. I a partir d'aquest moment van agafar tota una sèrie de problemàtiques i el tema va petar i perquè se'ns van enganxar a nosaltres perquè es veien a la presó i que a canvi d'un pacte van cascar molt. Clar, jo no ho he vist més això, i aquests, un era la presidenta de l'associació patriarca Espanya i l'altre era el cap judicial del patriarca, perquè aquell tio es veia pelat, va anar a tranga, el van atonyinar, es va escapar, va agafar un tren i va poder arribar aquí i va enganxar amb algu que van ser les institucions "si em defenseu, jo casco".

Prat - I on son aquests?

X - Un és fora d'Espanya i l'altre, ja han passat 6 anys, i sembla ser reinsertat, però va haver molts problemes: pistoles... Aquí, la teniem amagada a un apartament i van venir francesos a pelar-la.

Prat - I se sabia qui eren aquests francesos?

X - Sí, sí, estan identificats. N'hi ha dos que són "ampons" ampa de Burdeus, i els altres... clar, el patriarca va pagar a l'ampa, i s'ha acabat el bròquil. Ja hi havia firma i ja sabem el que passa allà dins. Però això és molt difícil que ens torni a passar, és molt difícil, jo ho veig quasi impossible. Li patriarca perquè es va trencar per aquest cantó però agafa't a una Dianética que un dirigent denuncià l'associació... jo ho veig impossible.

Jaume - Home, hi ha el fill del (no s'entén).

RB - Però des del moment que pots citar una excepció vol dir que la regia...

X - Però és molt difícil que et passi això.

RB - Jo crec que és molt interessant l'intercanvi que hem tingut.

X - El que passa és que és bastant frustrant això. Aquests grups tenen imatge pública i aquesta imatge pública pot allargar fins a 5 anys, que són la gent que fa temps que hi estan... però que coneixen fins a un cert nivell. Dins de l'estructura piramidal doncs a nivell públic, 5 anys per exemple, i d'aquí en amunt, igual ja no estan aquí, igual estan a l'estranger o el que sigui, països molt més...

Jaume - Aquí em tingut molta gent que ha estat en una secta i que et diu "mira, tu vols col·laborar?" "sí" i el tio amb molta predisposició pot col·laborar, i tu estas portant una investigació i el tio aquell se't queda el 50% d'on estas tu, amb

molt bona fe, i et diu "això, això, i allò" "i què més?" "oh, doncs res més" "i quan temps hi vas estar allà?" "4 anys" "i no saps res més?" "no, no, amb 4 anys vaig arribar aquí" i dius clar, si vols anar amunt has d'agafar a un que hagi estat amunt i això és el que no passa, qui agafaras d'amunt?

Lluís Josep - La part baixa de la piràmida és tota la teoria orientalista, la relaxació... i cal, i tot el tema interessant que estaria més amunt és molt difícil arribar-hi.

X - Clar, et trobes que comences a conèixer codis que fan servir... però tot això ja ho sabies o t'ho ha completat, però "com us connectàveu amb el tio de dalt?" i ja no ho sap, com us arribaven els paquets?" i tampoc no ho sap.

RE - Això, amb algunes entrevistes que nem fet a expectaris es ben cert, que es coneixen "ah, no no sé, he vist alguna cosa externa però no ho sé".

X - I t'expliquen alguna cosa que els ha cridat l'atenció...

RE - Si, just.

X - Però a l'hora de fer numeros: on anaven els caies? d'on venien? això t'ho desconex.

Lluís Josep - Potser a nivell policial "io" important són els caies però a nosaltres es secundari, estem fent temes sectes des de sociologia. Si hi ha delictes direm "aquest grup no és sa, no és una secta cultural... es "algo" que utilitza això per a un fi determinat".

X - Volien aconseguir "algo", és claríssim.

Lluís Josep - En tota organització hi ha xanxullos econòmics que no es veuen, estigui legitimada o no.

X - Jo crec que a la llarga o a la curta surten els caies. No físicament de moneda però de propietats, una persona que treballa per a tu per determinades coses.

Lluís Josep - Si però em refereixo a nivell institucional, de l'església catòlica, un partit polític, sempre hi ha xanxullos econòmics.

X - Els Hari Krishna són legals en aquest moment, estan inscrits com a associació religiosa i tal. Aquí o ni ha un problema delictiu que policialment el saps trobar, que costa molt trobar-lo o t'has de mossegar els dits, això és un país lliure i et pots inscriure. Ara a la que diu "finalitat sense lucre" tu pots demostrar que ni ha lucre i tens una cosa salvada, aquest

podria anar a la presó, ara ho has demostrar, perquè totes s'inscriuen sense anim de lucre, totes.

Lluís Josep - Com es qualifica des d'aquí un grup sectari: "Hixo és una secta"?

X - Es que nosaltres no ho calibrem com a grup sectari, ho calibrem com a grups, grups amb possibles problemes, perquè el dir si són sectaris o no, no ens correspon a nosaltres.

Jaume - Es que el problema és que no està contemplat en el codi penal, nosaltres com a policia hem d'anar al codi penal, el problema que veiem és que no estigui en el codi penal el problema del control mental perquè no s'ha estudiat, potser en el futur ni entraria però si no hi és no ens afecta.

X - Es que aquí no ho calibrem com a grup sectari.

Lluís Josep - No?

Jaume - Pots veure el problema però no el pots criticar, per tant...

RB - No grup sectari?

X - Grups amb problemes o amb possibles problemes sospitosos de no estar clars.

Lluís Josep - Quina informació teniu sobre grups sectaris? La llista la podeu donar?

X - Es que nosaltres, la llista difícilment la podem donar perquè t'hauria de parlar de 300 associacions o grups que poden tenir vinculació entre ells o que són el mateix i que són llistes confidencials que es reserva un Govern per a dir "aquest tio pot tenir problemes; de moment aparcar la subvenció cap aquí" i si ens interessa que hi ha hagut més problemes ja profunditzarem amb aquei. I que tu dius "grups sectaris" home perquè són calibrats de "sectaris" per mig món que tothom sap què és. Clari, jo no puc dir "aquest tio pot ser problemàtic" això és una sospita. Perquè a lo millor un d'aquests vé aquí a dir que li han violat la filla, que li han pres 7 pisos a la nena que els va posar a nom d'ell i que no sé què... "però la nena quants anys té" "27" "clar, una nena que li dones 7 pisos i els vol donar a "las hermanitas de los pobres" doncs els els donarà, i a partir d'aquí, legalment com es menja" Tu has de dir "al tanto que aquí els estan totent les propietats a la gent que hi entra".

Lluís Josep - "Las hermanitas dels pobres"... els teniu també en compte en aquests grups: perquè de vegades es llegeix als diaris "la hermanita X té un xanxullo muntat..."

X - Pot ser sectari o no, però que té problemes segur, aquest estaria dins dels 100 aquests. La setmana passada va venir un pare aquí que li va donar a la nena en vida l'herència, 7 pisos a l'exemple de Barcelona, que vol dir 200 pisos a... Aquesta nana l'endemà de tenir els pisos, el pare no ho sabia, estava en un grup i els va donar al grup. Ha donat 250 milions de peles al grup.

RB - Los hijos de Nazaret... o no se què.

X - Sí, i uns de nous que surten ara per aquí la costa... Clàr ens arriba molta gent. Uns polacs que estan actuant pel Maresme... teòricament és religió catòlica polaca. Aquests, o estan enganyant a la gent, totent-los els quartos, o la gent els els dona de molt bon grat i perquè "nos amamos todos". Què pot fer aquest pare? doncs malament! dels 7 pisos en queda un que està en tramit doncs que no li totin aquell i que es busqui el millor advocat que trobi perquè sino... Ara, la nana si la portes aquí dirà que...

Lluís Josep - I sabeu el nombre de la gent que en forma parc?

X - ... jo no sabria dir-ho, si és col.laborador... perquè no ho saps fins que la rebentes, vol dir que si hi ha una intervenció policial i li comences a agafar les llistes o tens una persona a dins que pugui calibrar el número de gent que hi ha per allà, llavors si que pots dir "eren tants". Nosaltres podem dir que els del CEIS eren 180, entre els que tenien un peu dins i un a fora, i tota la pesca.

Prat - Per exemple, amb un que és legal i actua pel carrer, perquè no es fa res? O els nens de Déu...

X - Els nens de Déu és un cas atípic, perquè els nens de Déu històricament són il.legals, és l'única que actua aquí amb la il.legalita total.

Jaume - El que passa és que tenen bona tapadora.

X - Clàr, però és que els Nens de Déu és més flagrant, perquè s'han suuergit, i, primer, no actuen amb nom "Nens de Déu" actuen amb altres noms, són totalment clandestins... Es el cas més clàssic que es pugui intervenir policialment, a no ser que et vagin saltant que els vas perdent de vista cada tres mesos.

Prat - Però, que hi tornen a ser aquests aquí? o hi han estat sempre?

Jaume - Des de fa / o 8 anys, continuen.

X - Hi han estat sempre aquí.

Frat - Hi ha constància que estiguin en algun altre lloc de Catalunya?

X - No, no, és que tots aquest actuen aquí.

RB - I la policia si tingués prou proves... pot entrar en una casa...?

Jaume - Si hi ha un delicta flagrant i si no ho veus clar, al jutge i depèn com ho vegi, actuarem.

X - El primer que necessites aquí són proves, posar un tio a dins, denunciant, gent que escrigui, que es nulli, que això no passa, o el tema més sofisticat de punxades de telèfon, etc. i que el lèxic d'allà et dongui a entendre que pots actuar, entrem i fotem la porta a terra.

RB - Aquesta dificultat, que els jutges no entenen de la missa la meitat...

Lluís Josep - Són sensibles els jutges? o ja tenen prou problemes?

X - Ara més que abans però és que abans no hi havia ni idea ni estaments policials, jo recordo les converses al principi amb el Govern espanyol quan lo del CEIS, quan es va enfocar el tema de dir "bé, anirem contra això" el que van dir és que "perquè us foteu contra això? això són quatre que s'ajunten a cardar el cap de setmana"

RB - I ho saben això?

X - Clar, i són majors d'edat, i alià l'únic que es va entendre és perquè hi havia nanos pel mig, això tampoc passa massa sovint que hi hagi nanos pel mig, i si hi ha nanos pel mig la tutoria és legal, és del pare i la mare legal. Si a sobre, trobes un nano il·legal perquè se l'ha emportat la família que no li tocava, aquí hi ha molts casos per exemple Nens de Déu, el pare denuncia que la mare s'ha emportat els nens i els ha percut de vista, aquí hi ha denúncia, però en aquest moment són les úniques denúncies que hi ha enmig de moltes, aquests i "vida sana" que també té denúncies per peles irregulars.

Jaume - Està tocant els nassos molt.

RB - "vida sana"?

Jaume - Estant posant denúncies en quant a milions (...)

Frat - A vosaltres?

Jaume - Intenten aproximar-se, un perquè te filles i vol sortir-se'n...

X - Però és que a part d'aquest dos, hi ha molt poca cosa d'aquest tipus. I si ha hagut algun cas s'ha pelat amb una ordre judicial de tutela d'aquella criatura. Vas allà, agafes la criatura i te l'emportes al fiscal que dona la tutoria a l'àvia o qui sigui, i s'ha acabat el tema policial aquí. Només et diuen, "vagi i agafi la criatura" que no vol dir "entri a la, registri, patada a la porta..." això no. Si ha obstrucció a la Justícia o si hi ha violència, trincarem el tio que es foti d'elloneses i l'acusarem d'obstrucció... però com que no es dona això, doncs es queda així això, vas allà agafes la criatura i passiu-bé. Vull dir que el tema... ja es pot entrar en coses, ja. Ara, policialment es pot fer molta cosa però comptant amb altres departaments, t'has d'anar per exemple a Sanitat cada setmana "vinga!" amb el tema Hisenda..., ja dic, aquest és més difícil però també es podria fer, o amb el fiscal, el tema... els pots posar a sobre tot l'aparell de l'administració però no escuetament policial, perquè llavors ha de ser un cas molt clar.

Lluís Josep - Podem accedir nosaltres a la informació que hi ha aquí?

X - Es que o és un tema que està en jutge i que els han de pronunciar els jutges o que és confidencial, o que estan ells a punt d'actuar i per tant és secret, secret policial i judicial en aquest moment, o l'altre són sospites i tothom és innocent si tu dius que "això és allò" i no ho trinques, fas prevaricació, perquè si jo dic que tal tio és dolent, el jutge et dirà "trinquí-ho" perquè sino ho trinca i va dient que és dolent vostè està caient en delictes de prevaricació. Una altra cosa és una associació que pot dir el que li dongui la gana, però la policia no pot dir-ho això, aquest és el gran problema nostre, has d'actuar com a agent de l'autoritat i que un altre ha de fiar les paraules, però nosaltres hem de fiar de tot, de tot. Que et dongui un nom i que digui que pot ser un sectari... qualsevol pot venir aquí i fotre'm una castanya. Jo et puc donar els 100 noms i demà trobar-me a l'entreviu i el Sr. Giménez Villarejo cridar-me i de dir "com vostè dona aquests noms i perquè no actua contra ells?".

Lluís Josep - Nosaltres tenim una llista de 60 a 70 grups i d'alguns ens falta direccions on localitzar-los, com viuen, que fan...

X - Què en fareu d'això?

Lluís Josep - Nosaltres estem fent un estudi sobre fenomen sectari...

X - Ho publicaras a nom d'aiguí?

Lluís Josep - Es publicarà a nom d'algu.

X - I que tu acuisis a un tio o que els fills de Nazaret són dellonenses, o ho demostres o et totaran una querrelia, o no ho veus així?

Enric - Es que jo penso que aquesta informació la tenim a l'associació. Igual teniu alguna cosa que no s'ha investigat...

X - Ara que estem en família, podem tenir 2 o 3 grups que estem estudiant en aquest moment i podem tenir més informació que allà, ara en general, tindrem el mateix. Si policialment està en marxa vol dir que estem fent una investigació amb una ordre judicial, fiscalia pel mig... i això es secret de sumari, i tant. Però és que inclús és secret de fiscal, perquè pacta amb el jutge i li diu "vostè s'ha de limitar a donar-nos ordres de seguiment o de punxades de telèfon" llavors el jutge només sap que fa una ordre d'una punxada de telèfon i no sap què hi ha al darrera. Això és un pacte entre fiscal i jutge, i nosaltres que estem al mig diem "no sé què" llavors estem fent unes incongruències tots plegats. Una cosa és dir, això arriba a bon fi i peta, llavors et donaré el que vulguis, però quan ha petat, perquè hi ha gent que fa 2 anys que anem al darrera i no acabem de calibrar.

Lluís Josep - Però potser hi ha un tema concret que tenim un dubte i aquí ho podem...

X - Això el que vulguis! Home, mira, hi ha grups sobre els que s'ha fet investigacions per ordre judicial. Si dius "vida sana" Doncs mira, "vida sana" hi ha hagut un informe fiscal, uns resultats policials i que en aquest moment és qüestió del fiscal que li toqui d'actuar o no actuar, es clar, tu has acabat: "he estudiat això, li porto això, lo que m'ha demanat ell ja està fet, jo sé com viuen, quants són... etc" i llavors el fiscal ha de dir "guerra" o "no guerra", perquè com a policia d'òtica et quedaràs a mitges tintes, necessites la col.laboració i fiscalia i jutjats. Hi has de treballar pel fiscal perquè sinó la teina que tens. S'ha de mullar i nosaltres, "he arribat fins aquí, continuo o no?" si diu "no continui" jo tinc dues opcions: o dir a lo que tinc castanya! que quedes coix o dir-li "no, tres mesos més d'investigació" per ordre del fiscal, llavors fas de policia judicial perquè sinó malament rai, has d'intentar convèncer a fiscals, jutges i tota la pesca que deixin continuar la guerra, i avui encara, que fa 6 anys enrera, ni bojos! avui ja entenen el problema, i si els dones una mica de caliu "ja sabem tot això..." llavors ja t'ho deixen fer. Aquí la Justícia vol dir "proves o no hi ha res" i les proves les has d'aconseguir com sigui.

Lluís Josep - Com va sorgir la preocupació pel tema aquí?

X - Això ens hem de remuntar a l'any 82... principalment al tema familiar, que a la policia és molt difícil que hi arribi directe, igual que els maltractes a les dones, aquest tema, quan arriba a la policia ho saben tots els veïns, assistents socials, l'Ajuntament del poble... i tot són informes fins que arriben aquí. Amb això és igual, fins que no arriba aquí igual ha passat per mil llocs. Però és que aquí hi ha dos maneres d'enfocar això: una és la part institucional, el que és la Generalitat, i l'altre el que és la policia, és una cosa diferent. Encara que des d'aquí s'ha fet subvenció de les dues coses, però que no es normal això, vull dir que el tema de la secta ha de preocupar tant a Benestar social com a altres departaments, i a la policia quan el tema es tant flagrant que t'arriba una denúncia de tot això quasi d'actuació "allà hi ha un nen segrestat". I a nivell l'Estat espanyol.

(Intervencions sense importància)

X - Clar, nosaltres en aquest moment estem forçats a estar al dia amb el tema sobretot subvencions. Llavors sí que policialment ho pots fer res però pots dir "aquests tenen un pis a tal lloc, son els mateixos que allà" això és una renovació d'una circular a tots els departaments de la Generalitat que només va a una persona dels departaments, o al secretari general, però no és d'accés a ningú més, per no dir al Conseller. Això és de consulta caixa forta perquè acuses un tio de ser sospitos. 'La policia autonòmica diu que...' i ja està! ja hi som!

RB - Mai m'hi havia trobat, amb un tema tan difícil d'enfocar, des del punt de vista conceptual i operatiu, no sabem que es secta ni destructivitat. Ens arriba molta bibliografia, però com ho llegeixes?

Jaume - Policialment és molt fàcil, perquè clar, si t'atraquen t'han atracat, o lo altre és de policia moderna, clar, has d'entrar amb problemes nous, això és igual que el delictes de crim organitzat per exemple del rentat de calés, és un tema que la policia se l'està posant al cap quan aquests fa 30 anys que ho estan fent, i ara comencen a reaccionar els governs. El rentat de calés és el tema numero 1 que hi ha avui dia.

RB - I tant que des del punt de vista de les ciències socials, estàs estudiant una cosa que no saps que és.

X - Si que ho saps.

RB - No home, és dramàtic.

X - Saps el que és, una altra cosa és que diguis "tens lleis al darrera com per actuar com si atraquessin un banc".

RB - Vosaltres si que sabeu que és perquè busqueu una cosa molt definida, que està amb un codex penal... però des del punt de vista de les ciències socials... què és secta?

X - Aquest home us ho donarà.

RB - Sí, aquests ho tenen massa clar, aquest és el problema. Ho tenen massa clar, perquè no ens va la perspectiva de veure sectes a tot arreu, ens agradaria tenir una concepció més clara.

Jaume - Si es veritat això, com una definició que inclueixi a vida sana i als mormons.

Lluís Josep - És que hi ha l'església catòlica fins a...

Jaume - ... el rentat de coco i a fer calés al darrera.

Lluís Josep - Però el nivell de rentat de coco segur que no és el mateix al Hari Krishna que als mormons i el nivell de fer calés tampoc.

X - Si fan calés, són fraudolents o no en fan.

Lluís Josep - Això també els testimonis de Jehovà, es fraudolent el calé que fan, de fer donacions i comprar revistes... "és que tenen el coco rentat" potser sí, però llavors l'església catòlica és fraudolenta la donació que es dona?

X - Jo t'ho diré diferent: si vas rasant arribaries a l'Opus, l'església catòlica o als budistes però potser abans d'arribar a tot això, tens un ventall que no te l'acabes.

Prat - Aquesta postura és perillosa perquè "grups sectaris religiosos" "grups sectaris polítics"... llavors arribes a l'Estat, al President, al Rei... a qui sigui.

Jaume - En el moment que la societat interpreti què és una secta i apareixi en el codi penal "això és secta" i "això no" podrem delimitar-no, mentrestant no.

X - Nosaltres ho hem de tenir molt clar, una cosa són sospitosos, això és l'arxiu B de la policia, i l'altre són en flagrant delictes demostrat o no, i el que interessa es demostrar els delictes. Que un dia els mormons en fotaran una de grossa que... que comenci a venir merder, que els estan utilitzant per fer prostitució infantil als mormons, doncs estaran al sac aquest, claríssim, i si l'església catòlica comença a no sé què... doncs vaja marro!

Jaume - Per exemple, els pares d'una filla que s'ha posat a monja i tenia dos pisos...

X - No et ve. Home, si et ve i diu m'han raptat la filla, està en un convent i me l'estan fragelant cada dia amb la mà... és el que va passar amb l'Opus aquell dia, doncs al tanto amb allò, si els pares posen una denúncia un o altre actuarà aquí, abans potser avisaran al Papa i s'ho pejaran abans que peti però... però per aquí ja pots agafar algo. Hi ha rapte o no hi ha rapte, hi ha coaccions o no, si han menjat el coco o no... a tot arreu mengen el coco.

RB - Si, però imagina't el problema.

X - No, però heu d'arribar aquí i a partir d'aquí és un altre problema.

Lluís Josep - Es això, estem buscant variables que ens ajudin a distingir entre secta i el que entenem per altre nivell d'organització.

Enric - Si agafes la variable de la destructivitat o no destructivitat...

Lluís Josep - És una de les que m'aniria més... més important.

X - Perquè l'Església catòlica seria destructiva...?

Lluís Josep - Però quina diferencia hi ha entre que et rentin el coco de naixement o que te'l rentin de gran? El de més gran es veu molt clar, és el que acceptem o no. Hari Crisna, Ceis... és massa evident, si que podem trobar vida en comunitat, variables de control social...

X - Jo t'ho definiria d'una manera molt més clara. Al Ceis entres com a tio malalt que et tots en mans d'un psicòleg, que t'arreglarà aquell si no és oficial i de moment foten intrusisme. Aquesta és la manera més clara d'entrar. Que en un altre cas l'intrusisme professional no és tan delicat: en aquest cas no es morit, perquè tu vas a un metge psicòleg vulguis o no, el que va allà no ha de dir "vaig en aquests que són intrusos, no són psicòlegs..." tu vas allà perquè s'anuncien com a psicòlegs.

RB - Divendres vaig estar amb un grup que es diu Aihanor que està a Rambles Canaletes i vaig comparèixer i no explico l'anècdota, però em diu "tot tio que té problemes nosaltres el convidem a entrar en el grup i intentem donar-li unes activitats, una sortida, aquí no pagues la teràpia" no hi tinc més accés a l'assumpte. Ara hi penso tornar perquè tindrà un amic que està molt fotut i com m'ho fare per contactar amb ell...

X - Si voleu cosa més totuda, quan va petar lo del Ceis i es va enganxar els dos que havien falsificat els títols, que donaven títol de master en economia, 70 tios sortien a les llistes que tenien un títol fals. D'aquests 70, 32 eren psicòlegs, o sigui, que 32 tios fan de psicòlegs a Catalunya

sense esser-ho. El Col·legi de psicòlegs i endema va tenir un llistat d'aquests "no no són" "denunci'ls" però el que ha de denunciar-los és el Col·legi, el primer que falla és el Col·legi de psicòlegs.

Prat - I no els han denunciat?

X - Ah?

Prat - Tenen algun departament...

X - Si, però truca al Col·legi de Metges... ara, el Col·legi de Psicòlegs uns touts de collons, vol dir que hi ha 39 tios que estan totent una "empanada" a la gent i que no toten res de sectes, només 4 calés, i que estan exercint de psicòlegs "por ahí" què va fer? que l'endema quan va sortir vam publicar els noms i van treure les plaques però n'hi ha molts que continuen.

RB - Perquè tenen la clientela feta...

X - Clar, ara deuen estar a Madrid totent no sé què, però n'hi ha que es van quedar aquí, però és que el Col·legi els ha de denunciar d'origen i aquí, l'intrusisme professional... que li fotin 6 anys. S'ha d'endregar el país. Llavors aquests professionals han de ser molt fluixos, n'hi havien aquí de jardí d'infància i jo ho considero perillós, doncs mira, a lo millor un dia es mata un nen, i n'hi ha d'altres d'acupuntura i està punxant sense títol...

RB - La credibilitat de la gent... conec gent que va a acupuntura indiscriminadament.

X - Doncs ves i un xino et dirà que són 5 anys a Xina, 2 de pràctica en quirófan... i és un tio que li donen un títol i comença a punxar, i el dia que deixi algú tieso, merder al canto. Clar, el primer que falla són els col·legis professionals, perquè tu ja els descobreixes el tema, "miri, tots aquests tios" llavors ja es pot denunciar.

ALVARO RODRIGUEZ, psicólogo, 10-7-90

....

Nosaltres, en psicologia social perferim una classificació per allà a on per l'adjectiu fan incidència, i a part de parlar, del que en principi és la atracció, seducció, captació que es fa del sectari, encara que és una mica fort setenciar-lo d'aquesta manera. A vegades correm el risc de separar massa el que és, per una banda, la decisió d'un individu i per una altra la decisió d'una secta. La religió o el partit polític o el que sigui, el que fa és que l'individu s'afilia lliurement, crea un vincle lliure amb aquests grups, mentre que a una secta és, generalment, la secta la que pren la iniciativa, generalment eh!, encara que sigui fent una invitació, o una xerrada o convidant un cap de setmana a una activitat, la que sigui. Per una banda hi ha aquestes dues divisions. Però jo volia dir que no podem ser tan categòrics perquè, encara que jo defenso que la majoria de vegades és la secta destructiva la que pren la iniciativa, hem de creure, penso jo, en una interacció. L'individu no és apàtic i impassiu des del primer moment. S'intenta que ho sigui, la secta intenta crear un individu passiu i buit perquè serà la manera que després puguim omplir a sobre del buit, però en principi hem de creure en una interacció de secta-individu amb la qual, com dic, la secta porta un protagonisme i fa aquest mecanisme d'atracció, seducció, captació. Però a l'individu no l'hem de deixar a zero, hem de contar amb la seva predisposició, prèvia o no, com les seves circumstàncies afectives, que és la clau en el 90% de vegades, ...

Des d'aquest punt de vista, atracció-seducció-captació, sense deixar de banda a l'individu amb la seva participació, participació passiva diríem, penso que a partir d'aquí podem començar a parlar pròpiament del que són les tècniques de persuasió coercitiva. Fent quatre grans blocs des del punt de vista més psicossocial... ... coercitives, manipulatives, de control i els americans diuen també per defecte, per engany, no tant com acció sino... com no dir la veritat, encara que sigui per omissió, o sigui per acció o per omissió... Com deia hi ha quatre grups de persuasió coercitiva:

de tipus ambiental

de tipus afectiu

de tipus cognitiu i

les que caminen cap a un estat d'alteració de consciència.

(Estan al treball d'Andres Canteras -Pàgs. 307-344)

... .. Per a mi aquí radica el criteri de destructivitat, en l'aplicació d'aquestes tècniques... Les conseqüències sempre vindran donades per tres aspectes: pel tipus de grup que practica aquestes tècniques, ... per la personalitat prèvia de l'individu que les reb, ... i per la duració, extensió i intensitat que es practiquen...

... .. Amb totes aquestes tècniques el que es fa és limitar la llibertat del subjecte.

Això dins de la literatura científica i per part de molta gent i diríem per part d'una majoria que avui està tenint auge als mitjans de comunicació està caient en aquest error. Jo no vull caure en ell, jo sóc dels que molt poques vegades he dit el nom d'un grup com representant. No m'agrada dir noms de grups precisament perquè penso que per atribuir això que jo penso que és una secta destructiva, que és el que estic dient, doncs s'ha d'analitzar molt el grup, molt certerament, a fons. Per tant, no m'atreveixo a dir-ho de les més grosses, del que està bastant clar, molt menys m'atreviré a aplicar-ho a les que tu suggereixes de tipus cristià i menys fortes, menys conegudes. Jo defensaré la definició que estic donant, perquè penso que és correcta, ara que sigui generalitzable al que cada vegada més s'està entenent com secta, i que surten com bolets, això no, això impossible, això pot ser un greu error. Si comencen, d'alguna manera, a fer una doctrina de que tot aquell que surti de la norma tornem a l'inquisició. S'ha d'anar amb molt ull en que si realment totes aquestes pràctiques de coerció, que jo estic parlant que es divideixen en quatre grups, si es donen o no es donen. Si no es donen per a mi es poden cometre molts errors al atribuir la paraula o la definició de sectes destructives a grups sense confirmar abans que realment estan aplicant a fons, amb categories suficients, a la gent.

E2 Per a tu, encara que no sigui una cosa dogmàtica, de les sectes més conegudes, serien totes sectes destructives?. Tinc ganes de que algú em digui el nom d'una secta que no sigui destructiva...

Es que el mateix que és difícil donar una que és destructiva potser és difícil dir que no ho és, perquè si l'analitzessim podria provar-se que ho és. Jo penso, particularment, per exemple Testimonis de Jehovà, té parts destructives, alguna part de mecanisme de coacció i tal però en línies generals no té tots els mecanismes de persuasió coercitiva que s'atribueixen amb plenitud per exemple a la secta Moon, que és al voltant de les que han sortit la majoria d'investigacions sobre el camp i que ha nascut amb una brutalitat immensa que ha permès crear tota aquesta

literatura científica, que paral·lelament a la que deia abans del rentat de cervell, del control mental. Ha sigut el naixement de Moon, bàsicament, la que ha afavorit tota aquesta literatura. Si no hi hagués Moon, potser Cienciologia i dos o tres més o quatre, Hare Krisna i alguna més, difícilment haguessin quadrat tant la literatura que ara estem quadrant perquè el reste de grups les aplica d'una manera bastant diferent les coaccions d'aquest tipus. Per exemple estar clar que era, era, estic dient era! perquè es que ara no ho fa d'aquesta manera tant forta, ni aquí ni a Estats Units. Tot allò dels casaments en massa, fa anys que no es veu, s'ha limitat una mica, d'una altra banda perquè s'ha passat al terreny polític i altres històries, i fa un adoctrinament més intel·lectual, més persuasiu per la via quotidiana però no fa aquelles captacions de la gent al carrer que bueno, que van venent flors i no sé que, no sé quantes hores al dia, i que han de portar una quantitat de cèntims al dia si no la condemna potser de no sé que, amb un càstic, i amb un estar a sobre, i amb una persecució i amb un enclaustrament als seminaris de cap de setmana a granges aïllades de la ciutat. Tot això, avui en dia, està bastant més reduït.

E3 em semblava que hi ha uns nivells d'implicació. Hi han tios que formen part del nucli central, altres que inclús formen comunitats amb ells i altres que tenen un contacte des de fora, i hi ha altres que tenen un contacte esporàdic. És clar, per quí és destructiu?

Això és un altre punt de relativitza el tema. Per això jo abans separava el que són les tècniques, l'aplicació, i després es tindria que diferenciar el com les tècniques afecten a l'individu... Hi ha individus que ficats les 24 hores del dia, sense cap altra alternativa ni mitjà de comunicació amb la societat, és una integració a fons, el que diríem numeraris de la secta. Segons també ... de la seva personalitat prèvia, però aquesta gent, per aquest motiu (els de 24 hores al dia), té les de anar més ràpidament cap a un deteriorament psíquic del tema. I després, escalonadament, hi ha gent que va menys hores, molt poques, hi ha gent que simpatitza, hi ha gent que va de quan en quan o hi ha gent que tenen amics a dintre. Però quan parlem de secta ningú pot dir: "a doncs jo conec a un tio que". Aquest tio no és representant de la secta, ni que sigui numerari o dels altres, no és representant. Per això l'estudi a fons d'una secta és difícil, i és més, a aquest país ningú ho ha fet, ni és fàcil de fer-ho. Ningú ho ha fet amb el sentit estricte del terme, perquè és molt difícil...

Perquè diem que totes aquestes tècniques de les que jo he estat parlant les apliquen les sectes? Doncs per testimonis d'ex-membres que han sortit, per algun membre que ho ha deixat anar encara sent membre pensa que no hi ha coses que són perjudicials, i bàsicament per algun estudios que s'ha infiltrat dintre. Han sigut les úniques bases científiques ... però sempre són vies, d'alguna manera, d'observació

personal en cert modus indirectes. L'ex-membre no diu el mateix a la setmana d'haver sortit que als tres messos, possiblement, perquè el seu procés de recuperació està també influïnt en ell en una altra reeducació, volguem o no, la psicoteràpia, en definitiva, està canviant a l'individu. Per tant, aquest subjecte creurà diferents coses, possiblement, en diferents moments de la seva recuperació. Potser en un moment de sortida farà allò del pèndul i s'anirà, tan ràpid vegi que l'han manipulat, carregarà les tintes en tot el que li han fet. I suposo que moltes de les coses que eren d'una dimensió cinc, potser que ell les faci vuit. I la gent que no entra dintre i no és un científic que faci un programa d'observació correcta, una observació científica amb tot un disseny fet i tal, doncs també és una observació subjectiva, al menys potencialment subjectiva. Per tant tenim al nostre abast una suma de possibles subjectivitats en quan a l'estudi seriós del tema. Això no vol dir que no sigui cert el que diu el que ha anat a estudiar, o l'ex-membre, jo penso que sí, que és gent, que hi ha molts testimonis i que no tots ens enganyen pel mateix costat, o sigui que són certs fins a cert punt. Però hem de tenir, penso jo, la cautela aquesta ... de que no hi ha una demostració per mitjans fiables i generalitzables de que aquest grup és un grup destructiu perquè aplica el 90% de les tècniques que entenem com a tals. Que penso jo que és com un criteri al que es tindria que anar a estudiar. De tota aquesta amalgama de tècniques destructives de persuasió coercitiva, quines són aplicades per aquest grup i amb quina intensitat ho potencien. Això és una manera d'anar cap a una científicitat del assumpte.

E3 Des de la perspectiva de les ciències socials què ens aconsellaries?... ..

... .. Jo penso que es tindrien que establir criteris pels quals es podria arribar a definir la destructivitat d'una secta. Els que vulguin saber-ho haurien de tenir en compte tals i tals coses. Ara, jo penso que avui ningú pot dir que ha fet un estudi seriós a fons, de cada grup, per a dir-ho. Això com a prevenció científica per a dir s'ha de fer això i això no ho ha fet ningú a fons. Ara bé, no podem deixar ignorar tot el que sabem, diguem, per via d'històries de vida, per via de testimonis que han estat a dintre, tot això ens fa que per el que una via d'investigació directa no hem arribat per una via d'investigació indirecta, potser amb un sesgo subjectiu, però tenim els testimonis de vida de molta gent que aquest patrons de conducta els produeixen aquestes sectes, perquè els que han estat a dintre ho diuen. O sigui, penso que s'ha d'anar per la via indirecta, ara, partint de la sociologia de les religions és molt ampli i la destructivitat difícilment (es trobarà).

E2 ... de la teva experiència... quins trastorns de la personalitat s'observen amb els ex?

Està escrit a l'estudi de Madrid les conseqüències per la personalitat... Hi ha dues separacions, per una banda la patologia generada dintre de la secta, que sempre es té en compte la personalitat prèvia de l'individu, això és bàsic perquè es fa sobre d'un individu concret. Com deiem abans no és el mateix un individu que tingui una autoestima forta que un individu que estigui en una autoestima dèbil, que sigui dependent. Per tant, el que es faci a la secta es fa sobre una personalitat prèvia que s'ha de tindre en compte sempre. Cada individu és un món...

...

El problema fonamental en aquest sentit és quasi bé filosòfic. És ella, la persona, la que amb un comportament afiliatiu busca el grup, demanar ser membre, agafa el carnet i agafa la doctrina, o és el grup, que d'alguna manera, amb alguna tècnica, pren l'iniciativa, es superposa a la voluntat inicial de l'individu i treballant amb l'acceptació passiva de l'individu en un principi, el va treballant més i més amb les seves tècniques i aquesta acceptació passiva inicial, que no hi ha voluntat pròpia d'afiliarse, acaba per aquest treball de la secta, acaba convertint-se en adepte. Per tant, hauria una manipulació de la llibertat, i les ofertes posteriors vindrien a sobre d'una coacció inicial i continuadament agrandada. Per tant, podríem parlar d'una iniciativa pròpia manipulada, induïda, i per tant, acabarem poden parlar d'una conversió manipulada o induïda també. Ha nascut coaccionat i després, per una pressió de grup i per una quantitat de tècniques aplicades a un costat, ha acabat creient-se el que li han dit, perquè li han destruït el que hi havia, l'han descongelat, han creat un buit i han tornat a congelar, però congelar el que ells volen no el que ell tenia abans... Jo feia el matís al principi, no podem parlar de que la secta fa i l'individu és un mort, no és un mort, però hi ha individus que no ho accepten i diuen "adeu", que fan un inici i tornen. I no tenim un marc concret de personalitat que vagi, és un dels aspectes fonamentals del treball de Madrid, penso jo. Si tenim unes característiques de gran tamany, que són molt genèriques, però totes elles conjuntades fan una mena de retrat robot de la gent que si és contactada podria respondre doncs, deixant-se portar. Aquí naixeria la perversitat del tema, l'iniciativa privada, el que és el propi individu, quedaria d'alguna manera sotmès al grup i aniria agrandant paulatinament aquesta sotmissió i fins el que nosaltres en psicologia diem el procés de desindividualització, doncs que és la fusió aquella amb el grup, la personalitat sintètica dintre del conjunt i doncs l'ausència d'individualitat plena, la confusió amb el conjunt del grup, una mica el comportament en massa, de contagi emotiu amb el grup...

També trobaràs llocs a la societat, sigui als grups de ioga, sigui als religiosos, sigui a el claustre de monjos de clausura, aniràs trobant a molts d'ells coses similars però penso que el conjunt de coses i l'intensitat amb la que es dona és el que fan d'un grup d'aquest tipus, destructiu. Amb la salvetat que tu deies abans que socialment penso que s'està parlant d'això molt a la lleugera, comparteixo la salvetat aquesta i m'agrada molt que partiu d'aquest excepticisme previ de no carregar-se-ho tot perquè penso que des del punt de vista contrari hi ha molta literatura ja, sumar-se al carro del que ja estem dient tots és molt fàcil, per tant, si no teniu un punt de vista excèptic i crític amb tot el que s'ha dit, penso que faria-ho un favor dolent a la societat en conjunt o a qui pugui rebre això.

... ..

Les associacions lligades a les famílies, amb el seu patiment del problema tant directe, doncs l'interessa que els mitjans de comunicació dongin molta notícia d'això. Que les administracions, la central, la autonòmica, la municipal, totes, es facin càrrec d'àrees d'això, sigui el ministeri de serveis socials, el d'economia, el d'interior. Clar interessa que el problema sigui considerat gros perquè algú, des d'algun costat solucioni d'una vegada això. Però clar, fer l'estratègia aquesta de fer-ho gros perquè es solucioni és adient des d'un terreny familiar... .. Penso que és important diferenciar això que és legítim, des d'una vessant familiar, però que seria adient des d'una part més científica, molt més des de la pura administració pública. Per clar, crec que si deixessin que les famílies afectades, o aquesta gent a treballat tant el tema agafés el mando dels Mossos d'Esquadra o agafés el tribunal de justícia, doncs tornariem amb una mena d'inquisició. Per tant, fan bé el seu paper però ho han de fer des del seu lloc, no pot ni l'administració pública, ni els científics ni el ministeri de justícia, deixar-se anar exclusivament de termes subjectius o emotius, per això els judicis que s'estan fent... I ha hagut una comissió d'investigació parlamentària i bueno, les conclusions eren que el nostre Codi Penal és suficient per atacar o per treballar amb les sectes. Per tant, s'ha d'anar a descobrir el que fan en contra del codi penal i si no fan res en contra del codi penal són grups que estan allà, estan autoritzats com qualsevol altra gent a fer les seves creences... A la nostra constitució hi ha llibertat de creences i per tant és intocable, encara que sigui la ideologia més aberrant que volguis, ... la creença és la creença i ja està... La inducció de creença amb un altra individu, el tema de les llibertats que parlàvem abans, del control, de la manipulació, de la inducció. Quan hi ha totes aquestes tècniques i un manipula a un altra, li resta la llibertat, li planifica la seva vida, li programa i a sobre li treu profit, i després li causa dany psíquic, quan hi ha tot això està clar que aquí toquem el tema, però no perquè sigui una creença aberrant, sino per la tècnica, pels mitjans que s'utilitzen amb possibles conseqüències nefastes... ..

MANOLO VALDES, Psiquiatra. 18-6-90. Hospital Clínico.

....

Bueno, ya te digo, yo no tengo experiencia directa en el asunto. Te puedo decir cuatro cosas que no se, tangenciales. Vaya, al menos yo, aquí no hemos visto gente que ya haya padecido algún transtorno debido a eso. Lo que si tenemos presente es que pertenecen a sectas, pero claro, eso no te permite hacer muchas analizaciones porque son personas que, probablemente, por razones muy distintas, han ido a parar a "asociaciones de aluvión", que van recogiendo gente de aquí y de allá. Van recogiendo o la gente va a ellas no?. Lo que si puedo decir es que aquí hay, cuando digo aquí me refiero a las asistencias que hacemos a la gente, siempre hay una población un poco esotérica y candidata a reunirse, asociarse o participar en todo tipo de experiencias atípicas para, bueno, hablando muy en general, para nada, para cosas diferentes supongo, pero, porque ya son personas que les cuesta socializarse por los canales reglamentarios o tradicionales. Entonces, pues bueno, van a parar a sitios muy diferentes supongo que para remediar de alguna manera esta dificultad de afiliación que tienen y entonces van donde pueden, donde los recogen, donde los aceptan. Te estoy hablando, no solo de enfermos mentales, no se trataría solo de eso, sino de gente que estadísticamente y sociológicamente es normal, aunque luego, cuando te sientas y hablas de un poco de su vida y de lo que les pasa pues te costaría trabajo defender su normalidad a capa y espada si alguien se pone a decir lo contrario. Son gente con intereses muy extraños, con creencias que no se hasta que punto son creencias de origen subcultural o ya son producto de experiencias extrañas que han tenido ellos también, que bueno, gente que, vamos que he tenido, sin hablar de enfermos mentales, que han tenido visiones, intuiciones y percepciones y sextos y séptimos ojos, y quintos poderes y todo lo que queráis, que bueno, que no por eso merecen un etiquetado de ser patológicos aunque, también es verdad que no son personas normales entendiendo por normalidad la estadística. Es decir, que son personas que probablemente van a tener fricciones con la sociedad, digamos, pautada normalmente. Hombre, eso no es decir nada pero bueno, hay ya en la "analogía" ~~XX~~ ~~nosología~~ ~~XX~~ psiquiátrica un apartado de los transtornos de la personalidad que son los "sujetos extraños". Y dentro de los sujetos extraños precisamente hay un tipo de personas que son estos, las personalidades esquizotípicas que son, bueno, es una manera de llamar técnicamente a sujetos raros, que les interesan cosas extrañas, que tienen creencias que son difíciles de entender o de compartir, que pueden, perfectamente, agruparse y afiliarse a grupos marginales muy diferentes. Pero bueno, eso, no puedo yo pasar de ahí y mucho menos de hablar en el sentido de calificar ya a las sectas en constructivas o destructivas que me decías tu por teléfono. Bueno, ahí yo ya no entraría porque no lo conozco. Conozco a gente que han podido pasar por sectas y que pertenecen a este tipo de personas que han pasado por esas sectas como habrán podido

pasar por otros sitios. Asociaciones o agrupaciones que, en cierto modo, los acogen para evitar que estén aislados socialmente. Pero yo no puedo pasar de ahí en cuanto al efecto que puedan tener estas sectas o estas asociaciones. Porque tampoco, sectas es quizás mucho decir, bueno, yo ya por secta, cada uno puede entender lo que le parezca porque parece que está todo muy claro y cada uno entiende cosas distintas no?. Pero, yo por secta entendería una organización que persigue unos fines ideológicos y espirituales, no necesariamente religiosos, pero si ya una asociación organizada para captar adeptos y sobre todo afiliados en cuanto a que compartan unas creencias, sean del tipo que sean. Bueno, pues ahí si que hay a lo mejor gente que asiste a asociaciones rarísimas que yo, por lo que puedo ver aquí, en las personas que vienen, son más, que se yo, asociaciones aconfesionales en el sentido religioso y que yo no he visto que sean muy negativas, en lo que he visto yo eh!. Yo no me meto ya en si personas particulares se las han podido pasar canutas al entrar en alguna secta, que eso seguramente si. Claro, yo no tengo experiencia de haber visto a gente que haya padecido por culpa de sectas que lo hayan influido de alguna manera

E2 Perdon, ¿qué quieres decir?, ¿qué en algunos casos que tu has conocido el grupo ese del que tu hablas ha ayudado?.

Hombre, por lo menos ha cumplido un papel que te cuesta trabajo decir que sea negativo. Que se yo, pues estas asociaciones que a lo mejor organizan actos, que te parecen "salidos de madre", pero que, digamos, aglutinan a una serie de gente que por lo menos se relacionan unos con otros. Siempre estoy hablando de un sector de la población que a lo mejor es minoritarísimo, porque te estoy hablando de estas personas que sería difícil que pudieran afiliarse en cualquier lado. Y de esas hablo cuando digo que hay asociaciones, la mar de esotéricas, que sirven para que esta gente se relacione con otra gente. Y bueno, ves que, por lo menos, tienen una serie de días, unas horas, unas actividades, unas reuniones y tal, que por lo menos van y están. De la otra manera estarían metidos en casa. Yo a ese nivel lo conozco.

E1 Estos que llegan aquí, o sea, el problema principal que

Por cosas muy variadas, no necesariamente porque este tema no tenga nada que ver. Es que yo no tengo experiencia de gente que haya venido a verme porque haya sido traumatizada por una secta. Yo no he visto a nadie. Claro, esto es como con todo. Levantas la liebre de que "¡aquí se tratará en lo sucesivo a aquellos sujetos que hayan sido maltratados por!". Pones un anuncio o avisas de que haces asistencia y aquí te vienen todos, pues claro, porque tenemos experiencia en eso. Pero claro, este no es el caso, y este tema es un tema como minoritario, como mínimo. Entonces, pues, es difícil tener experiencia. Yo conozco familiares de chicos que a lo mejor han caído en sectas y que se han organizado, se han asociado, han estudiado el tema... Si que se que hay

unos padres que, hace unos años, nos vinieron a ver con el interés de ver que información teníamos, claro, no teníamos mucho como estais ahora oyéndome a mi y no se en que quedó eso... Pero vaya, lo poco que he podido contactar con el tema es esto que os estoy diciendo. 0 personas aisladas que no me han venido a ver por ese asunto sino que por otros y que sale a relucir entonces el tema de la secta o bien este caso de los familiares

E1 Estos casos, los que tu sabías que estaban en una secta, ¿era lo más significativo en ellos? (que pertenecieran a la secta).

No, alguna cosa más. Date cuenta que te estoy hablando de gente que puede a lo mejor vivir solo en unas condiciones increíbles, que, a lo mejor, entras en su casa y aquello parece, que se yo, el castillo de los fantasmas. Son gente rarísima, a lo mejor van recogiendo cosas ~~personas~~ por la calle, va decorando, vamos residuos. Y son gente que tienen trabajo también, son gente muy extraña, y a ese tipo de gente me refiero, que su problema es más todo lo demás que les pasa que no el hecho de que vayan a una secta.

E2 ¿Los nombres de algunos grupos que has conocido tu, por tu ~~ex~~periencia?

Eso ya es pedirme una información que no me acuerdo, la verdad. Además, tampoco te dan muchos detalles, a no ser que tu te pongas a escarbar y a estirar del hilo. Preguntas un poco a ver de lo que va, pero la verdad es que, bueno, ahora porque estoy más al tanto por todas estas cuestiones que van saliendo en la prensa y por vosotros, pero bueno, porque se actualiza el asunto, pero si no, si nos pusiéramos a escuchar todos los rollos de la gente que va a los clubs y te cuentan vamos, nos podemos retirar.

E2 A ver, lo más aproximado a una personalidad destruida ¿qué podría ser?. Si nosotros tuviéramos que construir personalidad destruida. ¿Se puede entender algo por personalidad destruida? ¿Pueden haber unas tipologías, una variables que puedan indicar que una persona tiene destruida la personalidad?.

Ya te digo, estar destruida es pensar en cosas muy distintas... Supongo que quieres decir con una personalidad que no es capaz de ser independiente, que en cierto modo ha perdido la capacidad de autoregularse, de decidir

E2 La independencia de una persona ¿sería algo característico?

Hombre, valerse por sí mismo. De la misma manera que tienes un criterio casi, hasta el Ejército y la Iglesia, tener unos criterios para ver cuando un ciudadano es solvente y puede considerarlo, puede contar con él. Bueno, yo te diría que cuando uno se vale por sí mismo y en eso incluyo pues no solamente el que se mantenga y sobreviva físicamente sino que también tenga un criterio personal, que tenga un

criterio, el que sea pero que dependa de él ese criterio. Que no sea un criterio que depende de la instrucción que te dan, o de la consigna que te dan, en ese sentido. Pero yo te diría, claro, ahí te metes en un terreno delicado, o nos metemos en un terreno delicado, no?. Porque ¿quién es el que está libre de consignas de alguna forma de secta?. Nadie... porque separar lo que es la adquisición de aprendizaje social o de escalas de valores sociales o de normas sociales que forma parte, como tu dices, de la socialización y otra cosa es perder la libertad mental de poder pensar por ti mismo y seguir el dictado de otro. Claro, eso lo hacen el Catolicismo, el Partido Socialista o cualquier otro. Es muy difícil poder decir cuando un sujeto es libre aceptando o afiliándose a un reglamento o es víctima de ese reglamento y entonces ha sido captado por él

E2 Perdona que te corte. Teniendo en cuenta que hay un proceso de socialización por el que pasamos todos ¿donde ponemos el punto de la normalidad?, de lo que está permitido en el proceso de socialización. Desde que nacemos, ya estamos sometidos a una serie de presiones pero bueno, ya que es normal estar sometido ¿hasta que punto es normal?. Se trataría de eso, de establecer

Es muy diferente. Tu me estas hablando de algo que ya mezcla criterios sociológicos con criterios psicológicos. Una cosa es una normalidad sociológica. Es decir, si tu has nacido en una familia que en dos generaciones han sido del Opus Dei, es probable que tu seas del Opus Dei. Problema. Eso es un índice sociológico. ¿Desde un punto de vista psicológico? Puede suceder exactamente lo contrario. Está claro que cuando a uno le presentan un modelo desde una posición de autoridad pues generalmente se tiende al contramodelo. ¿Que tu padre es militar!, yo anarquista, ¿que tu padre es de extrema derecha!, yo de extrema izquierda. Claro, que por un lado hay indicadores sociales que a lo mejor no tienen nada que ver con los psicológicos. Entonces claro, hace poco que salió en el periódico de que unos padres protestaron al obispo porque su hija estaba de criada en una casa del Opus. Entonces le preguntaron a ella. (Y ella:) yo soy feliz entregandome a los otros. Pues muy bien, ¿quién es el guapo que dice que eso no está presentable?, teoricamente eso es presentable ¿no? y ¿quién es el guapo que se queda igual?, que no piensa: hombre, no se, aquí habría que ver de qué va esto. Claro, es un tema en el que, salvo ya sea una cosa anómala, insostenible, ya con fines lucrativos y que se yo, para explotar a la gente, entonces ya, pero criterios sociológicos, o policiacos, o económicos. Bueno, son criterios que probablemente habra que combinar muchos para llegar a una conclusión a cerca de si una cosas es secta o no y de si construye o destruye.

E2 Nosotros tenemos un problema, no se, a ver. Tenemos algunos grupos que es claro la dependencia de la persona al grupo, en todos los sentido del comportamiento social: vive en comunidad, en muchos casos no sabe lo que va a hacer al día siguiente, es otra persona que le dice lo que ha de hacer... Luego, hay otro tipo de casos en los que una persona pertenece a una confesión religiosa, más dura que la Católica, en ciertos sentidos, y que bueno, que tiene una serie de presiones por el grupo pero que vive unifamiliarmente, tiene una economía propia, aunque dona parte de su dinero al grupo... Esta persona ¿tiene la personalidad destruida?

Yo sería muy cauto diagnosticando destrucciones. Porque es que sino, al final, me parece que no hay nadie que no este algo destruido por algún lado. No lo se. Por eso te decía que no creo que solo sean criterios psicológicos los que se puedan usar. Si son solo criterios psicológicos, pues bueno, Santa Teresa de Jesús estaba destruidísima. Si te pones a mirar hasta que punto era autónoma y tal, pues nada, por ningún lado. Cualquier santo, cualquier fundador de una orden religiosa. Que bueno, probablemente todo lo que sea levantar banderas para aglutinar gente en nombre de algún reglamento, claro, es que estás a un paso de

E1 Pero eso puede entrar en lo normal!.

Si, claro. Yo te estoy diciendo que solo con criterios generales, psicológicos, no creo que se pueda definir eso. Porque puedes excluir o incluir a gente que, desde luego, sería muy discutible que se definiera como destruida, como dependiente o como sectaria. Vamos yo no es un tema que pretenda saber nada más de lo que puedo deducir o de lo que podamos discutir por sentido común pero, vaya, siempre es delicado. Lo digo porque todo el mundo que viene por aquí con algún problema que le preocupa, siempre se va buscando la personalidad tipo y el sujeto tipo, que es lo peor que se puede hacer, porque casi nunca se puede decir nada serio ¿no?. Hay una racha de violaciones, pues ya vienen aquí dos o tres periodistas: ¿hay un violador tipo? ¿se puede hablar de la personalidad del violador?. Jodor, pues bueno, quiero decirte que esta es un poco la tendencia general cuando se enfoca un asunto que es complicado. O bueno, el consumo de tóxicos sintéticos. Viéron una vez aquí y dijeron: ¡oiga!, el consumidor de drogas sintéticas ¿hay algo que lo distingue de los otros?. Bueno, primero habrías de saber quienes son, que no los cazas así o no te lo vienen a contar. Es difícil hablar así, sobre todo cuando son temas, como estos, como el consumo de tóxicos, o lo de la violación, en los que lo sociológico y lo psicológico y lo biológico y lo económico y todo, pues creo que pesa, que es difícil pronunciarte desde un (...). De la misma manera que sería una burrada que un sociólogo o un economista dijese desde su punto de vista, pues: ¡el violador o el sectario tal, tal y cual!. Yo levantaría la mano y diría: "Yo conozco tios (...). ¿Entiendes?. Yo iría más a variables que a grandes

esquemas. Variables modestas, concretas, más que a retratos robots, porque puede haber una heterogeneidad tremenda. Desde personas gravemente trastornadas, que son captadas, que seguro que es así. Alguno sí que podría, buscando en mis archivos.

E3 Por ejemplo, esto que citas ahora como ejemplo, el caso del tío destruido por la droga.

Bueno, es que no por azar te decía esto de los tóxicos porque hay cosas como las terapias. Hay tela marinera en cuanto a si son sectas o no. Es decir, que sería

E2 Te refieres a las terapias que aplican éstas

De toxicómanos, granjas y asociaciones de tipo El Patriarca, y todos estos lios que también ha habido en ese tema. Pues bueno, ¿hasta que punto esas asociaciones son sectarias en el sentido de que los sujetos solo sirven para rehabilitarse de cara a esa actividad sectaria, no para devolverlos a la sociedad arreglados. Incluso así habría mucho que discutir, porque yo conozco a mucha gente que sí no está metido en ese tipo de asociaciones "adios muy buenas"... Yo creo que la base del asunto está en el modelo que se sigue para funcionar, que idea tienes en la cabeza para ponerte a rehabilitar a alguien. En el momento en que tienes una idea mesiánica, aunque sea a escala modesta, no hace falta que ser un fanático. Una idea mesiánica es, simplemente, darte cuenta de que la medicina y la tecnología no se están aclarando en ese tema y entonces tienes que ir a subsanarlo tu con voluntad, entusiasmo, fe, arrojo, decisión. Entonces ya está, mal vamos porque de ahí a meterte ya a dar palos de ciego y al sálvese quien pueda pues hay un paso. Si se trata de mucha gente, ¿reglamento totalitario?, ¡inmediato!. Yo pienso que en esos casos es, esto es como en el fútbol, o se tiene táctica o si no todos a correr y que haya suerte. Y bueno, hay quien se coloca bien en el campo, usa una táctica y entonces salen las cuentas y cuando no, la inspiración, el entusiasmo y a dejar el hígado por allí. Pues ha sido algo parecido. Que si la medicina, la tecnología, la biología y tal, la psiquiatría, la psicología, no ha curado a estos tios pues bueno, a buscar otro sistema, y ese sistema, siempre, tiene que ser de atar corto, de decidir por el sujeto, de vigilar, de tutelarlos porque el solo no se apaña y bueno, ya estás entrando en un terreno de presunta manipulación porque, claro, hay muchos toxicómanos que vienen por aquí y dicen: "Oye, si nosotros nos queremos morir ¿por qué no nos dejan en paz?, ¿por qué tienen que venir a salvarnos?". Bueno, esto es típico. O sea, fíjate, cuando se habla de secta, yo pienso más en sectas de este tipo que en sectas religiosas. O sea, sectas rehabilitadoras, me refiero, claro, yo también estoy deformado por mi trabajo, yo a lo mejor veo más eso que otras cosas.

E1 Lo que si sería otra variable, creo, es más que rehabilitadores es la posibilidad de utilizar unas técnicas, a veces psicológicas, mediante las cuales puedes manipular a personas para tus intereses. Sobre esas técnicas ¿tu sabes algo?

Hay, desde un punto de vista teórico, está bien conocido, los llamados lavados de cerebro. Bueno, a un sujeto lo aíslan socialmente, lo privas de lo más elemental, de comida, le alteras el descanso, le alteras los ritmos biológicos y lo desmontas. Más que captar su voluntad, sencillamente, lo desmontas. A lo mejor no puede hacer gran cosa por tí, porque está desmontado, pero sí que se puede hacer eso. Ahora, yo creo que no es representativo eso de lo que es la secta que hace que el sujeto funcione para la secta, y no simplemente destruirlo. Claro, ahí yo sí ya creo que entran elementos de presión sociológica indudables. O sea, a mí me cuesta mucho trabajo pensar que a un sujeto se le pueda convencer de tu a tu en una conversación de nada. Sobre todo en estos temas, de militar (militancia), de militar en algo, tiene que haber una presión social. Una presión social en el sentido de que alguna persona lo empuje de algún sitio, y entonces caiga allí, o de una presión que le haga aceptar lo que hay allí.

E3 ¿Esta presión puede ser una actitud de contestación ante una situación, la que sea?

Bueno, claro, claro.

E3 ¿Un momento de crisis personal, afectiva, de seguridad?

Mira, un ejemplo típico. Esta el joven que no se aclara, que no sabe si quiere o no quiere estudiar, que no le apetece trabajar, que en casa no puede estar porque está a bofetadas con su padre continuamente. Y quiere irse de casa. Pero claro, no tiene dinero, no trabaja ¿donde se va ir?. Y él sabe que hay una asociación de jóvenes que te permite ir, y ya verás, no creas que van a hacer negocio, lo que hacen es ayudar a la gente, porque son como curas (sacerdotes) pero no son curas. Y te dan casa y cobijo y además tendrás allí amigos y tendrás una organización pautada y tal.

E2 Pero aquí, funcionamos un poco con estereotipos. A ver, ¿el nombre de un grupo que haga eso por ejemplo?

Tendría que averiguarlo, porque yo te se decir asociaciones de este tipo que a lo mejor duran poquísimo. Se funda, tal, se meten en un lio, se disuelven, o sea, se quedan sin un duro y se acabó... Tampoco me he interesado en el sentido de averiguar, de ponerme a ello, de preguntar y tal. Claro, una cosa es preguntar por asociaciones que te pueden ser de utilidad para otra gente, pero claro, en otro plan. Que se yo, para gente que se separa, la gente que llega a una ciudad y está solo, claro, asociaciones de este tipo que te facilitan el contacto con gente, sí, claro que las conoces bien, porque las estás utilizando continuamente. Claro, una

cosa sectaria, ya por el hecho de serlo, bueno, naturalmente nunca mandas allí a nadie. Puedo decir también, que la secta de la que más frecuentemente oímos hablar en el medio en que estamos aquí son los Testigos de Jehová. Probablemente es la más capaz para reclutar gente enferma, ¡la más capaz!. Cuando te digo capaz no se si es porque se lo propone o si porque el tipo de persona enferma que va a caer allí, ya casa con alguna de las cosas de los Testigos de Jehová.

E2 ¿Qué quieres decir? que no es tanto la secta la que lo transtorna sino que ya llega transtornado.

Exacto, va a parar allí. Es más, yo te diría que gracias a los Testigos de Jehová mucha gente que no serían tolerados en ningún sitio, aguantan, bueno, que por lo menos, por la experiencia que tienes, ves que coincide, que bueno, que hacen una lectura religiosa de la enfermedad mental. Lo que pasa es que a veces para bien y a veces para no tan bien. Por inmediatamente todo el mundo es amigo de quitarle las medicinas a la gente. A nadie se le ocurre decirle a un diabético: ¡dame la insulina!, en lo sucesivo no vas a tomar más insulina y tu te pones a hacer, en fin, tu te pones a arreglarte con tu azúcar a solas.

E2 Pero eso ¿los Testigos lo dicen?

A veces si. Nada de medicinas, lo tuyo es espiritual. Pero bueno, te diría que son los menos... El comentario que hago es que todo el mundo es experto en enfermedad mental (con ironía), el que acaba de llegar es experto ya ¿no?, entonces ya dice si debes tomar o no debes tomar, me refería a eso. En los Testigos de Jehová, muchas veces, el hecho de acoger al sujeto implica convencerlo de que con esfuerzo y con tal y con cual podrá dejar los medicamentos y podrá volver a ser una persona. Te metes en un terreno que no sabes si eso es bueno o es malo para la gente, porque hay gente que está demostradísimo que no pueden vivir sin medicación, claro. Y el que hace la prueba, una vez que ve que la prueba le ha fallado, se va y te lo deja eh!... Todo el mundo hace planes y arregla cosas con el dinero de los demás. En ese sentido si son sectas que recogen gente ya mal, no es que los pongan mal ellos. Bueno, no se si los ponen mal o no. Pero no me consta que así sea. Yo la experiencia que tengo es más de recoger enfermos. Además un tipo de gente, generalmente religiosa y bueno, enferma, no tiene que ser en nada absoluto incompatible, y bueno, que hacen una mezcla curiosa. De captar, bueno de captar, de mantenerlos en la secta o en la iglesia que sea. De mantenerle..., se molestan, hay mucha gente que ha tenido que ser hospitalizada, pues se preocupan, van a visitarlo, parece que de buena fe, luego ya lo que pase cuando tu no miras, ¡eso lo sabe Dios!

E3 También puede ser explicado por la solidaridad cristiana.

Bueno, claro, y tanto que si... Los Testigos de Jehová se alimentan de una población prácticamente analfabeta. Claro, eso también cuenta. Quizás disponen de unos recursos y de un apoyo que bueno, que una persona que no haya sido escolarizado pues a lo mejor le va bien. El tipo de infraestructura que se le ofrece y la ayuda que se le da ¿no?, puede ser buena.

E1 ¿Algún tipo de concesión hacen siempre!

Claro, claro.

E1 ¿Has tratado algún caso que se haya salido de los Testigos de Jehová?

Si, pero bueno, te diría que quizás salió tan tontamente como entró. Es decir, no es producto de una reflexión o de un análisis a cerca de la secta, de lo que hace contigo o de la presión. Pues no. De la misma manera que entró, porque conoció a una chica que no se que y tal y luego a ido a parar allí, pues de la misma manera sale y se va. No te diría yo que hay un proceso de crítica o de toma de conciencia. Tan tontamente como entran salen, esa es mi experiencia al menos ¡eh!

E2 ... A mi me gustaría que te presentaras un poco. Quién eres y bueno. El otro día te llamó él (Bonal), preguntaba por uno de línea conductista y tu dijiste: no, no, no.

No, no, no, no porque me de cosa que me digan eso, no. Es muy difícil de alguna manera, ser etiquetable... Bueno, en principio aquí seguimos una línea biológica, quiero decir con esto que trabajamos aquí medicina psicosomática pero es porque se sigue un modelo biológico. A mi me interesa, preferentemente, los procesos por los que el organismo se perturba a partir de la vida psíquica, ese es mi interés, medicina psicosomática, vaya... Ver de qué manera se vinculan los contenidos psíquicos con el funcionamiento del organismo. Eso te hace usar modelos muy cognitivistas, es decir, muy de estudiar los contenidos mentales. En ese sentido te decía yo "no conductista". El conductismo los suprime por decreto ley, por definición. Precisamente aquí tenemos muchísimo interés por buscar indicadores psicológicos de la salud o de la enfermedad, claro. Y esos indicadores son cualquier tipo de variables, de mecanismos de funcionamiento psicológica...

E2 Estos indicadores psicológicos que has dicho de salud y de enfermedad ¿se pueden decir?

Si, pues variables de personalidad, la extroversión, la emocionabilidad, estilos de comportamiento, patrones conductuales, que son también, que están en relación con la salud y la enfermedad. Aquí estudiamos muchísimo los factores de riesgo coronario, es decir, características

psicológicas y conductuales que tienen que ver con el infarto de miocardio. Y aquí vemos a muchísima gente con infarto de miocardio para modificar hábitos y tipos de funcionamiento que eviten la recurrencia del infarto. Por eso te digo que es un tipo de psicobiología muy centrada en los mecanismos patógenos, dolor crónico por ejemplo... ..

E2 ¿Se podría definir desde la psicología un concepto de personalidad destruida?

De hecho, las neurosis experimentales de laboratorio, Paulov, prefabricó sistemas de perturbación de los organismos, es decir, aplicación estratégica de estímulos pues para alterarlos, que es el precedente de lavado de cerebro que te decía.

E2 ¿La crítica a los conductistas, La Naranja Mecánica?

Algo de eso, lo que pasa es que, habría mucho que hablar sobre ese tema, pero bueno, es igual. Básicamente lo que importa es que es un sistema de laboratorio que demuestra como se puede perturbar un sistema nervioso según como apliques estímulos. Como los apliques o los suprimas.

E1 Los experimentos de "Milgram Jass", ¿los conoces?

Claro que me suenan, como que hemos utilizado~~x~~ experimentos de este tipo... .. Simplificando te diría que las neurosis experimentales serían formas de hacer lavado de cerebro, de perturbar el sistema nervioso y por lo tanto hacer que un sujeto enferme, psíquica y fisiológicamente. Bueno, de la guerra de Corea hay muchas cosas publicadas de como a la gente se le impedía dormir, se les estimulaba muy intensos, se les procuraba emocionar con información sobre su familia, todo eso, es lo que se ha venido utilizando siempre y tiene un origen "pauloviano", de laboratorio. Lo cual no quiere decir que Paulov haya sido un desgraciado que buscó maneras de arrasar a la humanidad... ..

E2 Has dicho antes que para definir una personalidad destruida mejor no desde un solo punto, sino desde la psicología y sociología, mejor ¿no?

O por lo menos de los más posibles. Por que no es un fenómeno sencillo que sea reductible a una explicación psicológica. Eso es lo que te quiero decir.

E2 La variable de la dependencia la consideras importante ¿no?

Si, pero de la autonomía diría yo más que de la independencia. Porque nadie sabe cuando eres independiente pero tienes muy claro cuando eres autónomo, o por lo menos más claro. Yo puedo ser dependiente de mi familia, en muchos sentidos, a lo mejor, y sin embargo ser autónomo. Es decir, que si yo me fuese a Asia, viviría sin ellos tranquilamente, o ¡aquí!. Quiero decirte que para la independencia esa sea clara, que me transplanten a otro sitio ¿no?

E2 Por ejemplo, un monje católico, ¿está por ver si es independiente o autónomo?

Claro, no lo sé. Habría que verlo. Pueden coincidir o no los dos criterios, creo yo.

E2 ¿También en una persona que esté en una secta habría que verlo?

Claro, es que yo no daría por descontado que todo el mundo que entra en una secta tiene el coco comido, como normalmente se dice, en el sentido de haber perdido la independencia mental o intelectual y la autonomía para decir lo que quiera... Oye, yo si os he comentado lo del Opus dos o tres veces es porque es el ejemplo típico de secta que se supone que no aliena a la gente pero luego resulta que los comportamientos que ves te parecen alienados ¿no?, parecen. Entonces, si claro, mucha gente alegaría que es independiente, autónoma... La única manera de cubrir toda la gente, de porque la gente es tan distinta es a base de criterios muy variados. Que unos casos a lo mejor pesa más un mecanismo sociológico, en otro uno más psicológico, en otros más circunstancial a lo mejor ¿no?, más temporal. Hay mucha gente que pasa por periodos de su vida que pierde la autonomía y la independencia de todo y sin embargo la recobra. Todos tenemos pecadillos en el pasado de ese tipo, alguna cosa, algo que nos ha acurrido... Bueno es una distinción que es funcional, que no es invento mio, que es un criterio práctico, porque la autonomía es más observable, es más susceptible de ser observable. En cambio, la libertad o la independencia ya, ahí ya, vete a saber...

... Yo creo que eso es decisivo para saber si un sujeto es autónomo. Es decir, si tu lo trasplantas en un sitio en el que no hay ninguna referencia que tenga que ver con él y que el tío no enloquezca. Hablando ahora de criterios prácticos para (observar la autonomía)... Te pongo este ejemplo exproceso por el factor cultural... Quiero decirte que los criterios si que son funcionales y prácticos a partir de problemas concretos, no porque sea un discurso mio que me haya puesto ahí a darle, seguramente algunas cosas son demasiadas prácticas, habría que vertebrarlas un poquito más teóricamente, no lo discuto, no me he puesto sobre el tema, y por lo tanto os contesto en función de lo que he visto pero no porque yo sea experto en ese tema ni me haya puesto a darle. Seguramente habrá muchas cosas de las que yo digo que si te pones a afinar, pues bueno, pues a lo mejor habrá que repensárselas... ¿Habéis hablado con algún forense?

E1 Ortega Monasterio.

Lo digo, si no él, otro. Lo digo porque es más probable que encontréis gente con experiencia en los medios judiciales que no en los medios médicos... Os lo digo porque como lo poco que os digo ha sido muy expandido por la prensa, no se...

Muchas gracias.

RAIMON PANIKKAR, 7-VII-90

Reaccions que jo tinc.

1a.- Tot text depen d'un context. El context català o espanyol, ve a ser lo mateix, és molt especial, o és molt diferent del context americà o del context de la India. Un mateix text dintre d'un context diferent funciona d'una forma diversa. A Espanya hi ha una homogeneïtat cultural i religiosa enorme. Es pot dir clericalisme-anticlericalisme que són lo mateix, en el sentit negatiu de les coses. Un fundament cristià-catòlic, en tot el sentit de la paraula. Sociològicament dóna una certa fisonomia. Es clar, l'implantació ràpida, caiguda com meteoros d'altres tipus, per exemple tots aquests que venen de l'orient, aquí fa un impacte molt diferent, per exemple que a Estats Units a on hi han d'aquest moviments, diguen orientals, des de fa 70 anys. A l'any 1910 va començar el Yogananda. A Califòrnia fa més de 50 anys a on això ja funciona. En conseqüència les coses agafen un caràcter molt diferent, com em deia un d'aquests: "Oh! després de 50 anys!. Diuen que l'hinduisme té una gran capacitat de captació. No és pas veritat!. El cristianisme té igualment. Després que portem aquí ja 50 anys, i que ho fem tot en anglès, doncs ja és una forma de presbiterianisme i ja d'hindú tenim molt poc". Això és per un cantó.

Per altra cantó, el sentit de que el problema de proliferació religiosa és un problema que ha existit sempre. Els "Fraticheli", els germans i els il·luminats, els uns i els altres, i els Franciscans oficials i els no oficials, i els de "Montsegur", i els "Rosacruzians", hi ha hagut sempre. Aquesta proliferació de activitats religioses, profundes, més o menys integrals o integristes inclús, ha existit sempre!, pels motius que siguin. Una gran discussió amb un dels jefes de Hare Krisna, ells em deia a mi: "em sembla molt bé però a llavors diguem quina diferència hi ha entre nosaltres i l'Opus Dei, i els Franciscans, i els Jesuïtes, a on inclús et fan fer un vot!, un vot per tota la vida!, i que tu tens 16 anys!, i que no has conegut res!, i que el que tens que llegir ho té que dir el pare superior!, el que pots llegir i el que no. Diguem quina diferència hi ha entre això i el que fem nosaltres!" I es aquí a on devia contestar. Sabeu qui es el "Harvey Cooks"? Es un colega meu, professor de Harvard, que ha escrit moltes coses, i que va començar molt contra les sectes i després ho van convencer gairebé oposat. En el sentit de llibertat religiosa, si els Franciscans tenen llibertat religiosa, que poden agafar a un nano de 15 anys, el poden ficar a un seminari menor, li poden fer un munt de coses, el fan seguir la vida de celibat i en conseqüència no pot ni mirar l'Hola, o el "Ayer" o com se digui, perquè ja són coses que més o menys, doncs, digueume si això no es rentat de cervell i per quin motiu ens prohibiu a nosaltres i no prohibiu a aquesta gent?. I es fa difícil de contestar!. (Si dius:) a no, jo crec que això és la veritat!. Escolti (li diu el altre, el Hare), perdoni,

vosté está jogant amb els mateixos instruments que jo jugo. Per això, el concepte de secta és molt important definir-lo, i més és el problema del context. Fins a quin punt això és un element heterogeni que destrueix una certa trama, més o menys homogenia d'una societat i li crea problemes. Li podria crear problemes de traumes que combatre o de traumes que són naturals en la natura humana, o potser, inclús, obrir els ulls i potser si que a casa nostra també ho teniem, d'una altra manera però, com que era una mica ja va bé, pues que ningú es preocupés. Hi ha un seminari menor que només et deixa sortir els dijous, que ara les coses ja canvien, però, en definitiva sembla que sigui el mateix esquema. Per això, el problema de les sectes és un problema molt ambivalent, molt curios. Vaja, jo crec que tot el que sigui anar en contra de la llibertat individual, tot el que sigui violència o agresivitat, és una cosa que val la pena de combatre-ho totalment, però d'una manera mol equànime, i no només defensar un sistema, que potser es podria defensar, fa menys trauma per què és normal!, per què ja ens hem acostumat, ... es pot defensar també, però es tenen que estudiar les coses. Jo crec que un estudi sociològic avui dia és tan o més important perquè ens fa veure les situacions internes de coses que un havia passat, que un havia admès, es consideraven naturals i no es consideraven que violentés la consciència. I potser no violentaven la consciència sempre que hi hagi un mite, el de sempre, el mite que fa que les coses siguin normals. Tothom considerava normal que tu tens 21 anys i uns senyors que es diuen militars: apa maco!, dos anys a treballar per a mi. Mica en mica la gent comença a dir: I per què tinc que anar jo al servei militar?, això violenta la meva consciència, i va sortint. Durant tres segles, que es digués tot en llatí, dins del cristianisme, es considerava perfecte. I em sembla molt bé, és més bonica una missa en llatí que no pas una en català dolent. Però arriba un moment que la gent diu que ho vol escoltar, ho vull sentir, vull sapiguer de que va. I en el moment que la gent vol saber de que va no li pots dir: tu a callar i escotar!

Arriba un moment que les coses es desencadenen, i és clar, les sectes desencadenen una sèrie de coses, o sigui, treuen moltes coses, es molt important, dolent, bo, tot junt. Un primer comentari que m'agradaria fer, que el problema de les sectes no és un problema exclusivament dels altres si nó que és un problema també nostre!, és un problema de l'educació a la llibertat, d'un problema de cinquanta mil coses, i és un problema de l'Església Catòlica. Jo no dic que els Franciscans o l'Opus Dei siguin sectes, potser sí però no ho dic, però vull dir, quan aquest senyors ens diuen: "diguim quina diferència hi ha?". Es clar, jo ho veig des de dintre, que tots són bons i que tots volem el regne de Deu, i l'altra ho veig des de fora. Perquè Hare Krisna!, Hare Krisna!, Hare Krisna!, i demanar diners!. Donem-nos compte de que no podem actuar amb dos criteris diferents, i d'altra banda sí que hi han diferències, la visió des de dins i la visió des de fora. Un estudi

sociològic ben fet tindria que armonitzar la visió endògena de la visió que ve de fora, i en conseqüència intentar Compendre. La regla hermenèutica meva, que dic que és una regla d'or de la hermenèutica, és que qualsevol descripció que es faci, el descrit es té que reconèixer. O sigui, si jo dic els comuniistes són això, allò i tot lo altre, per posar un exemple ja passat de moda, i un comunista després de llegir-ho diu: "Jo sóc això?", la meva descripció ja no val. Si jo dic: Els Hare Krisna són això i després, des de dins, em diuen: això és una caricatura. Llavors això no val.

Tinc que arribar a una descripció endògena que ells puguin dir: "això som nosaltres!", i després, d'aquí, una visió més crítica. Malgrat això potser hi han coses que es tenen que veure i llavors entren en tot ordre. L'ordre antropològic, l'ordre de la consciència, l'ordre sociològic, cinquanta ordres, psicològic és molt important. Amb un nano petit, que s'ha acostumat d'anar a missa, després de dir que el regne de Deu és tot això i el fiquen a l'Opus Dei als 15 anys. No és trauma. Amb un nano que li parlen d'una altra cosa, és trauma. Però és clar, potser és trauma un com l'altra. Per això els problemes no es poden veure des d'una sola perspectiva, hi ha moltes variables que juguen constantment, i un estudi de les sectes aquí, es pot veure negativament: aquest senyors ens destrueixen la nostra homogeneïtat, ens venen aquí a fer la guitzeta amb totes aquestes coses. O aquests senyors ens desperten en un pluralisme, amb traumes inicials que possiblement es tenen que denunciar però que, en segon terme, poden ser alliberadors també, o poden ser que ens desperten a nosaltres en una cosa que consideravem molt normal i corrent, ho és menys i ara ens donem compte perquè hi han altres senyors que ens donem compte de que és dolent. Aquest és tot el problema extern.

Després hi han els problemes de tipus més "Veltanchaung" religiosa. Per posar un exemple del Hare Krisna. El Hare Krisna defensa que l'activitat, i això és un problema teològic, que primer es té que discutir teològicament, que la primera funció de l'home és la lloança divina. Els cristians també ho han dit moltes vegades. Si jo admeto això, pues que em passi el dia dient Hare Krisna, Hare Krisna, Hare Krisna, passant els dits, els rosaris, després cantar una mica. Si amb això dono plenitud a la meua vida, jo podré discutir el fonamentament teològic però no puc dir això està malament perquè jo crec que això es perdre el temps, o que això renta el cervell, o que això té efectes de rentament de cervell. Tot el dia Hare, hare, hare, hare, hare, o tot el dia resant el rosari, o Santa Teresa, o el que sigui. Clar, l'argument no pot ser solament que la meua visió és que això renta el cervell sense entrar en el mont religiós que fonamenta això. Per això, no pot haver un estudi exclusivament sociològic sense que no sigui al mateix temps filosòfic i en últim terme també teològic. Discutim sobre si passen el dia dient: beneïts, i el Senyor beneït, i el Senyor o Hare Krisna, Hare Krisna, és una manera humana,

avui dia, de passar la vida, o si no és un instrument, que per tu va molt bé, però que els superiors de més amunt et diuent altres coses. Manipulacions hi han a tot arreu, i es tenen que denunciar les manipulacions però es tenen que denunciar en un sentit molt més profund que comporta un estudi interior de la "weltanchaung" d'aquestes determinades situacions... La visió del món d'aquests diferents grups. Si aquest grup té una visió del món, per exemple, la lloança divina és lo fonamental i en conseqüència jo em passo el dia lloant a Deu i el demés és secundari. Trabaja!, escolti perdoni, hi han una sèrie de coses que es tenen què... i llavors es pot veure com això es pot manipular.

E1 Es que el problema és que moltes vegades arribes a un punt límit, perquè quan entres en la part més espiritual, més religiosa, et trobes amb Déu, i Déu és molt difícil de concretar. Clar aquestes sectes utilitzen molt la paraula Déu, el misatge de trobar a Déu dintre de tu mateix... això és el que s'accepta a les religions.

Es clar, mira-ho des del punt de vista extern, mirem la religió catòlica, mirem moltes ordes religioses, noves i antigues, "Comunione et liberacione", mirem molta gent. Centenars de monges i capellans en crisis, moltes vegades et diuen gairebé el mateix. Jo intento comprendre. La primera cosa: "em van agafar i no em vaig donar compte del que era la vida. Mica en mica i ara em trobo als 40 anys o més i descobreixo la realitat". I és clar, si tinc 45 anys i sóc una noia, potser val més, mira, tirar endavant, de tripas corazón, i endavant. Es trist, però a vegades es també l'única solució realista. Per això, el problema de les sectes es un problema enorme, és una caixa de pandora... ..

... I en conseqüència veu tota la ambivalència que la cosa té. No ens convertim en uns altres caçadors de sectes i caiem en l'esperit sectari, que l'esperit antisectari, per lo tant sectari, que vol dir sectari també.

E3 Una altra qüestió és que hi ha gent que els pot fer un favor i en canvi hi ha altra gent que li pot causar un veritable trauma.

Es un terreny enormement llefiscós i no es pot dir això és terra ferma i això és bo i això és dolent... ... I si a Catalunya es fes una cosa ben feta, a mi em sembla molt important, val la pena fer-ho bé, am tota l'ambivalència que això té eh!, però no ens convertim en caçadors de sectes!, caçadors de sectes pot desencadenar la reacció contrària.

E3 ... Com es pot arribar a delimitar realment el món de una determinada secta en el sentit de que això és negatiu, no és negatiu, des del punt de vista de la nostra disciplina?

Es molt difícil, i per això jo crec que no es pot passar un judici taxatiu, i fer una divisió: aquests són els de la dreta, aquests són els de l'esquerra. Hi ha pràctiques, Ananda Marga que jo he conegut bastant bé, que indiscutiblement es tenen que condemnar. Cristians catòlics de grups catòlics que són com un col·legi militar.

E2 Un exemple?

Com l'Opus Dei!, i potser a la millor bona voluntat... Comunione et liberacione en cinc o sis coses que té. Quan hi ha "chantaje económico, hay chantaje económico!", punto y basta!.

Jo voldria des d'un punt de vista sociològic presentar un altra cas, que obre els ulls!, perquè jo intento comprendre, que és la primera feina...

EE1 Perquè també, encara que no estiguis en ningun grup, tu pots viure la religió de una forma sectaria no?

Què és l'Inquisició?, i l'inquisició no és una cosa que ens inventem... què li va passar a Jordano Bruno, a "Savaránola", i al Servet, i al Vilanova?.

El que jo us volia dir. Jo he intervingut bastant directament, fa molts anys d'això, de l'amistat del meu pare i del Pandit Neru, vaig poder ajudar a la jerarquia catòlica a clarificar situacions. Quan la Índia, fa només 45 anys, es va independitzar, molta gent pensava que el cristianisme s'aniria junt amb els anglesos. Cristianisme i Imperi Britànic, i parlar anglès, i tots els misioners tenien passe de primera classe a els trens i moltes altres coses, anava junt i en conseqüència, l'església de la Índia va tindre que fer molts esforços per mostrar, que malgrat la nostra col·laboració amb els anglesos per motius històrics, no estàvem vinculats a l'imperi britànic i que ser cristià no vol dir només defensar a la reina o a l'emperador o a qui sigui, sinó que pot haver un cristianisme també autòcton que sigui de la Índia, i que ara comença a sortir. Jo sóc un dels autors d'una teologia índia, cent per cent. I llavors, hi van haver, el Naigui "Report", que va ser molt important i va fer molt de soroll, perquè el Naigui volia, i ho van passar, va ser llei d'un sol estat, ... pràcticament va expulsar a tots els cristians i el motiu fonamental era, no ja que estavem liats amb els anglesos, havien passat ja 20 anys i es veia que era independent, encara que rebia molts diners eh!, sinó que era una secta. I és clar, hi van haver els que es diuen cristians de l'arròs. Cristians de l'arròs vol dir: et donem arròs i et fas cristià. Estàs mort de gana o el que sigui pues mira, et donem arròs, firmes i et fas cristià. Ja hi som. Secta. ... Hi ha "paterns", hi han esquemes, és clar, vist des del punt de vista de que els cristians de la Índia són cristians d'arròs, després hi ha la segona generació, les coses son complicades, però com que jo els veig amb simpatia, pues ja són més macos, ja no són cristians d'arròs, són cristians ja per convicció. Són cristians perquè són cristians, perquè t'han rentat el cervell, sinó continues sent hindú. Hi han inèrcies col·lectives d'una forma enorme, que per trencarles, clar, aquesta gent s'han fet cristians, jo no dic que tots els cristians de la Índia siguin cristians d'arròs, ni vull dir que totes les conversions siguin conversions per rentat de cervell, però mira, cristians d'arròs!.

De tal manera que avui dia, es pot anar inclús a la presó, no pots convertir a una persona, no pots convertir-la donant-li diners, no pots convertir-la fent-li pujar de categoria, no la pots convertir fent-li coses d'aquestes. I ara, hi ha tot el moviment integrista hindú, que va a la caça de bruixes, per dir-ho així, dels cristians convertits. T'han rentat el cervell. Utilitzen lo mateix, és clar, dins de la trama de l'hindu crea igualment un cert malestar. Aquesta gent que ens venen a dir ara?, comencen a parlar de l'estat de l'anima, del pecat mortal, i d'anar a missa, i de coses... Aquest es molt diferent (comenta un libro que no ha dejado), però és l'actitut dels cristians davant de les altres religions. Com que fins ara els cristians creien que les altres religions totes anaven a l'infern, que totes eren paganes, que tots eren dolents, que tots eren aliats del dimoni. Pues que ara vingin senyors, que des de el punt de vista hindu, després diré l'altra cantó de la medalla, tota aquesta gent d'aquí no m'agraden, però no m'agraden en quan a hindú. Aquest és un tema important, però que es té que dir lo primer.

Des de el punt de vista hindú la majoria d'aquests gurus y swamis d'aquí, la India no els considera, tots els d'aquí són els "punits", quan algun senyor fa totes aquestes coses vol dir que ja ha deixat de ser espiritual, perquè a la India el proselitisme no es compren, la conversió no s'accepta, l'hinduisme no accepta conversió. Tu canvies d'idees com canvies de camisa, però tu no pots dir no sóc fill de la meva mare, no he nascut a Espanya, no sóc del segle vint, i per a la India la religió no és les teves idees sinó que és la teva identitat més profunda, i per molt que cremis el passaport, i que com pots ser hindú sent creient, increient, monoteista, politeista, un Déu, cinquanta mil, el que vulguis, no te res que veure, pots ser hindú i tant bon hindú en una cosa com en una altra. Així és que no podem aplicar esquemes d'inteligibilitat d'una civilització a una altra. Per això el hinduisme no accepta, el budisme és diferent, es una altra cosa... això és el que em permet dir a mi que jo sóc hindú, hindú de religió i cristià de fe. Si hi ha formules extranyes o dolentes o imperfectes!... Ara, el que jo volia dir, com que l'hinduisme no, l'hinduisme clàsic i tradicional, no accepta, accepta que tu pugis canviar de camisa, però canviar de camisa no et canvia la personalitat, potser psicològicament fa una mica de cosa però aquesta especie de cor proselitista, islàmic, cristià i una mica budista, però en un sentit molt diferent, no l'entenen. Tots aquests swamis i gurus que van a convertir, ja deixen de ser hindus, ja són, a més a més, senyors que van a fer diners, negocis, per fer coses, per fundar. No els interesen. ... Maharahi, en el seu moment em va posar un avió a la meva disposició perquè anés a testimoniar i no vaig volgué. Jo tenia que decidir com un dels experts, davant de les corts americanes, si lo del Maharahi era religió o no era religió. El problema era

molt complexe, si eren religió no només estava exent de taxes, d'impostos, sinó que podia tindre una universitat, eran multimillons el que es jugava, i és clar, la meva opinió era important. Qualsevol senyor d'aquests et pot donar el que vulguis per dir, això que no em van dir a mi digui aquesta cosa o l'altra, es van portar molt bé.

Des de el punt de vista hindú tradicional aquest moviments d'aquí, a la India no estan ben mirats. ... Des del punt de vista hindú són heterodoxes, sí vols, no corresponen al geni del que l'hinduisme vol. El fer prosèlits, aquest senyors volen poder, fama, coses d'aquestes. Veritablement s'els desprecia. Maharahi ara comença a ser acceptat perquè la India també rep la influència occidental, s'orientalitza i sembla que si tens diners, fama i poder llavors ets més important, cosa que la India tradicional és diferent. I en conseqüència aquest moviments són moviments, ells dirien moviments sectaris, el que passa es que la paraula secta, inclús en anglès, secta en anglès parlat a la India no es una paraula dolenta. Jo sóc "Shinramsect", "una budisect", com diria: els presbiterians són la secta presbiteriana, els catòlics són la secta catòlica.

E1 Pel que nosaltres aquí diem secta destructiva utilitzen la paraula "cult".

Cult es una altra cosa també diferent. Sí, sí, cult es una paraula

E1 Es la connotació del que aquí és secta destructiva.

... ..

Jo no voldria ser antisecta en el sentit general de la paraula, perquè ser antisecta és ser gairebé sectari.

E1 Però el problema és que quan, jo perquè treballo ahí, però més que ser antisecta, quan tu trobes uns fets que són denunciabls, fins a quin punt és antisecta o estàs denunciant una realitat?

Es tenen que denunciar fets denunciabls, però siguin davant d'una guerra o sigui

E1 Nosaltres denunciem Jordi Boronat, CEIS, Hare Krisna i Opus Dei, per exemple, però clar, Hare Krisna té un argument molt religiós, espiritual, i el CEIS o el Jordi Boronat no tenen un argument religiós. Hi ha uns altres elements que ens ajuden a definir quan es troba un grup perillós o no, que el Hare Krisna hi són.

Sí, sí. La ETA, és una secta?

Jo he parlat amb un simpatitzant de la ETA i he parlat amb quasi 100 membres de sectes, per recuperar persones, i bueno, al cap de dos hores de parlar amb aquesta persona del País Basc pràcticament semblant amb el que parles amb un de Maharahi.

Tota gent que té una concepció tancada del món, sigui catòlic, sigui Hare Krisna, sigui ETA, té una cosa una mica semblant. Perquè després hi ha un altra problema que valdria la pena de discriminar-ho, i aquest si que tindria tota la meva força, o tota la meva col.laboració per denunciar-lo, però aquest no es coextensiu amb la secta, que és el fanatisme, patriòtic inclús. Que el fanatisme, que és un fenomen humà, que en les sectes es veu molt clarament però que no està solament en les sectes. Fanatismes, i no solament en moviments religiosos, nacionalismes, fanatismes de molts altres ordres, inclús lingüístics, inclús de multinacionals. Que comencen per ser motius més o menys externs, perquè em guanyo la vida, perquè m'han tractat bé, i acaben per. Això es la cosa, el problema fanatisme es un problema humà enormement important. Crec que es tindria que distingir del problema de pertinença amb un determinat grup més o menys ridícul, sospecte o el que sigui. Parlàvem de l'Opus Dei, jo conec persones de l'Opus Dei fantàstiques i res fanàtics i altres, fanàtics. I conec hindus i cristians i ateos fanàtics, i tot el que volguis.

E3 Això no ens autoritza de cap manera a condemnar a l'Opus Dei o a etiquetar-ho de secta, em sembla!.

Exacte. Per això les coses són enormement "movedizas". Perquè jo no puc dir el que a mi m'han dit, un indi: "tot el cristianisme és una secta". O tu creus amb això o t'en vas a l'infern. Més secta que això, i com que jo no vull anar a l'infern, doncs mira. Ara vist des de dins, fas distincions. Després et dones compte que no és tan senzill com això. El problema fanatisme és un problema que jo distinguiria de les sectes. Jo conec una gent dels Hare Krisna, i uns quants de la Meditació Trascendental i molt als de Brama Kumaris, i inclús del Moon. El Moon a mi no m'agrada per altres motius, no perquè són secta, si nó perquè tenen una estratègia, no de destructius, si nó de domini, de manipulació del món, amb els motius més bons si vols. Ara conec gent que no puc condemnar de cap manera, que no puc dir: tu estàs equivocat, o tu ets un ateu, o catòlic, o el que sigui, vaja. No participes de la meva cosa però et respecto. Clar, un altra tema, sembla que tot està imbrincat.

... Els cristians també han tingut la idea de dominar tot el món, l'Imperi Cristià, o l'Islam, amb les millors bones intencions. El Moon vol una mica aquesta cosa de domini del món, i tenen una força amb els intel.lectuals extraordinària, per tots aquests moviments que fan, ho fan molt bé, ho fan millor que l'Opus Dei amb el sentit també més obert. Les coses que fa l'Opus Dei són molt bones, i l'Universitat de Navarra és una universitat molt bona, deixa-ho correr. Les intencions també són bones, ara, el Moon també té les millors intencions. Ara, quan tu et dones compte, primerament que no són les meves intencions, per dir-ho així, i després qüestions de procediment, llavors ja estem en un altra ordre, ordre de moralitat que tothom pot caure en una tentació d'actes immorals, de dir mentides, abús de poder. Qui té poder no fa abús de poder?. Clar, això no és connatural a la secta, congènit a la secta...

E3 (proposta de secta)

... Però és clar, ja has tret la distinció entre sacerdotal i sacramental que, des del punt de vista de dins jo ho entenc molt bé, però des del punt de vista de fora te les mateixes apariències, que ho fas o no ho fas. Hi han moltes formes subtils de violència.

El Per exemple?

Amenaçar-te amb l'infern, dir-te que Deu no et beneirà, dir-te que fas un pecat mortal... La moral sexual de l'església ha atormentat a la gent, i continua fent-ho. Vostè faci el que vulgui, ara, no s'acosti més a la comunió, no és cristià, no és el que sigui. Et fan violència?, home, no, des d'un cert punt de vista, perquè tu estàs lliure. Estàs ballant amb un conjunt de valors, que tu valores, que amb els quals, ficat a la balança et sens que no, que encara que sigui el món cristià, el món catòlic, et sens violentat. I per això el problema de les sectes és una caixa de pandora. Obra tot això, que en un món homogeni s'admetia, i admetent-ho, mira, anava bé, com el que va a missa, au. Ara aquest ens obren els ulls també a nosaltres, per fer una crítica interna i per fer una crítica externa, etc., etc., i no fer la condemnaició farisaica: els altres són els dolents i nosaltres som bons i bé perquè com que ho hem conegut sempre així, i anava així.

Hi ha fronts molt subtils de violència. Diumenge passat, aquí (Tavertet), el capellà d'aquí obligant a les nenes, que després m'han vingut a mi, a que es confesessin. Jo em feia creus. El cristianisme no crec que sigui una secta, el catolicisme tampoc, però mira, al menys se pateix d'abús de poder i potser d'alguna cosa més, violentar consciències. Justifica això definir una secta, no!, però modifica aquesta definició, diguem tan clara.

Ara, a Estats Units han guanyat les sectes. Han guanyat en el que es diu la segona enmienda (libertat religiosa). I que no entren dintre de cap cosa digem-ne "secta-cult". Aquesta condició la puc predicar i propagar i tractarte de convèncer.

E3 La secta depèn de la cultura. Està molt clar, des del començament que ho has dit. I una cultura majoritària i tal tot el que no és això "clac".

I fa mal, i tant que fa mal, però és a vegades un mal que allibera també. Això em sembla que es té que veure molt clar perquè si no només seguim la corrent i anem en contra dels que disturben l'status quo. I qui destorba l'status quo sempre es desagradable, perillós. Hi ha una altra cosa, molt important, que això s'aprèn amb el pragmatisme americà, i aquí crec jo que hi ha una funció a fer, que és un procediment, conscientment fet, per entrar en una

determinada concepció del món i criticar tot allò que és criticable... Son coses que em sembla que es tenen que denunciar... Els seminaris menors, i els convents de religioses. Com que hi ha bona fe, com que tot és homogeni, te sap menys mal. El que passa és que obres els ulls. Hi ha traumes horrorosos, a vegades es superen i a vegades no es superen, i a vegades deixen traumes per tota la vida. De totes maneres, gent sortit de capellans o de monjos, per exemple, intel·ligents, bons, però que no han superat el trauma del mal que els hi han fet... encara no s'han alliberat del tot perquè no han perdonat, els hi han fet massa mal. Es un problema enormement important.

E3 Hi ha un moment donat a la història que es comença a parlar de destructivitat... em sembla que es tindria que situa cap a el 70, que hi ha tota aquella mort col·lectiva a la Guyana... Lavors entra aquí tot el món de la psicologia, de la psiquiatria, de la clínica i no sé què i comencen a parlar de personalitat destruïda i aquí si que tenim tot un altre tema.

Heu estudiat psicològicament Viriato?

E3 No jo no hi era.

Tampoc estavem a la Guyana.

E2 Hi va haver una època que morir pels ideals era el màxim que una persona podia assolir, era el hèroe, era el Kamikace, és el chirita. En un altre contexte el Jones seria un hèroe i tota aquesta gent serient hèroes, però en aquest contexte determinat, i això no vol dir que jo estigui defensan al Jim Jones pel que fa

No, no, no, això és el que dic jo.

EE1 Hi han diferències!

Hi han què?

EE1 No sé si es comparable?

És comparable

E1 Psicològicament és comparable Hitler amb el Jim Jones.

E2 Psicològicament potser també és comparable a els cristians que es deixaven matar pels romans, al circ, als lleons, per no dir: no, jo no crec en este senyor.

Doctor Melifluc, un geni de la humanitat, Sant Bernat, que té aquesta espiritualitat sentimental, bona. El segle XII és el segle de Sant Bernat. És extraordinari. Quan tu llegeixes que ell diu, fent un joc de paraules en llatí, per fer-ho encara més punyent, predicant la creuada: "quien en la creuada mata a un musulman, non est homicida, set malicida". El que en la creuada mata a un musulmà no és homicida, que mata a un home, si nó malicida, el que mata el mal. Ancha es Castilla!

EE1 També és treure-ho del seu context.

Molt bé, ara, aquí vivim en molts contextes. Vivim en un contexte pluricontextual. Aquest és el problema sociològic important. Una societat pluralista, democràtica i continuem a l'Espanya catòlica, cerrada, inquisitorial i Marcelino Menéndez i Pelayo. Fora Franco pero han possat a un altra. I és clar, una cosa o altra es por dir i es pot defensar, però siguem conseqüents. Evidenment que els contextes, primer tema, són molt diferents, però és que avui dia no podem imposar per un cantó, ni tan sols reconèixer, que de fet es així, que vivim en un contexte homogeni. I aquest petits pluralismes culturals donen lloc a tot això. Perquè mirem-ho des d'un altra punt de vista. Mirem-ho des del punt de vista del rentat de cervell, no del que ve a tu perquè ha rodat la roda malament, sinó del convençut. Yo estaba perdido!, era un drogado!, i un mujeriego!. Me he encontrado con esos chicos i que caramba!, he dejado la droga, he dejado las mujeres, he dejado no se qué, he encontrado un sentido a mi vida, vivo, trabajo, me encuentro sano, soy un proselitista y vente conmigo y verás como. Mirem-ho des de el punt de vista d'aquest senyor que en entrar en una secta ha sigut un bé extraordinari. I n'hi han eh!, els carismàtics, per exemple, no se si són secta o no són secta, però hi ha molta gent que busca un sentit a la vida i només tenir una moto i no sé quantos, i no sé que. Volen un sentit a la vida, i volen una disciplina, i volen una cosa que t'agafi, i sent una necessitat d'un lider, que és molt perillós, però no és dolent, en molta gent. Heu vist al Papa amb molta gent?, i les reaccions. O un cantante, sense dir que una cosa es bona i l'altra dolenta.

Per això aquest tema és extraordinàriament complex, difícil i que no es pot estudiar només amb els instruments d'una sociologia petita. Implica tot el problema transcultural perquè molts d'ells, les sectes cristianes tenen una cosa diferent però també serveixen. Els Testimonis de Jehovà, jo els considero completament volats, si voleu, però es té que entendre. Ara, quan és més exòtic... ..

... ..

Jo sóc professor de filosofies comparades, de religions comparades, d'orient i occident, de tot aquest tinglado i és clar, la gent em respecta, o figura que sóc una autoritat mundial en moltes coses, jo no ho penso però la gent moltes vegades ho pensa... Jo he sigut professor, ara emérit, de la Universitat de California. He estat al rovell de l'ou... Tot això ha sortit de California... allà es cou tot això... ..

Jo veig des de fora el que vol dir "vot i obediència" i jo t'agafo a Sant Ignaci, tant quadrat!, tant cadaver!, que tens que obeir inclús com un cadaver!. Ara, els Jesuïtes són bons i macos, i fan les interpretacions que vulguin, i no és cadaver, i és lliure. Bé, però mirem-ho des de fora. És clar.

E2 Perquè no acostuma a parlar de l'Opus Dei?

Primerament perquè ho tinc molt asimilat. Després perquè a l'Opus Dei que jo vaig entrar és molt diferent del que després va evolucionar. I tercer perquè jo de l'Opus Dei des de fa 18 o 20 anys conec relativament molt poc... Jo no sé ser periodista i així, tu vols la teologia?, jo et faré una carta sobre la teologia. I et faré una carta sobre la teologia que penso que qualsevol membre de l'Opus Dei pot dir que això és el que ells pensen, que és la prova. Que després estan d'acord o no estan d'acord, o que el lector pot veure, molt bé. Jo he conegut a l'Escribà, a més, jo he sigut un dels primers, un dels fundadors.

E2 I Quin objectiu tenia mossen Escrivà?

Es molt llarg d'explicar. En principi ell era un capellà corrent i maco, "con la fe de un carbonero", i després va deixar de ser un carbonero perquè va apendre a Roma que amb la fe de carbonero no es va enlloc. I llavors, clar, va canviar les coses. Quan jo vaig conèixer a l'Opus Dei no tenia nom, no s'en deia Opus Dei, i no es volia dir tampoc. No volia tenir cap estadística, no volia tenir colegis, no volia tenir cap uniforme, no volia tractar amb nens o amb gent jove... després va evolucionar, bé o dolent?, això es pot discutir, i era una cosa que havia agafat aquesta cosa tan senzilla de poder realitzar l'evangeli sense especialitats al mig del món. I això és ben senzill i ben maco. Després, per raons sociològiques entre altres, i psicològiques moltes, etc., etc., va anar veient que per fer això es tenen que fer altres coses. A més, jo en sé massa de l'Opus Dei, jo he sigut, potser, el capellà de l'Opus Dei que he fet més de capellà. Mentre els altres feien de superiors jo feia de capellà, i no em sembla elegant parlar. Jo podria fer escàndols, i fer-me famós, no!, no em sembla que, la paraula més discreta es dir elegant.

OPUS DEI

Nota prèvia: la decisió de compartimentar els informes de cadascun dels grups estudiats en quatre (Emic, etic, premsa i ex-sectaris) ha estat presa després de la redacció d'aquest paper. Donades les dificultats i el temps que representava, hom s'ha limitat a apoiar bibliogràficament les afirmacions que aquí es fan. La lectura d'aquest informe, per la seva mateixa coherència, s'ha de llegir d'una manera global com si ja es tractés de l'informe definitiu.

1. Història i objectius

Fundació

El 9 de gener del 1902 neix a Barbastro (Osca) Josep Ma. Escrivà de Balaguer i Albàs, el segon d'una família que tindrà sis fills. El pare juntament amb dos socis té un negoci de xocolata i de teixits i la mare, d'una generació de tretze germans, té antecedents francesos. A casa es respira un ambient de sòlida pietat i esdevé una llar plena de virtuts humanes. No ho té fàcil la família Escrivà: tres de les quatre filles es moren en tres anys, el negoci no prospera i han de crear un nou negoci a Logroño.

José Maria comença els estudis a l'escola del poble, i als 17 anys abandona el seu projecte d'ésser arquitecte i decideix entrar al seminari. El 1918 inicia els seus estudis eclesiàstics al seminari de Logroño i el 1920 els continua al de Saragossa; el 1922 serà superior del seminari per ordre del cardenal Soldevila. Abans d'acabar la teologia, comença a estudiar dret i el març del 1925 és ordenat sacerdot quan feia pocs mesos que havia mort el seu pare.

Després d'una breu estada en una substitució a una parròquia rural, s'instal·la a Saragossa per a seguir els seus estudis de dret i dóna classes de Dret Romà i de Dret Canònic en una acadèmia privada amb la intenció d'ajudar als de casa (la mare, una germana i el germà petit) que han quedat al seu càrrec. El març del 1927 se'n va a Madrid a fer el doctorat en Dret Canònic.

El 2 d'octubre del 1928, mentre està realitzant uns exercicis espirituals, "veu" (en expressió seva) el que Déu espera d'ell: ha de lograr que els homes de totes les classes socials, començant pels intel·lectuals, responguin a una vocació específica consistent en buscar la santedat i fer apostolat enmig del món, en l'exercici de la seva professió i sense canviar d'estat. Per a traduir el seu projecte, només disposava dels seus 26 anys, la gràcia de Déu i un bon humor, segons diuen els seus biògrafs.

Malgrat haver explicitat de què a l'Opus Dei no hi hauria dones "ni de broma", el 14 de febrer del 1930 una altra inspiració divina l'hi fa veure que el missatge de santificació enmig del món també pot ésser viscut per les dones; és per això que l'Opus Dei

consta de dues seccions completament separades, encara que amb un idèntic esperit. El nom fou donat per un amic quan va preguntar al fundador: "Com va aquesta Obra de Déu?" i d'ara per sempre la institució es dirà Opus Dei.

Les vocacions incials no totes prosperen i ja a finals del 1933 s'obra l'acadèmia DYA (Dret i Arquitectura), que serà la primera obra corporativa de l'Opus Dei. Després, es crearà una residència universitària que la guerra civil destruirà; estava al costat de la Caserna de la Muntanya. Escrivà fugí del conflicte i s'amaga definitivament a la Legació d'Hondures. El desembre del 1937 passa la frontera; però, al cap de catorze dies torna a entrar a Espanya via Lourdes i Andorra. Burgos serà el seu nou assentament.

Acabada la guerra civil, torna a Madrid on cinc mesos més tard s'obria una nova residència d'estudiants essent ell encara l'únic sacerdot de l'Opus Dei. Inicia aleshores una forta activitat apostòlica i viatja els fins de setmana a diverses ciutats (València, Barcelona, Saragossa, Valladolid, Salamanca, etc.) dirigint persones, fent exercicis espirituals, conferències i contactes.

Del 1928 al 1941, els dotze primers anys de l'Opus Dei, la institució es va trobar al marge de les estructures de l'Església. El 1941 Leopoldo Eijo Garay bisbe de Madrid-Alcalà reconeix a la seva diòcesi l'Opus com a "Pia Unió" i aquesta fou la primera promoció legal de l'Obra. L'11 d'octubre del 1943, el Vaticà autoritza transformar-la en "Institut Comunitari sense vots públics". Publicada la llei canònica sobre Instituts Seculars "Provida Mater Ecclesia" el 1947, l'Opus esdevé "Institut Secular de Dret Pontifici" el 1950.

No es pot deixar de dir que el 1947 el secretari de la comissió especial per a instituts seculars era Alvaro del Portillo, aleshores secretari general de l'Opus Dei. I l'itinerari de l'Obra en les estructures jurídiques de l'Església s'acaba el 28 de novembre del 1982 quan l'Opus Dei esdevé una prelatura sense territori.

El 25 de juny del 1944, el bisbe de Madrid-Alcalà ordena els tres primers sacerdots que ja eren membres de l'Opus Dei. Des de feia un any el fundador ja estava pensant en el projecte: ordenar membres laics de l'Obra que, amb un idèntic esperit, assegurarien la formació, facilitarien la projecció apostòlica i serien la garantia de la puresa d'esperit i la unitat de l'Obra. I és així com va néixer la Societat Sacerdotal de la Santa Creu, inseparable de l'Opus Dei, que representà en l'Església un nou fenomen pastoral: sacerdots amb títol acadèmic superior de caràcter

civil, que han exercit la seva professió i que "serviran sense retribució totes les ànimes i especialment les dels seus germans".¹

A la fi del 1946, el Fundador s'instal·la a Roma amb la finalitat d'estar en el cor de la cristianitat, prop del vicari de Crist i posar de manifest la dimensió universal de l'Opus Dei; el 1948 s'hi erigeix el Col·legi Romà de la Santa Creu pels homes (és on es troba el centre de govern de l'Opus Dei: Bruno Buozzi, 75) i el 1953 el Col·legi Romà de Santa Maria per a les dones. El 1947, Monsenyor Escrivà serà prelat domèstic de Sa Santedat, càrrec honorífic que li donava dret a dir-se monsenyor i el 1968 serà també nomenat marquès de Peralta.

La seva estada a Roma es veu interrompuda constantment pels viatges arreu del món fent reunions o "tertúlies" amb grups diversos de persones. I el fundador va governar l'Obra assistit d'un Consell per a cada secció (homes i dones) fins a la seva mort ocorreguda el 26 de juny del 1975. El 15 de setembre del mateix any s'elegia el successor Alvaro del Portillo, un dels seus primers companys en l'aventura i que havia estat durant quaranta anys el seu més íntim col·laborador.

Esdevinguda prelatura personal, el bisbe n'és Alvaro del Portillo i el seu vicari general Javier Echevarría preparat al sacerdoci per Escrivà i del Portillo i ordenat el 7 d'agost del 1955. L'Opus és una estructura controlada pels espanyols i la seva internacionalitat proclamada es veurà quan calgui succeir l'actual

¹ "La Societat Sacerdotal de la Santa Creu és el nucli central dels sacerdots que porten l'Obra i l'Opus Dei ho és tot: sacerdots i seglars. A Catalunya hi ha una seixantena de capellans que són numeraris de l'Opus Dei; numeraris que han estat escollits per a ésser ordenats dintre l'Obra per la seva especial vocació. En canvi, els capellans diocesans són socis als quals l'Opus Dei dóna l'oportunitat d'una formació religiosa i d'un sosteniment; però, en definitiva, deuen la seva obediència al bisbe diocesà i la dependència que tenen amb l'Opus Dei es redueix a la direcció espiritual i al sosteniment.

La solitud del capellà rural en certs indrets de Catalunya ha d'ésser molt dura i amb un aïllament total; l'Opus Dei no solament li ofereix una direcció espiritual, sinó un món propi de trobada". (Entrevista C)

"Els sacerdots diocesans tenim una vinculació amb l'associació de la Societat Sacerdotal de la Santa Creu; però la nostra obediència la devem al prelat ordinari de la diòcesi. Per tant, no estem lligats canònicament amb l'Opus Dei per obediència i estem incardinats al presbiteri de la diòcesi. Tenim els avantatges de l'ascesi, de la direcció espiritual, del suport religiós garantit; però no estem directament lligats per obediència". (Entrevista D).

"Padre", puix que els candidats són dos: el mateix Echevarría que aviat compleix el seu mandat i Flavio Capucci, italià, postulant en el procés de canonització d'Escrivà (causa oberta el 12 de maig del 1981).^{2 3}

² "L'Opus no va poder tenir capellans incardinats a l'Obra fins que va ésser una Pia Unió reconeguda pel bisbe de Madrid el 1941 i per Roma amb les primeres ordenacions sacerdotals el 1943. El 1950 serà un institut secular i el 1984 una prelatura personal. Aquesta no és una excepcionalitat, puix que també es dona a l'exèrcit on hi ha el Vicari General Castrense que és el bisbe dels militars i al qual deuen obediència i és el responsable de la seva vida espiritual. Hi ha bisbes específicament ordenats, no per atendre una diòcesi territorial, sinó per atendre unes determinades persones". (Entrevista C)

"Hem de considerar dues dimensions: la teològica i la canònica. Des de la primera, a l'Opus Dei tots participem del mateix esperit i vivim les mateixes realitats sobrenaturals; des de la perspectiva canònica, la prelatura personal té el seu presbiteri i, per tant, uns sacerdots vinculats per obediència amb el prelat". (Entrevista D)

³ Malgrat que arreu hi ha informacions sobre el tema, aquesta relació històrica prové de fonts diverses concretes. Les que són directes de l'Obra:

Le Tourneau, Dominique, El Opus Dei, Barcelona, Oikos-Tau, 1986, col. ¿qué sé?, n.156.

El Opus Dei, prelatura personal, Madrid, Mundo Cristiano, 1988, Folletos M.V., n.364-365.

Cummings, Daniel, Cristians enmig del món, Barcelona, Oficina d'Informació de la Prelatura a Barcelona, 1988.

26 preguntas a Monseñor Alvaro del Portillo, Prelado del Opus Dei, Madrid, Mundo Cristiano, 1985, Folletos M.C., n. 409

Decret pontifici sobre l'exercici heroic de les virtuts del Servent de Déu Josemaría Escrivà de Balaguer, Fundador de l'Opus Dei, Roma, 9 d'abril 1990

De Fuenmayor, Amadeo-Gómez-Iglesias, Martín-Illanes, José Luis, Itinerario jurídico del Opus Dei, Pamplona, Eunsa, 1989.

Rocca, Giancarlo, L'Opus Dei. Appunti e Documenti per una storia, Roma, juliol, 1985

Les que no són informacions de l'Obra; però que aporten moltes dades que hem contrastat degudament:

Ynfante, Jesus, La prodigiosa aventura del Opus Dei. Génesis y desarrollo de la Santa Mafia, París, Ruedo

Expansió. Internacional.

El 1935 hi havia el projecte d'enviar a França alguns fidels; però no es va poder dur a terme. Es després de la segona guerra mundial que comença l'expansió fora d'Espanya: Portugal (1945), Anglaterra i Itàlia (1946), França i Irlanda (1947), Estats Units i Mèxic (1949), Xile i Argentina (1950), Colòmbia i Veneçuela (1951), Alemanya (1952), Perú i Guatemala (1953), Uruguai i Suïssa (1956), Brasil, Àustria i Canadà (1957), El Salvador, Kènia i Japó (1958), Costa Rica (1959), Holanda (1960), Paraguai (1962), Austràlia (1963), Filipines (1964), Nigèria i Bèlgica (1965), Puerto Rico (1969), etc. Segons les dades més recents, l'Opus Dei està penetrant fortament als països de l'est on, donada la seva nova orientació respecte a la llibertat religiosa i amb la manca de càrrecs directius que pateixen, hi ha un ampli camp d'apostolat a realitzar.

Les vocacions són incontables i, segons dades publicades pel mateix Opus Dei, el 1984, nou anys després de la mort del seu fundador, l'Opus Dei tenia 74.000 membres en 87 països diferents. Des del 1975, es treballa a Bolívia, Hondures, Trinidad i Tobago, Costa de Marfil, Zaire, Hong-Kong i Singapur; des de 1983 als països escandinaus.

Des de la dècada dels anys 70 i donada l'amistat i la sintonia ideològica de Monsenyor Escrivà de Balaguer i l'actual papa, des que era encara cardenal de Cracòvia, l'Opus Dei va obtenir resultats excel·lents a Polònia en la dècada passada utilitzant dos instruments: Les Residències Universitàries Internacionals i l'Institut per a la Cooperació Universitària. L'expansió internacional de l'Opus Dei no ha dit encara la seva darrera paraula.⁴

Nacional

L'Opus Dei és una fundació espanyola, no solament per l'origen del seu fundador, sinó per la seva irradiació centrífuga a partir d'Espanya. L'Obra ha anat substituint progressivament els jesuïtes en l'educació de les classes acomodades i en l'abasteixement de consell i gestió intel·lectual de les classes dirigents i àdhuc dels mateixos governants. Durant els darrers vint anys, l'Opus ha desenvolupat una àrea que no havia previst el

Ibérico, 1970.

Algañaraz Julio-Montill, Montse, El Opus se lanza a la conquista del Este, a Cambio 16, n. 990, novembre 1990.

⁴ Aquestes informacions provenen a l'ensens de dues fonts ja citades: Le Tourneau, Dominique pel que fa a informacions de l'Obra i Algañaraz Julio-Montill, Montse com informació externa.

fundador en els seus carismes fundacionals: les escoles per a pàrvuls i adolescents; el terreny prioritari de l'apostolat opusdeista en aquests moments no és només la universitat, sinó la penetració en els sectors infantil i juvenil de l'educació.

El 1939 es va crear el Consell Superior d'Investigacions Científiques (C.S.I.C.), organisme científic i universitari per a renovar la gloriosa tradició científica de la Hispanitat i formar un professorat rector del "pensament hispànic". Fou una obra mimada pel règim com instrument de propaganda del "nou ordre" creat pel "Movimiento Nacional". Els progenitors foren José Ibáñez Martín, el ministre i José Maria Albareda Herrera, membre predilecte de l'Opus Dei; immediatament als seus inicis, el CSIC passava sota el control de l'Opus Dei i fou un important focus d'apostolat i expansió de l'Obra.

L'activitat de l'Opus entre el món intel·lectual, apoiant-se en la iniciativa del règim polític d'aleshores sobre els col·legis majors (decret d'organització de l'1 d'octubre del 1942), ha estat frenètica des dels seus orígens. El mateix any 1942 hi havia a l'estat espanyol 60 catedràtics de l'Obra i la infiltració més notable fou en aquests col·legis majors on és segura una forta activitat almenys fins el 1952. Dades canten: el 1956 hi havia 50 residències en tot l'estat i el 1966, n'hi havia 139 (87 d'homes, 50 de dones i dues mixtes); una bona part estaven dirigides o regentades per l'Opus Dei.⁵

Catalunya

Els fundadors de l'Opus Dei a Barcelona són noms prou coneguts: Jiménez Vargas, Alfons Balcells Gorina i Laureano López Rodó. No tenien encara 21 anys i vivien en un piset; és per això que el van tenir que posar en nom de Balcells, ex-rector la Universitat de Salamanca, que ja tenia 24 anys. Els falangistes van sospitar d'un pis en el qual hi vivien en comunitat persones que no tenien el projecte d'ingressar al seminari. Se'ls va acusar d'homosexualitat i de portar una vida en comú i van anar a la presó, encara que en sortien poc després en veure l'error comès.

El padrí de l'Opus a Barcelona fou Fernando Valls Taberner, home religiós, investigador científic, promotor cultural i d'acció política i financera. La delegació del CSIC de Barcelona

⁵ Aquestes informacions, bàsicament recollides a Ynfante, Jesús, op.cit., són contrastades per moltes publicacions evidentment forànies en la seva major part. De totes maneres, l'evolució "tàctica" de l'apostolat de l'Obra, es troba sobretot confirmada per les anàlisis de Moncada, Alberto; especialment, La historia oral del Opus Dei, Barcelona, Plaza i Janés, 1986 i Sociología del Opus Dei, a Cambio 16, n. 737, 1986.

serà el trampolí de l'apostolat opusdeista a la ciutat de Barcelona i, per tant, de la seva implantació a Catalunya.

Aquí van començar a proliferar diverses obres corporatives de l'Opus Dei: l'Escola Esportiva Brafa al barri de la Bordeta, el col·legi major Monterols (el 1949) per nois, el col·legi Canigó a Barcelona, el col·legi major Dàrsena a Esplugues per noies, el col·legi Xaloc per nois i Pineda (aquest controlat per l'Opus però propietat del Centro Cultural Pineda S.A.) per noies a l'Hospitalet de Llobregat, La Farga (propietat de Institución Familiar de Educación S.A.) i Viaró (propietat de Docencia e Investigación S.A.) a Sant Cugat del Vallès, Les Alzines (propietat de la Institución Familiar de Educación, S.A.) i Belllloch del Pla a Girona, Arabell a Lleida, Terraferma a Alpicat, l'Aurea (propietat de la Institución Familiar de Educación S.A.) a Tarragona, Turó (també de la Institución Familiar de Educación S.A.) a Constantí, l'església de Santa Maria de Montalegre confiada a l'Opus Dei, l'Institut d'Estudis Superiors de l'Empresa (IESE), etc.⁶

2. Doctrina

L'Opus Dei com a grup religiós no té doctrina.⁷ La seva és una defensa aferrissada del que proclama l'Església Catòlica

⁶ Aquestes informacions han estat documentades a Ynfante, Jesús, op.cit., a Tiempo, n. 309, 1988 i a la separata distribuïda per l'Oficina d'Informació de la Prelatura a Barcelona: Blasi, Ferran, Gent de l'Opus Dei a Catalunya, a Qüestions de Vida Cristiana, Febrer, 1975, pp.3-15. Cal veure també L'Opus a Catalunya, dossier de la revista El Món, n. 147, 8 febrer 1985.

⁷ "L'Opus no té un cos de teologia propi; de doctrina no en té perquè és la mateixa que la de l'Església. L'Opus té unes eines per a la santificació i, sobretot, una ascesi.

Els capellans de l'Opus Dei tenen una llicenciatura universitària i, a més, s'han preparat amb un doctorat en sagrades escriptures, història eclesiàstica, dret canònic, teologia o moral. Veritablement, només arriben al sacerdoci aquells que tenen una vocació específica, només s'ordenen els que són cridats. Aquests capellans escriuen els seus llibres; però no han fet un cos de doctrina". (Entrevista E1)

"L'Opus no té una teologia pròpia; és més aviat una ascesi". (Entrevista C).

"Quan tu tens una mica de vida interior i t'interessa estudiar teologia (ells no tenen mestres de teologia), et trobes que tot camina, tots són mestres "que andan". No van més enllà que la bàsica i molts capellans de l'Opus Dei tenen uns estudis de pa sucat amb oli; però ja val. No és l'essencial". (Entrevista A).

portada sota el prisma d'una certa intransigència. Quan les circumstàncies ho demanen, s'invoca l'autoritat d'algun Pare de l'Església i, quan no, es fa recurs a l'autoritat d'un Pontífex actual.⁸

Sense doctrina específica, l'Opus Dei té el que se'n diu una espiritualitat. Una frase del seu fundador ho deixa ben clar: "el camí de la vocació religiosa em sembla beneït i necessari en l'Església...; però aquest camí no és el meu ni el dels membres de l'Opus Dei. Es pot dir que, en venir a l'Opus Dei, tots i cadascun dels seus membres ho han fet amb la condició explícita de no canviar d'estat". L'essencial, doncs, és ésser en el món; l'espiritualitat de l'Opus Dei és netament secular.

Per altra banda, és una espiritualitat que no polemitza amb les espiritualitats religioses; és només "un brot diferent de la perenne riquesa espiritual de l'Evangelí", en frase del seu successor.

Els elements més importants són dos. El primer és la santificació del treball com mitjà específic de santedat i fent l'home co-creador i co-redemptor amb Déu (realitzat amb perfecció i fent un judici de valor sobre el mateix en funció de la doctrina social de l'Església), convertint-lo en una oració continuada a

⁸ "L'Opus Dei és una institució dintre l'Església Catòlica darrera la qual existeix entre els membres i l'Obra el compromís de donar i garantir la formació religiosa; per tant, amb una fidelitat garantida al que diu l'Església, l'Opus Dei garanteix el sosteniment religiós. Dintre l'Església hi ha diòcesis, parròquies, congregacions religioses, moviments d'Església, instituts seculars i prelatures personals; són formes jurídiques totes elles possibles i que es donen". (Entrevista E1)

"De fet, dintre l'Església, l'Opus Dei és el que està proporcionant més vocacions i és d'on en surten més. Hi ha capellans diocesans que comparteixen la fidelitat entre el bisbe diocesà i l'Obra. El primer opusdeista que arriba a una diòcesi demana el permís al bisbe i és sempre el prelat diocesà qui autoritza la presència de l'Opus". (Entrevista E2)

"Que sigui reconegut per l'Església -i, sobretot, ara que estan tan ben vistos- els dona moral. Qui porta les relacions públiques del Sant Pare és un numerari que es diu Valls". (Entrevista A)

"Es una secta aprobada por la Iglesia y esto les da moral a ellos". (Entrevista B)

través de les virtuts teològals de la fe, l'esperança i la caritat i donant exemple com a camí de santificació dels altres.⁹

El segon és la llibertat i la responsabilitat. L'amor a la llibertat ha d'estar connectat amb la mentalitat secular de l'Opus Dei que fa que cada membre actuï lliurement en el món segons li dicti la seva consciència i assumint les conseqüències dels seus actes. Es, per tant, una llibertat de consciència absolutament inseparable de la responsabilitat; sense llibertat no hi pot haver responsabilitat ni sense responsabilitat, llibertat.¹⁰

⁹ "Hi vaig entrar per un ideal religiós i ja havia acabat la carrera i havia treballat. Tenia 26 anys i sabia el que feia. Em va costar entrar-hi perquè, per una banda, veia que era un ideal millor; però, per l'altra, m'agradava molt la família. No va ésser un enamorament, sinó una cosa reflexiva. Hi estava d'acord: buscava servir Déu a través de servir els altres i el que expliquen de l'Opus Dei ells mateixos és fantàstic -i encara ara m'hi tornaria a apuntar-: santificar el treball ordinari i fer apostolat a través d'ésser una persona normal i corrent". (Entrevista A)

"No s'entén que s'hagi fet tant safareig amb l'Opus Dei i que sigui contemplat com una cosa estranya. De fet, el que es proposa és la santificació de la vida diària (al cap i a la fi és el que ha de fer tot cristià) i et dóna els instruments per a lograr-ho. Per a mi fou una descoberta el fet que una hora de la meua feina quotidiana podia ésser la millor oració. Quan vaig entendre això, se'm va obrir un món. No és tan complicada la cosa i això hauria d'estar a l'abast de tothom". (Entrevista E1)

"Quan es parla a les constitucions de l'Opus Dei de la importància de tenir càrrecs públics i, sobretot, de direcció com a mitjà d'apostolat, es refereix a la consideració de la necessària santificació de la vida diària i del treball, prenent-lo com un servei. El treball és considerat una oració tot i que sigui una càrrega; des d'aleshores, com més amunt, més servei a la societat i als altres. El militant de l'HOAC es vol mantenir al lloc on està per fidelitat a la classe obrera i com esperit de servei a la seva pròpia classe. Són perspectives diferents, són espiritualitats diverses". (Entrevista D)

Es interessant pel que fa al treball com a mitjà de santificació la publicació Byrne, Andrew, Santificación del trabajo ordinario, Madrid, Oficina de Información de la Prelatura, 1984.

¹⁰ "Jo crec que és una secta en tant que a la gent l'acribillen per a què no tinguin temps per a pensar. I, a més, amb mentides perquè aquest amor per la llibertat, acaba essent una llibertat només per les coses que ells volen. Per exemple, penso que és una immoralitat que una senyora hagi de donar unes joies per a què al Padre Escrivà li volen fer una capa plena de pedres precioses. I m'hi vaig oposar i a les senyores supernumeràries que jo portava ni els hi vaig voler proposar". (Entrevista A)

Seria intolerable que un membre de l'Opus Dei pretengués comprometre l'Obra o l'Església quan expressa les seves idees legítimes i opinables; ningú pot presentar com doctrina de l'Opus Dei el que només és reflexió personal. Aquesta llibertat i responsabilitat alhora es manifesta en el treball, en la política, en la investigació científica, en les ciències sagrades. D'aquí neix un pronunciat secretisme.¹¹

Sota aquestes premisses es donen dues mentalitats: una religiosa fonamentada en la incomprensió del missatge fonamental

¹¹ "El secretisme s'ha d'interpretar de la manera que no es tracta de publicar res que ens pugui fer semblants als religiosos; l'Opus Dei té un caràcter de secularitat que el diferencia radicalment de la vida religiosa en l'Església. Ja ho deia el Pare Escrivà: "quan una criatura està al ventre, encara és una gran desconeguda". L'Opus Dei encara busca els seus signes externs i és sempre una Obra que s'està fent; és millor, doncs, no aparèixer amb banderes distintives de cap mena" (Entrevista D)

Al Parlament italià, hi hagué el 1986 una interpel·lació parlamentària feta pel diputat Bassanini de l'esquerra independent sobre si l'Opus Dei era o no una societat secreta. El rebombori fou gran i la premsa se'n va fer un ampli ressó i no solament a Itàlia. Heus aquí un llistat de publicacions que en vam parlar en un sentit favorable o no:

Panorama, 16 de febrer i 16 de març, 1986

Avvenire, 6 de març, 1986

Il Poppolo, 6 de març, 1986

La Repubblica, 8 de març, 17 de maig i 20 de maig, 1986

Política Interna, 23 i 24 de maig, 1986

Rafat, Ahmad, La batalla política por la ilegalidad del Opus Dei en Italia, a Tiempo, 31 març 1986

El Opus interpelado (editorial), El País, 15 març 1986

Arias, Juan, Un fiscal italiano abre una investigación preliminar sobre el Opus Dei, a El País, 26 maig 1986

Pistolesi, Alejandro, La campaña contra el Opus Dei, al descubierto, a Epoca, n. 90, 1 desembre 1986

Al terme de la campanya i de l'agitació informativa que la va rodejar, no es va poder provar que l'Opus Dei fos veritablement una societat secreta.

De totes maneres, l'investigador creu que és important consultar l'obra de Michael Walsh, El mundo secreto de l'Opus Dei, Barcelona, Paza i Janés, 1989.

de l'Opus Dei i procedent d'ambients religiosos i eclesials i una altra secular que respon a l'espiritualitat de l'Opus Dei.¹²

3. Forma de vida

3.1 Rutines quotidianes

A l'Opus s'ha de distingir dos grups clarament diferenciats, sempre tenint compte de les dues seccions fortament separades dels homes i de les dones.

D'una banda, hi ha els numeraris que són els qui integren de ple dret l'organització a través dels compromisos adquirits dels quals parlarem més endavant i que viuen en residències com si es tractés d'una família (així l'anomenen entre ells)¹³ i, també, els

¹² Aquesta estructuració de l'espiritualitat de l'Opus Dei es desprén bàsicament de textos directes divulgats per l'Obra ja citats com el de Le Tourneau, Byrne i altres publicacions de propaganda i captació en els que no hi consta un autor.

¹³ "Diuen que l'autèntica família és la de l'Obra i l'altra és la de sang. A mi no em van portar problemes a casa perquè ho vaig plantejar com una cosa inel.ludible; sóc molt decidida. Com que treballava molt, feia molt d'apostolat i tractava molta gent, no hi va haver pega; però a molta gent sí que hi ha hagut problemes... perquè també hi ha minyones amb entrega total a dintre".

"Jo vivia en residència, era numerària "a fondo perdido". Les numeràries fan vots privats de pobresa, castedat i obediència". (Entrevista A)

Sobre els conflictes que hi hagut en l'Obra als quals al.ludeix la nostra interlocutora, la premsa n'està molt plena; com a mostra en suggerim algunes informacions:

Moreno, Ma. Angustias, El Opus Dei: anexo a una historia i La otra cara del Opus Dei.

Comas, José, Jóvenes estudiantes de la RFA denuncian prácticas represoras en residencias del Opus, a El País, 9 juliol 1983

Reyes, Luis, Los padres contra las sectas, a Tiempo, febrer 1984

ALMM, Yo lectora. La historia amarga de una numeraria del Opus, Marie-Claire, desembre, 1987

Rodríguez, José R., Asturias: una ex-agregada denuncia al Opus Dei, a Interviu, n. 621, abril 1988

Rivas, Mercedes, Al servicio del varón, a El País, 1 maig

1988

agregats (abans se'n deien oblats) que amb les mateixes característiques que els numeraris per raons familiars o situacionals purament circumstancials no viuen comunitàriament; per l'altra banda, hi ha els supernumeraris, associats a l'Obra a través d'unes promeses que esmentarem i que segueixen visquent la vida i les responsabilitats de la seva pròpia família. Evidentment, la forma de vida és completament diferenciada.¹⁴ Numeraris i agregats estan sotmesos a les mateixes obligacions i sostinguts pels mateixos compromisos.¹⁵

Hi ha, encara els anomenats col.laboradors lligats a l'Opus d'una manera o altra, sense estar sotmesos a cap disciplina religiosa i àdhuc poguent tractar-se de no creients.

La distinció és important del fet que no viuen amb la mateixa intensitat la seva vida quotidiana dintre de l'Obra.

Aquesta singular denominació (numeraris/supernumeraris) arranca del orígens universitaris de l'Opus Dei, puix que en context universitari hi ha catedràtics i un excedent de persones

¹⁴ "Hi ha les supernumeràries que són les que s'han casat i tenen la direcció espiritual que els hi dóna l'Obra. Els supernumeraris són matrimonis corrents que, a més de la direcció espiritual, guarden la línia que no tanquin les portes a la vida i com més fills millor". (Entrevista A)

"Quan l'Opus Dei no era encara prelatura abans del 1984, es feien vots privats de pobresa, castedat i obediència. Després de la prelatura ja no es fan aquests vots privats i només hi ha un compromís verbal d'acceptació del que l'Obra proposa; és una qüestió de fidelitat personal. A l'Opus Dei hi ha residències on hi habiten uns quants numeraris (entre sis i vuit) que treballen en coses diverses i són els que s'encarreguen de la direcció espiritual; després hi ha tota la gran quantitat de casats que viuen la seva vida normal tot intentant trobar uns camins de santificació dintre la seva vida de cada dia". (Entrevista E1)

¹⁵ L'article 148 de les Constitucions diu així: "S'exigeix un vot privat comunitari reconegut d'obediència. En virtut d'aquest vot, tots els membres de l'Institut, numeraris i oblats (avui agregats) professen una obediència plena i en tots els aspectes al President General i als propis superiors... aquest usa lliurement d'ells pels fins de l'Institut segons la norma de les Constitucions".

I el 149: "Aquest els pot imposar, en virtut del vot d'obediència, preceptes vinculants en consciència referits a tot allò que pertanyi a les finalitats de l'Institut".

I l'article 58 deia: "Han de consultar sempre els superiors en totes les qüestions professionals, socials o altres, encara que no constitueixin matèria directa del vot d'obediència, sense transferir al Superior l'obligació de donar-hi una resposta".

que es solien dir supernumeraris. Adoptant aquestes expressions, es donava a entendre que els numeraris són els socis de ple dret, l'èlit de l'Opus Dei i quedant els supernumeraris com integrants de la massa. El numerari i l'agregat, en efecte, són les persones solteres, amb estudis superiors ¹⁶ i relacions socials i personals excepcionals; el supernumerari és la persona casada i també la persona "que no val", sigui casada o no. Els cooperadors, per la seva banda, no són considerats socis de l'Opus Dei i ni és necessari que siguin catòlics; participen en algun acte i, sobretot fan una contribució econòmica. ¹⁷

Els supernumeraris, malgrat la distracció de les ocupacions ordinàries, estan obligats a les mateixes pràctiques que els numeraris i agregats. De totes maneres, en el cas de tots i especialment els darrers, les seves obligacions diàries són complexes i prolífiques:

- en aixecar-se al matí, oferiment de totes les obres del dia a Déu.

- mitja hora per vestir-se i, fins un cert moment, es recomanava una dutxa d'aigua freda, costum que va caure en desús perquè es va deixar de recomanar.

- una hora d'oració al dia, mitja al dematí i mitjà a la tarda.

- missa i comunió diària amb deu minuts d'acció de gràcies.

- visita al Santíssim diària. Després de dinar, hi ha tres hores de "silenci menor" per a poder pensar amb el tema de l'oració que es farà després.

- recitació d'una pregària estereotipada imposada.

- res de l'Angelus a les dotze del migdia.

- res del rosari complet dels quinze misteris; encara que l'obligació afecta només a cinc i, quan se'n fan quinze, cinc almenys s'han de resar pel carrer o en les activitats ordinàries habituals.

¹⁶ L'article 387 de les Constitucions especifica l'existència d'un delegat d'Estadís de la Regió "que controlarà els estudis i dictaminarà els que s'han de procurar".

¹⁷ "El fet que hi hagi situacions diferents dintre de l'Opus Dei està lligat a un altre fet que és que hi ha disponibilitats diferents. El supernumerari, com que té les seves obligacions temporals, té també una disponibilitat limitada; els agregats i els numeraris, en canvi, tenen una disponibilitat total". (Entrevista D)

"En una meditació un capellà de l'Opus donava l'exemple següent: hi ha gent a dintre que és or; però ells necessiten carn, és a dir, vocacions. Amb aquest or, compren carn. Quan l'or no convé, se l'expulsa i ja compraran carn; però l'or no interessa, ells volen carn i, si aquest or no es fa carn, s'expulsa. I això es fa. A mi em va horripilar". (Entrevista A).

-han de fer un quart d'hora de lectura dels evangelis o d'un llibre d'espiritualitat.

-s'ha de mantenir constantment la presència de Déu en tots els moments del dia. Hi ha una riquesa notable de tècniques per a lograr-ho: l'expressió de jaculatòries, la disponibilitat d'una imatge o dels rosaris a la butxaca.

-s'ha de dur un cilici de punxes dues hores diàries i el dissabte per la nit o el diumenge al dematí s'han d'aplicar disciplines. Aquestes mortificacions es continuen practicant, encara que s'han suavitzat per raons diverses.

-res de pregàries al vespre i examen de consciència general. Aleshores comença el "silenci major" consistent en no parlar fins l'endemà dematí per tal de preparar la comunió. Abans de ficar-se al llit han de persignar-se i arrosar el llit amb aigua beneïda i resar de genolls les tres avemaries de la puresa amb els braços en creu.¹⁸

¹⁸ "El hecho de cumplir tantas normas era una pesadez, era una presión psicológica grande. Nos decían de ponernos cilicios y de aplicarnos disciplinas; es una malla que pincha por un lado y te lo atas con una cuerda, alambres que aprietan y se ponen en el muslo y decían que era para mortificarse la carne. Yo no me apretaba mucho aunque el cilicio sí lo llevaba durante una hora al día cuando iba a estudiar". (Entrevista B)

"Tot és com una praxi, perquè aquesta gent canvia la vida per un reglament; no és que tinguin una profunda formació religiosa. A nosaltres que veníem d'un ambient religiós més profund, no ens van ensenyar res; el nostre mateix impuls d'entusiasme feia que vivíem del que teníem i que tornàvem a sentir. Però, quan arriben a un nivell, ja no passen: canvien la vida per un reglament, per un pla de vida. Es com la farmacopea: et passa això?, posa't un cataplasma. Que passa una temptació?, pren una dutxa freda o posa't uns cilicis o aplica't unes disciplines; cilicis dues hores diàries i disciplines els dissabtes. Es rigidíssim. A mi al principi quan m'ho van dir, vaig pensar: em sembla que no podré treballar perquè estaré tot el dia amb aquestes coses. Però és la capacitat humana que ho fa possible. Tres parts de rosari diàries, mitja hora d'horació al dematí i mitja la tarda, un quart de lectura i deu minuts d'evangeli i exàmen de consciència cada dia. Setmanalment confessió i direcció espiritual, confidència amb la directora que era com una altra confessió: un embolic. Això és horrorós i tot això és obligat. A més, hi havia el "círculo" en el que una de la casa, a una hora determinada, reunia a totes i es feia un comentari de l'Evangelí i es parlava o del treball (com havia anat això o això altre) o les coses que venien del Padre (perquè tot es referia al Padre). Al final jo deia que ens donaven el "pienso compuesto". Tot és el mateix, és horrorosa aquesta monotonía que no es renova, que no té el do de llengües. Aquest do de llengües és el que permet fer amable una vegada més el que ja se sap. Allà era el "pienso compuesto" i "a lo bestia". Amb aquesta pluja de normes el que vaig

Setmanalment, tot soci de l'Opus Dei està obligat a la confessió pel perdó dels seus pecats amb el sacerdot i a la búsqueda del consell confidencial amb un altre director que és sempre un seglar numerari de l'Obra (segons l'article 255 dels estatuts). L'un i l'altre es recomana i quasi s'exigeix que sempre siguin les mateixes persones.¹⁹

notar és la desvirtuació de l'esperit; la vaig palpar i això és una experiència terrible. Vaig notar que el que predicaven, no estava d'acord amb el que vivien. Cal escollir entre la doctrina i la vida i ho comences a dir. Ho dius una vegada i t'ho accepten; però ho dius dugues i...". (Entrevista A)

"La direcció espiritual és la que t'ajuda en la tasca quotidiana, la que t'orienta en el que et convé o no et convé llegir, la que en definitiva et dóna suport per a santificar la vida de cada dia que, al cap i a la fi, és una obligació fonamental en tot cristià". (Entrevista E1)

"La gent no s'ofega amb aquestes pràctiques perquè acaben essent una necessitat per a la persona; garanteixen la seva supervivència espiritual. Tot plegat, t'ajuda a assumir la relació amb Déu i a viure plenament l'entrega personal a Déu". (Entrevista C)

"La cotilla que suposa la quantitat de gests als quals t'has d'atenir es suporta amb facilitat per causa dels fruits que n'esperes. Hi ha coses que et fan patir; però ho suportes. Es molt més fàcil pels supernumeraris o pels associats que pels altres. Quan jo estava a l'Equador, com que la meva mare era gran, vaig tornar al país sempre que vaig voler; en canvi els numeraris estaven allà. Hi ha gent a qui aquesta cotilla els va molt bé i d'altres pels qui això no és per a ells; hi ha de tot. A part de què també hi ha el risc que aquesta cotilla es torni en rutina perillosa". (Entrevista D)

¹⁹ "Me tenía que confesar con el cura un día a la semana. El director espiritual no es cura, es sólo el director del centro. Y decían que era conveniente hacerlo siempre con el mismo cura y ponían como ejemplo al médico. Yo esto lo veo lógico. Cuando me confesaba con otro cura que no era del Opus Dei, ¿por qué tenía que decirlo?... Creo que es bueno ir siempre con el mismo cura. Se trata de hacerlo con uno que te conozca. Yo no sé con qué intenciones iban; pero siempre lo vi claro con el ejemplo del médico. Yo a veces me masturbaba y, por vergüenza de decírselo a él, me iba a otro. Una vez se lo dije a un cura del Opus Dei y me dijo: ¿tu que eres del Opus te masturbas?. Yo no tenía problemas con la masturbación, sino con ellos, pues para ir cada semana tenía remordimiento de conciencia. Allí uno no decide, lo decide el director. Puedes irte de putas, hacerlo todo; pero les engañas y entonces te tienes que salir porque estar allí engañando no tiene sentido. Es una secta; pero no como Ceis. A las chicas las meten de criadas... Lo he comentado con jóvenes y me han dicho: pues esto no es tan malo... No sé". (Entrevista B)

Quinzenalment hi ha el cercle que és una reunió de mitja hora amb altres membres comentant unes lectures revelades o no i reflexionant col·lectivament a través d'un examen d'esperit sobre punts essencials de l'espiritualitat de l'Opus Dei i interrogant-se si s'han viscut o no: filiació-amor de Déu, pobresa, castedat, obediència, fraterinitat, coses petites, apostolat, sinceritat, perseverança, aprofitament del temps, unitat d'esperit, vida interior, pla de vida, mortificació, etc.

Anualment, el membre de l'Opus Dei està obligat a seguir una determinada formació; es tracta de cursets, trobades, retirs i exercicis espirituals. Tots fan uns exercicis espirituals una vegada l'any i mensualment fan un retir un diumenge del mes; els numeraris tot el dia i els supernumeraris durant dues hores. Finalment, l'estiu es reserven vint-i-dos dies per a fer un curset sobre les constitucions o el catecisme de l'Opus que, malgrat que se'n coneix alguna versió, resta una informació absolutament reservada als integrants de l'Opus. Aquestes constitucions s'han anat adaptant en el decurs dels anys; però la sàvia indiscreció ha fet que en poguéssim tenir una redacció completa de les que estaven vigents l'any 1950.^{20 21}

"L'originalitat de la forma del sosteniment de l'Opus Dei, que no es dona enlloc, és que la formació espiritual es garanteix per medi d'una doble direcció. Hi ha la direcció espiritual duta a terme pel director d'una residència, numerari a qui vas a veure per tantes i tantes coses de la vida quotidiana i la que porta el capellà de l'Obra amb qui et vas a confessar". (Entrevista E1)

"Això segurament que ho fan perquè tenen tanta feina els capellans de l'Opus Dei que no donarien l'abast d'atendre a tothom. Aleshores, si et vols entretenir una mica, tenim aquesta direcció espiritual seglar que allibera els capellans d'una feina que seria absorbent". (Entrevista E2)

²⁰ "En verano íbamos de vacaciones a un centro de ellos, pagando claro. Había piscina, capilla. Una vez al año hacíamos un retiro de tres días y en los retiros no se podía hablar. A cada uno le encomendaban algo por hacer: la bendición de la mesa, tocar la campanilla para la hora de comer, rezar el rosario y cosas así. Ponían una lista y a cada nombre le ponían un trabajo para hacer. Una hora de oración: media por la mañana y media por la tarde. En la meditación nos hablaba el cura durante media hora. El examen de conciencia por la noche y, también por la noche, se comentaba una frase de la Biblia. El silencio decían que era para estar más en contacto con Dios. Siendo del Opus te lo tomas más en serio y alguno que no era cura también daba charlas. El retiro era para estar con Dios completamente". (Entrevista B)

"Cada mes es feia un retir d'un diumenge sencer. D'exercicis se'n feien una vegada l'any i l'estiu una formació intensa durant vint-i-dos dies en una casa de formació apartada

Com a característiques pròpies del grup no hi ha més indicadors: ni el tipus de residència, ni l'alimentació (a part els dejunis preceptuats per l'Església), ni el vestit tenen res d'específic si exceptuem el fet, ja apuntat, de la radical separació entre els homes i les dones.²²

La correcció fraterna consisteix en l'acord del director espiritual i un determinat membre entorn de l'oportunitat d'avisar, corregir o amenaçar un altre membre que hagi pogut cometre qualsevol cosa que vagi contra "l'esperit de l'Opus Dei". L'abús d'aquesta intervenció caritativa és evident i és fàcil de comprendre que es deriva lleugerament en un vertader safareig. Evidentment, és per aquest camí que es controlen els actes més insignificants i una de les conductes que fan l'objecte d'un

del treball, única i exclusivament estudiant el catecisme, estudiant això o allò. D'història de l'Església ben poca n'estudiàvem; em penso que mai. Es una cosa alarmant, enervant". (Entrevista A)

²¹ Les Constitucions de l'Opus del 1950, publicades en varis llibres clandestinament, les hem treballat a partir de l'obra ja citada de Jesús Ynfante. De totes maneres, hi ha una nova redacció dels estatuts el 1982 amb 185 articles contra els 179 que tenien els de 1950. Se'n va fer un sumari de 26 articles especialment dedicat als bisbes que tenien l'Opus a la seva diòcesi. Aquesta redacció va portar polèmica sota el pretext d'encobrir algunes coses. Vegi's

Aroca, Santiago, Opus VII. Los estatutos secretos del Opus Dei, a Tiempo, n. 222, 17 agost 1986

Idem, Polémica por los estatutos, n. 223, 24 agost 1986

El 1989, l'Opus fa públics parcialment els seus estatuts amb el nom de "Codex Iuris Particularis Opus Dei" i la premsa se'n fa ressó:

Valls, Francesc, El Opus elige España para hacer públicos sus estatutos, a El País, 16 març 1989

Poyano, Joan, Els papers de l'Opus Dei, a Punt, 26 març 1989

²² "Es normal perquè en una residència on hi hagués homes i dones, sense voler-ho es farien fàcilment l'ullet, es cauria en la temptació i aquestes coses s'han d'evitar. Ja l'organització piramidal de l'Opus amb el seu cap suprem a Roma, té el consell superior d'homes i un consell assessor de dones" (Entrevista C)

"De fet, això de la separació entre els sexes no els hi ha anat malament". (Entrevista D)

control ben específic és el de les lectures que trenquen les normatives direccionals de l'Opus Dei.^{23 24}

3.2.4 La xarxa sanitària

Per altra banda, en la qüestió sanitària i, sobretot, quirúrgica, es dóna també un procés centrípet: els membres de l'Opus Dei són assistits pels metges de l'Obra i les intervencions quirúrgiques d'importància realitzades als quiròfans de la Universitat de Navarra, l'obra corporativa més notable des del punt

²³ "Allà és com una piràmide on tot se sap; hi ha una xarxa d'espionatge a través dels medis de formació que t'asseguro que allà se sap tot. Per què, a més, hi ha la correcció fraterna: si en una casa hi vivim tres i jo, per exemple, explico un acudit en un moment determinat, aleshores es comunica a la directora: em sembla que s'ha passat, potser que se l'hi digui alguna cosa. Arriba un moment que això es desvirtua i et fan correccions fraterne contínuament. No es fa per a mortificar, es fa per sistema". (Entrevista A)

²⁴ Aquestes rutines quotidianes, mensuals o anuals estan profusament documentades arreu dels papers, tant els de dintre l'Obra com els de fora. Recordem només i únicament a grans trets les fonts documentals més utilitzades per l'investigador.

Ja citades: Ynfante, Jesús; Le Tourneau, Dominique; Cummings, Daniel, entre d'altres. De totes maneres, hi podem afegir:

Magister, Sandro, Santa Facciatosta, a L'Espresso, n.

8, 2 març del 1986

Idem, Il polipo di Dio, a L'Espresso, n. 9, 9 març 1986

Idem, Amore e cilicio, a L'Espresso, n. 10, 16 març 1986

Quaranta, Guido, Divisi da l'Opus, a L'Espresso, n. 11, 23 març 1986

Peiró, Xavier-Company, Eduard, Opus Dei: secta o església?, a El Temps, n. 320, 12 agost 1990

Miret, Enrique, Lo que conozco del Opus, a El País, 16 gener 1982

Fuentes, Julio, Opus Dei. Los cruzados de Wojtyla, a Cambio 16, n. 737, 1986

Aroca, Santiago, Opus V. Así se torturan, a Tiempo, n.220, 30 juliol 1986

Cantero, Manuel, Opus Dei y sectas, a El Correo Español-El Pueblo Vasco, 18 desembre 1987

de vista sanitari de l'Opus Dei fundada el 1952, erigida en universitat per la Santa Seu el 1960 i reconeguda per l'estat espanyol el 1962. I en el camp psiquiàtric, concretament, hi ha una especial prevenció davant de qualsevol ingerència de professionals que no pertanyin a l'Obra.²⁵

3.2.5 El sosteniment econòmic

Finalment, el sosteniment econòmic de l'Obra es realitza a través de diversos canals a part de les aportacions generoses dels col.laboradors. Els numeraris fan donació total dels seus béns i, quan fa cinc anys que són a l'Opus Dei, àdhuc fan testament de tot el que tenen o poguessin tenir i el producte del seu treball redunda sempre en benefici de l'Opus Dei. Però els numeraris no són la majoria.²⁶ De fet, a les Constitucions de l'Opus Dei aquest tema és molt normativitzat: l'article 55 sobre la donació dels béns del numeraris, l'article 59 sobre el testament, l'article 163 sobre la donació total dels numeraris i l'article 167 que assegura que "el que s'abandona a l'Opus ja no es pot reclamar". A part això, els articles 20 i el 365 diu que "els numeraris que regenten obres que

²⁵ "En el Opus Dei me habían dicho que los psiquiatras y los psicólogos son como el diablo e inconscientemente todo eso lo tenía en la cabeza. Cuando acudí a un servicio de psiquiatría ya hacía cuatro años que había salido". (Entrevista B)

"En cas d'enfermetat es va als metges de l'Obra (n'hi ha molts de metges a l'Obra) i aquests no cobren. Quan operaven un numerari ho feien a Pamplona. I compte amb els psicòlegs! No accepten cap psicòleg de fora, havien d'ésser de l'Obra; si et fan un autoanàlisi no ha de sortir cap trauma de res. I de neurosis n'hi ha moltes a dintre; de noies moltíssimes. Totes amb injeccions, amb l'etiqueta d'"enferma", com diuen. Es com un refugi per a les persones dèbils l'enfermetat; jo era una fiera en aquest sentit". (Entrevista A)

²⁶ "Jo no cobrava res i tots renunciàvem als béns personals i havies de fer testament quan feies la fidelitat al cap de cinc anys -que jo l'havia fet- donant tots els teus béns a l'Opus Dei. No era a l'Obra mateixa, sinó que hi havia uns representants". (Entrevista A)

"En el Opus lo que hay que hacer es ingresarlo todo: todo lo que cobras has de darlo. Yo no lo hice porque no lo entendía y me quedaba una parte. De hecho mi trabajo era en la telefónica totalmente fuera de la Obra aunque entré en ella siendo ya del Opus Dei. Me decían que todo el dinero lo tenía que entregar a ellos y yo debía pedir como limosna para lo que necesitaba. Los regalos, igual: si me hacían un regalo lo tenía que entregar a ellos. Creo que la cosa iba en si ponía mucho corazón en este regalo; si ponías mucho corazón, se lo quedaba el director. Si no ponías mucho corazón, te lo daban a ti". (Entrevista B)

no figuren com pertanyents a l'Obra són obligats a fer un jurament especial".

Els supernumeraris que són molt nombrosos, mensualment fan donació voluntària, decidida en la intimitat de la direcció espiritual, d'unes quantitats prèviament estipulades (l'article 166 de les Constitucions ja preveu aquesta donació mensual dels supernumeraris). La deducció és fàcil: s'acumulen una gran quantitat de diners a través dels quals es sosté la infraestructura de l'Opus Dei i es poden realitzar les grans obres corporatives que hi ha escampades arreu del món.²⁷

I això no és difícil endevinar-ho: la majoria d'entre ells exerceixen professions lliberals i ostenten càrrecs de responsabilitat en tota mena de societats lucratives i, per altra banda, entre els supernumeraris les persones amb precarietats econòmiques són comptabilitzables amb una certa facilitat.

L'Opus Dei, per un cantó o l'altre, es mou entre les classes dirigents i més prepotents de la societat. (Ja en les constitucions que coneixem es deia a l'article 202: "Mitjà peculiar d'apostolat de la Institució són els càrrecs públics, en especial els que impliquen l'exercici d'una direcció").²⁸ Les necessitats

²⁷ "Els supernumeraris fan una aportació mensual i això per a l'Opus Dei és una cosa molt important. D'aquí vénen una quantitat respectable de diners. Els que són de bona fe i tenen una bona posició (que generalment ho són perquè els de posició normalita són els menys) fan una aportació com més generosa millor. Amb la quantitat de supernumeraris que hi ha suposa unes quantitats molts importants. Per això s'han fet totes les obres a Roma i arreu.

Hi vaig estar vint anys dels quals cinc en residències i després vaig estar en un negoci de l'Obra que feien veure que no ho era perquè tot ho tenen camuflat. Va acabar com el rosari de l'aurora perquè hi posaven el capital els mateixos supernumeraris i al front hi havia numeraris i supernumeraris i, és clar, mai hi havia dividends perquè tot estornava a invertir. Tenen uns mètodes econòmics a favor seu intel·ligentíssims i estudiadíssims. He treballat deu anys en una empresa seva i no havia cotitzat mai a la seguretat social; quan en vaig sortir, m'he trobat que no tinc cap paper que pugui acreditar davant de cap tribunal: jo no existia en aquella època. Se'n fien totalment de la fidelitat de la gent". (Entrevista A)

²⁸ Recordem el que ens ha estat dit anteriorment entorn de la professió com un mitjà de santificació, com una oració i com un servei. Com més amunt s'estigui, més glòria a Déu.

econòmiques de l'Opus Dei són molt grans i les disponibilitats econòmiques en garanteixen un raonable excedent.²⁹

²⁹ El tema dels diners i de la riquesa a l'Opus Dei ha estat de sempre fonament de suspicàcies i d'atacs i de contratacs a l'Obra. Les cites serien inacabables; però citem-ne alguns exemples:

Ortega, Andrés, Un ex-miembro inglés del Opus Dei intenta recuperar el dinero que cedió a la Obra cuando estaba integrado en ella, a El País, 29 octubre 1981

Tapia, Ma Carmen, El Opus Dei y el lucro, a El País, 17 novembre 1981

Gubern, Roman, Dinero confesional, a El Periódico, 10 agost 1983

Barnils, Ramon, L'Opus per fi, a El Món, 27 juny 1984

Aroca, Santiago, La cara oculta del Opus Dei en España, a Tiempo, n.216, 6 juliol 1986

Idem, El "padrino" del Opus y sus hombres de paja, a Tiempo, n. 217, 13 juliol 1986

Idem, El Opus. Los cerebros de todos sus negocios, a Tiempo, n. 218, 20 juliol 1986

Idem, Opus IV. Políticos, militares, agentes secretos con nombres y apellidos, a Tiempo, n. 219, 27 juliol 1986

Pérez, Antonio, Fraga en manos del Opus Dei, a Tiempo, n. 227, 21 setembre 1986

Valls, Francesc, El Vaticano quiere modificar los acuerdos con España para que el Opus Dei goce de exenciones fiscales, a El País, 25 octubre 1987

L'Opus Dei, a més, s'ha vist implicat en assumptes i negocis no gaire clars. Heus aquí una mostra:

Andrade, José Ruiz, El Opus evadió millones, a Inter viú, 2 9 abril 1981

Mundó, Anscari, Eumasa, L'Opus i la consciència, Avui, 27 juliol 1983

Bernáldez, José Ma., El caso Rumasa salpica al Vaticano y al Opus, a Tiempo, n.64, 1 agost 1983

González, Enric-Llucià, Faustí, Ruiz-Mateos ha perdido su confianza en el Opus Dei, a El Periódico, 29 juliol 1984

Estefanía, Joaquín, Sindona, Ruiz-Mateos, el Opus Dei y el Banco Atlántico, a El País, 30 març 1986

Cacho, Jesús, El día que el Opus Dei anunció la expulsión de Ruiz-Mateos, a El País, 1 juliol 1986

Arias, Juan, Marcinkus contrataca y se declara víctima de Calvi, a El País, 6 març 1987

Reyes, Luis, El verdadero poder en España, a Tiempo, n. 309, 17 abril 1988

3.2.6 Les prohibicions

El que sí que mereix un capítol a part és el tema de les lectures que deriva en el seu contacte amb el món exterior. Dintre l'Opus Dei, el que s'ha de pensar, llegir o meditar es troba durament mediatitzat per la direcció espiritual. Es el director espiritual el que aconsella el que s'ha o no s'ha de llegir i aquesta intervenció va molt més enllà que la simple recomanació. La informació exterior està fortament controlada i existeix una pràctica generalitzada, "la correcció fraterna", que poleix qualsevol interferència en aquest sentit.³⁰

4. Iniciació de nous membres

4.1 Propaganda i prosel.litisme

Un tema recurrent i fonamental en l'espiritualitat de l'Opus Dei és el de la necessitat de fer apostolat. Ja el 1979 Joan Pau II deia a alguns membres de l'Obra: "La vostra institució té com a finalitat la santificació de la vida ordinària permaneixent en el món, en el propi treball i en la pròpia professió: viure l'Evangelí en el món, immersos en el món; però per a transformar-lo i redimir-lo per amor a Crist".

Ja hem tingut ocasió de veure el singular ferment social que ha suposat l'Opus: primerament amb la penetració apostòlica en el món universitari i intel.lectual i posteriorment a través dels col.legis corporatius de l'Obra extesos per tot el món. Apostolat és sinònim de prosel.litisme dintre l'Opus Dei i l'evolució tàctica

Carnicero, Carlos, Entrevista en Franckfurt, a Tribuna, n. 18, novembre 1988

Fernández Julio, Los planes de guerra de Ruiz -Mateos, a Panorama, n.120, setembre 1989

³⁰ "Siendo del Opus Dei no puedes ir a una fiesta, al cine, a una boda, al teatro. A una boda por ejemplo, si no es del Opus Dei, no puedes ir; si se hubiera casado mi hermano no sé si me hubieran dejado siendo del Opus Dei. Los libros los teníamos allí y el director espiritual me iba diciendo los que tenía que leer, me los recomendaba. Decía que había libros que no se podían leer y, de los libros religiosos, sólo los que estuvieran reconocidos por la Iglesia Católica, si no nada. Hay una lista de libros reconocidos o prohibidos por la Iglesia que no se pueden leer. No me acuerdo si tenía que leer los que estaban en la lista o los que no estaban; pero sólo unos libros concretos. Allí uno no decide, lo decide el director". (Entrevista B)

experimentada obeeix només i únicament a un signe dels temps.³¹ L'article 116 de les Constitucions diu: "S'ha de recrutar les persones que per la seva cultura, caritat o altres qualitats són considerats de gran pes per a les finalitats del servei que l'Obra intenta portar a la societat civil".

El prosel.litisme en els col.legis, en les residències, les cases d'exercicis i altres institucions directament lligades a l'educació, són les obres d'apostolat específiques de l'Opus Dei. Una condició essencial per a fer-se'n càrrec i assumir una institució com a pròpia és l'eficàcia. Dintre l'Opus es valora extraordinàriament aquest concepte encara que només sigui per una consideració merament econòmica.³²

³¹ "En el Opus Dei lo principal es el apostolado; pero yo nunca entendí que debía decirle a un chaval de 15 años que se metiese en el Opus Dei. No me parece normal que busquen a la familia. Si es una vocación, ¿por qué ha de estar allí mi padre, mi madre, mi hermana? Si es una cosa de Dios que vayan detrás de mi madre no me parece normal". (Entrevista B)

"L'Opus Dei va lograr una primera promoció d'intel.lectuals a través de les investigacions científiques (Josep M' Albareda era un sacerdot de l'Opus) i allà van fer una gran captació. Això els hi ha baixat perquè la Universitat avui dia no està per aquestes coses, ha evolucionat. De fet, s'ha desvirtuat. Això de santificar el treball ordinari sí es feia, perquè nosaltres fèiem de minyones i portàvem pràcticament les administracions de les residències. De fet, això era la palanca per a què nosaltres després poguéssim fer el que feien a les residències. Vaig estar cinc anys fent el treball de les residències i fent apostolat entre les universitàries i això a mi m'encantava. L'apostolat consistia en donar xarles a les estudiants els vespres quan havien acabat les classes. Pencàvem com a mules: ens llevàvem a les sis del matí fent la neteja de les habitacions amb les minyones (fer 130 llits sembla una tonteria; però et quedes sense ungles), la cuina, les compres, la roba i, a partir de les sis de la tarda, les que estàvem dissenyades per a fer-ho, teníem les xarles amb les universitàries. Fou un èxit: en venien a muntanyes i amb un ambient cordial, humà i cult. Va donar un bon resultat". (Entrevista A)

³² "Vam acceptar de portar la direcció del centre sota la condició de donar-li un ple rendiment. Es tracta de donar als locals i a les instal.lacions un ple rendiment; és allò dels denaris de l'Evangeli. Quan hom veu aquests instituts tancats els tres mesos d'estiu, per les vacances de Nadal i les de Pàsqua, totes les festes durant l'any, hom té dret a preguntar-se sobre l'aprofitament adequat de les instal.lacions, precisament perquè es tracta d'uns immobles que han costat molts milions. Es perd un capital. L'Opus Dei el que intenta és fer rendir al màxim aquestes inversions. D'una banda, ens ocupem de la direcció acadèmica i, també, de crear un clima de rendibilitat a través de cursos diürns,

L'Opus Dei s'autoabasteix amb els seus propis col·legis i aquests esdevenen un camí de recrutament.³³ La captació individual entre els alumnes sol ésser insistent i amb constància depenent sempre de la persona encarregada d'una determinada acció apostòlica.³⁴

El passatge d'un sistema de recrutament intel·lectual i universitari a un sistema basat en l'escola d'estudis primaris o migs, ha suposat per l'Opus una notable massificació, expressat sense equívocs per les persones que n'han viscut el canvi.³⁵

nocturns, durant les vacances, etc.".(Entrev. C)

³³ "Iniciació no n'hi ha; com que tenen els seus col·legis, fan el seu apostolat, fan prosel·litisme. Fan excursions, sortides i el factor humà està molt lograt, et trobes acollit, ho fan bé; parlen de les virtuts humanes i a la gent jove això els capta. Entrega, oració, vida interior: coses que en si mateixes estan molt bé. Pel que fa a la joventut: excursions, companyerisme, que estudiin, que logrin els primers llocs, etc.".(Entrevista A)

³⁴ "Tenía 16 años y tenía un amigo a quien los del Opus habían estado detrás: iba a las charlas, le decían que se hiciese de la Obra aunque él decía que no. Fué éste quien me habló de un médico amigo suyo que era del Opus Dei, lo conocí y este se me metió en mi vida: vino al entierro de la abuela, me preguntaba por mis amigos... y fué a partir de aquí que empecé a conocer al Opus. La decisión fué mía, que quede claro. Acudí a charlar y a los círculos; quería conocer aquello. Al preguntarle al director espiritual qué era aquello, me dijo que ellos no hacían caridad, sino que sólo rezaban. Esto me cayó mal porque creía que era para hacer el bien; pero no me eché atrás por orgullo: había decidido una cosa y tenía que seguir para adelante". (Entrevista B)

³⁵ "I això, durant un temps, francament no ho trobava tan malament. Al contrari, molt bé. Però va venir la gran allau i aleshores es va desvirtuar totalment i allò ja era una plataforma de poder. Aquest allau fou produït per moltíssimes vocacions de tot aquest tínglado de supernumeraris i supernumeràries, tot aquest treball dels col·legis, de l'apostolat que nosaltres fèiem amb les universitàries (Aquí a Espanya hi havia tres o quatre centres de formació, em penso, i de numeràries "a fondo perdido", que vol dir amb entrega total com la meva, 60 o 70 residències). Aquesta massificació havia fet perdre aquell encant del principi. Es va produir que les més obedients eren les més tontes i les posaven en els consells locals de les cases, de tal manera que la directora, la subdirectora i la secretària de cada casa tenia normalment un nivell més baix del de la resta i aquestes havien de dir a les altres el que havien de fer. Ho feien per sistema, no pas per mortificar".

4.3 Rituals iniciàtics

A l'Opus no hi ha un ritual d'iniciació específica, encara que a les constitucions de l'any 1950 s'al·ludeix a la necessitat de consultar un cerimonial del qual ningú ens n'ha pogut donar raó en aquests moments. El que sí que es fa és la redacció d'una carta que suposa un vincle de caràcter contractual, mutu i

A nivell de l'estat espanyol, ens consten (Tiempo, n.309, 1988) els següents col·legis que controla l'Opus Dei d'una manera o altra (tenim la seguretat que aquest llistat és només una mostra; sabem que hi ha mancances):

- Andalusia (13): Ahlazahir i El Encinar (Córdoba), Monaita i Mulhacén (Granada), Entrepinos (Huelva), Altocastillo i Guadalimar (Jaén), El Romeral (Málaga), Grazalema i Guadalete (Puerto de Santa María), Entreolivos, Tabladilla i Alimnar (Sevilla).
- Aragó (2): Montearagón i Sansueña (Saragossa).
- Astúries (3): Valmayor (Gijón), Peñaubiña i Los Robles (Oviedo).
- Canàries (2): Taroé i Guaydil (Gran Canaria)
- Castella-Lleó (2): Pinoalbar i Peñalba (Valladolid)
- Catalunya (11): Canigó (Barcelona), Xaloc i Pineda (l'Hospitalet), Viaró i La Farga (Sant Cugat), Les Alzines i Bell-lloc del Pla (Girona), Arabell (Lérida), Terraferma (Alpicat), L'Aurea (Tarragona), Turó (Constantí).
- Extremadura (2): Puerta de Palma i El Tomillar (Badajoz)
- Galícia (9): Peñarredonda i Montespiño (La Coruña), Motefaro (El Ferrol), Arosa, Junior i La Estila (Santigao de Compostela), Las Acacias, Aloya i Montecartelo (Vigo).
- Madrid (9): El Prado, Montealto, Los Olmos, Alameda de Osuna, Senara, Aleafuerte, Orballe, Retamar i Tajamar.
- Múrcia (2): Nelva i Moteagudo.
- Navarra (3): Miravalle (Huarte), Irabia i El Redín (Pamplona).
- País Basc (5): Eskibel (Lezo), Eraín (San Sebastián), Munabe (Asúa), Gaztelueta (Guecho), Ayelde (Biscaia).
- Rioja (1): Alcaste (Logroño)
- Comunitat Valenciana (4): Aitana (Elche), El Vedat (Torrent), Vilabella i Altaviana (València).

estable, entre la Prelatura i el fidel laic que, lliurement, desitja incorporar-s'hi. En el cas dels sacerdots ens hem de referir al mateix procés dels laics perquè s'incardinen a la prelatura essent laics i és després que accedeixen al sacerdoci. L'absència total d'un vincle sagrat, fa que cadascú sigui essent un fidel laic normal i corrent de la diòcesi a la qual pertany.³⁶

Es fa, doncs, una declaració formal, bilateral, de naturalesa contractual, feta en presència de dos testimonis per la qual la Prelatura es compromet a garantitzar una contínua formació doctrinal-religiosa, espiritual, ascètica i apostòlica segons la direcció i l'esperit dels sacerdots de la Prelatura i l'interessat declara lliurement que està decidit a buscar la santedat i a practicar l'apostolat segons l'esperit de l'Opus Dei comproment-se a permanèixer sota la jurisdicció de la Prelatura i a assumir tots els deures de la condició de membre de l'Opus Dei, observant les normes de la Prelatura i les indicacions dels seus directors en matèria de règim, d'espiritualitat i d'apostolat.

A l'Opus Dei l'edat mínima exigida per a la incorporació és els divuit anys.³⁷ I no hi ha edat màxima, puix que hi ha persones que amb més de vuitanta anys han rebut la vocació a l'Obra.

4.4 Tècniques de persuasió coercitiva

4.4.1 Control ambiental

³⁶ "No hi ha cap ritus d'iniciació, només una carta demanant d'ésser admès. Si no hi ha proves de què aquesta persona no accepta l'esperit de l'Opus Dei, normalment se l'admet. No sabem qui ho decideix ni tampoc ens interessa massa". (Entrevista E1)

"Conec el cas d'una noia a la que es va orientar cap a una congregació religiosa perquè l'Opus no era per a ella. Es pot refusar l'admissió en tant que l'Opus no li convé i més aviat li convé una altra cosa". (Entrevista E2)

"A l'Opus Dei tu hi arribes i hi ha sis mesos d'admissió i estàs en una casa de formació. Hi ha un catecisme que, en realitat, són les constitucions, que han anat canviant com els hi ha donat la gana, i et donen classes. Aquestes constitucions les estudies perquè és el "espíritu de la Obra". Ho has de saber de memòria". (Entrevista A)

³⁷ "Als 15 anys ja els deixaven escriure la carta d'admissió que això és quasi una perversió de menors. D'aquí han nascut als col·legis molts problemes perquè hi havia famílies que no hi estaven d'acord; d'altres sí perquè essent supernumeraris confiaven en aquest esperit i en aquest ideal". (Entrevista A)

Quan el 1985 els estatuts deixen d'ésser secrets, eleven l'edat d'entrada dels 15 als 17 anys.

El control ambiental a l'Opus es manifesta clarament en els numeraris que viuen en residències comunitàries, que poden ésser traslladats i obligats a un canvi de residència segons les conveniències apostòliques de la Prelatura.³⁸ Els agregats, per la seva nada, es troben en les mateixes condicions que els numeraris; però es pot arribar a pensar que es tindrà compte de les seves peculiars circumstàncies de vida que els permeten viure a part de les petites comunitats de numeraris.

Una altra via de control ambiental és l'obligació pràctica de realitzar actes comunitaris constantment, alguns de caràcter diari, altres setmanals, altres mensuals i altres anuals. Per aquesta via es logra que l'actitud receptiva dels membres, que ells n'anomenen eufemísticament "formació", estigui garantida. De totes maneres, no s'hi endevina condicionants pel que respecta a les sortides de la residència, encara que és difícil que un membre de l'Obra mantingui relacions d'amics a fora i les seves relacions socials no acabin essent dirigides i encaminades pel grup de tal manera que provoquin la ruptura de les relacions "naturals" de la persona.

Control ambiental, encara, pel que afecta els familiars amb els que s'hi mantenen relacions normalitzades; però pel que fa als numeraris, l'Opus Dei proclama que la família autèntica és la comunitat i l'altra és la família que neix de la sang. Adhuc hem pogut veure la insinuació de què la resta de la família participi de l'ideari secular de l'Opus Dei i que no són pas pocs els conflictes originats a partir de famílies que no veuen clara la pertinença a l'Opus d'un dels seus fills, alumne d'un col·legi qualsevol de l'Opus.³⁹

La desvinculació del fidel de la seva propietat privada en el cas dels numeraris és tremendament radical. Ha quedat prou clara en la informació precedent, àdhuc preveient la futura

³⁸ "Amb una papeleta et poden enviar lluny: este año conviene que te vayas a Murcia. Això com tots els convents: et poden canviar de lloc, de treball i et poden fer deixar el treball que més t'agradi". (Entrevista A)

³⁹ "Hi ha problemes quan hi ha gent que es vol fer de l'Opus Dei i se l'hi ha dit que vigili, que la vocació és com una "lucecita" que qualsevol vent l'apaga i aleshores, si els pares s'hi oposen, que la vagin alimentant per a què aquesta vocació sigui forta. Creen un ambient nefast i els pares s'empipen; de totes maneres, això només ho fan les directores que no tenen criteri. Hi ha molta gent, sobretot gent jove, que ho fa. A una amiga meva li va passar; el pare era ateu i l'Opus Dei va dir a la noia que era millor que no digués res a casa i va acabar que la van desheretar els de casa". (Entrevista A)

accessió a possibles béns: la pràctica del testament. Tot es legitima per l'esperit de pobresa pres com un compromís inalterable.⁴⁰

Així mateix, es desvincula l'individu de la xarxa sanitària habitual i se l'indueix a resoldre els problemes quirúrgics i sanitaris de la seva salut només amb el personal de l'Opus Dei i amb una prevenció singular de tota mena d'intervenció psiquiàtrica com hem pogut veure més amunt. També es prohibeixen activitats públiques com hem pogut veure; aquest capítol de les prohibicions ens sembla inacabable mentre sigui en actes en els quals no hi participin membres del grup i, sovint, arriba fins a les més petites coses.⁴¹

Hi ha control ambiental també pel que fa al règim de les lectures com hem pogut veure. Tot ha d'ésser aconsellat i controlat pel director espiritual i aquí, encara, hi juguen fortament les prohibicions.⁴²

4.4.2 Control biològic

Pel que es refereix a les tècniques de control biològic, només hi endevinem tècniques secundàries: els cilicis diaris, les diciplines setmanals, les dutxes d'aigua freda quan hi ha temptacions. En principi, rituals violents que poden produir lesions més o menys greus, malgrat que sembla que aquestes pràctiques s'han anat temperant. Com hem pogut veure, no es tracta de coses referides al segle XII, sinó que encara mantenen una certa

⁴⁰ "I parlant dels compromisos, quin cristià pot defugir la pobresa, la vertadera pobresa d'esperit? Quin cristià no ha de seguir els postulats de la castedat dintre l'estat de vida que hagi abraçat? Quin cristià se'n pot estar del que diu l'Església dintre una línia d'obediència i de seguiment fidel del que l'Església proclama i el Papa diu? Em fa patir contemplar la buidor dels cristians per manca de suport i ajut; sense un suport és impossible viure la fe". (Entrevista E2)

⁴¹ "Mis padres estaban en una panadería repartiendo el pan y yo me fuí al retiro. Quizás tenía que haberlo decidido yo de no irme al retiro; el Opus Dei no me dijo nada. Y me fuí antes de tiempo para ir a ayudar a mis padres y lo hice en auto-stop y eso estaba prohibido... Sobre relaciones sexuales, siendo del Opus Dei, estaba prohibido todo acto sexual". (Entrevista B)

⁴² "Es feia una revista "La Table ronde", francesa i moltes altres revistes de l'Opus Dei. I deies: aquest article no m'agrada. Ja et feien la correcció fraterna. Tot el que era de l'Obra t'havia d'agradar, tant si estava bé com no. Només ens deixaven llegir els llibres que estaven aconsellats per la direcció espiritual: ¡ojo con las lecturas!: es un enemigo malo el pensar". (Entrevista A)

vigència. I tot això es justifica per la necessària ascesi per a atènyer una perfecció superior i una fidelitat més coherent.

4.4.3 Control psicològic

Les tècniques de control psicològic es manifesten, primer de tot, pel context ambiental creat a partir d'una dinàmica de grup. No és tant un "bombardeig de l'amor" com una situació en la qual hom acaba sentint-se molt bé i molt a gust; la dada empíricament es pot comprovar.⁴³ L'Opus Dei fa sentir-se bé i és evidentment gratificant per a aquells que tenen una aspiració de buscar la santedat en el món. En aquest sentit, ja hem pogut veure més amunt com es cuiden aquestes qüestions de les relacions humanes en els col·legis de l'Obra. No cal oblidar que aquest és un

⁴³ "De hecho les había cogido cariño; me costaba dejarlo. Ellos dicen que son más que amigos, son hermanos. Estuve a gusto allí aunque hubiera cosas que no entendía". (Entrevista B)

"Això sí: les coses eren impecables; hi ha virtuts humanes. Darrera d'aquí només queda l'afany de poder i una molt bona gent que ho fa tontament i molts que pateixen. Capellans neuròtics, la immensa majoria. Ells només són amics dels que els entenen i els altres són "los enemigos de Dios". Ells diuen: "no conviene, esta persona no conviene". I això és molt sectari... Quan parlis amb gent de dintre, només en treuràs lloances i que hi ha gent que ha sortit rebotada perquè no n'era digna. A mi, per exemple, me'n van treure perquè era incòmoda i no interessava perquè feia escola. Jo no me'n arrepenixo ni d'haver-hi entrat ni d'haver-ne sortit. Ha estat una experiència molt enriquidora: allà hi ha un mostruari de tota una gent que és un microcosmos, tant familiar, com política, com humana. El curiós que ens passa a les meves amigues i a mi és que a fora podem viure allò que preteníem viure allà dintre; però ara amb llibertat i sense cap mena de reglament". (Entrevista B)

"A l'Opus hi he trobat certament un punt de referència que ha satisfet a bastament les meves expectatives. Hi he trobat l'apoi i la fortalesa d'un sosteniment espiritual que no assolía de cap manera, puix que abans em costava molt de fer oració... segurament una mica com tothom". (Entrevista E1)

"Jo busco en l'Opus el suport que no trobo per altres camins i res més; però que no em demanin de renunciar al meu caràcter diocesà. Seria més dur això que una proposta de canvi de diòcesi, malgrat que un canvi d'aquesta mena m'ho hauria de pensar moltíssim. L'Opus Dei m'ha donat a mi un ordre a la meua vida; de fet sóc una persona profundament desordenada. La direcció espiritual realitzada per una persona molt més jove, per exemple, em va fer renovar les camises perquè jo visc sol i les coses les arranjo com puc i sé i, si les camises no queden tan ben plagades ni planxades, ja m'estava bé. L'Opus m'ha ajudat a ordenar, a tenir cura àdhuc d'aquestes petites coses". (Entrevista D)

mecanisme de pressió que genera una dependència respecte al que diuen els superiors.

Hi ha una absoluta dependència del Padre, mecanisme de control psicològic més subtil i justificat per la gran veneració que el Padre Escrivà es mereixia i que es deu al prelat Alvaro de Portillo. Al Padre se'l venera, se'l llegeix, se l'escolta, se'l segueix. Tot el que diu no pot fer cap mena de discussió: té la veritat de les coses i el més petit gest del Padre instaura doctrina i norma de conducta.⁴⁴

La denigració de la personalitat de l'individu està lligada a la dependència de la direcció espiritual. Ja hem vist que a l'Opus Dei la direcció espiritual no és únicament un consell ni un suport, sinó que és una veritable autoritat que decideix pel subjecte i entorn del qual és qui pren les decisions més ordinàries intervenint àdhuc en les coses més petites i insignificants. La persona no compta, deixa d'existir, és inapte a decidir per si mateixa.

A més, aquest mecanisme és doble: direcció espiritual i confessió setmanal. Es en el reducte de la consciència i sota la protecció jurídica i ètica del secret de la confessió o el secretisme moral de la direcció espiritual que la personalitat pot ésser més fàcilment reduïda a la seva més mínima expressió. L'individu rep les normes, més enllà de les pràctiques prescrites periòdicament als membres, que li convenen (segons el criteri d'un altre) per a ésser fidel a la santedat. I tot plegat es legitima per la conveniència d'aspirar inel·ludiblement a la santedat i a la fidelitat a l'esperit i l'espiritualitat de l'Opus Dei.

Es programa les activitats més quotidianes de la persona a través de la subtilitat d'aquest mecanisme de la direcció espiritual i de la confessió. Sempre ha d'ésser amb les mateixes persones i amb una periodicitat setmanal. Les transaccions que s'operen en el terreny de la consciència, no són tals, sinó que es tracta més pròpiament d'imposicions.

⁴⁴ "Al Padre te'l posaven a la sopa; era una cosa odiosa". (Entrevista A)

"El fet que l'espiritualitat estigui tan centrada en el Padre Escrivà -l'actual Alvaro del Portillo també en rep la denominació de Padre- es justifica en tant que forma part de la unitat de l'Opus Dei. S'ha dit com si es tractés una mica d'un infantilisme ingenu; però crec que hi ha també una dimensió d'agraïment cap a l'Escrivà. Recordo quan va venir el fundador de la JOC, Cardijn, a Astúries i els militants li van oferir de tot i el van festejar en gran manera. No es pot descartar aquesta dimensió de l'agraïment". (Entrevista D)

El menjar, el vestir, els sentiments, les actituds, les conductes, les aspiracions, etc., són revisades en el terreny concret del secret de la confessió i la intimitat de la direcció espiritual. Sembla que aquí ens trobem clarament davant d'una tècnica de control psicològic tremendament dura. Serà el terreny abonat a les culpes i les pors generades entorn d'un reglament instituït per l'Opus Dei i entorn d'una normativa individualitzada i personalitzada en cadascun dels seus membres.

I la coronació d'aquest control psicològic sembla que es troba en les repressàlies organitzades i programades el precís moment que una persona deixa pel motiu que sigui l'Opus Dei. Es desencadena, aleshores, una veritable persecució sota el pretext apostòlic de salvar l'ànima d'aquella persona i de treballar obstinadament pel bé de la mateixa. Evidentment, els de dintre ho neguen obsessivament; però els testimonis són massa evidents per a poder sostenir qualsevol mena d'engany o trampa en aquest sentit.^{45 46}

⁴⁵ "Tengo que reconocer que me persiguieron un poco. Salía del trabajo y mi amigo estaba en la puerta y me decía que no quería que yo hiciera algo de lo que después me hubiera de arrepentir y parece lógico el argumento". (Entrevista B)

"Quan vaig sortir, no hi va haver-hi problemes mentre no digués res: oblida-te'n, tu ets morta, "la ley del silencio". Però conec el cas de la Ma. Angustias Moreno que després de sortir de l'Opus Dei i d'haver escrit un primer llibre sobre la seva experiència, fou acusada per capellans numeraris de l'Opus Dei davant d'unes altres noies que havien firmat una carta certificant que el que deia era veritat, que es tractava d'una lesbiana, intentant desacreditar-la públicament.

Jo vaig sortir-ne sense vocació i sense professió; després de vint anys, tota la meva preparació em venia d'abans, gràcies a Déu, perquè a casa meva hi havia molt bon ambient. Allà dintre tampoc em va tocar estar a la cuina contínuament com moltes, perquè vaig fer moltes labors i vaig alternar amb molta gent. No em vaig enriquir culturalment; però humanament sí i no pas per ells. Les millors amigues les he fet allà, encara que totes se'n han sortit. La llei general és que, si marxés o tés problemes sexuals estàs "loca". El que els fa més ràbia és que a nosaltres no ens han pogut dir que hem sortit per un tio o que estiguem fent una vida normal i que practiquem; això els deixa sense recursos, perquè has d'haver fet coses anormals, perquè ells són els que et donaven la vida normal i et deien el que havies de fer. Si el que havies de fer a dintre ho fas a fora, no ho entenen perquè has estat fora de la barca". (Entrevista A)

"Això de les repressàlies és completament fals. Tot el que diu Ma. Angustias Moreno és fals i, a més, ha promogut una associació contra la beatificació del Padre. L'Opus és el que és i aquestes persones tenen un ressentiment; elles s'ho perden en definitiva". (Entrevista C)

Aquesta por de revelar res a la sortida l'hem experimentat directament en el curs de la nostra investigació empírica no solament per l'obsessió manifestada en el que s'ha dit, sinó també per fets puntuals que hem pogut viure.⁴⁷ Les precaucions d'anonimat han estat una exigència constant i aclaparadorament persistent.⁴⁸

Finalment, el control cognoscitiu es realitza a través de l'eliminació de tot sentit crític. No solament tenim els testimonis dels que han deixat de pertànyer a l'Opus Dei, sinó que

"No ho crec que aquestes persones que n'han sortit se'ls hagi tractat tan malament com diuen. Segurament que estan emportades per un cert ressentiment". (Entrevista D)

⁴⁶ El 26 de maig del 1984 hi hagué un programa a "La Clave" dedicat exclusivament a l'Opus Dei. Allà es va fer esment i es van discutir determinades tècniques opusdeistes que posaven sobre la taula aquests problemes. Immediatament, la premsa durant molts dies se'n va fer ressó des d'una perspectiva d'apoi i, també, des d'una mirada desqualificadora del programa i àdhuc del que la dirigia. La pel·lícula que va donar peu al diàleg esmentat fou "La casa sin fronteras" que també fou objecte de discussió.

Algunes de les intervencions en defensa de l'Opus, entre moltes altres, hi ha:

No quieren ir a programas (editorial), a Ya, 27 maig 1984

Urbano, Pilar, Telefuncionario Balbín, a Ya, 30 maig 1984

Baró de Gogó, M., El Opus Dei y "La Clave", a La Vanguardia, 6 juny 1984

⁴⁷ En el decurs de l'entrevista amb una exnumerària, hi ha hagut una interferència telefònica d'una amiga que també havia estat a l'Opus Dei i en dir-li la interlocutora que estàvem parlant d'aquest tema, des de l'altre cantó del fil telefònic aconsella d'anar molt en compte perquè després les coses es diuen com es diuen i pot haver-hi problemes i conseqüències. Acabada la conversa, ella diu: "Et demano, sobretot, que tinguis molt compte de l'anonimat". (Entrevista A)

⁴⁸ "Tingues cura que en el context de la conversa no surtin coses que donin llum i que em puguin delatar. Ara n'estic molt allunyada de tot això i només faltaria que, per tal d'ajudar a un amic d'una meva amiga, m'organitzessin un conflicte. No és un temor; però francament ja passo d'això. Es una cosa de la vida de la qual no me'n arrepen-teixo i ara no em vull complicar la vida; això és de sentit comú. Si això servís per a canviar les coses, bé; però com que això no té solució... Em vindrien aquí i em farien la vida impossible, perquè són capaços de tot". (Entrevista A)

hem pogut contemplar l'absència, segurament que subconscient, dels que encara formen part de l'Obra. Els testimonis són massa clars per a deixar aquest important tema en silenci.⁴⁹

En les nostres converses amb persones de l'Opus Dei, hom té la impressió que de coses de dintre en saben ben poc, àdhuc potser ni els interessa. L'Opus Dei interessa en tant que garanteix sòlidament la seva espiritualitat i, sobretot, l'ascesi i això no es cansen de repetir-ho. A partir d'aquí, s'ignora moltes coses de la institució i expressament se'ns ha manifestat que en passen molt de saber-ne més.⁵⁰

Es evident que es manipula la realitat sense manipular expressament el llenguatge. D'una banda, hi ha un control de la informació a través de la direcció espiritual i, d'altra banda, aquesta possible manipulació no és tant el fruit d'unes persones més o menys obcecases, sinó que és clarament el fruit d'un sistema.⁵¹

⁴⁹ "Arribava un moment que les persones que tenien una mica més de sentit crític... Això del sentit crític estava fatal; anul·len deliberadament el sentit crític. Aquest només serveix per alabar les coses de l'Opus i tot el que va en contra de l'Opus Dei és de "los enemigos de Dios". Això crea la mentalitat que només ells tenen la veritat: hi ha un sentit de clan organitzat amb una massa anònima de gent de bona fe que són com la guerra santa: "matemos al enemigo". Un dia un capellà, quan havia acabat de fer una explicació en un oratori femení de 60 persones, va passar que una noia el va anar a trobar, com si fos el director amb qui cada setmana havíem d'enraonar com si es tractés de la confessió i van fer un exàmen particular. El capellà li va dir: "Benita, no pienses". Ho vaig trobar aterrador: tu d'exàmen particular, has de dir "Benita, no pienses". L'important és que no pensis perquè ja a Camino hi ha una sèrie de jaculatories que són la farmacopea per a totes les situacions". (Entrevista A)

"Només es tracta d'ésser fidel en allò que és manat. N'hi ha que es pregunten perquè han canviat tant les coses. Crec que no s'ha de discutir i només atènyer-se a les coses que es van prescrivint dintre l'Església". (Entrevista E2)

⁵⁰ "Qui és qui dictamina i decideix sobre l'admissió d'una determinada persona una vegada feta la sol·licitud d'admissió? No ho sabem i nosaltres en passem una mica d'això. Hi ha un Consell General a Roma, hi ha Consells Provincials i Consells Locals. No ens interessa saber-ho". (Entrevistes E1 i E2)

⁵¹ "Al principi, em feia l'efecte que no era la institució, sinó que eren les persones les causants de la situació. A través del que veia amb el règim d'en Franco i comparant-ho, vaig arribar a veure que no eren les persones sinó el sistema. I aquí ja vaig fer el salt mortal. Podia ésser per causa d'una persona tonta; però quan veus que és el sistema i quan veus que les persones són

El resultat d'aquest sistema queda perfectament expressat pel resultat que se'n segueix. Degut a la forta repressió i control patit pels diversos membres de l'Opus Dei, a l'hora que arriba el moment crític d'abandonar els compromisos adquirits amb la institució, les persones confessen trobar-se en una situació qualificada per ells mateixos d'extranya. Es el mateix que experimenta una persona qualsevol després d'haver patit un cert temps un tancament en un internat. Hi ha dificultat d'autodefinir-

manejables pel sistema, és aleshores que dius: m'he equivocat i ara ho pensaré clar. Vaig acabar dient: a mi m'han enganyat. El que jo veia i que predicava als demás, és el que s'han trobat a dintre i em sentia culpable d'això perquè no ho deia convençuda".
(Entrevista A)

se i surten a la llum problemes que hom era incapaç de preveure.⁵²

⁵² "Después de salir todo empezó con la obsesión de una chica. Estaba pensando en la chica y en el trabajo no rendía nada. Duró poco tiempo: cuando veía a una chica, me entraba un poco de emoción; es como cuando hace tiempo que no ves a una persona. Y cuando después fuí a ver a los del Opus, me di cuenta que de amigos no tuve en el Opus Dei; allí me dedicaba a rezar y no a hacer amigos entre ellos.

Había personas que se lo pasaban bien allí; ésta era la impresión. Yo no, me lo tomaba muy en serio, aunque estuviera engañado, claro. Si la idea de secta es que a una persona de 15 años la pueden sugestionar, creo que a mí me han sugestionado. Tampoco lo tengo claro, porque esto de secta es muy fuerte. Lo de la sugestión, sí; por medio de hechos o actividades meterte algo que a ellos les interesa. Cuando estás sugestionado, no puedes decidir tu, y yo no tenía decisión". (Entrevista B)

"El fenòmen de la gent de l'Opus Dei, quan l'expliques després de setze anys d'ésser-ne fora, et sembla que és impossible. Jo que em pensava que era tan llesta ¿com he pogut ésser tan idiota de veure-ho després de vint anys?. La crítica va nèixer en mi de la realitat de fora comparada amb el que vivia allà dintre. Jo estava molt a fora perquè hi tenia un treball i la família i germans i llegia les Qüestions de vida cristiana de Monteserrat, que fou un regal d'una senyora "progre" que em va fer l'obsequi de la subscripció i jo ho llegia perquè aquí no hi va arribar l'espia i allà es parlava dels ídols, de la llibertat i d'altres coses. Vaig veure que hi havia molta més doctrina que no pas a dintre. Precisament, jo ja tenia una bona base, un bon bagatge des de casa i, des que tenia ús de raó, havia viscut de cuidar les coses petites. Me'n vaig adonar que ells cuiden les petites; però de les grans no en cuiden ni una. De fet, s'ha d'ésser molt fort físicament i psíquicament per a aguantar aquest acribillament constant. I enfrontar-te, perquè arriba un moment que estàs com... t'entra la por. I fou com una clarividència comunicada; en parlàvem entre nosaltres sense dir-ho a la direcció -i això era una cosa molt mal feta; en tot cas s'havia d'haver comunicat al director-. Hi hagué una comunicació humana entre persones que vam ésser amigues, va agafar envolada i vam sortir tot un grup". (Entrevista A)

⁵³ Es interessant el debat que es va produir a la televisió el 1988. En defensa de l'Obra, la premsa fou eloqüent.

Sales, Ferran, Un portavoz de la prelatura ha

desme
ntido
l a
práct
ica de
l a s
terap

5. Model d'organització: institucions i jerarquia,
classificacions de membres i perfil dels mateixos.

Creiem suficientment explicat aquest apartat. Només dir que, dintre les estructures de l'Església, l'Opus Dei ocupa importants espais de poder i cada vegada es veu més la seva presència aprofitant la conjuntura extraordinàriament favorable del vist-i-plau del Papa Wojtila. Els seus instruments de defensa són sempre la fugida i el record de l'autèntica espiritualitat de l'Obra.⁵⁴

ias,
a El
País,
1 1
juliol
1988
i a La
Vangu
ardia,
2 7
juliol
1988

Urbano, Pilar, TVE ataca al Opus Dei, a Castellón
Diario, 31 juliol 1988 i a Avui, 28 juliol 1988

⁵⁴ Les referències bibliogràfiques ja arranquen des de fa molts anys i, evidentment, això no ha estat explicat mai per l'Obra que es limita a fer una defensa aferrissada de l'esperit d'espiritualitat basat en la llibertat i la humilitat dels seus membres. Entre la bibliografia que ho denuncia, esmentem:

Arias, Juan, Varias conferencias episcopales se oponen a que el Opus cambie el estado jurídico, a El País, 16 març 1982

El Opus Dei y Juan Pablo II (editorial), a El País, 16 agost 1982

González Ruiz, José Ma, No sólo de Opus vive la Iglesia, El País, 2 setembre 1982

Piquer, Jordi, A los 10 años de la muerte de su

funda
dor,
el Opus
Dei
ejerce
una
relev
ante
influ
encia
en la
Igles
ia, a

6. Implantació a Catalunya

Moltes coses les hem referit més amunt. Pel que fa als seus membres en quant al nombre, se'ns fa difícil per no dir impossible revelar-ho, donat que aquesta és una informació secreta que, pel seu caràcter de no visibilitat, no en queda cap constància. Malgrat tot, tenim algunes insinuacions.⁵⁵

7. Relacions amb la resta d'institucions

L'estreta vinculació de l'Opus Dei a l'Església Catòlica fa que la relació externa amb altres institucions sigui

L a
Vangu
ardia,
25 juny
1985

Valls, Francesc, El arzobispo que criticó al Opus, a El País, 24 novembre 1985

Aroca, Santiago, Opus VI. Así conquistan el Vaticano, a Tiempo, n. 221, 10 agost 1986

Cayo, Luis, El Opus y el Vaticano preparan un golpe de mano en la Conferencia Episcopal, a Tiempo, n. 246, 1 febrer 1987

Arce, Javier-Algañaraz, Julio, El Opus se hace con las finanzas de la Iglesia, a Cambio 16, n. 904, 1989

Per altra banda, la bibliografia d'autodefensa també és abundant. Esmentem:

Saavedra, Luis, La vocación del Opus Dei, a El País, 25 novembre 1982

Olábarri, Ignacio, Defensa del Opus Dei, a El Periódico, 9 agost 1983

Fuenmayor, Amadeo, Opus Dei: tres anys de prelatura, a Avui, 28 novembre 1985

Gómez, Rafael, El Opus Dei en el futuro de la Iglesia, a Cambio 16, n. 737, 1986

Herrero, Luis, Habla el número uno del Opus Dei en España, a Epoca, n. 74, 11 agost 1986

Hernández, Antonio, El Opus Dei responde, a Diario 16, 9 juliol 1987

⁵⁵ "La importància de l'Opus dintre l'Església és incontestable. A Catalunya hi ha unes cinc mil persones aproximadament i només amb seixanta capellans exclusivament dedicats a l'Opus Dei. Els numeraris són la minoria, perquè la majoria són els supernumeraris". (Entrevista C)

"De fet, dintre l'Església, l'Opus està proporcionant un gran allau de vocacions, és d'on surten més vocacions. I, en contrast, quan mires els seminaris, estan buits". (Entrevista E2)

perfectament normalitzada. Hom té la impressió que l'Opus Dei, per raons de penetració apostòlica i prosel·litisme, empra les institucions que li convenen com a plataforma de presència i d'eficàcia i això ha estat així des del començament. No és una casualitat que el món universitari i professional sigui el lloc predilecte, puix que els seus numeraris han d'estar en possessió d'un títol universitari i, per tant, estan distribuïts manifestament en molts àmbits de poder i de decisió. Es la mateixa fidelitat a l'esperit de l'Obra que requereix que les coses siguin així.

Més enllà del món acadèmic i de la docència, l'Opus és present en el món del funcionariat, de la política, de la banca, de la construcció, de l'automòbil, de l'agricultura, de la tecnologia de punta, de la mineria, de la siderúrgia, dels serveis, dels transports, de la indústria en general, del turisme, etc. Hi trobarem catedràtics, periodistes, advocats, economistes, arquitectes, artistes, actuaris, militars, sacerdots, bisbes, notaris, etc. ⁵⁶

Estem simplificant excessivament les diverses informacions que tenim d'un ampli ventall de presència opusdeista. De totes maneres, ja hem vist la tendència de l'esperit de l'Opus en tant que aquestes activitats i aquests càrrecs, no són com a representants de l'Opus Dei, sinó que en virtut de la llibertat i la responsabilitat proclamada, ho són per la seva característica apostòlica i per la seva missió específica d'apostolat personal; no representen l'Obra, sinó que es representen a si mateixos. Aquesta és una característica bàsica i fonamental de l'esperit de l'Opus Dei.

8. Alternatives existencials del grup

El perfil del membre de l'Opus no és diferent que la fisonomia moral d'un cristià qualsevol; al cap i a la fi, només extrema la seva fidelitat a la fe seguint el camí prescrit, aconsellat i manat a les constitucions de l'Opus Dei que responen a un determinat esperit. Un esperit que és més una ascesi que una doctrina; però al cap i a la fi una ascesi que es tradueix en pràctiques múltiples que només tenen la intencionalitat de guiar i encaminar el soci vers una perfecció cristiana. Aquesta és en síntesi l'oferta que fa l'Opus i hom diria que és susceptible d'entrar-hi aquell a qui els camins de seguiment de la vida

⁵⁶ A l'opuscle citat de Jesús Ynfante s'hi donen uns llistats en els que apareixen una gran diversitat de professions i la característica de les mateixes són el poder, el prestigi, la preponderància i la influència.

cristiana necessiten d'un ajut, un apoi i una coherència.⁵⁷ Es innegable que la cotilla que l'Opus Dei imposa per a moltes persones pot ésser necessària.

Un component pràctic de l'Opus Dei és el rigor amb què es prescriu i es practica la separació entre els sexes. Deixant a part les residències d'homes i de dones, sempre en règim de separació total, a nivell de praxi s'encamina les persones a reprimir la més petita promiscuïtat i a controlar radicalment els propis sentiments i les fantasies més diverses; la fidelitat al compromís de castedat arriba a extrems que semblen exagerats.⁵⁸

La moral sexual dintre l'Opus és estricta, rigorosa i no admet contemporitacions. S'ha de resoldre en el perdó de la confessió i, quan hi ha problemes, es motiu suficient per a considerar una determinada persona indigna. Tanta repressió pot ésser motiu de neurosis, com algú ha deixat entendre. Recorda les reflexions fetes per Lewis Coser a Instituciones Voraces.⁵⁹

⁵⁷ "Tenia un amic capellà de l'Opus Dei als Estats Units i, quan jo treballava i anava completament absorbit per la feina i experimentava la buidor del que suposa dedicar-se només i únicament a la feina, em va enviar una felicitació de Nadal. Feia temps que no l'havia vist. Li vaig contestar una carta dient-li si hi havia alguna cosa en l'Església que pogués ajudar-me espiritualment en la meva tasca diària i és aleshores que, sota el seu consell, em vaig encaminar a l'Opus Dei. Posteriorment, la meva dona també seguiria el mateix camí uns dos anys més tard. Suposo que hi ha matrimonis en els que un ho és i l'altre no; però no sé com s'ho deuen arreglar. Passa segurament com en tantes coses del matrimoni quan ambdós no van alhora". (Entrevista E1)

⁵⁸ "La direcció espiritual es porta per separat entre el meu marit i jo; hi ha la idea que la forma d'entendre les coses de l'home i de la dona és diferent i que, per tant, la direcció espiritual també ha d'ésser diferent". (Entrevista E2)

"Nosaltres hem tingut cinc nois i vuit noies; ara ja n'hi ha alguns de casats i en tenim una que ja és numerària i tres més que s'estan preparant per a ésser-ho. El compromís de castedat és precisament fer les coses tal com han d'ésser i és per això que hem tingut tretze fills. La meva dona i jo ara estem fent les nostres meditacions sobre texts diferents perquè la direcció espiritual no és portada per la mateixa persona". (Entrevista E1)

⁵⁹ "La moral sexual és rígida; però, no sé com dir-t'ho, allà hi ha de tot. Si tu ets una persona normal, no és rígida perquè t'atens a allò que has promès. Ara bé, hi ha molts casos de neuròtics; però això passa amb tot: convents i seminaris. Per a les persones sanes que tinguin interessos intel·lectuals i un treball que més o menys els ompli, no n'hi ha cap de problema.

9. Observacions

L'investigador s'ha mogut en un terreny més o menys conegut i el llenguatge tècnic no li era estrany. D'una banda, això ha estat una avantatge i, per l'altra, no hi ha hagut problemes majors en el contacte amb les persones entrevistades.

Sigui per coneixement personal o per intermediaris, l'accés a les persones informants no ha estat difícil, malgrat les considerables garanties exigides pels que havien deixat l'Obra parlant sempre sota la certesa que la seva identificació es faria pràcticament impossible i que l'anonimat seria guardat amb la màxima escrupolositat.

Les converses han transcorregut sempre en un clima de cordialitat i la línia dels discursos han estat marcats sempre per afirmacions que no tenien necessitat d'ésser legitimades. Quan es tractava de defensar l'Opus les argumentacions sempre són les mateixes sota l'evidència dels instruments de santificació i de perfecció cristiana que l'Opus proporciona i, en canvi, quan es tractava de parlar-ne a distància, generalment no hem endevinat una animositat especial ni tampoc un ressentiment particularment exagerat.

Això condueix a pensar que la institució de l'Opus pot ésser estudiada des de diversos àmbits, perquè no és el mateix analitzar les estructures de poder i de dominació de l'Opus que fer-ho des de la dimensió més quotidiana de la traducció d'un

Són ells el problema perquè fan unes separacions de sexes terribles: el director per un cantó i la directora per un altre, tot a través 'un "telefonillo" interior. Només es diu el mínim: "pax", "in tecum", "tantos para comer", "tantos para cenar", falta això, falta allò. Els capellans viuen amb els nois i a través de la direcció espiritual incideixen en les noies. En realitat, la secció femenina també la governen els homes. Que diguin el que vulguin; però l'Escrivà ja deia: la vírgen, la madre i la buena cocinera. Es al servei del "varón" i "el descanso del guerrero sin derecho a cama", així de clar. De totes maneres això passa també en molts matrimonis. La moral sexual no assumida provoca neurosi i molta gent rara efectivament. Com una mica de confitura amb la directora; sense la directora no poden fer res. Una persona que tingui un mínim de temperament independent i autònom, s'hi enfronta. En canvi, aquesta gent està mediatitzada. Es allò que diuen les casades: "como dice mi marido...". Sentint-ho a la platja vaig acabar pensant: "mira, en todas partes cuecen habas". Les amistats particulars dintre l'Opus Dei són nefastes; però, des de quan totes les amistats del món són col·lectives i no particulars? Es la individualitat que fa l'amistat. En aquest sentit, mai m'hagués imaginat passar-ho tan malament estant tan bé".
(Entrevista A)

ideari en pràctiques concretes. Per exemple, els fidels a l'Obra es troben molt lluny de les possibles manipulacions econòmiques que s'estiguin operant a uns nivells molt elevats; aquest no és el seu problema en tant que han resolt, en una dimensió de transcendència, la seva relació i la seva fidelitat a Déu.

Es per això que es dona un doble discurs científic: el que es centraria en l'anàlisi de les estructures de l'Opus i, també, el que es podria objectivar en la vida quotidiana de les persones. El primer posa en evidència el gran poder de l'Opus Dei legitimat constantment per la necessitat imposada per les obres corporatives (moltes d'elles instrument de reproducció dels seus propis fidels); i el segon fa veure la rutinització diària de les persones a través d'unes pràctiques que poden semblar absurdes quan la lectura ve de fora i que es legitimen per l'aspiració a la perfecció.

Aquests dos planos de la recerca, confrontats i cotejats degudament, ens fan sospitar que hi ha importants punts comuns amb d'altres institucions de l'Església mateixa sobre les quals no hi ha hagut mai la més mínima sospita, ni tan sols la pregunta, de si empraven o no mètodes sectaris. I pensem concretament amb el que s'anomenen "congregacions religioses", sobretot les que són tancades i de clausura. La paradoxa sorprenent de poder comparar institucions tancades amb l'Opus que aparentment no pateix una evident reclusió, podria constituir una formidable temptació a qualsevol investigador de les ciències socials.

No menys interessant seria l'anàlisi de l'esperit de l'Opus Dei a través dels escrits del seu fundador (sobretot, les Consideraciones espirituales i Camino). Una anàlisi de contingut del seu llenguatge i de les estructures del discurs que hi ha al darrera, ens donaria també una visió complementària que reflexa una ideologia i una lectura de l'espiritualitat marcadament singular.⁶⁰ Aquesta és una feina que se'ns escapa i de la qual no ens veiem aptes a dur a terme en aquests moments.

11. Llista d'informants

Entrevista A: Es una ex-numerària de 59 anys d'edat. Va permanèixer a l'Opus Dei durant el llarg espai de 20 anys i en aquests moments ja en fa 19 que ho va deixar. Tot i la seva deserció que va ésser possible gràcies a uns interrogants plantejats amb d'altres i a unes reflexions teològiques d'una revista que va escapar la censura de l'Obra no s'hi endevina en el seu discurs una animadversió especial contra l'Opus Dei. El seu raonament és serè, en apariència objectiu i molt racionalitzat. El

⁶⁰ Des de la literatura antiopus, algú ha definit aquesta espiritualitat com de "santa intransigència, santa coerció i santa caradura" parafrasejant algunes paraules de Camino. (Sandro Magister, Santa Facciata, a L'Espresso, n. 8, 2 març 1986).

contacte es va fer possible a través d'un amic comú sense existir un previ coneixement.

Entrevista B: Jove del qual se'n ignora l'edat, perquè és una entrevista enregistrada precedentment en el conjunt de converses mantingudes amb ex-sectaris que havien passat per Pro-Joventut. Entrà a l'Opus Dei trobant-se en una escola professional de l'Obra i hi va romandre un any i mig. Tampoc s'hi endevina una animositat, sinó més aviat la postura d'una persona que no se'n ha enterat de la pel·lícula i això tant pel que fa a la seva entrada com a la seva sortida. Això permet aprofitar unes vivències objectivades i uns fets verbalitzats entorn dels quals no hi ha cap judici de valor.

Entrevista C: D'uns 50 anys d'edat és un numerari amb més de 20 anys de permanència a l'Opus Dei. Ja fa temps que és el responsable de l'Oficina d'Informació de la Prelatura a Barcelona i es tracta senzillament d'una persona d'un considerable pes específic. Sense tenir una gran seguretat en l'afirmació, em sembla que em va dir que els seus estudis són d'enginyer industrial. Donada la seva funció, posa en evidència a l'ensem el seu gran coneixement de l'Opus Dei i la seva defensa aferrissada de l'extrema bondat de la Institució. De fet, no resisteix la crítica més suau i, si és necessari, tergiversa els fets amb l'única finalitat de defensar-la. Hi havia una amistat personal directa de l'investigador amb l'interlocutor arrel d'uns articles publicats sobre el tema els anys 1984 i següents.

Entrevista D: També d'uns 50 anys d'edat, és un sacerdot incardinat a la diòcesi de Girona i actualment rector d'una parròquia més aviat gran. Fa uns 30 anys que es va integrar a la Societat Sacerdotal de la Santa Creu. Va estudiar sociologia a l'Institut Lleó XIII de Madrid i va fer la llicenciatura i el doctorat en teologia a Salamanca. Es una persona que tot ho justifica dintre l'Opus Dei i ha esdevingut un gran propagador de les idees de l'Obra. Surt fàcilment al pas de qualsevol crítica negativa, tot i que posa en evidència una gran no ignorància dels grans debats públics que hi ha sobre l'Obra. El contacte també és personal i basat en una amistat i col·laboració professional de molts anys enrera.

Entrevista E1: Es el marit d'un matrimoni supernumerari que té en aquests moments 13 fills. De mitjana edat, ja en fa més de deu que és a l'Opus Dei. Es economista de professió i ha ocupat càrrecs tècnics rellevants en el govern autonòmic de Catalunya del que en va tenir que sortir depressa i corrents. Ni ell ni la seva dona no són gens crítics de cara a la Institució i, a més, davant de qualsevol argument que presenti dificultats, no tenen resposta en tant que ni s'ho han plantejat ni tampoc els interessa. Per a ells, l'Opus només importa en tant que els serveix i els és útil. El contacte fou realitzat a través d'una cosina d'ella que havia estat alumna de l'investigador.

Entrevista E2: Es la muller del matrimoni supernumerari de referència puix que la conversa fou tinguda a casa seva amb tots dos simultàniament. De totes maneres, la preparació intel.lectual d'ella és ostensiblement inferior a la del seu marit.

II. A LA RECERCA DE LA CONSTRUCCIO DE L'OBJECTE

1. De la confusió d'uns inicis a una presa de decisions metodològica

Aquesta recerca es va iniciar sota la demanda i el requeriment de Pro-Joventut el 1988 amb la voluntat de fer un estudi seriós sobre les sectes; les preguntes concretes dels demandants eren: quanta gent hi ha implicada a Catalunya? i quin perfil sociològic es pot dibuixar d'aquesta gent?

La redacció d'un avant-projecte intentava traduir de manera operativa aquesta demanda; però l'arrancada es va retrassar un any per causa de la manca de recursos econòmics.

Durant l'any d'espera, el Laboratori de Sociologia va fer un seminari intern des del camp de la sociologia de la religió amb la participació d'experts en el tema i amb la col.laboració interdisciplinària de teòlegs i antropòlegs.

Resolts els problemes dels recursos econòmics necessaris, es va activar aquell avant-projecte i, a través de diverses fases, es signava el contracte a principis del febrer del 1990. De totes maneres, en veure que la recerca es duria a terme, s'estava ja treballant en el tema des del mes de novembre del 1989.

Aquella primera aproximació, basada en una feina poc sorollosa però necessària, es centrava en els següents punts:

- de quins materials disposa Pro-Joventut?, i
- partint de les referències, observar visualment les entitats i grups que es mouen per la ciutat de Barcelona.

Aquesta primera observació va permetre veure com molts dels grups que hi constaven ja no apareixien. Havien desaparegut? Havien canviat de domicili? Ja no són actualment a Catalunya?

Paral.lelament, hi havia qui estava immersit dintre d'alguns grups referenciats, amb contactes dintre, amb entrevistes a ex-adeptes, amb qualsevol informació bibliogràfica que pogués obtenir referida als grups treballats.

De totes maneres, es veia que mancava un marc conceptual, perquè l'avant-projecte plantejava seriosos interrogants i el mateix treball de camp necessita ésser orientat per una clarificació teòrica dels conceptes. De bibliografia sobre el tema no en manca; però hi ha una veritable necessitat de construir teòricament l'objecte d'estudi.

En aquells inicis, per altra banda, hi havia encara una complicació suplementària que no era altra que la reducció sistemàtica de l'enviament de papers entre el mateix grup de

treball i l'actuació decidida de l'equip de recerca de mantenir el funcionament quasi en la clandestinitat; aquesta postura va durar encara força temps.

Els primers intents teòrics per tal d'acotar el concepte de "secta destructiva", anaven en la línia de qüestionar un conjunt de variables:

- la idea de secta com oposició a una església
- la dimensió petita de la secta
- el concepte d'institució total
- la referència històrica a la seva implantació a Catalunya (més o menys el 1960) sota un guru o dirigent.

Per altra banda, es veia clar que hi ha el risc de donar d'entrada al terme "secta destructiva" una imatge massa inquisitorial i de veure-hi només i únicament connotacions negatives; la perillositat és d'intentar definicions carregades de valors. Hi ha el perill que les sectes que tractem, com que ja tenen l'estigma d'entrada, surtin efectivament com a destructives. I es pot oblidar el relativisme de les ciències socials en tant que l'anomenat rentat de cervell no solament el fan les sectes i que tant es pot veure en institucions que siguin legitimades com no; de fet, cadascú de nosaltres també ha pagat una sèrie de peatges que ens han anat coartant.

Aquesta és també una variable a tenir en compte: la connexió jurídica dels diversos grups i l'adequació dels mateixos a la legislació vigent, tot tenint en compte que la major part d'aquests grups estan legalitzats. I s'insinuava, per altra banda, que el terme "destructivitat" tocava directament qüestions de salut i eren els metges i els psicòlegs que havien de definir fins a quin punt aquestes sectes són destructives de la personalitat.

La terminologia, per manca de referents teòrics en aquells moments, era una dificultat: moviments totalitaris pseudo religiosos, noció de perillositat, característiques sectàries sense perillositat, transtorns dissociatius...

Des de la medicina, es diu que en el model de salut no solament hi ha significants externs sinó també interns. La salut més que benestar, seria ben-ésser. La malaltia es detecta per símptomes, manifestacions; però hi ha més que això perquè hi ha estils de reaccionar i, quan l'entorn pressiona, es poden fer regressions retornant a coses primitives, donant mostres d'estils patològics de reacció. En aquest sentit es pot donar que, sense malaltia, hi hagi molt poca salut.

I la solució que es dóna és veure operativament la personalitat del sectari. Es tracta de diagnosticar la persona perversa en el sentit que la perversió diu referència a les

relacions personals, a una mala reacció de l'objecte, de qui no és capaç de fer una integració.

En l'estructura del sectari ja hi havia anteriorment elements de perversió: no diferencia l'extern de l'intern i pot haver-hi una identificació adhesiva. Un element a tenir en compte per a ésser "tocat" per una secta és el fet de passar per determinats moments (depressions, baixa forma... La literatura parla dels factors de vulnerabilitat: desil.lusió cultural, depressió i escassa tolerància a l'ambigüitat). Si només hi hagués la pressió externa, no seria pervers, sinó que només s'acabaria delirant.

El més específic de la perversitat és: l'engany, l'atac a la parella interna (a les possibilitats creatives) i la tiranització; s'agafa la part pel tot i es fuig de la realitat. Relacionat aquest tema amb les sectes, hi ha el sadomasoquisme: viure trobant satisfacció en coses que són destructives internament i, a vegades, també externament; i produeixen dolor. I això no és intencional altrament hi hauria ja una perversió moral.

El líder d'una secta pot ésser un paranoic tot essent una personalitat normal en altres camps: creu que allò que ha creat s'ha de portar a terme i el fanatisme forma part de la patologia. En el seu desdoblament de la personalitat, hi ha els que es poden identificar com a suggestionables que no són tan greus; només són uns neuròtics.

Les primeres aproximacions teòriques a tota aquesta problemàtica feien veure clar que:

- calia un marc teòric operatiu (ignorem què és una secta, què és la destructivitat i els graus de la mateixa).
- cal resguardar la recerca de criteris de tipus ideològic, evitant conceptes negatius a priori.
- calia obtenir dades per tal de respondre a aquestes qüestions, tot intentant trobar continguts sociològics. Es fa necessari que les informacions es puguin objectivar al màxim tot donant eines per a fer veure certes coses que se'ns estan venent.
- calia entendre'ns a nivell semàntic puix que l'ús mateix de determinats termes no resisteixen la crítica (hi ha qui opta per no parlar de sectes i emprar la noció de grups no legitimats socialment i és suggereix també l'ús del gir "estudi sobre institucions").
- cal analitzar les coses considerant les sectes com una institució entre institucions; no té sentit entretenir-se en determinar l'objectivitat de la creença. Aquest estudi és sociològic.

-es fa necessari tractar el tema des d'una lectura interdisciplinària donades les fortes implicacions que té.

-cal fer un filtratge de variables amb la intenció de restringir el camp per a què s'ajusti al que d'una manera dominant s'entén per secta i per destructiu; aquest filtrat permetria veure la destructivitat des del punt de vista de la psicologia psico-social.

-cal saber metodològicament quines prevencions s'han de prendre a l'hora d'entrevistar ex-adeptes possiblement marcats per ressentiments i per les experiències immediatament anteriors a l'entrada a la secta.

Els reptes que teníem davant nostre ens sotmetien a una gran dificultat teòrica i conceptual: la construcció de l'objecte d'estudi sense el qual ens veiem incapaços de seguir endavant. A més, necessitàvem reconvertir el problema social (les sectes com a perill social) en problema sociològic (les estructures socials que expliquen el naixement i la proliferació de les institucions sectàries).

Els dubtes sovintejaven. Per exemple, es dubtava de l'existència mateixa de la normalitat social pel perill real de categoritzar la realitat prèviament a l'anàlisi que es pretén dur a terme. Es dubtava del terme "destructivitat" en tant que enuncitava un predicat que només fa que etiquetar aquesta realitat; tant la construcció com la destrucció acaben essent termes sociològicament inacotables. I, consegüentment, els camins metodològics es troben tremendament condicionats a seguir les pautes dels conceptes emprats; els mètodes i les tècniques d'aproximació havien d'ésser orientats per la teorització prèvia.

Es va parlar d'engany, de farsa, d'ensarronada, de mentida, de dissimulació com a variable dependent definitiva del procés dinàmic d'una institució sectària. A través d'una oferta llaminera i socialment interessant, es desemboca en la satisfacció i l'acompliment d'uns interessos concrets d'algú o d'algunes persones, passant per un túnel la finalitat del qual és lograr, a través la coacció i la programació dels actes i de les idees de les persones que en formen part, l'adhesió i l'acceptació dels postulats, dels principis, de les afirmacions categòriques i del sistema de vida al qual es pretén integrar els suposats neòfits. Engany no pas referit a la persona captada, sinó que es tracta d'un engany institucional.

I, per tal de tenir elements de judici des de l'interior i des de fora, es feia una proposta de seguir uns passos metodològics concrets, a més del treball exploratori que ja s'estava realitzant:

- indexicació i valoració dels materials documentals que hi ha a Pro-Joventut.
- estudi de premsa i publicacions on les suposades sectes fan una publicitat de les seves ofertes (desestimant, concretament, el que són articles d'opinió).
- coneixement dels estudis que hi ha al país sobre el tema de les sectes destructives: els Mossos d'Esquadra en tant que analistes policials i els informes de la Comissió Parlamentària creada expressament a Madrid.
- aproximació als registres de la Direcció General de Justícia de la Generalitat de Catalunya i de la Dirección General de Asuntos Religiosos de Madrid.

El 6 d'abril del 1990 es disposava de cinc informes monogràfics provisionals amb un guió improvisat de deu capítols: història, forma de vida, doctrina, membres, ingrés de nous membres, model d'organització, persones susceptibles d'integrar-s'hi, relació amb d'altres institucions, ofertes explícites del grup i l'opinió personal de l'investigador. Els grups s'havien escollit entre el llistat dels setanta grups considerats com a sectes destructives i que constaven a Pro-Joventut.

I en la mateixa data, paral·lelament i també en funció d'aquest llistat, s'intentava reconstruir l'itinerari i l'evolució de cadascun dels setanta grups des que apareixen fins a l'hora present. La base són els materials secundaris, la premsa especialitzada on es fan més autopropaganda i la comprovació de les dades a la mateixa associació Pro-Joventut.

Es a partir d'aquest moment que es pretén censar ordenadament tota la bibliografia coneguda sobre el tema.

De totes maneres, hi ha encara problemes conceptuals entorn de "secta destructiva". Es busca obstinadament poder traduir les alteracions importants en l'afectivitat i l'emotivitat dels adeptes o ex-adeptes i la seva disminució de les capacitats intel·lectuals en indicadors observables. Es suggereix la dificultat de concentració i de la narrativa, el canvi regressiu en la grafologia, el canvi relacional en la seva socialització, el llenguatge restringit o condicionat no solament en l'expressió sinó en la interpretació dels continguts... S'afirma que les sectes no han inventat res i només fan que assumir tècniques que ja són prou conegudes. Per via de sistematització, s'apunta que hi ha transtorns físics o fisiològics, transtorns psiquiàtrics i transtorns de personalitat. Però el que ens cal és un intent de definició operativa.

Hi ha qui proposa fer un llistat, una jerarquia de coses que poden discriminadament ésser acceptades o no acceptades com a

normals, perquè hi ha la preocupació que el concepte de normalitat estigui implícit i no es verbalitzi; s'accepta un conjunt normatiu que ens sembla normal i, sobretot, això es fa en un determinat context.

I podem preguntar-nos: quin grau d'engany és normal o acceptable? De fet, a la societat no hi ha un únic conjunt normatiu i, a més, aquest és un problema dinàmic lligat estretament a les variables del context. Normalitat o no normalitat és l'argument per a mantenir el muntatge i es podria confeccionar una mena de graella a través de la qual es pogués anar discriminant ambdues situacions.

I, donades les dificultats d'aclariment, hi ha la proposta d'agafar un cas concret per a veure'n les lectures psiquiàtriques, sociològiques, antropològiques, polítiques, jurídiques, etc. com a eina per a poder passar després a una discussió teòrica, tenint compte dels tres nivells: el grup, la persona i el context social; el que interessa és la relevància del fenomen sectari i no tant l'estudi exhaustiu de totes les sectes.

El 14 de juny s'havia avançat extraordinàriament en aquest treball exploratori: es disposava de moltes entrevistes a ex-adeptes; del sistema de codificació a través del qual Pro-Joventut censa cadascun dels seus grups; de la resposta de la Direcció General de Asuntos Religiosos de Madrid que ens demanava de sol·licitar dades d'inscripció de grups nominalment i expressament singularitzats (i, per tant, no ens aportava res); d'un important allau d'informació respecte al recull de premsa; d'una abundant recollida d'informacions monogràfiques sobre bastants grups; d'una evolució històrica no acabada encara de cadascun dels grups dels llistats de Pro-Joventut; d'uns llistats de grups del Registre d'Associacions al Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya que generaven sospites administratives d'estar implicades en activitats sectàries amb el text complet de la seva declaració d'intencions...

Al mateix temps, s'havia demanat un estudi sobre associacionisme juvenil, dirigit per Andrés Canteras, a la Direcció General de Protección Jurídica del Menor en el que s'abordava també l'associacionisme sectari i s'anaven realitzant entrevistes sistemàtiques a experts per a intentar clarificar conceptualment els conceptes.

Però hi havia, darrera de tot, unes preocupacions bàsiques:

- Com arribar a analitzar els setanta grups detectats per Pro-Joventut?
- Com dilucidar quanta gent és l'afectada?
- A l'hora de presentar-se els investigadors a un grup, no ho han de fer com a tals investigadors?
- D'on treure informants que encara estiguin dintre dels grups com adeptes per a entrevistar-los evitant

contaminacions amb garanties de netedat de la convocatòria?

-Quin valor tenen les vuit variables de Lifton que identifiquen la destructivitat?

-No es tracta d'uns presoners nordamericans que passaren per un rentat de cervell a la Xina?

-Quina relació té això amb el que estem estudiant?

-No és el punt de vista del sectari penedit i no tant el del líder de la secta o el del sectari convençut?

-Quin valor tenen les propostes diverses de definició de destructivitat que hi ha la literatura?

-No hi ha un enfoc exclusivament dirigit a la personalitat sense cap referència sociològicament vàlida?

-No hi ha una diferència entre fanatisme (en el que no hi ha engany i on el fanàtic aconsegueix totes les seves bogeries) i secta destructiva?

-No és difícil distingir entre el fanàtic i el que està enganyant?

-El fanatisme no acaba essent una cosa complicada, destructiva i perversa?

-No estem parlant de sectes en un moment que se'n parla molt a partir del periodisme d'investigació del 1979?

-No hi va haver un impuls fort a partir del congrés "sectes i societat" de l'any 1987?

-Des de la perspectiva sociològica no s'ha de desconfiar una mica de tot?

-On està registrat el terme de personalitat destruïda?

-Quina diferència hi ha amb el psicòtic o amb el pervers?

-No és un terme més aviat sociològic en tant que produeix uns efectes de funcionament de la persona, més que d'estructura de la personalitat?

-No s'ha d'inventar una cosa nova que ens serveixi a nosaltres?

Les perplexitats són immenses i ens cal retornar a la idea que la nostra anàlisi és d'institucions entre institucions dintre d'un sistema socio-cultural determinat. Al cap i a la fi tenim que acotar conceptes a base d'aprofitar el que ja hi és sense cap necessitat de fer una reelaboració teòrica.

Es tracta de fer un marc teòric amb un intent d'elaborar un model i que, alhora, doni pautes per a interpretar el material empíric. A vegades, dóna la impressió que encara estem als inicis de la nostra recerca, puix que no arribem a assolir operativament què vol dir secta i què vol dir destructivitat.

El 18 de juliol del 1990 vam arribar a un punt clarificador; no tant per haver construït definitivament el nostre objecte d'estudi, com per haver pres decisions serioses i definitives al respecte.

L'embalum de la informació s'acumulava (entrevistes a experts, entrevistes a ex-adeptes, convocatòries de premsa i de revistes especialitzades, informacions internes d'alguns grups concrets, seqüència històrica de la seva evolució, etc.). El material començava a desbordar-nos i encara no teníem un marc teòric que ens donés uns criteris per a llegir i per a interpretar aquest material tan impressionant. I el temps no s'aturava.

Fou en aquesta data que, fet un esforç previ laboriós i profund, es va fer l'intent de sotmetre a discussió multidisciplinar una presa d'opcions radical i definitiva. No es tractava d'un nou punt de partida, sinó d'una expressa i decidida voluntat de sortir d'un cercle que ja estava prou treballat.

Darrera de tot, hi havia la voluntat d'una clarificació conceptual donat que es topava sempre amb els mateixos límits. I és així com, partint de dues investigacions realitzades a l'estat espanyol sobre el tema (l'estudi d'Andrés Canteras anteriorment esmentat sobre associacionisme juvenil i una recerca del grup Igia sobre la relació entre els grups terapèutics tancats i la droga), vam acabar adoptant aquest esquema que presentem en el present informe.

Des del punt de vista del marc teòric, calia aprofundir en tres aspectes: la síntesi del debat sobre Nous Moviment Religiosos des de la perspectiva de la sociologia de la religió, la síntesi i anàlisi crítica de la literatura específica sobre "sectes destructives" i l'anàlisi del canvi social i el control social amb una particular mirada posada en les definicions ja conegudes per la bibliografia d'institucions "totals" i "voraces".

Pel que es refereix a les definicions conceptuals que ens venien angoixant des dels inicis (sectes i destructivitat), els estudis anteriorment esmentats, al costat d'una limitada base empírica, tenen un bon suport teòric i presenten elaboracions molt acurades. D'una banda, això ens refermava en el sòlid propòsit de fer estudis en profunditat sobre els grups sectaris buscant dades directes en el nostre treball de camp per tal de no fer generalitzacions abusives i, per altra banda, ens impulsava a prendre la determinació d'operar amb un marc teòric que està ja suficientment treballat.

I la nostra hipòtesi de partida serà ara el compromís de partir del llistat que se'ns està dient que és el conjunt de sectes destructives (l'aportat per l'Aassociació Pro-Joventut) i treballar per descart o per exclusió, contrastant la teorització efectuada i donada per vàlida amb les dades reals que provinguin de l'observació sistemàtica. Es tracta nogensmenys que d'aplicar el model teòric per a veure el grau d'acord o desajustament de la realitat observada; aquí es podrà veure la possible variabilitat d'un continu al qual sempre ens hi estàvem referint.

Es per això que vam adoptar la definició donada al Congrés de Wisconsin del setembre del 1985 sobre Cultism: A Conference for Scholars and Policy Makers (sota l'organització de The American Family Foundation). La traducció realitzada directament de l'anglès i adoptada per nosaltres és la següent:

"Secta (Cult, totalist type a l'original) és un grup o moviment que mostra una gran o excessiva devoció a alguna persona, idea o cosa i que emplea tècniques manipuladores poc ètiques de persuasió i control (per exemple, aïllament d'anteriors amics i de la família, debilitació, ús de mètodes especials per a incrementar la suggestibilitat i la subordinació, promoció de la total dependència del grup i por de deixar-lo, etc.), projectades a promoure els objectius dels líders del grup en detriment real o possible dels seus membres, de les seves famílies o de la societat".

Pel que fa a les tècniques emprades i a les fases d'integració, van ésser adoptades les descrites per l'estudi anteriorment esmentat d'Andrés Canteras amb l'intent de convertir-les en trets observables; és a dir, fer-les operatives. Tota la nostra tasca es redueix a veure en quin grau s'apliquen aquestes tècniques que, concretament, es refereixen als controls ambientals, biològics, psicològics i cognitius.

L'adopció d'aquest model ens obligava a elaborar un disseny d'investigació i d'entrevista ajustant-lo a la maqueta teòrica adoptada que, com a guia de la investigació, havia d'encaminar els objectius del que volíem realment saber de la realitat estudiada. I calia seleccionar alguns grups del llistat de les setanta amb uns criteris, per exemple, les més significatives o les més representatives de tal manera que s'ajustin "a priori" a aquell model anomenat secta destructiva.

El treball de camp, apoiat també amb el reforç de l'anàlisi de fonts indirectes respectives a cada grup, hauria de fer-se a través de la presentació en societat dels investigadors donats els problemes ètics, professionals i personals que planteja fer-ho com un infiltrat, per a desembocar, tot plegat, en l'elaboració d'unes monografies que es prestin a la comparació.

Aquesta presa de posició definitiva sobre la recollida de la informació, permetria paral·lelament completar el buidat de les convocatòries de la premsa i de les revistes especialitzades i, com a material complementari, seguir amb les entrevistes a ex-adeptes; tot introduint una nova via de recollida de material que seria l'observació-descripció dels actes públics als quals convoquen aquests grups enviant gent entrenada que pugui observar

el que allà succeeix, comptar la gent que hi va, fer els perfils aproximats per edat i sexe, etc.

Aquesta semblava ésser una útil i bona eina operativa per a engegar el treball de camp en la seva darrera fase. Idealment, la secta més destructiva seria la que reunís totes les tècniques que s'intentava averiguar; però per hipòtesi sabíem molt bé que no tot el previst s'acompleix i que hi ha d'haver-hi necessàriament graus en un continuum que va de més a menys.

El 4 d'octubre del 1990 dues antropòlogues s'incorporaven al treball de camp (fins a finals de març del 1991) amb un guió elaborat d'entrevista semidirigida i amb un model de monografia estàndard.

La selecció dels grups a estudiar s'havia fet en funció de tres criteris: la imatge de perillositat o destructivitat, la seva presència a Catalunya i la seva dependència internacional d'un grup forani a casa nostra; vam decidir abordar-ne 24 grups diferents sempre tenint en compte que es van seleccionar entre el grup de setanta institucions sectàries aportades per Pro-Joventut.

Aviat es va veure que la prospecció del treball de camp començava a donar bons fruits i que podíem començar a afirmar certes coses amb una certa força, malgrat la convicció que no podíem arribar a conèixer-ho tot.

Per altra banda, no ens plantejava pas pocs problemes metodològics la necessària empatia que fa l'investigador entorn del gravíssim tema de l'objectivitat pel risc emocional que això comporta. Es evident el risc d'agafar una polarització visceral centrada en la dualitat entre la voluntat inquisitorial antisecta i la contaminació innocent i ingènua. Els investigadors es poden veure implicats en les ansietats que desperta el seu mateix objecte d'estudi.

No hi ha divorci entre el model sociològic-antropològic i el model mèdic-psiquiàtric-psicologista, puix que en definitiva estem buscant, no tant els grups i les persones que fan coses diferents, sinó que les fan en el context d'una deterioració personal més o menys greu. Quan una persona fa coses que van contra els drets universalment acceptats en una cultura (els drets humans, per exemple), tenim ja un referent de què les coses es troben esbiaixades i el problema nostre ha estat sempre el de traduir això en termes objectivables i mesurables.

Paral·lelament, seguia fent-se el buidatge de les convocatòries públiques a través de la premsa i l'observació sistemàtica participant en alguns dels actes convocats amb l'ajut d'un guió d'observació expressament elaborat al respecte.

El 22 de novembre ja es disposava d'alguns primers informes en nombre d'11 i es constataren alguns problemes que calia corregir immediatament: hi havia excessius judicis de valor favorables que semblaven interrogants seriosos sobre el treball que s'estava realitzant; calia retocar-los molt per causa d'algunes imprecisions: es feien citacions textuais no identificades, els informants quedaven anònims sense dir-ne cap característica personal, no es diferenciava la cita bibliogràfica del testimoni directe d'un informant, etc.

Per altra banda, es manifestava una certa asintonia entre l'esforç teòric que encara no havia dilucidat el tema de la destructivitat i la redacció dels informes que es pronunciaven manifestament sobre la qüestió.

Tot plegat portava a dubtar de la mateixa validesa del mètode descriptiu endegat que es mou en una tensió pendular entre la negativitat del que diu la premsa i determinats cercles emprant expressions exagerades (sense voler dir que no s'estigui parlant de fets certs) i que fan que l'investigador es posicioni d'una determinada manera i, per l'altra banda, la relativització de les coses intentant de descobrir-hi una certa coherència.

Quan es confronten les dues posicions, hi ha el risc de caure en un dels pols de la tensió; davant d'un dels discursos, hom es posiciona agafant elements de l'altre discurs. El que no és bo és que es vagi de l'un a l'altre dels pols de la tensió subjectivament; la tensió és bona i s'ha de mirar de treure'n un partit.

Els defectes d'aquests informes provisionals permet obrir camins vers la consideració de què el treball de camp és necessari; només que cal fer-lo amb profunditat i millor. Per a ésser rigurosos, s'opta per segmentar l'informa únic en quatre:

a) el discurs explícit del que expliquen els integrats en el grup sectari sobre el seu propi món; és a dir, la visió des de dintre: una monografia de la visió que ells tenen de si mateixos.

b) el discurs del propi investigador com a fruit del seus contactes, controlant qui és qui: una monografia de la visió objectivada de l'investigador.

c) la mirada des de fora feta pels ex-adeptes i altres persones no implicades actualment amb el grup: una monografia de la lectura que se'n fa des de l'exterior.

d) l'elaboració del material bibliogràfic, ordenant-lo i sistematitzant-lo: una monografia a partir de les fonts documentals.

Aquestes quatre monografies diferenciades per raó de les seves fonts, permetria fer un intent de congruència de les diverses versions i intentar lligar aquests aspectes i podria donar pas a l'informe definitiu.

Malgrat l'intent de resoldre metodològicament la veracitat i la fiabilitat d'aquests informes, queda pendent encara la gran dificultat d'un plantejament conceptual de la destructivitat. L'investigador no és capaç de definir-la sense un marc teòric adequat i els informes són només una guia per a què altres persones amb competència decideixin sobre els nivells i els graus de destructivitat que poden ésser produïdes per unes determinades, objectives i concretes observacions realitzades.

D'aquí neix encara la terrible pregunta: és vàlid l'instrument per a aquesta definició? Com trobar instruments que sigui vàlids per a tot? Perquè resulta que tenim una llista de tècniques de persuasió sense estar encara d'acord amb el concepte teòric de destructivitat. Aquesta és una realitat profunda, difícil d'observar; serveix l'eina de la nostra observació?

I la demanda que se'ns ha fet és: existeixen en realitat les sectes destructives? Serem capaços de respondre a la pregunta? Quin impacte tenen? Hom té la impressió que acabarem aportant contextualitzacions àmplies i que ens serà difícil definir i perfilar l'impacte que tenen.

Ens trobem en la investigació en tant que formulem un dubte metòdic que va des de dir: "existeixen les sectes destructives", per una banda i també diu: "pràcticament no existeixen perquè és només una afirmació socio-cultural", per l'altra. Aquest és un drama que anem arrossegant tots junts.

De totes maneres, el que sembla que sí que podem afirmar és: "aquí hi ha elements suficients per a destrossar una persona"; ara, que els individus surtin destrossats ja és una altra cosa.

El 17 de desembre del 1990, s'avançava extraordinàriament en l'acumulació dels materials manifestada en un aplegament divers i diversificat d'informació (les dades d'adeptes aportades per les famílies en l'entrevista realitzada per Pro-Joventut, el buidatge de la premsa i les revistes especialitzades, la presència d'observadors als actes públics, la recollida d'informació interna desembocant en monografies, entrevistes a ex-adeptes que han passat per Pro-Joventut), enmig d'interrogants que planaven sobre el ben fer d'aquest camí fermament decidit el juliol anterior:

-¿Val el mètode descriptiu que estem empleant sense tenir clarificats els conceptes bàsics sobre els que ens apoiem?

-¿Som lliures de la situació pendular que crea una tensió entre el que diu la premsa i la literatura criminal-mèdico-periodística i el que diuen els tècnics?

-¿Les quatre monografies que es redueixen a una quinta amb tota la important informació que donen, són només una guia per a què d'altres ho analitzin o acaben essent un instrument que no és vàlid per a l'anàlisi?

-¿Podrem a partir del que tenim entre mans respondre a la demanda feta per Pro-Joventut sobre l'impacte de les sectes a Catalunya i el perfil dels que són susceptibles d'ésser captats per les sectes?

-¿Quants informants cal entrevistar per a poder dir que hem parlat amb un nombre suficient de gent?

Hi ha el temor que, per causa de la manca de construcció teòrica prèvia, els elements que hi ha sobre la taula siguin només i únicament uns judicis de valor que es situen a una de les bandes de la tensió entre la literatura condemnatòria i l'aportació científica. Es un anar tirant endavant amb el dubte metòdic com l'únic punt de partida i el plantejament de fons segueix sense solucionar; es va tirant amb el dubte metòdic sense resoldre la qüestió.

Per altra banda, també és clar que, més enllà de les discussions, dels elements diversos, de la bibliografia, de les propostes que hi ha sobre la taula... que és el que hi ha, amb diferència amb els que hi eren i amb els que segurament hi haurà... és amb el que s'ha de treballar i amb el que es pot arribar a determinades conclusions.

I en aquest sentit hom s'adona que hi ha grups que reuneixen totes les característiques per a ésser titllats de sectes destructives des diverses fonts diferents (adeptes, ex-adeptes, informacions de premsa, etc.) i d'altres grups en els que això no està tan clar; tot és una qüestió d'anar recomposant el trencaclosques.

El treball de camp ha donat els seus resultats, malgrat que hàgim assumit les nostres limitacions: podem descriure adequadament els grups, el seu funcionament i com afecta el que fan allà dintre; però no podem dir si això destrueix o no la personalitat. I en aquest tema hi ha la qüestió dels graus que depèn de la intensitat, la coincidència i la sistematització.

Al final, no podem afirmar més del que podem afirmar; no fer de la hipòtesi de treball una tesi.

Hi ha qui proposa d'agafar un bon punt de referència; és a dir, un grup en el qual coincideixin molts elements que ens permetin dir i en els que no hi ha dubte que es tracta d'un fenomen destructiu.

El que és molt clar és que estem treballant en termes de rellevància i no de representativitat i que el que és veritablement important és haver agafat una mostra estructuralment representativa sobre el llistat dels setanta que es van presentar; el terme final de la nostra anàlisi no és tant la representativitat de les sectes a Catalunya com l'excel·lència i la notorietat del fenomen.

El nostre projecte és tanmateix ben simple: volem donar una cobertura teòrica i ajudar a explicar certes coses. Acabarem treballant més a nivell de síntesi que d'anàlisi pròpiament dita.

Sabem que hi ha elements que estan molt generalitzats en altres institucions àdhuc religioses i el dubte és la manera insana d'empresar determinades tècniques; sembla que el que diferencia la destructivitat és el context en què es fan determinades coses i el que es tracta de veure és si la persona que ho controla sap fer-ho o no i si es tracta de resoldre i solucionar un determinat estat de crisi. Cal distingir entre el que és terapèutic i el que és destructiu. Terapèuticament es recomanen concrets exercicis de relaxació perquè ajuden la persona a superar determinades angoixes; tot plegat pot tenir coses bones i, també, bloqueigs i cal saber-ho distingir.

Es per això que es decidia seguir un curs donat per un publicitari entorn de les tècniques de venda comercial per tal de despertar-nos sistemes d'alerta enfront dels discursos i les situacions en les que es troben els que realitzen un treball de camp; es tractava de donar elements per tal d'ajudar la nostra penetració a l'hora de fer el treball de camp.

Aquesta és només una síntesi descriptiva d'un itinerari difícil i confús; itinerari amb els seus alts i baixos, ens va dur a prendre unes opcions, no solament entorn de la definició del concepte, sinó també sobre els indicadors que calia emprar metodològicament per a penetrar la realitat i els grups que calia estudiar.

Aquest apartat és una crònica fidel de les discussions i les confrontacions que van presidir les reunions de la Comissió Assessora la funció de la qual fou la de donar suport teòric i control metodològic a la recerca present.

Capítol a part mereixen les consultes realitzades a experts a l'hora de la construcció del nostre objecte d'estudi; és l'apartat que segueix que l'hem titulat significativament La formulació de la hipòtesi.

2. La formulació de la hipòtesi

Ens calia aclarir-nos entorn dels conceptes bàsicament i funcionalment operatius i no podíem regatejar de cap manera esforços per a poder sortir de la perplexitat en la que ens trobàvem. I vam tenir la idea de consultar uns acreditats experts que, des de la tasca professional o des de la perspectiva d'estudiosos, podíem contemplar-los com a persones particularment competents per tal de trobar en ells un assessorament i una lenta i necessària sortida als dubtes que ens oprimien.

I el que ens passava és que, malgrat totes les bones intencions, encara no sabíem el que estudiàvem. Com hem pogut veure en l'apartat precedent, els avenços i els retrocessos eren constants fins arribar la data de prendre determinacions teòriques que podríem considerar com a definitives.

Els nostres experts consultats són tanmateix ben diversos; pertanyen a disciplines diferents i tots ells poden ésser considerats com professionals que, d'una manera o altra, han estudiat, han treballat o han contactat el món de les institucions sectàries.

Ens atrevim a donar-ne ara la relació perquè les seves aportacions concretes preferim posteriorment mantenir-les en l'anonimat pel que fa a la seva gènesi o autoria per respecte i discreció. No ens interessa tant qui ho ha dit sinó el que diuen; adés com a interrogants pertinents, adés com a suggeriments concrets per a la nostra recerca. Són els següents:

-Joan Estruch, sociòleg que ha treballat els temes de la religió (el 29 de maig del 1990).

-Enric Miret Magdalena, conegudíssim escriptor i teòleg seglar gran coneixedor del món sectari (el 21 de juny).

-Joseba Atxòtegui i Josep Maria Jansà, psiquiatre i metge respectivament, destacats en la investigació del tema i integrats a la nostra Comissió Assessora (el 27 juny).

-Un grup de mossos d'esquadre, especialitzats en l'estudi i la recerca sobre les sectes a Catalunya (el 30 de juny).

-Raimon Panikkar, sacerdot i teòleg especialitzat en la història de les civilitzacions (el 7 de juliol).

-Alvar Rodríguez, psicòleg i antic col.laborador de Pro-Juventut (el 10 de juliol).

-Manolo Valdés, psiquiatre dedicat a la medicina psicosomàtica a l'Hospital Clínic i Provincial de Barcelona (el 18 de juliol).

-Pepe Rodríguez, periodista i publicitari que està influenciant fortament l'opinió pública (el 24 d'abril del 1991).

El que presentem ara és la síntesi ordenada de les seves aportacions i de les que intentarem posteriorment fer-ne algunes induccions; són només pistes, moltes vegades carregades de

perplexitats i dubtes, que ens permeten avançar en la nostra recerca.

A partir d'aquest moment, nosaltres som simples amanuenses o escriptors de les idees que ens han estat donades.

2.1 Dues lectures d'una mateixa realitat

2.1.1 L'anàlisi i el tractament policíac

A la policia no es parla de sectes, sinó de grups amb possibles problemes; l'aplicació del terme secta no correspon a la policia. I és que, com a tals, les sectes no estan contemplades en el codi penal i tampoc està delimitat ni tipificat en el codi penal el concepte del que és el control mental perquè no s'ha estudiat. Si en el futur es preveïés aquesta figura, aleshores sí que els afectaria.

A Catalunya hi ha molts grups sospitosos de fer pràctiques no corrents (més o menys uns 300) que, a vegades amb noms diferents, estan vivint de subvencions: de cultura, de joventut, d'agricultura, de sanitat, de treball... Aquestes subvencions les demanen a vegades amb la cara descoberta i d'altres vegades s'encobreixen (van variant amb 10 o 12 noms, demanant-ho a nom de tercers, quarts i n'hi ha fins a trenta noms diferents). D'aquells 300, pot ésser que en realitat només en siguin 100.

No vol dir que necessàriament tinguin problemes amb la justícia; no hi té res a veure. Cal anar actualitzant aquestes llistes dia a dia per tal de tenir l'administració alertada per a què frenin, facin silenci administratiu o posin trabes a l'atorgació d'aquestes subvencions. Que quan demanen l'obertura d'un establiment, el permís no tingui l'agilitat que hauria de tenir.

Les sospites sobre aquests grups censats neixen d'antecedents internacionals i, encara que aquí no tinguin problemes amb la justícia, són considerats sistemàticament grups problemàtics. No s'hi ha detectat conflictes de codi penal; però sí molts altres problemes.

Es per això que hi ha dues maneres concretes d'intervenir per part de la policia: amb indicacions al govern i, per tant, esperant que l'administració actuï en conseqüència amb el gran tema de les subvencions, i amb intervencions judicials a partir del fet delictiu consumat i que ha d'ésser molt ben lligat amb proves.

La primera forma d'intervenció, la que afecta al govern autonòmic o local, acaba convertint-se en una rutina diària i amb

la característica que no hi ha dos grups que siguin iguals. No es pot generalitzar perquè cada una actua a la seva manera.

Tipològicament, els grups sectaris es mouen entorn de tres grans eixos: l'adepte que viu amb la comunitat i que s'ha instal·lat allà; el que col·labora amb el grup però viu a casa seva, integrant-se al grup i conservant una certa autonomia de vida; i el col·laborador associat que també viu a casa seva i que només hi va de tant en tant i que l'usen únicament pel suport econòmic que proporciona.

La manera de viure allà dintre depèn molt de la cosa a la qual es dediquin: un té un gimnàs, l'altre ven productes macrobiòtics, l'altre mira les estrelles, l'altre fa el Tarot... L'organització té una forma piramidal i la conducta general té unes característiques molt normals; però, quan s'arriba a una frontera, només els dirigents en nombre de 10, 15 o 20 persones coneixen les veritables activitats del grup; els altres són només uns peons.

I és així com s'ha estat subvencionant molts grups sobre els que, fins que no hi hagut una associació o un confident que n'ha revelat determinats extrems, no s'hi ha pogut intervenir directament frenant aquelles subvencions. I amb organitzacions que tenen límits fora de Catalunya, quan s'han frenat les subvencions a través de l'organisme administratiu corresponent, se'n van a una altra banda.

I aquí ens trobem amb grups especialment dedicats a la reinserció de toxicòmans. S'estan gastant milions de pessetes amb el tema de la reinserció de toxicòmans que, al cap i a la fi, són diners de tots i els èxits són molt discutibles. El circuit és el següent: una persona que va començar amb la droga amb mil pessetes, posteriorment en necessita ja 20.000 de pessetes. Aleshores, va a un centre i el tornen a deixar a les mil pessetes i, quan surt, torna a fer el que feia abans.

Es la mentalitat de la persona que va allà, no pas la dels pares, ni dels educadors, ni dels que se'n cuiden que aquests sí que intenten una curació. I resulta que s'ha curat mentre no surt del centre.

A Alemanya i a Suïssa afronten el problema directament pel tema fiscal; però aquí el nostre sistema fiscal és poc eficient encara que tampoc es descarti que en un futur més o menys llunyà s'hi pugui entrar per aquesta via. De totes maneres, queda clar que és abans de tot més un tema de govern, que no pas que afecti directament les instàncies de justícia.

Des del punt de vista estrictament policial, difícilment la cosa explota i, pel que es refereix al tràfic de drogues, es fa

molt difícil de demostrar perquè usen homes de palla per tal d'encobrir el vertader problema.

El leit-motive possiblement delinqüencial i, per tant, de clara intervenció policial, és el diner. I l'activitat policial ha d'arribar al diner. Teòricament, en un moment donat han de passar de la legalitat estricta a una acció més sofisticada i han d'acabar fent diners il·legalment, mitjançant l'engany o el tràfic del que sigui. I cada grup té el seu tema específic. I ho encobreixen per medi de l'activitat dels peons als quals fan servir com a mà d'obra i aquests no cometien un delicte directe, sinó que acaben fent un delicte encobert; si se'ls enganya no sabran explicar res o només que han passat una furgoneta d'Algeciras a Amsterdam i res més.

Aquest tema va nèixer a Amèrica i en aquest sentit estem a anys-llum del tractament americà; allà desprogramen els adeptes encara que sigui a la força. La voluntarietat no s'aconsegueix en la persona amb condicions normals i depèn molt del moment en què l'agafis; a una persona que fa cinc anys que està en un grup, no el pots recuperar voluntàriament.

De fet, no hi ha legalitat que ho prevegi i, si la persona no vol sortir, la via judicial no té força. I per tal de fer un tractament psiquiàtric, s'ha de fer un segrest legal; si tingués la policia armes legals, amb una ordre judicial, se'l podria emportar contra la seva voluntat.

Els grups amb problemàtica solen tenir una bona tapadora: es submergeixen, esdevenen clandestins i es perden de vista cada tres mesos. La dificultat policial en la recerca és evident i el primer que necessita la policia són proves i, per tant, gent que escrigui, que es mulli... i això no passa. Pot passar que, quan se'n enteri la policia, ja ho saben tots els veïns, els assistents socials i l'ajuntament del poble.

I els jutges no entenen de la missa la meitat; encara que ara més que abans. S'ha d'intentar convèncer a fiscals i jutges que autoritzin i ordenin la continuació de les investigacions. Policialment es pot fer molt poca cosa i, quan s'hi pot intervenir, ha d'ésser un cas molt clar. Mentre hi ha sospites, tothom és innocent. Una cosa és parlar de sospitosos i una altra és al·ludir a un flagrant delicte.

A més, passen moltes coses que no es denuncien; la gent acudeix a la policia per a comunicar determinats problemes que han viscut directament o en la persona d'un familiar i prefereixen mantenir-se en l'anonimat per por de represàlies i aleshores no volen signar. En aquest sentit la informació que es té és abundant; però no es pot intervenir fàcilment perquè les confidències són només verbals, no són pròpiament denúncies.

El que vol la gent és arreglar el seu problema i tenir informada la policia; això té una important funció moral sense poder traduir-ho efectivament en tema de justícia. Influeix molt la por en els que han abandonat un grup i que poden explicar alguna cosa i, sobretot, a la policia és molt difícil que hi vagin. S'ha de confiar en què explicaran més a les associacions (a França als Amics de la Família i aquí a Pro-Joventut) que a la policia i, també, que ho explicaran al psiquiatre però aleshores és un secret professional. I hi ha molts psiquiatres que no entenen el problema. Per part de la policia, es fa molt difícil entrar plenament en això.

A la policia hi acudeix molta gent: des del pare que ve a exposar un problema particular que ha afectat el seu fill o la seva filla, fins la persona que, aparentant ésser periodista, pregunta sobre les activitats d'un determinat grup i, com a perteneixent a una concreta institució més o menys sectària, vol saber el que la policia coneix exactament d'ells.

Les possibilitats d'actuació de la policia són frustrants perquè, per on enganxes el tema? Aquella persona està fent classes d'anglès, aquests grups tenen imatge pública i s'inscriuen sense ànim de lucre i amb l'espai de cinc anys d'investigacions policials, potser ja no són aquí i han anat a d'altres països. Demana paciència, constància i, sobretot, si es vol arribar dalt de tot, cal contactar qui hagi estat amunt de la piràmide, perquè a la part baixa només s'hi troba l'orientalisme, la relaxació, l'esoterisme, etc.

La policia reconeix que la seva és una valoració molt policial i que tota la informació que té no pot sortir fàcilment a la llum pública; al cap i a la fi, és una valoració molt personal dels que treballen en el cos que es basa massa amb denúncies de paraula.

La valoració de la policia no és en absolut religiosa i precisament pel que fa a les religions oficials s'havien donat problemes els anys vuitanta; però els mateixos grups han anat obrint fronts nous i en aquests moments els problemes que tenen són els de la formació de quadres de cara al 1992 per la necessitat de iuppies preparadíssims; han adoptat una tècnica moderna.

La policia no és una associació de lluita contra les sectes i, per tant, es troba que no pot alertar públicament la població; aquest és un altre gran problema. El secret del sumari té també les seves servituds.

La institució policial està forçada a estar al dia, malgrat tot; sobretot pel tema de les subvencions.

2.1.2 L'anàlisi i el tractament periodístic

El 1974 hi comença tímidament a haver-hi una certa moguda periodística entorn del fenomen sectari; no solament l'interès radica en l'orientalisme com a experiència religiosa més rica i interessant, sinó que hi ha un inici de posar en guàrdia sobre la manipulació en tant que intenta lograr que la persona faci coses que no està disposada a fer voluntàriament. Hi havia coses que no encaixaven i un breu període de temps era suficient per a observar canvis importants en una persona determinada.

El periodisme contacta testimonis; ex-membres que parlaven d'experiències molt dures i persones que estaven dins i que treien documentació, informes, papers, cartes, documents, confidències dels líders... Hi ha la impressió que aquests grups no tenien res a veure amb grups filosòfics o religiosos.

L'associació de famílies francesa ADFI, una de les més dinàmiques i prestigioses d'Europa, serà indirectament una de les grans impulsores del moviment periodístic a casa nostra a partir del 1978: faciliten documentació i recerques fetes originalment per ells i el quadre del que passa s'anava perfilant. Va donar la dinàmica dels pares afectats, que és un vertader drama i obria un altre camp de treball. De totes maneres, les fonts orals encara són les més emprades pel periodisme a casa nostra en aquells moments. Encara que fets escandalosos com la massacre de Guyana del desembre del 1978, van confirmant el que ja es coneixia i plantejant la necessitat de fer-ne consciència social des dels mitjans de comunicació.

Les primeres coses publicades i que surten als papers (a principi del 1979 a la revista Interviú) són particularment fortes sota la convicció de què, si hom es limita a explicar el que hi ha, ningú en farà cas. L'estratègia era la de singularitzar i etiquetar el grup de risc per tal que socialment se'n prengui consciència i es decideixi fer alguna cosa contra ells. El tema central era el de cridar l'atenció sobre un fenomen perillós entorn del qual era necessari fer-hi una intervenció; es parlava d'unes determinades sectes prescindint que n'hi poguessin haver-hi moltes més i que hi haguessin similituds entre la seva dinàmica i la d'altres grups que hi havia a la societat normalitzada.

No s'estalvien esforços i àdhuc es practica l'any 1980 l'observació participant simulant l'adopció d'una determinada doctrina per tal de conèixer els grups des de dintre, investigar els seus arxius i experimentar-ne en pròpia carn la pressió directament lligada a la coacció; es tractava de trobar elements per tal d'entendre la caixa forta de les sectes.

S'era conscient que l'experiència tenia quelcom de fictici; però si s'hagués estat massa subjectiu assumint el paper del perfecte sectari, s'hagués perdut el caràcter d'observador. I

es va acabar veient com una persona particularment crítica en la quotidianitat ho acabava creient tot absolutament i que, per tant, aquesta no és una experiència gratuïta: ningú hi va endut per un entusiasme, sinó que s'havien viscut experiències vitals diferents i tots havien tingut problemes.

Es posteriorment que s'anirà variant de cara a fora; és a dir, que es parlarà de les sectes dolentes com una part de la problemàtica social i la darrera fase serà la d'apel·lar a la responsabilitat de les famílies amb un problema a casa, de la societat en general considerant que una secta sense problema social no pot existir.

S'ha seguit una escala gradual amb la plena convicció que cal sensibilitzar sobre el tema de la manipulació. I la història refrenda l'encert d'aquest procés, perquè si s'hagués iniciat a la inversa, s'hagués tancat tota possibilitat d'ésser crítics davant d'aquests comportaments; de la mateixa manera que no es pot protegir indiscriminadament les pobres famílies perquè moltes d'elles ni són pobres ni són famílies.

Hi ha la plena convicció que el comportament de la premsa ha estat beneficiós perquè, per causa de la pressió externa i de la denúncia periodística, molts d'aquests grups han abandonat algunes de les seves pràctiques, sobretot les que diuen relació amb determinades conductes violentes.

Interès a part mereixen les associacions de familiars d'afectats pel sectarisme. Tot i la importància de l'allau d'informacions que han proporcionat, massa vegades els pares dels adeptes s'han reunit només per plorar; ni són massa operatius, ni saben assumir el problema prenent les seves responsabilitats caient en una mena de masoquisme extrany. Un fet ben significatiu és que fou a partir dels primers reportatges de premsa que els pares prenen contacte entre ells i que s'organitza a Barcelona la primera associació d'aquesta mena, Pro-Joventut, aglutinats per la presa de consciència d'un problema que els és comú. La tasca d'aquesta associació fou la de conscientització al nivell més dramàtic (potser massa) del problema.

Tot plegat ha fet que el periodisme actualment treballi sobretot amb documents i el testimoni (que no se'l pot creure i se'l posa en dubte tant si és de dintre com si n'ha sortit; tot i que el que diuen és cert, però queda matisat pel que està dintre o és a fora i, entre aquests, segons el filtre que hagi passat) només serveix per a ordenar la tasca periodística.

Des de la influència dels mitjans de comunicació, hi ha la plena convicció que tant en el cas de les sectes com en el de les congregacions religioses, s'originen dinàmiques vitals molt intenses, sobretot a l'edat de la l'adolescència; s'ha de considerar que tota conversió és forçada. Es sotmet la persona a un ambient de creença en una cosa o en una altra i, per tant, no

s'és lliure de triar: es produeix una violació de la llibertat individual. Conversió i captació són dos processos continuats. Una persona és captada i convertida; no pas convertida i captada. El prosel.litisme és característic de qualsevol grup minoritari i no cal estirar gaire per a entendre que tota comunicació és prosel.litisme i és manipulació; l'educació és també una manipulació.

Però en una gran religió, tot i que no siguis lliure de poder triar, pots veure diverses opcions i tens capacitat per a moderar la teva creença en una línia o en una altra. En canvi, en una secta ets captat, ets seduït, han vulnerat tots els límits de la lliure elecció en un moment de problema, de conflicte emocional. La idea que et donen, en principi, no té res de dolent si no estigués al darrera d'una imatge que en molts dels casos és falsa; és a dir, no hi ha correspondència entre el que faràs i el que et diuen que faràs.

Per altra banda, la diferència entre les sectes i les congregacions religioses és que d'aquestes hi ha una important informació i, a més, estem acostumats a acceptar-les i no hi ha una ruptura respecte a l'entorn social i, si hi ha un problema amb les persones que ingressen en una orde religiosa, és un tema que l'Església sempre ha amagat.

El gran error és el posar una creença religiosa, política o filosòfica al nucli de la personalitat; estàs obligat a seguir creient per damunt de la teva personalitat i aquest és el gran negoci de tota religió. Qualsevol religió serà constructiva en tant que donarà cohesió a la persona i al grup; però perd aquesta funció quan inculca aquesta creença per damunt de la personalitat establint el poder d'una religió: s'està fent un adepte fictici en el que la vocació no compta.

Com que no existeix una doctrina pura, tota creença és reinterpretable i això és bo; però el que s'ha de posar en qüestió és que, quan una persona es queda enganxada, no ho fa en funció del que pensen, sinó per la dinàmica que es crea. I qui és el maco que pot dir el que l'hi ha passat a aquesta persona? Ens passa a tots que necessitem creure en alguna cosa, encara que s'ha dir que els que han passat per una experiència vital més problemàtica són els que queden captats amb més facilitat en tant que aquests grups els donen seguretat.

I a l'actiu de la inquietud periodística s'hi ha de situar la utilització del concepte de secta destructiva, segurament que fent-se ressó d'un ús de difenets conceptes de la literatura nordamericana. Secta destructiva fou una reconstrucció realitzada pel periodisme espanyol el 1984 entorn d'un maneig de conceptes emprats als Estats Units d'Amèrica des del 1982.

Fins aleshores, els sectors paraesclesials francesos parlaven de "moviments totalitaris", el anglesos de "cult" i els almenys de "grups de jovent". Per què no parlar clar? Si aquests grups han d'ésser entitatívament criticables, perquè no es pot al·ludir al que realment fan? Hi ha la temptació de no dir les coses pel seu nom amb el propòsit de defensar un dogma: el meu dogma és bo i els dels altres que són nous no ho són. Calia trobar o una definició clínica, o una de més pràctica que ho englobés una mica tot: com que trenquen i destrueixen no cal matisar.

Aquest concepte fou ornamentat amb un disseny de deu punts definitoris i bàsics que anaven acumulant progressivament risc de destructivitat i aquesta i la seva lesivitat s'estenia al camp psicològic, social i jurídic.

I la destructivitat acaba centrant-se en dinàmiques de delictes; és el termòmetre per a mesurar la bondat o maldat d'un grup. I això és propi dels grups humans que, sense ésser sectes destructives, poden tenir elements de sectarisme destructiu; per exemple, l'Església Catòlica, el PSOE, el PP, etc.

I quan es dona una dinàmica d'alt risc, tenim una secta destructiva. Tot és una qüestió de graus, com més se'n aconsegueix i més intensament, més risc hi ha. N'hi ha de clàssics (Hare Krishna, Moon, Cienciologia...) que tenen dinàmiques d'alt risc. El grup com a tal és generador d'aquesta patologia, encara que no de manera igual per tothom; a una majoria crearà problemes.

Es per això que hi ha dinàmica interna d'alt risc, personalitat d'alt risc i sectarisme del sectari; s'ha de distingir molt, perquè es pot tenir problemàtica sectària encara que s'estigui a la guàrdia urbana. N'hi ha que acaben fets pols, d'altres que estan molt tocats i d'altres que es poden regenerar amb uns quants dies.

Aquella dinàmica interna porta a generar delictes en tots els casos i de tres maneres: s'usen tècniques de persuasió coercitiva, es trenca la relació habitual i normal d'una persona amb el seu entorn, i es conculquen sistemàticament drets jurídics inalienables. No hi ha cap mena d'ambigüitat i es tracta de delictes específics de les sectes.

Només cal exigir que s'apliqui la llei, que es dongui efectivitat al marc legal que tenim. L'article 205/2 del codi penal parla del proselitisme il·legítim, perquè no posen la carta del restaurant per davant i quasi totes les religions actuen amb engany.

I els delictes de la secta no són aparatosos, sinó subtils: la fi del món és per l'any que ve, proselitisme il·legítim, aquest senyor ha dit que Déu demana de mi que l'hi doni

tota la meva fortuna... Es vulneren els drets de la individualitat, els drets bàsics de la persona.

El tema jurídic és el bàsic i tot es pot fer; tota una altra cosa és que es faci, perquè la justícia és un caos i l'administració no vol intervenir. Hi ha temes que no van endavant per culpa de la fiscalia que no permet investigar certes coses.

I com més petit sigui un grup, més responsabilitat compartida hi ha i moltes vegades el que està allà dintre és una víctima que col.labora amb el delicte de forma inconscient. El que és delictiu és l'estructura i el que s'ha d'evitar és que faci víctimes. Això és com al celibat a l'Església Catòlica; les desviacions que provoca no són culpabilitat del desviat, sinó de l'estructura.

Es una dinàmica de comportament que es pot aplicar a moltes formes d'actuació de la vida social: l'Opus, el PSOE, etc.

I si això és criticable dels mitjans de comunicació social, s'hauria de criticar al metge i al policia del fet que tracten un tema fora del context i no es preocupen de qui ni de com s'ha originat aquella dinàmica delictiva. Els mitjans de comunicació social han aïllat un problema, l'han matisat i, quan se'n ha pres consciència social, és l'hora de descobrir d'on ve aquest problema. El mateix està passant amb la droga: el que mata no és la droga, sinó el seu preu.

Des d'aquesta lectura es relaciona en paral.lel la fugida sectària, el món de la droga, el suïcidi... sempre es tracta de gent que té problemes i es pensa que així ho poden evitar. I hi ha el psicòpata que ha generat un negoci i que el necessita; però hi ha gent que necessita el psicòpata. Aquest no és un tronc aïllat, sinó que per a estudiar-lo se l'ha d'aïllar.

I l'escàndol social es fa amb les sectes i no amb les esglésies perquè qui té poder s'arroga legitimitat social; hi ha molts delinqüents importants al PSOE o al PP que pacten amb els altres i les coses no trascendeixen i des de baix apareix com a digne aquell que té legitimitat.

Per altra banda, no s'ha de creure mai el que diu la premsa perquè hi ha una indocumentació monstruosa en el que es publica i es va massa al sensacionalisme. El que no es pot aguantar és que es diguin mentides que, sense ésser un error que tothom pot cometre, el periodista sap que les diu. Per aquesta via es poden fer generalitzacions estúpides com que totes les sectes es dediquen a la corrupció de menors.

El periodista es veu obligat a etiquetar; però no l'individu destruït, sinó el grup que es diu secta destructiva.

2.2 Els interrogants entorn dels mateixos conceptes

Sociològicament, la secta és el grup que es talla, que es separa d'una religió; en la literatura sociològica clàssica de la religió és això: església versus secta.

Per tant, la secta apareix com el grup escindit, una branca de l'església. Etimològicament, ve del llatí: "secare", tallar. Aleshores, la paraula vol dir alguna cosa.

El terme es comença a aplicar fora del catolicisme, perquè les sectes sorgien només i únicament en el si del catolicisme i es comença a dir de grups als quals tradicionalment no s'ha fet servir el nom de sectes. Per exemple, per una nova congregació religiosa, amb el reconeixement del bisbe, quin sentit té parlar de secta?

I valdria la pena trobar un concepte nou que no necessàriament quedés circumscrit a l'àmbit religiós. Cal partir d'una definició i d'una acotació de la paraula secta perquè, per altra banda, resulta que la paraula secta només té sentit en un context occidental. En el moment que comencen a arribar grups sorgits d'altres móns culturals més enllà de l'Occident o de la tradició cristiana, aleshores la paraula secta ja no serveix de la manera que havia estat utilitzada de sempre; amb tot, es segueix utilitzant.

I les ambigüitats són moltes. El que trenca amb tot el seu passat o dóna tots els seus béns i segueix un líder, quina diferència presenta amb aquella novícia que tradicionalment entrava en un convent de monges? I el problema ara és, no solament que acusem la secta, sinó que ens atrevim a parlar de destructivitat; a la novícia aquella que canviava la seva personalitat i tot estava molt ben construït per legitimar un canvi de personalitat, no se'ns acudia aplicar-li el qualificatiu de destructivitat.

El discurs sobre la destructivitat sembla que s'introdueix en el moment que entren moviments que no són propis de la cultura occidental. No serà que el que destrueixen és la fidelitat a la cultura occidental? Per què a partir d'un determinat moment comencem a parlar de destructivitat? Caldria posar-se d'acord sobre les paraules.

Potser en aquests moments hauríem de considerar tres àmbits diferents: els grups que s'escindeixen d'una església, els grups que no s'escindeixen i els grups que no tenen res a veure amb una església. I pel que fa als grups que es dediquen a la destrucció de la personalitat o a la reconstrucció d'una personalitat nova: són religiosos?, o també ideològics?, o també polítics?.

Que no busca el psicoanàlisi desmuntar la personalitat i tornar-la a construir sobre unes bases més sanes? Fer una remodelació? No pot ésser que parlem de destrucció quan ens toquen esquemes culturals que sentim com a propis? Acabarem que tothom que vulgui transmetre un determinat tipus de valors, vehicular una determinada ideologia... acabaria destruïnt. Es el drama de fer servir termes sense rigor.

Hom acaba pensant que aquest és un fenomen normalíssim; és el que Berger en diu l'"alternació": és el canvi de posició en el que l'individu reinterpreta el seu propi passat en funció del present. I es generen uns "mecanismes de defensa dels universos simbòlics", que són la teràpia i l'anul·lació. I això ho fem tots. Si fem servir el terme secta per a designar fenòmens molt normals en la nostra vida quotidiana, ja no ens cal parlar de secta.

Caldria preguntar-se sobre la tipologia de la qual partim: com s'ha construït?, per a què serveix?, a què dona lloc? I els punts de la destructivitat, s'han de criticar, passar-los pel sedaç. Per què acceptem com a legítim el control en alguns casos i en d'altres no? On és la frontera?

Abans teníem clarament un model per a treballar aquest tema i el model funcionava. Ara és evident que cal afegir-hi elements nous, han caigut per terra els models amb els quals estàvem acostumats a treballar. Cal elaborar un concepte operatiu de secta destructiva: nosaltres partirem d'anomenar secta això i destructiu això... un concepte operatiu per a poder treballar.

A part que si una persona surt del marc del que legalment hauria d'estar, potser es troba perfectament feliç de fer això; aquest és un altre problema. A veure si resultarà que l'element discriminant és la ideologia dominant! I aleshores resultaria que allò que s'aparta de la ideologia dominant és una secta destructiva.

Quan s'accepta una investigació, no necessàriament s'ha de fer tota la recerca en els mateixos termes amb què la planteja la institució que l'encarrega. S'ha de donar prioritat als criteris de la lògica científica i comprometent-se a modificar alguns dels temes de la institució que l'encarrega que, evidentment, no fa servir la lògica científica ni té per què fer-la servir. La institució que encarrega l'estudi això ho ha d'acceptar i si diu: "només accepto que vostè faci la investigació sempre que els resultats coincideixin amb els meus plantejaments", no es pot acceptar.

2.3 Tot definint la secta

2.3.1 Els esquemes d'intel·ligibilitat

Tot text depèn d'un context; això vol dir que un mateix text en contextos diferents acaba tenint una significació diversa.

A Espanya hi ha una homogeneïtat cultural i religiosa enorme i la dialèctica clericalisme-anticlericalisme pren un idèntic sentit perquè hi ha un fonament cristià-catòlic en tot el sentit de la paraula. Aquest fet sociològicament té una certa fisonomia. Des d'aleshores, la implantació ràpida i meteòrica de grups que provenen de l'Orient, produeix un impacte molt concret que és diferent del que provoca als Estats Units d'Amèrica que van veure l'assentament d'aquests grups ja fa més de 70 anys.

Per altra banda, la proliferació de grups religiosos ha existit de sempre; concretament, grups centrats en activitats religioses, profundes, més o menys integrals o integristes. Quina diferència hi ha entre els franciscans, els jesuïtes, els opusdeïstes i els Hare Krishna? Per quin motiu se'ls prohibeix a uns i no als altres? I, honestament, es fa difícil de contestar perquè tots acaben fent més o menys el mateix sota el pretext de seguir la seva veritat.

Es important definir el concepte de secta; però més transcendental encara és definir el context en el que s'usa la paraula secta. Perquè, fins a quin punt una secta és un element heterogeni que destrueix una certa trama més o menys homogènia d'una societat? Fins a quin punt una secta no esdevé entitativament un problema social?

Parlar de les sectes té en si mateix una ambivalència, una certa curiositat. Sembla que tot allò que vagi en contra de la llibertat individual, tot el que sigui violència o agressivitat s'ha de combatre obertament; però s'ha de fer des de l'equanimitat i no només defensant un sistema. Es per això que esdevé una necessitat enfocar seriosament el problema des de la sociologia.

Perquè la nostra pròpia experiència és testimoni de què moltes vegades hem fet coses que consideràvem naturals i que no violentaven la nostra pròpia consciència. I això per què? Perquè en nosaltres actuava el mite que feia que les coses fossin considerades normals.

Les sectes desencadenen una sèrie de coses que fan que esdevinguin un problema, no exclusivament dels altres, sinó també nostre; un problema d'educació en la llibertat.

Quan ens pregunten sobre la diferència entre els franciscans i els Hare Krishna, cal tenir una doble mirada: des de

dintre (tots són bons i tots volen el Regne de Déu) i des de fora (tals sempre repeteixen el mateix i demanen diners i...).

Aquesta necessitat no ens permet actuar amb dos criteris diferents, sinó que el que és cert és que hi ha diferències segons es tracti de la visió des de dins o de la visió des de fora. Un estudi sociològic hauria d'harmonitzar la visió endògena de la visió que ve de fora; és el que ens permetrà comprendre.

I la regla hermenèutica bàsica és que en qualsevol descripció, el que n'és objecte, s'hi ha de poder reconèixer. Altrament estem fent una caricatura. No podem oblidar que vivim en un context pluricontextual i aquest és el problema sociològic important; no es pot estudiar només amb els instruments d'una sociologia petita, perquè implica tot el problema transcultural. Les coses s'han de mirar de comprendre.

Un estudi de les sectes fet aquí en pot realitzar una lectura absolutament negativa, no tant per la negativitat interna dels grups, sinó en tant que destrueixen la nostra homogeneïtat; o ens desperten cap a un pluralisme, o ens desperten vers unes coses fins ara evidents i que potser no són tan normals com consideràvem. Es per això que els problemes no es poden veure des d'una sola perspectiva.

Mirat externament, hom es pot adonar que àdhuc la religió catòlica i els ordes religiosos nous i antics han generat centenars de persones en crisi que van repetint sempre el mateix i que cal intentar comprendre; a certes edats, molts no s'atreveixen a trencar i van tirant. Encara que sigui trist, acaba essent l'única solució realista, malgrat que vegin l'ambivalència de la seva pròpia permanència i el traume que arrossequen de tota la vida, perquè hi ha traumes horrorosos.

Això fa que no ens podem convertir fàcilment en caçadors de sectes i ens alerta a no caure en l'esperit sectari.

I, per altra banda, hi ha el tema de la cosmovisió religiosa pròpia de cadascuna de les sectes que pot fer que s'argumenti sobre tècniques de destructivitat sense haver entrat en el món religiós que fonamenta això. Un bon estudi de les sectes no pot ésser exclusivament sociològic, sense que no sigui al mateix temps filosòfic i, en últim terme, teològic. S'han de denunciar les manipulacions (que n'hi ha a tot arreu) en el context d'un estudi interior d'aquesta cosmovisió religiosa.

Sant Bernat, que té una forta espiritualitat sentimental impregnant l'esperit religiós del segle XII, fent un joc de paraules en llatí per a fer-ho encara més punyent, deia: "Qui en la creuada mata a un musulmà, no és un homicida que mata un home, sinó un malicida que mata el mal". I hem de mirar-ho tot plegat també des del punt de vista d'aquest senyor que, en entrar en una secta, ha trobat un bé extraordinari.

No es pot dir que això és bo i això és dolent i un exemple paradigmàtic és la invasió de grups les arrels dels quals es troben en la doctrina hindú. No es poden aplicar esquemes d'intel·ligibilitat d'una civilització a una altra.

Com que fins ara els cristians creien que les altres religions anaven a l'infern, que totes eren paganes, que totes eren dolentes o al·liades del dimoni, que ara vinguin uns senyors que, des del punt de vista hindú, tinguin unes determinades conductes religioses, se'ls condemna. I segurament que l'aspecte més discutible és el seu hinduisme.

Des del punt de vista hindú, la majoria d'aquests gurus o swamis d'aquí són mal vistos i no considerats perquè han deixat d'ésser espirituals, han deixat d'ésser hindús. Seran persones que van a fer diners, negocis, fama o fer coses per fundar. Des del punt de vista hindú tradicional, aquests moviments d'aquí no estan ben mirats i se'ls desprecia. I això tot i que la India també rep la influència occidental i, en occidentalitzar-se, sembla que si tens diners, fama i poder ets més important. La India tradicional és diferent.

Els d'aquí han descobert l'orientalisme i s'obnubilen i ho projecten en el que ells van viure en el seu catolicisme; des d'aleshores és un orientalisme dogmàtic, rígid i doctrinari. Les nostres concepcions sobre la religió són molt diferents de les concepcions de la religió en el món hindú. No es plantegen les coses com nosaltres, són uns existencialistes i les concepcions i les idees ocupen un lloc secundari respecte al que ells viuen.

L'important per a ells és desenvolupar el que viuen, les experiències que han tingut. Allà es donen sis filosofies, podríem dir-ne oficials, absolutament contradictòries. Ells saben que els nostres conceptes són limitats i no són aptes a representar l'experiència; és per això que un pot interpretar l'experiència amb uns conceptes i un altre amb d'altres conceptes. I el ioga desenvolupa tot el dispositiu de l'ésser humà. Francament inconcebible per un occidental.

Per exemple, els d'aquí fan proselitisme i a la India la compran-venda no es comprèn, la conversió no s'accepta. A la India la religió no és un problema d'idees sinó d'identitat profunda; es pot ésser hindú essent creient, increient, monoteïste, politeïste, creure en un Déu, etc. Es pot trobar simultàniament l'hindú de religió i el cristià per la fe; es pot canviar de camisa tenint compte que això no canvia la personalitat.

Una característica essencial de l'esperit sectari és la de mantenir una concepció tancada del món, sigui catòlic, Hare Krishna o la ETA. El meu és l'únic vertaderament definitiu i el dels altres no ho és.

Una altra característica, en aquest cas difícilment coextensiva a la secta, és el fanatisme àdhuc el patriòtic; hi ha fanatismes d'ordres molt diversos; lingüístics o multinacionals, per exemple. Que s'iniciïn per motius més o menys externs (em guanyo la vida, m'han tractat bé...) i acaben assumint un absolutisme: o creus amb això, o te'n vas a l'infern; aquest és un problema humà enormement important. I reforcen l'absolutisme amb un talismà o amulet que el consideren eficacíssim en tant que resol tots els mals.

Dintre dels grups sectaris hi trobarem persones fanàtiques i altres que no en són gens. I, quan ho contemples des de dins, veus que no és tan senzill com això, fas distincions. El fanatisme és una realitat que s'hauria de distingir de les sectes, perquè hi ha gent que no es poden condemnar de cap manera; encara que no participin de la nostra cosa, cal respectar-los.

Un altre tema interessant parlant de les sectes és el que diu referència a l'ordre de la moralitat. Tothom pot caure en la temptació de cometre actes immorals, per exemple de dir mentides, d'ostentar un abús de poder. No és veritat que qui te poder fa efectivament un abús de poder? Això no és connatural ni congènit a la secta; però hi ha qüestions de procediment, de domini del món, distincions entre sacerdotal i carismàtic que, des de dins, es poden entendre molt bé; però, des de fora, són discutibles.

Això ens demostra que les sectes són una mena de "caixa de Pandora". Quan Zeus a la mitologia grega va donar la caixa per a què Pandora l'obris, allà dintre hi havia la condensació de tots els mals del món i aquests es van escampar arreu. No podem fer acríticament una condemna farisaica, sinó que les sectes ens obren els ulls a nosaltres per a fer una crítica interna i per a fer-ne una d'externa.

La secta fa mal. I tant que fa mal!; però aquest és un mal que allibera i que destorba l'estatu quo i per aquesta raó és desagradable i perillós. Ens permet entrar en una determinada concepció del món i criticar tot allò que és criticable i tot allò que és denunciabile.

Es parla molt del control mental. Segons es diu, nosaltres util.lizem un percentatge molt petit del nostre poder real i hi ha tècniques psicològiques per a poder-lo utilitzar plenament.

Hi ha grups que això ho barregen amb esoterismes i amb coses que impressionen molt la gent; grups que se separen d'un cos de creences més ampli i, quan no es projecten d'una manera religiosa, poden agafar el camí esotèric, superticiós unes vegades i altres emprenen una via laica. Les unes i les altres contenen una

determinada força que supera els límits de la nostra contingència o de la nostra limitació.

Ningú pot negar que les religions àmplies han utilitzat en un sentit positiu aquestes forces; al costat d'elements positius, hi ha hagut coaccions i dominis que tenen característiques clarament negatives. Només hem de recordar la pastoral de la por que predominava aquí a Espanya i que dominava la gent. I, quan va arribar la transició, la gent va perdre alguns punts de referència i ha estat vacil·lant i és en aquests moments que qualsevol pot atreure'l.

2.3.2 Vers una tipologia

Es a partir d'aquest procés històric que existeixen grups caracteritzats per un comportament diferent i que podríem tipificar-los en tres grans capítols: les sectes ambígues, les perilloses i les que realment són destructives.

Entre les ambígues, hi trobaríem una mica l'experiència de les grans religions, amb components positius que fàcilment cauen en elements negatius. Es el grup que descobreix un element positiu (una experiència oriental, per exemple) que emplea unes tècniques també positives (el ioga, el budisme Zen, per exemple) i que es troba dirigit per una persona que no és del tot pura o amb una mentalitat no totalment equilibrada.

Es tracta de petits grups, separats de cossos més amplis i que tenen uns seguidors entregats. Tot i ésser carregat d'aspectes positius, pot ocórrer que el líder abusi una mica o que els individus que s'hi han adherit no tinguin un equilibri suficient per a poder treure'n els beneficis que es prometen.

S'hi haurien d'encabir tots aquest petits grups orientals i els que es dediquen al tema del ioga. La direcció espiritual en el món catòlic espanyol també estava carregada d'ambigüetat; la direcció espiritual mai podia ésser el desenvolupament de la virtut de l'obediència, sinó només i únicament el desenvolupament de la virtut del consell. Les coses es poden desvirtuar.

Entre aquests grups ambigus, hi podem trobar qui sigui més religiós i també d'altres que posin l'accent o prioritzin més els aspectes tècnics. El domini es produeix a vegades indirectament a través d'unes determinades idees. I les persones poden trobar-se com lligades i això no és un fenomen tan extraordinari; es pot descobrir tant a l'origen del cristianisme, com del budisme. L'atracció ve exercida unes vegades per qui dirigeix i altres vegades per la idea que, encara que bona, els lliga massa a mètodes determinats que podrien ésser aquests i no uns altres. Molts d'aquests grups han acabat derivant vers els aspectes negatius en el context de la seva forta ambigüetat.

Entre les sectes ambígues hi podem trobar Brahma Kumaris, la Fundació Guasch i el grup Sivananda entre moltes altres.

Les sectes perilloses tenen la característica que incrementen l'ambigüetat. Per què? Primerament perquè no es tracta de grups tan petits i àdhuc solen tenir un ambient internacional. Després perquè disposen d'uns líders forts. I, finalment, perquè desenvolupen metodologies molt precises on hi ha de tot: ideologia, espiritualitat i filosofia. Acaben fent un esquema unitari per a tot que serà l'explicació última de totes les coses.

Tot està molt quadriculat, perfectament determinat i excessivament metoditzat. No pots discutir amb ells perquè deliberadament sempre s'escapen. I solen organitzar congressos, conferències i trobades internacionals amb participació de tota mena de gent encara que no tinguin res a veure amb ells. Moltes vegades el seu nivell intel·lectual és baix; però això és el de menys, perquè el que compta és l'amistat i la cooperació mútua i el sentir-se units, apoiats i segurs. Dóna la impressió que necessiten aquesta seguretat.

Quan han rebut crítiques en algun país sobre determinades pràctiques que feien, s'adapten fàcilment i solen fer el mateix d'una manera més intel·ligent i més hàbil. I, quan hi barregen el tema esotèric, que acaba essent una bomba perillosa tot i que no són excessivament ni desmesuradament prosel·litistes, tenen elements manifestament perillosos per a desequilibrar una ment que pot acabar perdent el sentit crític.

Entre les perilloses, per exemple, amb totes les precaucions necessàries, hi ha Moon i l'Opus Dei entre moltes altres.

Les sectes que es poden anomenar destructives es caracteritzen pel mecanisme mental que empleen i per la finalitat a la qual volen portar la gent. Juguen amb el misteri, amb la pobresa de recursos mentals donant explicacions pseudocristianes barrejant-ho tot i, sota la perspectiva pròpia de l'amor, poden acabar amb conductes recriminables. Hi ha la possibilitat de generar una confusió total.

Sovintegen els contractes econòmics, la teràpia amb drogues en unes comunitats terapèutiques que almenys mereixen el privilegi del dubte i amb la repetició d'un disc que s'ha après a la perfecció; pot acabar destrossant psicològicament i físicament les persones. Tot plegat encobert amb el calor d'una comunitat que ajuda a evadir del que s'havia viscut anteriorment.

Entre els qui acudeixen a aquests grups hi ha de tot: des dels qui estan destrossats en la seva vida quotidiana als que no presenten cap mena d'anomalia.

Entre les destructives hauríem de parlar per exemple dels Nens de Déu, l'Església de la Cienciologia, El Patriarca i el Guru Maharaji.

No ens cansarem de repetir que no es pot acríticament i d'una manera simplista plantejar el tema de les sectes com un tot; s'ha de fer les distincions pertinents d'unes sectes a les altres si no volem fer un quadre absolutament irreal.

Malgrat es pugui contemplar tot plegat com un disbarat, no es pot oblidar que aquests grups acullen a persones molt frustrades dintre la societat i que, per tant, es tracta de persones que es senten importants allà dintre i van coratjosament a salvar-se tot buscant solució a tots els seus problemes. A més, en determinats grups la gent hi pot trobar més del que està buscant.

I en aquesta escala tipològica centrada en tres fronts, ambigües, perilloses i destructives, hauríem de considerar estadis intermigs en els que la perillositat de les idees es pot barrejar amb l'ambigüetat d'unes persones que no tenen elements de defensa i que troben un substitutiu en la vida del grup.

Per exemple, entre les perillosos i les destructives hi hauríem de posar el Hare Krishna i entre les ambigües i les perilloses els Testimonis de Jehovà i els Mormons.

El que es tracta de fer ara és una investigació sociològica neutra i no caure en posicions que per principi i pel seu absolutisme podrien cometre els mateixos defectes de la secta; en el fons aquesta seria una deformació a partir d'esquemes excessivament simplistes.

De cap manera es pot identificar la secta només en els seus aspectes negatius perquè no cal estirar massa la corda per a veure que el primitiu cristianisme possiblement fou també una secta. El narcicisme o contemplació complaent en la pròpia vàlua o en les pròpies obres s'ha de bandejar si es vol fer una anàlisi mínimament objectiva.

2.4 Acostant-nos a la destructivitat

Aquesta és una síntesi de les aportacions fetes des de la psiquiatria al tema de la destructivitat. Ens limitem a ordenar l'enorme embalum de material del que disposàvem. Com es pot observar, aquest acaba essent un terme indefinit per la ciència mèdica i en el que les posicions no sempre coincideixen.

2.4.1 Un tema complex

Tota aquesta temàtica seria més interessant tractar-la amb persones del medi judicial que no mèdic, donada l'experiència que tenen al respecte. El tema és complex des de la psiquiatria.

No es pot separar massa la decisió d'un individu i la d'una secta; l'individu s'afilia lliurement creant un vincle lliure amb aquests grups; però la institució sectària és qui pren la iniciativa fent una invitació a una xerrada o convidant un cap de setmana a una activitat determinada. Cal creure en una interacció entre la institució sectària i el subjecte.

El problema fonamental és quasi filosòfic. ¿Es la persona que té un comportament afiliatiu i que busca el grup, o és el grup que d'alguna manera pren la iniciativa superposant-se a la voluntat inicial d'aquesta persona?

Si és aquesta segona hipòtesi, hi hauria una manipulació de la llibertat i les ofertes posteriors vindrien sobre una coacció inicial progressivament creixent; la conversió seria manipulada i induïda. Han destruït el que hi havia o, almenys, ho han descongelat creant un buit i, aleshores, haurien tornat a congelar el que ells volen. I es pot arribar a dubtar que això sigui cert, perquè la persona no és un mort i n'hi ha que no ho accepten i diuen adéu i d'altres que fan un inici i posteriorment tornen.

Preguntar-li a un metge sobre la personalitat destruïda, és com demanar-li una definició sobre salut destruïda; un concepte relatiu i molt complex, perquè una persona pot estar fet pols i anar pel carrer i portar una vida normal.

Què hi pot entrar dintre el concepte de destrucció de la personalitat? En principi, té que veure amb la psiquiatria; però pot revestir moltes formes, des del transtorn mental al fanatisme. I és en aquest sentit que podem parlar de destructivitats més sociològiques; el fanatisme genera problemes socials que es tradueixen en un empobriment del propi món. El fanatisme acaba no essent un concepte psicològic, tot i que pot tenir elements de transtorns mentals, com per exemple, el narcisisme (el que desprecia els altres i se sent superior) o la paranoia. Hi ha molts tipus de fanàtics.

De totes maneres, hi ha qui afirma que el fanatisme s'estudia molt des de la perspectiva psicològica (per exemple, a la Facultat de Psicologia de Barcelona, Javaloy i altres).

Una cosa és la normalitat sociològica (si durant dues generacions la família ha pertenescut a l'Opus Dei, hi ha la probabilitat que t'hi afiliis: és un índex sociològic) i una altra és la normalitat psicològica (en la que pot succeir exactament el contrari: presentat un model des d'una posició d'autoritat, es

tendeix al contramodel). Hi ha indicadors socials que no tenen res que veure amb els psicològics.

2.4.2 L'actuació de les sectes

La perversitat del tema radica en el progressiu procés de despersonalització o de desindividualització, la fusió amb el grup, la personalitat sintètica del conjunt, el comportament en massa, el contagi emotiu amb el grup...

El que passa és que es poden trobar llocs a la societat en els que això es dona; per exemple, entre els monjos de clausura, entre els religiosos, entre els grups de ioga...

No és tant el fet que això passi, sinó que aleshores haurem de referir-nos als nivells d'intensitat. Perquè la secta afavoreix un tipus de trastorn de la personalitat. Podrem acabar de delimitar aspectes destructius; però no podrem mai definir el que és una personalitat destruïda.

La destrucció ha estat vista experimentalment en la clínica a casa nostra, sobretot en les expressions, les cartes que ha portat la família. Regressions i infantil.litzacions que d'una banda es manifesten directament i per l'altre vénen creades indirectament per la dinàmica de dependència que es crea amb els líders.

Per exemple, les meditacions impulsades per sectes qualificades com a psicoterapèutiques (que formen grups de teràpia, de tipus humanista, psicoanalista) a Amèrica fan reviure experiències del passat de manera constant i produeixen regressions. La persona va allà per a solucionar conflictes amb un psicoterapeuta i, a partir de la solució d'aquests conflictes, es troben tècniques de regressió.

La secta util.litza un conjunt de mecanismes que tenen un impacte psicològic o, més aviat, un impacte sobre els referents que té l'individu per a construir la seva pròpia realitat.

D'una banda el subjecte no és apàtic i impassiu; el grup sí que intenta crear una persona passiva i un buit: serà la manera a través de la qual després podrà omplenar aquest buit. El protagonisme del grup es realitza a través d'un mecanisme d'atracció, seducció i captació i aquest subjecte té una predisposició o no segons siguin les seves circumstàncies afectives; aquesta és la clau en el noranta per cent dels casos.

L'atracció, la seducció i la captació, sense deixar de banda la participació del subjecte encara que sigui passiva, són les que ens permeten parlar de tècniques de persuassió coercitiva.

Una cosa és certa: amb totes aquestes tècniques es limita la llibertat de la persona; però aquí encara hauríem de distingir l'escalonament propi de cada grup, puix que hi ha persones que s'hi integren a fons amb un risc evident de deterioració ràpida de la persona i n'hi ha que hi passa unes hores i només hi simpatitza. En aquest sentit no és fàcil trobar una persona que sigui representant tipològic d'una secta. Aquest estudi fet a fons no és gens fàcil.

De totes maneres, hi ha qui pensa que el grau d'integració dintre d'una secta és el de menys, perquè les tècniques a les que ha estat preparat específicament qui viu en règim d'internat són les apropiades, i també ho són les del que viu en l'entorn familiar en tant que reforçades per les persones de la família que, en refusar el sistema de funcionament de l'adepte, el que estan fent és intensificar la creença de què el que està fent és el correcte.

Per exemple, el tema de les teràpies de recuperació de toxicòmans en granges. Hi ha persones que, si no es troben ficades en un coixí d'associacions d'aquesta mena, són irrecuperables. La base de l'assumpte radica en el model que es segueix per a funcionar, quina idea es té al cap per a rehabilitar la gent?

Quan veus que la medicina i la tecnologia no s'aclaren, es pot adoptar una idea messiànica a base de voluntat, d'entusiasme, de fe, de decisió, d'intrepidesa i això és un mal assumpte perquè és una mica donar patades al vent.

Mentrestant, veus que la medicina, la tecnologia, la biologia, la psiquiatria, la psicologia no han curat ningú i hom es posa a buscar un altre sistema que serà sempre limitat, experimental, de decidir per l'altre, de vigilar, de tutellar-lo perquè ell sol no se'n surt. Aleshores ja s'està entrant en un terreny de manipulació perquè potser aquella persona el que vol és que el deixin morir en pau.

Un altre grup hauria estat un element de reequilibri; però el grup sectari tendeix a l'entropia i, per la mala utilització de determinades tècniques, tendeix al desequilibri per la mateixa dinàmica interna i, aleshores, produeixen patologia.

2.4.3 La destrucció

La personalitat destruïda no se sap massa què és; però potser lligaria amb les neurosis experimentals fetes al laboratori per Paulov, fabricant sistemes de pertorbació dels organismes: aplicava estratègies d'estímul per a provocar-hi una alteració; és l'antecedent del rentat de cervell. Això demostra com es pot pertorbar un sistema nerviós segons com apliquis els estímuls. Serien formes de rentat de cervell: fer que un subjecte es posi malalt fisiològicament i psíquicament.

No es pot donar per descomptat que tothom qui entra en una secta ha estat objecte d'un rentat de cervell, d'haver perdut la independència mental o intel·lectual i l'autonomia; en uns casos hi pesa més un mecanisme sociològic, en d'altres psicològic, en d'altres circumstancial.

Es complicat dir què és una persona destruïda; s'haurien de distingir dos conceptes: d'una banda la destructivitat d'un grup i de l'altre el que és un individu destruït.

No disposem d'un marc concret de personalitat que acudeixi a una secta; només unes característiques de gran tamany, molt genèriques i que, conjuntades, fan una mena de robot de les persones que prèviament contactades es deixarien portar. Es pot ésser neuròtic clínic abans d'entrar en una secta i és possible que persones dintre la secta funcionin molt més bé i d'una altra manera; que la neurosi desapareixi encara que apareguin altres coses: un tipus més pervers, amb aspectes psicòtics però que els permeti funcionar amb menys sofriment que amb la neurosi precedent.

Ens podem posar a simplificar el concepte de personalitat destruïda i identificar-la amb el transtorn mental; però aquesta és una equació molt simple i el problema és força més complex.

De fet, el transtorn mental també és compatible amb la salut, perquè es pot tenir una determinada enfermetat i funcionar a la perfecció en altres àmbits. L'única cosa que podem afirmar amb certesa és que això de la destrucció té que veure amb la salut.

Tant la neurosi com la psicosi són transtorns mentals i, el que anomenem transtorns de la personalitat o perversions, estan a cavall entre la psiquiatria i la sociologia. I potser d'entre tots, la psicosi seria el transtorn més clar del que és una persona destruïda.

Quan parlem de destructivitat, ens referim a la possibilitat de potenciació de l'aparició de transtorns mentals, sobretot de tipus psicòtic o de tipus caracterial; és a dir, transtorns de la personalitat i perversions. En aquest sentit, la secta potenciaria els aspectes psicòtics o caracterials.

Els neuròtics els hauríem de descartar en tant que aquests són més intel·ligents, pensen, s'angoixen, critiquen i són més permeables i conscients i se'n adonen de les coses; hi estarien un mes i se'n anirien, perquè el neuròtic té una autonomia.

Malgrat tot, matisant això, hi ha qui pensa que la neurosi obsessiva també hi cabria dintre les sectes, perquè es tracta de quasi psicòtics. Però en contra, es diu que el neuròtic obsessiu és la persona que s'està qüestionant les coses i pateix moltíssim perquè està pensant; en aquest sentit, aquest personatge dintre d'una secta només fa que generar problemes.

El psicòtic és una persona que no contacta amb la realitat, és esquizofrènica, està delirant, al·lucina, es troba en un altre món.

Segurament que un psicòtic en una secta tampoc funcionaria massa bé, si exceptuem el paranoic que, quan se li diu que el que és dolent es troba fora, es porta bé dintre encara que, quan surt, s'enfrenta al suposat enemic. El psicòtic, només en les fases de remissió, tindria un funcionament mínimament adaptat al grup, perquè la psicosi és un conjunt de trastorns mentals força ben delimitats. Es pot dubtar que les mateixes sectes s'interessin pels psicòtics en tant que són individus als qui no es pot dir res. No funcionarà mai en un grup, mentre no sigui un paranoic.

La paranoia és, també, un trastorn de la personalitat que es pot potenciar a varis nivells; des d'ésser un tret de la personalitat quasi normal en el context d'un grup d'amics i tenint un enemic fora, fins a l'esquizofrènia paranoide passant per la personalitat psicòtica paranoica. La paranoia és la forma més conservada de la psicosi.

Hi ha persones que, directament o a través de les seves famílies, busquen sobreposar-se a una gran dificultat personal que tenen d'afiliació i recorren fàcilment a la consulta clínica. No es tracta de malalts mentals, sinó de gent que sociològicament és molt sana.

Malgrat tot, costaria defensar la seva normalitat. Els seus interessos són estranys, les seves creences d'origen subcultural, parlen d'experiències estranyes (visions, intuïcions, percepcions, sisès o setès ulls, poders estranys...). I no per això han d'ésser etiquetats de patològics; però la veritat és que no estan dintre la normalitat estadística.

Es tracta de persones que probablement tindran friccions amb la societat pautaada en el context d'una normalitat. Es tracta de subjectes estranys que clínicament es solen qualificar d'"esquizotípics", que és una manera tècnica d'identificar els subjectes estranys.

Aquestes persones han passat per algunes sectes com podien haver passat per altres llocs; associacions o agrupacions que els acullen i logren evitar que estiguin aïllats socialment. Es tracta d'organitzacions que cerquen unes finalitats a vegades ideològiques en una línia d'aconfessionalitat i d'altres vegades religioses, que busquen captar adeptes que comparteixin unes mateixes conviccions.

Aquests grups compleixen un paper que és difícil dir que sigui negatiu en tant que aconsegueix fer que les persones es relacionin les unes amb les altres. Persones a les quals és difícil

control mental, en canvi, la persona no se'n adona, no n'és conscient, les tècniques són més subtils, més solapades i l'efecte s'està produint també pel que fa al control de l'individu.

En les tècniques de control mental hi trobarem aquelles que es refereixen a donar una informació constant i monocanal en un sol sentit. El grup és únic i exclusiu davant d'una societat que no funciona. Això produeix inseguretat i dependència i es relaciona amb el temor a deixar el grup per por a caure en aquesta societat; s'acaba generant una culpabilitat en l'hipotètic projecte de deixar la secta. Es controla mentalment precisament perquè no s'estableix un referent de comparació.

Una altra tècnica de control mental és que a la secta la norma és la que en altres casos és l'excepció: per exemple, repetint determinades frases d'una manera constant.

I el control mental s'exerceix per la combinació suficient de moltes tècniques administrades en dosis suficients per a què es produeixin els efectes esperats. En el control mental no hi ha un procés de raonament i d'elaboració lògica de determinats missatges de la secta, perquè no hi pot ésser.

Per a entrar en una secta, s'ha de tenir ja una personalitat problemàtica i l'individu que es queda és perquè ja està una mica desestructurat; s'hauria de distingir sempre el que únicament contacta amb una secta perquè li ha cridat l'atenció del que hi permaneceix malgrat que se'n adona que li estan coaccionant la llibertat, que li estan traient aspectes fundamentals de la seva autonomia.

Les sectes no destrueixen a tothom, sinó només a personalitats pre-mòrbides, pre-melantes i potencien aquests aspectes de malaltia en aquestes personalitats que tenen que veure molt amb el que és pervers; més amb el pervers que amb el psicòtic. Seria interessant comparar la patologia pre-mòrbida del candidat a anar a una secta amb la patologia que provoca en ell la seva permanència.

Es per això que s'hauria de diferenciar els tipus de trastorns de la personalitat que una persona tingui en la seva conducta prèvia dels que es desenvolupen com a resultat del passatge per la institució sectària. Com a conseqüència del passatge sí que hi ha estats psicòtics; però no precisament abans. I no hi ha estadístiques comparatives dels psicòtics que deixen les sectes, dels que hi ha dintre la societat o la col·lectivitat; això no es pot comprovar.

Dóna la impressió que com a destrucció de la personalitat quedarien únicament els trastorns de la personalitat en un sentit ampli (perversions, psicopaties, caractereopaties), difícils de catalogar per la psiquiatria perquè estan a mig camí entre aquesta

ENRIQUE MIRET MAGDALENA, Madrid, 21-6-90

... Y el otro día, asisti a un congreso muy interesante, muy interesante a lo que van ustedes, sobre "Chamanismo y Meditación", y vinieron una serie de personas de México que hablaron desde distintos puntos de vista, de cosas en relación con estos dos temas. Allí me encontré yo a esta alumna y esta alumna me presentó a una amiga suya, que tendría unos 40 años aproximadamente... Quedamos un día y vinieron y estuvimos aquí charlando. Bueno, la amiga de mi alumna, me empezó a contar las visiones que había tenido, una serie de cosas y curiosamente es siempre el mismo esquema de todos los grupos que se convierten en sectarios, por lo menos técnicamente sectarios. Ella decía: "yo he hecho control mental pero esto no es lo mismo, es que yo he tenido unas visiones y se me ha explicado allí un método para realmente desarrollar las energías de las personas y éste método, pues a mí y a mis personas amigas, que yo se los he transmitido, pues les ha sido muchísimo más eficaz que cualesquiera de estos otros de aquí."

¡Ya estamos en el esquema ese!. Lo mío es lo único que verdaderamente es definitivo, lo de los demás no es definitivo. Y bueno, estuvimos dándole vueltas, ¿verdad?, que había tenido premoniciones. Verdad. Claro, yo nada más que le preguntaba y al final me dijo que tendría unos 200 seguidores en España, que habían seguido su método, verdad, ella me explicó un poco, verdad, lo que era el método ese y ahora viene ya otro detalle que es muy propio de estos grupos, llevaba su "talismán". Ese talismán, otra historia me contó, de un sacerdote que había muerto y que resulta que en su casa recogieron los papeles y ella cuando fue mayor pues los cogió y allí encontró unas oraciones, unos signos y una serie de cosas, y ha reproducido los signos en el talismán y ese talismán es efficacísimo, claro, por supuesto, resuelve todos los problemas. Y bueno, así quedamos. Quiero decir con esto lo fácil que es en el momento en que una persona desarrolla algunas, que indudablemente todos tenemos unas ciertas capacidades, poco desarrolladas evidentemente. Yo le decía: pues entre las cosas que he leído yo del poder mental se decía que aproximadamente nosotros utilizamos un porcentaje muy pequeño de nuestro poder real, y que el otro porcentaje no se utiliza. Ahora hay, efectivamente, técnicas que yo diría psicológicas para poderlo utilizar. Pero claro, estas lo mezclan con una serie de esoterismos y de cosas que realmente impresionan muchísimo a la gente, que les hacen un efecto unas veces positivo otras no. En éste caso ella estaba un poco preocupada de que no produjese efectos negativos, que tal y que cual. En una palabra, era una pequeña secta, que todavía no se podía llamar destructiva, puesto que en realidad no había ningún síntoma, por lo que ella me estaba contando, que tuviera esas características. Pero claro, tenía ya el peligro de ser una secta, una secta que se separa de lo que es más amplio, verdad, en cuanto a

filosofía o conocimiento sobre lo que sea, y que al mismo tiempo tiene seguidores. Son las dos características fundamentales, creo yo, de una secta, técnicamente hablando. Claro, yo decía: que fácil es en este momento español, verdad, el que se desarrollen todas estas cosas.

E3 ¿Por qué?

Pues yo creo que es porque, vamos, me parece a mí, verdad, yo creo que hay un sentimiento religioso, o que podemos llamar religioso en todo ser humano, que unas veces se centra o se proyecta, de una manera religiosa. Otras veces no, entonces, cuando no se proyecta de una manera religiosa yo creo que hay dos caminos. Uno el camino esotérico, supersticioso, etc., etc. y otro el camino simplemente laico, verdad, pero yo creo que hay "una determinada fuerza" que supera los límites, vamos a llamar, de nuestra propia contingencia, de nuestra propia limitación ¿no?, y, claro, se puede utilizar esta fuerza en varios sentidos, . Las religiones amplias, verdad, pues las han utilizado en un sentido que bueno, que todos conocemos, que todos sabemos, y hay un elemento muy positivo, creo yo, unido a una serie de coacciones, dominios, etc. que ya tienen las características negativas que puedan tener cualquier otra de esas cosas pequeñas que llamamos sectas, por supuesto. Porque en el catolicismo mismo español pues hemos visto lo mismo. En la educación, ¿cuanto tipo de neurosis se ha creado?, de temores, esa pastoral del miedo que predominaba aquí en España, por ejemplo, y que ha tenido dominada a la gente. Hoy en día claro, todo esto ha saltado. Ha saltado pues con motivo de la transición y una serie de elementos sociales, y entonces, cuando ha saltado eso, pues la gente, muchas veces, no ha sabido tener la personalidad para aquella experiencia que tuvo, positivo-negativa, recoger la positiva y dejar la negativa, verdad, sino que simplemente ha estado vacilante y ahí está en esa situación, que cualquiera puede venir y puede atraerle, sobre todo en cuanto hay un tinte esotérico-oriental, pues ya está, ya está atraído inmediatamente porque es una cosa que viene de fuera, una cosa que no tiene nada que ver, aparentemente, con la experiencia que el tuvo, no tiene miedo ya de que eso le vaya a perjudicar, y entonces bueno, cae un poco en las redes de esta cosa, ¿que puede ser bien intencionada!. Yo he conocido a muchos grupos de estos, que yo no digo que esten mal intencionados, verdad, sino simplemente que son ambiguos, porque yo defino el tema de las sectas, yo diría: las sectas que son ambiguas, las sectas que son peligrosas y las sectas que realmente son destructivas. Yo creo que realmente son tres elementos.

E2 Perdona, ¿tiene una definición para cada una?

Bueno, vamos a intentar explicarlo un poco, ¿no?. Ambiguas, pues bueno, son un poco la experiencia que he dicho yo de las grandes religiones, que en las grandes religiones tenemos muchos elementos positivos pero fácilmente caen en elementos negativos. Y las sectas, estas sectas que no

podemos estar en contra totalmente de ellas, pues les pasa igual. Descubren un elemento positivo que generalmente viene de alguna experiencia oriental, pienso yo, y entonces, hay ahí unas técnicas, como es el yoga o el budismo Zen, etc., que son positivas, evidentemente. Entonces viene este elemento, en éste grupo, pero claro, dirigido por unos personajes que no son completamente puros o en mentalidades que no son completamente normales o equilibras, entonces, puede producir los dos efectos: o el positivo, o el negativo o la mezcla de los dos. Por eso los llamaría yo "sectas ambiguas", que son pequeños grupos, que tienen su separación de otros elementos más amplios y que al mismo tiempo tienen sus seguidores entregados, pero que, bueno, no puedes decir que no es tan malo todo esto porque en realidad tienen también esos elementos positivos que saben desarrollar y saben enseñar y lo que sea, pero, puede ocurrir, o que el líder abuse un poco de esto o que el que va a ese grupo no tenga el equilibrio suficiente para poder sacar de ahí los beneficios que tiene. Yo les llamaría ahí "sectas ambiguas".

¿Entre las sectas ambiguas?, bueno, pues yo he conocido sobre todo grupos de estos orientales. Yo creo que en estos grupos orientales, no los más conocidos, verdad, como los Hare Krishna u otros de este tipo, pues yo creo que son muchos de ellos pues pequeñas sectas, en el sentido técnico de la palabra, que tienen esa ambigüedad. Que el líder a lo mejor es demasiado dominante, entonces, hay gente que los ha hecho bien pero hay otros muchos que les ha hecho daño. Luego están las sectas que llamo yo

E2 Perdón, algún nombre de estas que usted calificaría de ambiguas, ¿Brama Kumaris?.

Bueno, pues yo llamaría ambiguas generalmente a todos los centros, en general, que se dedican al tema del yoga. O sea, los centros que en general se dedican al tema del yoga, yo creo que tienen esta cosa ambigua, que yo le llamo la secta ambigua, verdad. Y bueno, yo he conocido mucho

E3 ¿Por ejemplo la Fundación Guash?

La Fundación Guash es una caso bien claro. Yo soy amigo de ellos, yo he colaborado con ellos. Ahora ellos se han retirado un poco de la relación conmigo. Y yo he visto ahí pues gente buena, gente que les ha hecho bien pero otra gente, que al cabo de unos años, han hecho estallar aquello. Ya saben ustedes que ahora la cosa ha estallado internamente

E2 No.

A si, pues si, si. Han salido casi todos los que estaban de antes, que yo los conozco a todos personalmente, he hablado con ellos. Algunos tienen carrera, otros no; algunos tienen un carácter más personal, otros no, verdad. Pues se han marchado todos. Entonces, él, como Guash tiene una gran personalidad y un gran tesón pues ha buscado unas nuevas personas, yo ahora no conozco a estas nuevas personas, que

intenta cambiar un poco la cosa pero siempre, yo creo, bajo la misma idea, más o menos, que es la idea de ser una secta técnicamente. Ahora, yo he visto que a alguno les ha hecho bien. Aquí vino a verme, hace poco verdad, uno de estos muchachos, no se que edad tendría este chico, unos veintitantos o unos 30 años y bueno, me contó un poco su historia. Yo lo conocía de allí, de haberlo visto, yo he asistido a alguno de los cursos que daba este Guash, bueno no estaban mal orientados, pero claro, luego quería hacer su equipo verdad, ese equipo sectario realmente. Ellos al principio, casi todos iban con algún problema o alguna cosa de la vida y les ha echo bien. Pero en el momento que se convierte aquello en una cosa sectaria, cerrada, claro, la personalidad de Guash, como la de todos estos líderes en general, abrumba, e incluso hace que ellos empiecen a notar signos negativos, en su caracter, en sus reacciones, en sus cosas. Lo que ellos esperaban que iba a venir pues viene confusamente. Ya estamos en la secta ambigua, yo creo, claramente eh!

E3 Perdón, ¿la razón del estallido fue una actitud personal de protesta frente a la personalidad de Guash?

Si, yo creo que si, por lo menos he deducido eso de algunos que me han hablado, creo que si. Ahora, éste que vino a verme, por ejemplo

E3 Pero bueno, este es un conflicto que se da en todo tipo de..., un choque entre personas.

Claro, si es que eso es la cosa. Yo voy a decir una cosa: ¿qué ha sido la dirección espiritual en el mundo católico español? Igual. Tenía sus seguidores, verdad, se entregaban, muchos les hacía bien pero llegaba un momento en que se sentían cohibidos verdad, y entonces querían romper. Venía enseguida que iba a haber un castigo, que era un desobediente, que era un no se que, que era un no se cuantos. Pues yo creo que les ha pasado a estos exactamente igual. Hasta que la fuerza de su propia personalidad se rompe y se acabó. Y estos han hecho eso. Creo yo que bastantes de los que estaban allí, que era un pequeño grupo, por supuesto, lo han hecho sin un enfrentamiento. Otros, algunos pocos, quizás se han enfrentado. Pero creo yo que hay bastantes que no ha sido propiamente un enfrentamiento sino una especie de haber desarrollado una serie de cosas, que después se han convertido en algo negativo, en parte, y ellos han querido desarrollar su personalidad más libremente.

Pero este que vino a verme es un caso muy interesante porque él no estaba en contra de Guash. Él comprendía lo que había ocurrido en el grupo, él sin embargo no se consideraba que le había hecho daño pero se consideraba que había desarrollado su personalidad y que no quería seguir en esa línea que podía ser, evidentemente por su ambigüedad, podía ser negativa para él. U él sigue conservando la amistad con Guash, por ejemplo, en la relación, en la amistad, todo.

verdad, pero ya apartado eh!. Yo creo que este es ya un análisis de un hecho que ha existido de un tipo de grupo sectario, en el sentido técnico estoy hablando siempre, que ha sido ambiguo y se ha visto, probablemente, que ha llegado un momento que ha sido bastante negativo para el desarrollo que habían adquirido estas personas y necesitaban liberarse de esa atadura, simplemente.

Yo me acuerdo que he tenido muchos problemas de discusión en el tiempo católico anterior sobre el tema de la dirección espiritual. Yo intentaba demostrar, teológicamente, que la dirección espiritual nunca podía ser el desarrollo de la virtud de la obediencia sino solamente el de la virtud de consejo, y esa es la idea católica tradicional. Lo que pasa es que todo eso se había desvirtuado y entonces, todos estos líderes buscaban la manera de convencer que había que obedecerles a ellos, un poco lo que ha pasado en estos grupos, que ellos, teóricamente, te hablan de que bueno, de que cada uno tiene su cosa pero llega un momento en que su poder de personalidad y de que quieren mandar sobre este grupo puede. Entonces, una de dos, la gente o aguanta o llega un momento en que estalla, como ha pasado con éste.

Otros que voy a contar. Conocen ustedes el centro este que tenía el que se llamaba Francisco López Sivayoti, que ahora ya no se llama Sivayoti, ahora a cambiado y se llama Swami. O sea, se queda con el título pero no con el nombre eh!... (grupo Sivananda). Luego hay un problema porque hay una discusión con el nombre Sivananda con algunos seguidores del comienzo de esta experiencia que parte de un personaje indio que está en Canadá y, que se llama Visnudevananda y entonces, éste, Sivayoti, era seguidor de aquel que fue el que le inició y todas estas cosas y bueno, pues él yo creo que al principio, yo he tenido mucho contacto con él, he ido muchas veces a convivencias de bastantes días a dar yo mis charlas y mis cosas, verdad, sobre el tema "Cristianismo y yoga" o "yoga desde el punto de vista de la ciencia y bueno, yo soy amigo suyo, evidentemente, pero ha llegado un momento que ha pasado como lo demás. Que aquello no funcionaba. Yo he conocido gente que de alguna manera le ha hecho bien y otros, en cambio, salían disparados, verdad, porque ya no les hacía bien aquello, que le dominaba éste. Quizás se aprovechaba un poco de su fuerte personalidad, etc., etc. Total que él entonces ha decidido una cosa muy curiosa, él ha decidido cortar esa experiencia y ha dejado el centro. Todo esto ha venido relacionado con que la casa donde tenía el centro, que era de propiedad suya el piso, pues ha vendido toda la casa, ha tenido un dinero y ha decidido invertirlo en un apartamento y dar cursillos, pero no propiamente un centro. Entonces, ya no tiene seguidores directamente sino que simplemente da cursos, verdad, y queda en una cosa mucho más libre, vamos a poner. Ahí tienen otro segundo caso de secta ambigua eh!.

Luego estarían las peligrosas, verdad, bueno, la Brama Kumaris, bueno, yo también les ayudo a estos de Brama Kumaris. Son un matiz un poco diferente. Brama Kumaris es una, es un grupo más religioso que todos estos otros. Estos otros en el fondo son religiosos, verdad, pero bajo un prisma más técnico que religioso propiamente dicho. En cambio, Brama Kumaris es muy religioso en el sentido que, pues bueno, siempre sus meditaciones acerca de Dios, etc., etc., tienen el desarrollo de una serie de virtudes, yo diría virtudes al estilo nuestro, cristiano, ¿eh?, la humildad, no se que, no se cuantos, verdad. Todo esto, ligeramente pasivas eh!, estas personas, puedes decir que son una secta, técnicamente hablando por lo mismo, el esquema, están separados de otros, de otras experiencias, que la suya es la buena. Entonces estos, ya digo, tienen un sentido religioso y espiritual, yo diría más intenso que los demás, pero, en mi opinión, menos dominante. O sea, yo creo que ellos han desarrollado esta religiosidad que es la que domina realmente en el grupo, más que las personas. No cabe la menor duda que las personas también puesto que hacen sus planes de actividad, de tal, de cual. En ese sentido también no se puede hablar de lo que cada uno, creativamente, dice lo que quiere hacer en la vida, sino que ahí hay una cierta línea. Pero me parece que esa línea es menos coaccionante en el sentido de una personalidad que abrumba que estas otras que estoy diciendo yo, eh!, no si si por las características de las personas que hay aquí yo creo que por lo general, por lo que he conocido de gente extranjera, son parecidos en todos los sentidos. O sea, que hay un poco menos de sentido de este dominio, aunque el dominio se produce indirectamente a través de unas determinadas ideas que la gente se siente satisfecha, verdad, con ella, y entonces se siente muy unido al grupo y a lo que le diga el grupo y a lo que sea del grupo. Pero ya digo, que le veo un poquito de diferencia con estas otras. Por supuesto que yo les discuto algunas de las cosas que hacen porque parece que no tenía razón de ser el hacerlas así, sino que se podrían hacer de otra manera más razonable, me parece a mi, pero claro, ellos son muy deudores de su método, método que no se lo han inventado estos dirigentes aquí, como los otros, los otros se lo inventan el Guash, el Sivayoti o quien sea, no, no, esto es ya una cosa internacional, y llevan unos métodos experimentados, más o menos discutibles, pero que al final, yo he conocido aquí a varias personas que les hace bien. Incluso yo he visto personas que no tenían el desarrollo personal que han tenido después eh!, francamente. Ahora yo tengo también mis pegas contra esto porque al fin y al cabo se encunetras estas personas, me parece a mi, demasiado atadas, y yo siempre soy deudor de una idea que es tanto, me parece a mi, del origen del cristianismo como del origen del budismo, que es que todo tiene que ser decidido razonablemente o racionalmente por la persona, y si no no hay tal. Y claro, en estos grupos veo muy difícil adoptar estas posturas, ellos se sienten atraídos, les hace bien, y ya se sienten, un poco, captados, algunas veces por la personalidad fuerte de quien dirige, otras veces por una idea, que no cabe la menor duda que es buena, pero que les

ata un poco demasiado a determinados metodos, que podrían ser esos u otros, pero no necesariamente esos. Entonces, esto es lo que veo yo en Brama Kumaris. Yo ahora les estoy ayudando en dar algunas conferencias sobre alguna de las campañas que hacen sobre "El mundo mejor", por ejemplo, una campaña bonita, yo creo que buena, que no está directísimamente relacionada con el grupo, puesto que en realidad son unas ideas generales que todo el mundo puede tener y aceptar sin necesidad de pertenecer al grupo ni a su metodología ni a nada de nada, pero, claro, los propagandistas más fuertes son ellos mismos, o sea quiere decirse que se han encontrado esta idea, que a mi me parece bien, porque eso, quizás, les cierra un poco menos en el momento en que ellos se entregan a una campaña que no es tanto proselitista como una campaña abierta a cualquier personalidad, opinión, ideología, etc., etc., y que es una campaña buena, quizás un poco ingenua, a veces, pero buena.

E3 Perdón, ¿Brama Kumaris también entraría en el primer grupo de ambiguos?

Yo creo que si, aunque me inclino a una cosa más positiva, quizás, menos

E3 Hay matices

Son matices, son matices. Yo tampoco se lo que pasa en otros países pero aquí, voy a decir un poco esto ¡eh!. Este es un grupo muy curioso. Está dirigido por mujeres, curiosamente, a nivel internacional y a nivel nacional. Aquí la dirigente actual es una chica, no se si la conocen ustedes. Se llama Miriam Subirana, es pintora, joven, ahora está haciendo el doctorado en la escuela de artes y es una chica, yo creo que tiene buenas cualidades. Una cultura media. no pasa de ahí, verdad, pero una chica inteligente, con una personalidad bastante fuerte. Lo que pasa es que viene templada esa personalidad por esas ideas bondadosas que tienen y tal. Luego, yo conozco otras personas de ahí y sobre todo hay una chica que me ha chocado a mi mucho, que está aquí en Madrid, el bien que ha hecho estas ideas a esta chica. Ella me ha contado un poco su historia, pero vamos, no hay más que verla para darse cuenta que esta chica, antes estaba un poco perdida, no tenía una personalidad tan coherente, ni unas ideas, en fin, yo diría tan activas. Y yo creo que vivía como tantas chicas. Esta chica hizo toda esta serie de ejercicios espirituales, vamos a llamar, o lo que sea, y se ha convertido en una chica con una personalidad muy simpática, fuerte. Trabaja, ella trabaja en una empresa que controla una multinacional... (secretaria), y ha caído fenomenalmente en la empresa. Ella no hace ningún proselitismo directo, saben lo que ella es, lo que ella piensa y les hace una buena impresión a todos los de allí. Y realmente los jefes, acostumbrados a otra cosa quizás, pues se sienten muy atraídos por esta chica, porque realmente es muy cumplidora y muy tal, esta siempre alegre, está bien, verdad. O sea, que es una chica que ha desarrollado lo que diríamos la parte positiva del asunto de una manera clara,

más clara que he visto yo en algunos de estos grupos ¡eh!. Que los veo yo que casi todos han derivado hacia lo negativo, dentro de su ambigüedad, claro. Bien, estos son los tres ejemplos que podría yo poner un poco de los grupos estos ambiguos.

Después estarían las sectas peligrosas. Que yo llamaría que es un poco esto ambiguo pero incrementado, verdad. Incrementado ¿por qué?, pues probablemente porque ya no son unas sectas pequeñas sino que tienen un ambiente internacional fuerte, con unos líderes fuertes allí, con unas metodologías muy precisas, en donde hay de todo. Hay ideológico, hay espiritual y como unas explicaciones ya muy filosóficas, verdad, que a mi me parecen macarrónicas muchas veces, pero en fin, filosóficas. Ahí yo metería, creo yo, a los Moon, verdad. Yo los conozco aquí, verdad, y tengo mucho trato con ellos, y he visto algunos con un fuerte desarrollo de su personalidad pero en cuanto les tocas a sus ideas o a sus cosas pues bueno, pues sale un esquema unitario para todo, de explicación de todas las cosas, verdad, con una ingenuidad, a mi modo de ver, aplastante y que te lo cuentan como si fuese un descubrimiento enorme. A mi me recuerda esto mucho al mundo del Opus Dei. Yo le llamaría una secta peligrosa, en el sentido de que desde la ambigüedad han pasado a ser un poco más peligrosa. ¿Por qué?, pues porque está todo demasiado cuadrículado, demasiado determinado, demasiado metodizado, verdad, y no te puedes salir un milímetro de todo eso, verdad, y tiene un ámbito internacional, unos dirigentes fuertes, verdad, etc., etc., o sea, yo lo vería, un poco, en esta misma línea... .. Ellos tienen todo perfectamente organizado. Es un poco lo que veo yo en estos, Moon, lo veo todo perfectamente organizado. Unas líneas, verdad, que ya están hechas, verdad, y yo creo que hacen un poco como el Opus Dei. El Opus Dei, yo he tenido mucho trato con ellos, tengo buenos amigos allí, y siempre que quieres cogerles a ellos como un grupo aparte siempre te dicen: "no, si esto no es el Opus, esto son unas personas del Opus que han organizado no se que, verdad, y no tiene nada que ver; claro podemos criticar, yo también criticaría". Total, resulta que se te escapa. Los Moon hacen igual. Tu dices: "Dye pero esta". "No, no, esto es una fundación" (responden los Moon). Efectivamente, personas del Moon o el propio Moon sufraga todo esto y claro, no hace proselitismo alguno, no tiene nada que ver con estas cosas, verdad, es otra cosa. Yo, esta tarde, voy a asistir a una reunión que han organizado los Moon, no oficialmente, sino una de estas fundaciones que tienen a nivel internacional, para el desarrollo de la, el diálogo religioso. ¡eh!. Bueno, pues resulta que tienen sus conferencias, sus congresos, sus historias, y allí, pues bueno, va gente que no tiene que ver con los Moon, ni les apetece hablar a los Moon, y hablan con total libertad de sus ideas, a propósito del diálogo religioso... .. Bueno, todo esto que se dice de Moon, pues no es tan malo, el dinero que se gasta en todas estas cosas, como ayuda a gentes sin pedirles nada en contraposición a todo esto. Pues yo digo que hay una cierta semejanza entre unos y otros, verdad. Todo esto es simplificar un poco.

E3 Lo que pasa... es que también colaboran personalidades españolas como Salustiano del Campo en sesiones de cultura. Pero es que yo mismo he colaborado en aquellas jornadas sobre "Marginación social", bueno, claro, una mesa redonda de la Fe Baha'i... ..

Yo ahora he estado en Alicante, bueno, ahora después seguimos un poco más con el Moon, he estado en Alicante dando una conferencia para la campaña esta de "Un Mundo Mejor" que lo organizaba Brama Kumaris, pero allí en Alicante han colaborado otros dos grupos, los, estos, los Baha'is, unos de ellos, y los otros eran los Teosofos, que eran una chicas, que por otro lado yo hubiera querido ahondar un poco más, pero claro yo estaba allí nada más que un día, verdad, y ya no pude tener contacto con ellas, pero a mí me hubiera gustado ahondar a fondo porque aquellas eran una chicas decididas... Porque claro, yo tengo aquí cosas de la Teosofía pero quiero verlo encarnado, plasmado en las personas, pero no pude allí. Pero vamos, me hicieron bastante buen efecto estas chicas. Porque la sociedad de los Teósofos es un follón, ideológico además, imaginaciones, explicaciones e historias, verdad, pero bueno, hay gente que se conoce esa imaginación tan profusa, verdad, y se satisface con esas imaginaciones. Pero lo más curioso de una de estas teósofas es que era una persona que ayudaba voluntariamente a la labor de Caritas, parroquial. Claro, aquí dije yo: "pues a mí me gustaría conocer bien esto". A ver, ¿por qué esa persona, verdad, con esas ideas filosóficas, que no tienen que ver con esto otro y sin embargo se entrega ahí a colaborar?. Yo creo que es un poco lo que está pasando aquí en España.

España es una especie de confusión la que tenemos en todas las cosas porque hemos pasado de una época cerrada a una época en la que estamos inventando la democracia, la libertad, en fin, todas las cosas. Estamos luchando contra todas las cosas que nos han atenazado y, la verdad, es un poco caótico. Hasta mentalmente, un poco caótico todas estas cosas. Claro, te encuentra cosas que te dejan sorprendido, pero claro, ahí las tienes.

Bueno, siguiendo con los Moon. El otro día me invitaron, bueno ellos me han invitado a varios viajes al extranjero, a congresos de estos. Yo no he ido nunca, no he ido nunca porque no me interesaba ir a una cosa de estas tan así, verdad, pero aquí, a algunas reuniones que han tenido, sí que he ido, a estas cosas de las fundaciones que hacen ellos, y el otro día, tuvimos una reunión para hablar precisamente, y esto es curioso, de la Perestroika. Me hablaron de que iban a traer una serie de personas, no me dijeron quienes, y llegué allí y me quedé sorprendidísimo. Estaríamos, yo creo, unas 30 personas, una cosa así, y curiosamente muy conocidas, algunas personas, muy conocidas e incluso bastante de derechas, y por lo tanto, yo diría, enemigas en principio de alguna de estas cosas. Y sin embargo allí estaban. Y habían ido a congresos y habían ido

a tal. Voy a decir quien estaba allí. Estaba Torcuato Luca de Tena, por ejemplo, me quedé yo sorprendido. Estaba Sánchez Bella, el que fue ministro con Franco. Estaba luego ya algún científico, como Mariano Yela, el psicólogo, verdad,... y otra serie de personas un poco menos conocidas pero vamos, de este estilo. Yo claro, me quedé sorprendido. ¿Estas personas verdaderamente tan rigurosos que son luego para criticar las ideas de este, del otro, del de más allá, ellos sin embargo están aquí colaborando, no por apertura mental, yo no sé porqué están colaborando ahí. Quizas, bueno, les satisface ese tipo de reuniones internacionales, que se juntan con otros de otros países que también son conocidos. Yo creo que es esto un poco lo que está pasando. Y luego por otro lado, los temas tampoco son de propaganda directa de Moon, sino temas que tienen un interés y que ellos pueden hablar.

E2 En el caso de Moon quizás sea esa ideología más conservadora que también sirva para aunar

Si, si. Ellos también quieren ahora a todo trance demostrar que no han sido antimarxistas propiamente dicho. Que han ido en contra del marxismo en cuanto el marxismo ha realizado las cosas que ha realizado en el este y tal. Ahora son buenos amigos de Gorbachov, por ejemplo. Es verdad que el Moon ha ido a Rusia a entrevistarse con Gorbachov. Si, si, yo tengo las fotos de la cosa esta, y ha estado allí hablando. Y quiere montar, allí en Rusia, no sé si han empezado ya, las cosas de Moon y de tal, y el otro claro, con esa idea que tiene ahora mucho más amplia, les ha dicho por lo visto que si ¿no?. Claro, a esto le unes luego esas bodas multitudinarias absurdas, verdad, que hace Moon. Los libros que se publican, yo he conseguido que me fuesen regalando libritos de estos que publican, verdad. Los que son de los congresos esos que he dicho yo del diálogo religioso, están bien esos libros, ... pero luego yo he querido que me regalasen los suyos, y claro, los suyos, eso deprime, son de pena verdaderamente. Además, uno de los dirigentes de aquí de Moon lleva una asociación que es colateral, verdad, que es CAUSA. La asociación esta, CAUSA, no hace propaganda de Moon, sino simplemente hace propaganda de alguna de las ideas de Moon que se refieren a que dedebe de haber un Dios creador del universo, como la providencia y tal. No pasan de una cosa un poco racionalista, bien. Él me pidió a mí que quería dar una conferencia sobre los nuevos aspectos de la religión desde el punto de vista de estas ideas base y que yo le presentase en el Ateneo. Bueno, yo le dije: no tengo inconveniente en presentarte. Me das un poco de curriculum, yo digo un poco lo que yo pienso, verdad, y le presenté. Pero amigo mío, ¡dió una conferencia que yo estaba abochornado!, del poco nivel intelectual que tenía esta conferencia, una cosa tremenda. Y luego claro, en el coloquio yo había dicho a algunos amigos que si querían ir a la conferencia esta para escuchar y saber un poco lo que éste pensaba. Estos amigos se quedaron sorprendidos también. Oyeron aquello y luego al final le dicen a éste, le dicen:

"oye, yo creo que usted es más papista que Miret Magdalena porque está usted diciendo aquí unas cosas, verdad, (se rie). Bueno, esto lo digo yo porque, luego te acercas, escarbas y el nivel intelectual es bajo como hay pocos, una cosa increíble. Ahora, ellos, quizás, es lo de menos, yo creo que es más esta amistad, esta cooperación entre ellos, este sentirse unidos, apoyados, seguros, verdad. Yo creo que son gente que necesitan esta seguridad en un grupo y ellos se sienten muy agusto. Luego tienen que aceptar estas ideas, generalmente estas personas no vienen del campo intelectual, sino de profesiones que están en otro plano que no son precisamente el del intelectual crítico. Este por ejemplo que estaba yo diciendo es ingeniero y entonces, claro, él, con sus números y sus historias, supongo yo que no se ha preocupado mucho de, aunque ahora se dice que él tiene preocupaciones intelectuales y entonces, claro, y le satisfacen estas ideas tan simplistas, pienso yo. Pero así es.

E2 Perdón, usted que consideraría. Moon que hace más ¿captar a gente o es gente que se acerca a Moon? ¿O hay un proceso paralelo a la vez?.

Yo creo que ellos, por lo menos esto es lo que me parece a mi por los que he conocido yo, hasta hace un cierto tiempo, ellos hacían captación. Pero yo creo que ellos, ellos se han dado cuenta que no les acaba de dar buena imagen, y entonces Moon, que yo creo que es un tío listísimo, ha pensado que es mejor desarrollar todas estas cosas laterales y dar una buena imagen, sin más. Y el que luego le interesa acercarse más concretamente al grupo Moon, verdad, porque sabe que son los que hacen todas estas cosas y tal, pues viene al grupo. Pero yo creo que ahora ellos no hacen esa propaganda directa, sino esta otra indirecta, me parece, por lo menos aquí en España es lo que yo veo. Hombre yo he conocido algunos que me han venido a ver a mi en esta casa que intentaban convencerme de tal, de no se qué e iban por ahí. Esto no, estos no por ahí haciendo ninguna propaganda de Moon, sino que simplemente, bueno, te invitan a estas cosas, que sepas que ellos son Moon, verdad, bueno, si quiere saber algo ellos te explican un poco, pero todo esto con cuidado, no lanzándose demasiado. Yo les he pedido todos estos libritos y les ha costado un poquitín de trabajo dármelos. No se han negado, me los han dado pero vamos, quiero decirles que ya no es lo de antes, que te metían el libro, la conferencia, la reunión, lo que sea y tenías que, creo que ahora lo hacen más inteligentemente, más habilmente, y yo creo que esto viene del Moon precisamente, porque él se ha debido de dar cuenta de que todos estos ataques públicos que ha recibido, pues claro, le han hecho perder mucho tiempo en cierta manera. Y claro, de esta otra forma ve él que muchas personas que de ninguna manera se acercarían a Moon y tendrían una buena opinión del grupo, pues ahora, bueno, pues dicen; "pues no es tan malo el Moon, ¿verdad?". Yo pienso esto ¡eh!

E3 Y de las tres categorías que decimos, las ambiguas, las peligrosas y ¿quién más?

Y las destructivas. Y estas destructivas son

E2 Las peligrosas, ¿las damos por finalizadas?... ¿qué grupos incluiría usted en peligrosas?

Yo he puesto estos de Moon, porque vamos, son los que he conocido yo, y no se ahora en este momento. Pondría quizás a alguna de estas que llevan el tema esotérico encima pero que todavía no son destructivas del todo, por ejemplo, este congreso que yo he visto, el de Chamanismo. Pues bueno, en este congreso, he dicho antes que habían venido de México, españoles a penas había allí entre los que daban conferencias... Y bueno, venían algunos allí, algunos eran profesores, y bueno, les he visto yo tan metidos en el mundo este, esotérico, que a mí el mundo esotérico me parece que es una bomba peligrosa. Entonces, cuando hay un grupo que promueve, esto esotérico, no de una manera directamente negativa ni excesivamente proselitista, desmesurada, creo yo que tienen elementos de peligrosidad manifiesta para una mente, la pueden desequilibrar, porque claro, empiezan que si ven visiones, que si ven tal, que si ven no se que y todo eso, efectivamente, es muy peligroso para la gente. Y además, se quedan tan captados que pierden el sentido crítico. Entonces, yo, pondría en ese grupo todas estas cosas que organizan diversos grupos de tipo más o menos esotérico, como este congreso. Todo esto lo ha organizado un individuo de Málaga, que tiene una cosa que no he podido averiguar bien como es pero que indudablemente ha resultado así. Y la gente que estaba allí se veía claramente que era gente que estaba, no se, verdad, atraída tanto por estas cosas esotéricas que perdían el sentido crítico al escuchar todo aquello. O sea, yo diría que esto es otro grupo de tipo peligroso.

Pero luego están las destructivas. Yo creo que ya las destructivas tendríamos, aunque siempre son matices, yo, Los Niños de Dios. Los Niños de Dios a mí me parece que son una secta verdaderamente no peligrosa, sino destructiva. Todo el mecanismo mental y a donde quieren llevar a la gente y tal, son cosas verdaderamente negativas humanamente. Yo he tenido poco trato con ellos, alguna vez fui yo a una sede que tenían aquí, hace ya bastante tiempo, y estuve con ellos. Bueno, aquello me pareció una cosas misteriosa, pobre, y luego los folletos suyos, son unos folletos realmente, vamos a llamarles muy negativos. Son unas explicaciones pseudocristianas, pseudo del amor, verdad, mezclado todo, creo que hasta mezclan la prostitución para unos fines que tenga el dirigente máximo, etc. Esto lo veo yo muy negativo, me parece.

E3 Cienciología quizás.

Cienciología, aunque yo he tenido poco contacto con ellos, si, yo creo que Cienciología es otra claramente en este esquema. A mí me ha visitado un chiquita que la veía yo mentalmente completamente cogida, captada. Y venía a hacerme propaganda de sus cosas, y aquello, como era escritor pues que hablase bien de ellos, y me traía una serie de datos y de cosas. Claro, yo le decía: pero bueno, mira, tu traeme todos los datos que quieras, yo los leo, tal y cual, pero bueno, no creas que me vas a convencer inmediatamente de que yo me convierta en un propagandista vuestro, a decir bondades vuestras. Me llamaba por conferencia desde Bilbao, porque ella vivía en Bilbao. ¡Una cosa! que bueno yo decía: ¡pero bueno!. Luego ya estayó aquí la cosa esta judicial y todas estas historias. Yo creo que si, verdad. Además yo creo todo ... este contrato económicamente y toda la parte de drogadictos, pues bueno. Yo cuando estuve en menores teníamos una malísima impresión de lo que pasaban en estos centros de la Cienciología, verdad. O sea, que a esta yo también la vería en este grupo.

Y luego, yo también creo que los Hare Krishna, verdad, están a mitad de caballo entre las peligrosas y las destructivas. Yo he conocido a varios de Hare Krishna y he estado allí en Guadalajara. Me invitaron cuando vino el dirigente máximo de Europa y otro de no se que. Y estuve comiendo con ellos. Bueno, la comida era una marranada, desde luego, o sea yo comprendo que esta pobre gente al cabo de unos días están ya completamente groguis. Les hacen trabajar de sol a sol, verdad. Viven un poco amontonados, en fin, no tienen capacidad de desarrollo personal y yo eso lo veo negativísimo, sinceramente. Ahora, curiosamente, voy a decir aquí un matiz que yo creo que es importante, que hay que tenerlo en cuenta por que es la realidad. Yo he conocido a ellos por sus libros, por sus folletos. He hablado con ellos en el aeropuerto, en la calle, o donde sea, o me han venido a ver, y siempre me soltaban el mismo disco. En cuanto tu les preguntas algo que sale del disco se quedan desconcertados totalmente. Ahora, el disco, si, se lo tiene bien aprendido. Bueno, a mí me vino a ver un elemento, cuando yo estaba en menores, un día vino un elemento de los Hare Krishna y bueno, me había dicho que había sido hermano benedictino, que ahora estaba allí, que le había hecho muy bien todo aquello, que el era un poco el de relaciones públicas aquí en España, o por lo menos en la zona esta, y que porqué no iba yo un día allí, a verlo aquello y a estar con ellos y demás, que va a venir además el dirigente este máximo y tal y así le conoce usted y tal. Pues fui yo allí.

Entonces me vino a recoger, no el relaciones publicas, sino otro muchacho, y estuve hablando yo con él todo el camino hasta llegar a Guadalajara y bueno, pues me contó un poco su vida. Yo le pregunté. ¿cómo que has entrado aquí?, ¿qué te ha pasado?. Y me pareció un muchacho que había estado destrozado, desde el punto de vista psicológico e

incluso físico, y había encontrado allí pues el calor de una comunidad o de un grupo que le había cogido. Él se daba cuenta de que todo no era positivo allí, pero él decía: "claro, estoy mejor aquí que fuera". O sea, que era una especie de evasión de lo que él había vivido tan negativamente en la vida, por lo que sea. Bueno, después a la vuelta, luego contaré lo que pasó allí, a la vuelta, viene con otro. Y este me hizo todavía mejor impresión que el anterior. Este me contó: "mire, yo realmente era un alcohólico y estuve totalmente deshecho. Conocí a estos y me metí, verdad, me metí ya de lleno en la cosa, pero no pude aguantar. Aquello no me, no esto, y me marché. Estuve un año fuera, y volvía a caer a la historia del alcohol. Total que dije: si comparo yo entre estar aquí alcoholizado totalmente y estar allí, que tampoco me acaba de gustar totalmente, pero que tampoco es tan malo, bueno, pues prefiero estar allí". O sea, que claro, yo creo que los que entran en estos grupos hay de todo. Hay de los que están destrozados en la vida corriente y a lo mejor, pues bueno, a lo mejor hay una engañosísima salvación, pero bueno, una cierta salvación ¿no?. Y hay los que no les pasa eso y claro, en ese sentido me parece negativo todo aquello porque en realidad, bueno, si comparas lo negativísimo de aquello, pues con lo negativo del grupo, pues bueno, pues dices: pues no es tan malo lo negativo. Pero si comparas lo normal con lo negativo pues dices que no tiene comparación, esto no está bien.

Yo conocí entonces allí a los dirigentes, estos ya máximos. Me hicieron una impresión fatídica. La cosa fue de la siguiente manera. Ellos estaban apartados, no estaban con nosotros ni nada de nada. Y ya de repente, después de la comida, y después de unas conversaciones que tuvimos de una serie de cosas en plan distendido, dijeron: "si quiere usted ver al líder (no se como le llamaban, "su santidad", le llamaban así, no, "su divinidad"). Si quiere usted conocer a su divinidad pues él le va a recibir a usted. Efectivamente, entramos allí en la casa, primero me enseñaron la capilla, una horrenda capilla, llena de cosas cursis, verdad, yo dije ¿como puede esto ayudar a nadie?, eran como las imágenes de nuestra iglesias antiguas, era una cosa espantosa, verda, bueno. Llegamos a la zona donde estaba éste. "Ahora le va a recibir". Esperamos un ratito, nos avisaron y entonces entramos ya. Entramos en una especie de salón, él estaba sentado en una especie de trono, lujoso, y bueno, me hicieron sentar allí, en un sofá, enfrente de él y se me acercó otro de los dirigentes y me dijo: "Su divinidad le va a dirigir a usted la palabra, verdad, en inglés. Si usted le entiende usted puede contestar como quiera, yo le traduciré si usted quiere y tal. Bueno, yo el inglés lo entiendo y para lo que me va a decir este no creo que tenga muchas complicaciones. Bueno, total, que me hizo unas preguntas así, un poco frias, yo le contesté, verdad, el otro estaba en una actitud muy por encima de mi y de todas las cosas que se puedan figurar, verdad, y después de una serie de preguntas y contestaciones ya se me acercó el otro y me dijo: "mire, se ha terminado ya la entrevista y tal".

El divinidad este no me dijo nada, verdad, me lo dijo el otro. Hay que postrarse, pues bueno, adios, adios, así a distancia, nos saludamos un poco y ya me marché. Bueno, este es uno de los que al cabo de un año o dos de esta entrevista que he tenido yo, se escapó, con una de las chiquitas ayudantas suyas o secretarias o lo que sea, y con el dinero que tenían recogido. Una cantidad importante, se la llevó y se marchó. Entonces, claro, yo veo aquí una confusión total. Luego, me dijeron también que uno de los dirigentes de aquí, españoles, también había pasado otro follón. Luego vino todo aquello de la prensa, que habían apuñalado a uno y una serie de cosas. Bueno, y entonces, en una reunión que tuve yo de estos, de CAUSA, del Moon, en El Escorial. Yo fui un día, tenía yo una charla sobre la familia. Bueno, yo hable de la familia y quise conocer a todos los que estaban allí, que habían unas 12 o 15 personas, o 20, no se. Y conocí a los de allí y había un Hare Krishna, un chico joven. Tuvimos una especie de mesa redonda y me preguntó a mí: ¿qué opina de los Hare Krishna?. Hombre, yo no los conozco tanto como para dar una opinión definitiva pero si te puedo decir que tengo yo sospechas de que allí las cosas son muy negativas, verdad. Me dijo: "No, no me extraña lo que dice usted porque, es que claro, habíamos llegado ya a una situación insostenible, muchos estábamos ya totalmente en contra y menos mal que se ha marchado este de Europa, verdad, y este otro de España, y ahora hemos rehecho toda esta cosa, va a ser más razonable, ya no hay este dominio y esta cosa y tal y cual". Y entonces quedamos un día, pero por lo que fuera ya no coincidimos, total que ya no he vuelto a tener más relación con él. No se como están en este momento, pero claro, ese grupo ha llegado a una situación muy destructiva, creo yo, peligrosa y destructiva, las dos cosas. Que ahora se ha convertido en menos destructiva y solamente está en peligrosa, pues es posible, no lo se, pero bueno, ahí está.

E3 Un tema muy interesante, lo ha insinuado, pero que nos preocupa... ... y después otro tema, El Patriarca.

El Patriarca lo he conocido yo. Cuando estaba yo en menores he conocido yo a varios muchachos de los dirigentes, y al propio Patriarca. He estado yo con él varias veces... Lo tremendo de la droga en España, vamos, en la época que estaba yo en menores, yo lo dejé a finales del 86, pero en la época esa, no había centro adecuados para el tratamiento de los drogadictos. No había nada más que comunidades terapéuticas, que realmente eran ambiguas, por los menos ambiguas. Pero claro, había muchachos que no sabías que hacer con ellos y decías tu: pero bueno, ¿entre que estén ya callendo destrozados en la calle o meterlos en un sitio de estos?. Yo a algunos los metí en El Patriarca, a otros los metí yo en otra que había en Guadalajara, que después aquello desapareció. Yo incluso estuve un día viviendo allí, en Guadalajara, en la comunidad esta, y era, era una escisión dentro del Patriarca pero era lo mismo que El Patriarca. Yo estuve hablando con alguno de los chicos de allí y yo metí a un muchacho que su historia es la siguiente:

Tendría unos 19 años, este chico, y la madre era asistente e iba a ayudar en casa de una amiga nuestra, íntima, que es psicoanalista además. Y un día le dice a mi mujer: "oye, me gustaría hablar con Enrique por que nos pasa este caso: esta mujer tiene un hijo que es heroinómano y este chico está en una situación fatal pero quiere curarse, el chico quiere curarse, lo que pasa es que no sabe como. Mira es tan tremendo que la madre tiene que ayudarse con un trabajo de estos, está por la mañanas, viene aquí a casa y a otras casas y el chico le dice: mira mamá, árame a la cama (con unas cadenas o no se que historias), porque si no me atas yo salgo a la calle y estoy perdido". O sea, que el chico tenía un deseo de salir y no sabía como. Entonces yo hablé con esta disidencia del Patriarca y lo llevé, vaya yo conozco al que dirigía esto entonces, y me lo admitió, verdad, incluso lo admitió gratis a este chico, porque no tenía posibilidades la familia tampoco. Estuvo un año y pico allí. Yo le fui a ver, en aquella ocasión. Estuve allí hablando con algunos muchachos, verdad. Aquello era una cosa ambigua porque realmente no todo era positivo ni mucho menos, pero este chico, concretamente, al año y medio ha salido, curado, verdad, y además, yo convencí a los padres, porque claro, siempre hay el problema de la familia, eso sí, es una de las cosas más graves de la droga. Yo les convencí a los padres de la actitud que tenían que adoptar con el chico y me hicieron caso totalmente, la madre y el padre. Entonces le acogieron, él empezó a ir algunos fines de semana, y le acogieron como si no pasase nada, ni echarle en cara nada, ni nada de nada, porque antes era todo lo contrario: "¡hijo mio! tal, ¡nos estás hundiendo! tal, no se que, tal. Bueno, ha salido ya definitivamente, el padre es carnicero y le ha puesto una pequeña tienda de ventas de cosas de estas, de carne, verdad. Otra chica que conoció allí, que también era drogadicta, se ha casado con ella. Viven felices, no ha vuelto a caer en la droga, ni el uno ni la otra. Bueno, pues ahí está... ..

... .. Allí he conocido yo a una pintora francesa, y el hijo se metió con el Maharaji, el gordito este disparatado, y era un drogadicto, bueno estaba catastrófico ¡eh!. La madre ya no sabía que hacer y de repente un día, se mete con el Maharaji este y la madre, claro, desesperada diciendo: "esto es ya lo que me faltaba, encima de drogadicto metido con este tio". Pero resulta que su asombro es que ha dejado la droga, que viene a ver a su madre, verdad. Yo le he conocido a él, no le he visto psicológicamente completamente normal, pero bueno, está mejor que antes. Y bueno, esto hay que tenerlo en cuenta, o sea, hay muchas cosas relativas en todo esto, verdad, a mi juicio este simplismo con que la, estos de Pro-juventud, verdad, plantean las cosas, hay veces que es irreal, verdad. Otra cosa es que yo estoy de acuerdo en que hay que buscar soluciones que no sean las sectas pero la vida es así y a veces pues no todo es negativo en esta cosa, y sobre todo hay que distinguir de unas a otras, claro, hay que distinguir mucho.

E2 ... Por un lado hemos hablado de grupos esotéricos, de orientales, y hemos dejado de banda los grupo tipo Mormones, Testigos de Jehová. Me gustaría que me contara lo que piensa de ellos.

Bueno, yo he conocido los Mormones y sobre todo los Testigos de Jehová. Bueno, a los Testigos de Jehová yo los conozco mucho porque yo entré en contacto con ellos, no me acuerdo ahora exactamente porqué razón, hace muchos años, sería en el año 67 o por ahí. Entre en contacto aquí en España. Eran muchos menos que hoy en día, y bueno, me hice con unos libros, con unas cosas, tengo una gran biblioteca de todas las cosas que han publicado los Testigos de Jehová. Y entonces me invitaron a mi, en el año 1969, a un congreso que iba a haber en Francia, porque claro, estaba prohibido que las asambleas suyas se celebrasen en España... Bueno pues yo, había muerto mi padre, verdad, estaba yo un poco fastidiado y dije: bueno, voy a ir yo a ver aquella cosa a ver si me distraigo un poco. Y me fui a Toulouse, en el mes de Agosto, un calorazo de mucho cuidado, ... Fui allí y me quedé sorprendido. Habrían unas 10.000 personas, españolas, modestas, muchos de ellos con los niños. Habían ido en coches, en tren, en autobuses, en fin. Viviendo allí una semana, aproximadamente estuvieron, de mala manera, verdad, comiendo cuarteleramente, verdad, y bueno, tenían sus reuniones con un entusiasmo, con una cosa, verdad. Yo decía: pues hombre, a mi me parece esto bastante disparatado pero que buena gente son todos estos. Y entonces me presenta uno de los dirigentes, que había dos dirigentes máximos aquí en España, españoles, porque ellos están dirigidos por los norteamericanos lo que pasa es que figuran oficialmente los españoles. Entonces me presenta a su mujer. La mujer estaba demacrada, verdad, me dice: "le presento a mi mujer, ya sabe usted que está enferma". Allí delante de ella, y ella normal. Dice: "es que está muy enferma del corazón y claro, dicen los médicos que tendríamos que operarla, pero claro, como que nosotros no podemos aceptar las transfusiones de sangre, pues no podemos hacer la operación. Y ella está decidida a que no la operen, y le han dado tres meses de vida nada más". Y efectivamente, a los tres meses se murió esta señora.

Luego conocí también a los dirigentes extranjeros de aquí. Después ya se montaron aquí mucho más por lo alto. Tienen, aquí cerca, en Torrejón, tienen allí un centro en donde hay unas 350 personas dedicadas exclusivamente a la propaganda, impresión, revistas, libros, etc. Yo he visto todo, imprentas, todo. Yo he estado comiendo con ellos y conozco fundamentalmente a uno de estos dirigentes que sigue desde el año aquel, sigue aquí, de dirigente, en España, y tengo contactos con ellos. Me mandan las revistas suyas. Yo algunas veces les hago algunas objeciones de las cosas que dicen sobre el catolicismo. Les digo: hombre, que ustedes combatan el catolicismo desde su punto de vista es una cosa de ustedes pero ¿que deformen ustedes el catolicismo!. Cualquier católico que vea eso con un poco de cultura se va

a reír. Tienen que hacer ustedes una cosa un poco más seria. Yo les discuto algunas cosas que históricamente son absurdas, o interpretaciones, o traducciones. Porque ellos son tan americanizados que lo traducen todo a un español que es norteamericano. Es un follón, es que a veces no les puedes ni entender lo que quieren decir, verdad.

Los he conocido también bajo el aspecto de la objeción de conciencia. Ellos tienen un gravísimo problema, en realidad está mal planteado por la gente, creen que ellos son objetores de conciencia. No, ellos son objetores al estado, por lo tanto, cualquier cosa que mande el estado, ellos no quedarían haciendo, por eso no solamente no quieren hacer el servicio militar, sino que el servicio sustitutorio es igualmente malo, porque es un servicio al estado. El Estado es el demonio para ellos Ellos tienen un grave problema con el ministerio. He hablado con el subsecretario que había allí hasta hace poco, que es el que tenía este problema y me dice: "les hemos ofrecido todas las soluciones. Les hemos ofrecido el considerarlos como que tienen algún problema psicológico, verdad, y por lo tanto les indultaríamos del servicio militar. No quieren de ninguna manera. Segundo, ya que ustedes son una cosa religiosa, verdad, cristiana, pues que por respeto a la libertad de conciencia de una asociación religiosa, pues todo el que sea miembro de esto ya hace el servicio sustitutorio siendo miembro de esto y dedicándose a las actividades. Pues tampoco pues eso supondría aceptar que se puede hacer algo que el Estado considera que sería una ayuda al Estado mismo. Y ahí están, paralizados con ese tema. Ahora, yo he conocido tres objetores de conciencia, de hace ya años, cuando estaba la cosa tan mal, y los tres vinieron aquí. Primero vino uno y después otros dos, a verme. Yo estuve charrando con ellos mucho rato y preguntándoles cosas. Habían estado 10 años, cada uno, en prisiones militares. Bueno, yo realmente me tengo que descubrir ante el buen espíritu con que habían aceptado toda esa historia. Y alguno me contó la dureza y crueldad con que había sido tratado, incluso por el capellán de la prisión, que por no malquistarse con los militares no se atrevía ni siquiera a dejarle una biblia católica a este, porque tenía prohibido leer, escribir, ni tener luz en su celda, en su cosa, ni nada de nada. Pues ellos, con su cosa bíblica y su historia, verdad, pues psicológicamente lo aceptaban. Ahora, que esta gente que yo he conocido son gente sin cultura, gente incluso yo diría, frustrados en la sociedad, muchos de ellos. Entonces entran en este grupo y la primera cosa es que se sienten importantes en el grupo, puesto que ellos van a ser los que se van a salvar y los demás nos vamos a salvar a medias, pero ellos se van a salvar del todo. Segundo, tienen la solución para todos los problemas, con sus esquemas y sus cosas. Claro, esto les hace a ellos importantes, y se sienten muy a gusto, dentro de las historias y explicaciones que dan ellos, que son absurdas. Y un caso muy interesante fue este: mi familia tenía una empresa de artículos industriales, yo dirigía... y había un mozo que entró en la

empresa y este mozo pues estaba casado, tenía unas niñas, y una vez vino la mujer a verme, no se si estaba enfermo él, no me acuerdo bien del detalle, vino a verme. Bueno, era una analfabeta completa, yo diría una débil mental, pero una cosa tremenda, yo no me podía casi entender con ella. Bueno, pasó un tiempo, y al año y medio o dos años volvió este a estar enfermo, entonces este chico se trastornó un poco mentalmente i vino a verme la mujer. Mi sorpresa fue enorme. Se había hecho Testigo de Jehová, al poco de la primera entrevista que había hecho yo, la habían enseñado a leer, se traía la biblia en la mano, en cuanto te descuidabas te estaba echando una cita de la biblia de no se que, verdad, ya hablaba de la salvación y de la historia, pues bueno. A esta mujer, dentro de esas ideas disparatadas, le habían dado una cultura y unas posibilidades humanas que antes nadie se había ocupado de eso, verdaderamente. Yo digo: a mí me parece todo esto absurdo, pero claro, siempre es relativo, porque esa mujer entre ese analfabetismo cerrado, sin cultura ninguna, y esto que aunque sea una cultura totalmente discutible sin embargo le ha dado algo. Y eso lo he conocido yo. Me venían a ver, tenían una niña monísima, que el padre, el padre no se había hecho Testigo de Jehová, y quería que hiciera la primera comunión. Claro, la madre de ninguna manera la primera comunión, verdad. Y la niña, la había convencido realmente la madre, y me venían a ver, la niña de 8 o 9 años, y me venía la madre y le decía: Dile a este señor (a propósito de algo que estábamos hablando, verdad) que dice el nuevo testamento. Me decía la niña: pues Juan 23:2 dice que tal, que no se que, que patatín y patatán. Pues bueno, yo decía que a esta niña la estaban mentalizando también absurdamente pero bueno, en un ambiente tan inculto como aquel, algo le están dando a esta criatura

E3 Pero esto, Mormones, Testigos y tal, ¿donde los colocaríamos?

Yo los metería en el intermedio entre ambiguas y peligrosas, porque, evidentemente sus ideas son disparatadas, por una parte, y por lo tanto veo que tienen un peligro sus ideas. Sin embargo ambiguo en el sentido de que hay personas que carecen de tantos elementos de cultura o de lo que sea que esto es un sustitutivo que bueno, algo les da. Los Mormones, yo también los he conocido, aquí en España, hace mucho tiempo que no contacto con ellos, y claro, esto lo veo yo una cosa muy norteamericano, los chicos propagandistas que venían aquí, ahora no se si habrán españoles, pero antes eran todos norteamericanos, unos chicos majos, sanos, evidentemente, que venían aquí dos años a trabajar en esta cosa y a hacer sus propagandas, pagándoselo ellos de su bolsillo ¡eh!, y he tenido discusiones incluso, con algunos de ellos, porque uno de ellos era estudiante de filosofía, allí en norteamérica, y resulta que hablábamos de filosofía y resulta que me decía que su autor preferido era William James. Digo pero oye, ¿como tu que eres Mormón, y según el Libro del Mormón Dios es material, verdad, y William James, que dices que tu le sigues tanto, no piensa eso de ninguna

manera de lo que podría ser Dios, es otra concepción completamente distinta?. El me decía: "sí, es verdad, pero es que hay dos planos. En el plano religioso yo acepto totalmente el Libro del Mormón, en el plano filosófico acepto totalmente a William James. Yo decía, pues bueno, esta es la antigua tradición que hubo dentro del cristianismo, que hubo el famoso filósofo del principio de la edad media, que era "Eriúgenes" que hacía la misma distinción entre lo que era el plano religioso, se podía pensar unas cosas, y lo que era el plano filosófico que había que pensar otras. Y ahí vino la reproducción de la misma historia. Ahora, esto, me parecen gente más sana, psicológicamente, que los Testigos de Jehová, pero al mismo tiempo, tan norteamericanizados, por claro, esta cosa de que ellos creen que Jesucristo vino a Norteamérica, y se presentó en Norteamérica, y las razones que te alegan, claro, son muy disparatadas. Yo los encuentro muy nacionalistas en ese sentido. Y luego, voy a decir aquí una cosa muy curiosa, yo he leído bastantes libros sobre los Mormones, unos escritos por ellos, otros escritos por gente más o menos inclinada pero que no eran propiamente Mormones. Y cuando leía alguno de estos libros escritos por gente que les ha conocido bien y que les es bastante favorable, me parecían muy semejantes al Opus Dei, muy semejantes. El sistema de negocios que ellos tienen establecidos, el sistema de espiritualidad enlazada con la vida, vamos a llamarle material el comercio, las finanzas. Es muy parecido, vamos.

... ..

E2 La otra cuestión que nos quedaba es que nosotros estamos intentando hacer un trabajo cualitativo con todos estos grupos, intentando ver lo bueno y lo malo, ver, como mínimo tener información de primera mano. Pero el principal problema que tenemos es, bueno, ¿como nos presentamos a los grupos?. Es casi imposible que el grupo te acepte.

No solamente que te acepte, que a lo mejor te aceptaba de momento, verdad, pero no se definiría claramente, no contestaría claramente a las preguntas que se les hiciera porque se les ponía en guardia ya. Algunos quizás que sean menos difíciles de contactar, por ejemplo, a lo mejor los moonies serían menos difíciles de contactar. Los Mormones yo creo que también serían menos difíciles de contactar. Los Testigos de Jehová ya los vería yo más difíciles, y otros no se, verdad. Pero estos que he dicho yo, no vería yo inconveniente, yo creo que podría hablarse bastante con ellos.

E2 Una tarjeta de presentación por parte de usted. Bueno, usted es una persona que goza de un montón de confianza entre estos grupos o como mínimo le invitan.

Lo que si yo podría hacer, por que claro ustedes se van a marchar a Barcelona otra vez? ¿no es eso?. Bien, yo no se ahora quien hay en Barcelona de, por ejemplo, de los Moon, yo luego más tarde voy a tener una reunión con ellos y yo les podría preguntar a ellos, yo les voy a hablar con franqueza. Les voy a decir de un estudio sociológico y a ver que me dicen. ¡No se que podrán sacar de ellos!, cuidado, pero yo creo que ellos aceptarían. A los de Brama Kumaris también les puedo hablar.

E2 Hasta ahora hemos hecho trabajo de campo sin definir nuestro rol de investigador. Es algo que en cierta media nos ha sabido mal. Nuestro grupo ha visto cosas positivas y otras no tan positivas pero como mínimo ellos tienen derecho a saber que los estás estudiando... .. tenemos que ir con cuidado de no escampar la liebre, con que no se pongan en guardia. Entonces, decirles a los moonies que se está haciendo un estudio sociológico sobre el tema, quizás se corre un gran riesgo.

Si claro, ... Yo, sin embargo, no lo veo tan difícil. Yo no se los que hay allí en Barcelona, pero si fueran estos de Madrid, yo creo que no iban a tener, o sea, ustedes tendrían que deducir indirectamente de lo que hablasen lo que sea, verdad, porque claro, ellos buscarían defender sus ideas y su cosa, pero claro, ustedes ya se harían una composición de lugar respecto al asunto. Pero no creo yo que ellos reaccionarían negativamente de quererse entrevistar tranquilamente y hablar, creo ¡eh!, ¡pero se podría hacer la experiencia con ellos!

E2 A mi me parece muy positiva pero los moonies son un grupo que se sabe que están conectados con Cienciología, con Hare Krisna, sino aquí en este país

¡En otros!

E2 como mínimo en norteamérica y que en cierta medida, por este ambiente hostil que les ha rodeado, se han puesto en guardia, incluso han organizado una defensa conjunta, aunque aquí en España no esté muy de manifiesto. Entonces claro, en todo caso no decirles a estos señores que estamos trabajando en una investigación que será para Pro-Juventud

¡No!, para Pro-Juventud no hay que decir, como digas lo de Pro-Juventud se ha terminado el tema, eso por supuesto.

E2 Y quizás tampoco que estamos trabajando para un Instituto Católico.

Yo simplemente diría, bueno, se me ocurre a mi, están haciendo una investigación sociológica neutra, es una investigación sociológica y nada más. Yo creo que ni me preguntarían que quien les ha encargado eso... .. yo creo que si.

E3 es que para nosotros es también un problema muy serio.

Claro, claro. Pro-Juventud es una secta antisecta... Yo conocí Rosa Boladeras, yo fui allí, verda, a verla, bueno, porque quería yo ir con unos de Guash para que los conociera. Y fui, me dió cita y tal, nos recibió, y fui yo allí con tres, era la época en que no había venido aun la crisis esta última, y les dije yo: "Bueno yo estoy colaborando con ellos simplemente para mostrarles mis ideas, o sea, yo me limito a decir lo que yo pienso. Bueno yo les he visto, bueno no lo he visto tan negativo todo esto, por eso he venido a hablar con vosotros. Pero claro, yo creo que lo mejor de todo sería que usted, usted o su grupo o lo que sea, conociera más a fondo a esta gente". Y entonces contestación suya: "a mi no me hace falta para nada, me basta con los datos que me proporcionan". Pero hombre, yo creo que sería mejor ir allí, verdad, ¡incluso por sorpresa!, no hace falta que sea avisado, sabiendo que van a hacer cursillos, pues ir allí, verdad, y les recibirían. Yo les garantizo que les van a recibir, verdad, a usted o a alguien colaborador, y se pasa allí un día, dos días, tres días, viendo que es lo que hablan, que es lo que dicen.

Porque claro, ella planteaba unas cosas que yo había visto que no eran verdaderas, que estaban mal interpretadas. Por ejemplo el tema de los perros. Esa historia de los perros

E3 Eso lo hace salir Pepe Rodríguez también ¿no?

Si Pepe Rodríguez también, pero eso es una tontería. Yo he ido allí y efectivamente están los perros, pero los perros están allí tranquilamente con los perros y no hacen nada. Ahora, una finca de aquella categoría, que ellos tienen, pues me parece normal que tengan unos perros, verdad, no lo veo tan anormal. Y bueno, algunas otras cosas que me han dicho ya he visto yo que son interpretaciones que no tienen fundamento. A mi lo que me parece importante es lo que hemos hablado aquí, verdad, esas crisis, esas cosas, eso si, verdad, pero lo otro, eso son tonterías.

... ..

Ella, la vi yo, vamos, tiene una fuerte personalidad, muy agresiva, y además que bueno, que no la apeas de sus esquemas de ninguna manera, que me parece que es lo mismo que les pasa a todos estos que voy conociendo yo en las sectas, exactamente igual. Incluso ella tiene una cierta deformación, vamos ella tiene más o menos un conocimiento de pensamiento del fondo de la filosofía oriental pero yo creo que no la conoce bien por una cosa que voy a decir. Yo creo que ella tiene unos esquemas simplistas, concretamente me dijo acerca del yoga y de todo eso: "eso la verdad es que está un poco desorientado, porque eso es una cosa de monjes y para monjes, y para gente que tal, pero no tiene nada que

ver con las cosas que están haciendo aquí, estas cosas son confusísimas y claro, por eso desorientan a la gente". No es verdad, yo conozco muy bien, me he dedicado todos estos años a estudiar, bueno pues el yoga que llevo 15 años practicándolo, verdad, pero claro, no sectariamente, sino una serie de posturas que a mi me van bien físicamente y una serie de cosas más o menos, vamos a llamarle espirituales, que me van bien, sin pertenecer a ningún grupo ni a nada de nada ni tener ninguna cosa ideológica muy definida. He conocido el Budismo Zen, que parece interesante, verdad, alguna de las cosas, y he tenido que estudiar muy a fondo el budismo. Y claro, el budismo es todo lo contrario de lo que me está diciendo esta buena señora, porque efectivamente, en el budismo hay una línea de monjes pero desde el fundador y sobre todo unos siglos después, se creó una corriente de laicos, importantísima, decisiva para la historia de la India, que el principal de todos fue un rey famosísimo, el rey Asoka, verdad, ... Esta identificación es una simplificación absurda. Otra cosa es que me diga que "pues no me convence a mi esta teoría del no se que"

... La palabra secta, como ha tenido mala prensa, secta igual a negativo. Bueno, secta es todavía una cosa técnica, es una denominación técnica ... Voy a decir una cosa bien clara, ¡secta fue el primitivo cristianismo!, tiene todas las características de una secta, sin embargo, de aquel primitivo cristianismo, yo que soy cristiano y católico, verdad, pues salieron cosas, yo creo, positivísimas para el ser humano, mezcladas con cosas negativas, evidentemente, pero así fue, y creo que por eso no se puede hablar de secta, ¡todo negativo!. Secta tiene el peligro de convertirse en una cosa negativa, todo lo que se inicia tiene un cierto grupo de calificación sectaria, en el sentido técnico-sociológico del asunto, pero no hay que identificar, verdad.

Yo soy muy amigo de Pepe Rodríguez, verdad. Pepe Rodríguez, a pesar de que tiene, yo creo, una enemiga en todo lo que se refiere a sectas, pero el último libro está mejor hecho que los anteriores, porque por lo menos el último libro está documentado, quizás un poco interpretado unilateralmente pero está documentado, está bien. Yo le he alabado a él le he dicho: "este libro no es como los anteriores tuyos". Es un libro que tiene datos, que tiene cosas, que están contrastados, pero claro, al juzgar a algunos que yo conozco habla de unos hechos que yo he conocido también, tengo que decir que eso es verdad, que no es una tontería que se inventa, o una burda interpretación. Otra cosa es que le de más importancia de la que ha tenido, pero bueno, eso ya es distinto. En cambio, yo he conocido a Pilar Salarrullana, y macho, ¡una pobrísima impresión!. Así como Pepe Rodríguez es un chico listo, verdad, un periodista que trabaja y tal, la otra me ha dado una impresión pobrísima.

Yo conozco a la familia suya, y a ella no la conocía, pero un día quise tener yo una entrevista con ella y hablar. Yo tenía una impresión buena de ella. Leía en la prensa lo que estaba haciendo, conocía yo a muchos diputados y hablábamos alguna vez del tema este. Y bueno, estuvimos hablando una hora y pico hablando. En primer lugar, bueno, ella lo habló todo realmente. En lo segundo, pues tenía una especie de narcisismo de lo que estaba haciendo, verdad, una cosa exagerada. Y en tercer lugar me empezó a decir que a ella la querían matar y que los más peligrosos de todos eran los Testigos de Jehová, que la querían asesinar. Claro, yo dije: ¡Dios mío! ¿donde me he metido yo aquí?, verdad. Porque los Testigos de Jehová serán disparatados, serán lo que quieras, pero incapaces de matar una mosca realmente. Pero nada, ella ya había montado una historia. Luego he leído yo su libro, así como el libro de Pepe Rodríguez es un libro estimable, el libro suyo es un libro pobrísimo. Parece mentira que ella, que se ha dedicado tanto tiempo a promover todo esto, no haya escrito un libro un poco mejor. Ahora, es igual, porque el libro suyo se vende muchísimo más que el de Pepe Rodríguez, verdad, ¿por qué?, porque lo hace "Temas de Hoy" y Temas de Hoy hace una propaganda enorme, y se acabó... Yo he hablado con algunos diputados amigos, después de conocerla a ella, y me han dicho: "mira, en la Comisión, bueno le hicimos caso en el sentido del problema, pero claro, le rectificamos todo lo que ella había planteado para hacer una cosa sensata y razonable, verdad, no podíamos de ninguna manera seguir las cosas que ella quería, era imposible.

E2 Hay cierta crítica hacia usted, o se dice, Pepe Rodríguez me parece que lo menciona

¡Sí, que yo he sido utilizado por ellos!

E2 Usted ¿qué sensación tiene de ello?

En la vida, como yo he vivido tantas cosas (se ríe), verdad, a mí me han utilizado muchas cosas, o me han criticado demasiado sobre ciertas cosas y si es verdad que me han utilizado algo esta gente, pero luego, por otro lado, me parece que eso es menos grave que el bien que yo les he podido hacer a las personas que en esos grupos me han oído a mí. La prueba está que cuando han tenido sus crisis o sus cosas han venido a verme a mí, verdad, luego no les habré hecho y una impresión tan negativa, a contarme sus historias cuando ellos han entrado en la crisis. Y yo eso, ¡bah!, como soy un liberal empedernido, resulta que yo, si a mí me dejan decir lo que yo pienso, yo lo digo donde sea, porque me interesa compensar un poco lo que ellos están haciendo, y la única manera de compensar, en este clima de confianza y de amistad y de cosas esas, es poder decir lo que uno piensa. Por ejemplo, este verano yo iré al curso que va a hacer este, Francisco López, el Sivayoti, el ahora Swami, y voy a ir allí y yo generalmente hablo sobre cristianismo y yoga. Y

allí, pues veo yo que la gente, muchos no les gusta, vamos no les convence las cosas que les explica el otro, una filosofía que a mí me parece demasiado cerrada, verdad, y que es muy poco oriental, por otro lado. Pero lo gracioso de estos grupos es que ellos son occidentales, han vivido generalmente un catolicismo cerrado, ha llegado un momento que han entrado en crisis y lo han tirado por la borda. Entonces, descubren la cosa oriental y se obnubilan. Pero ¿qué es lo que hacen?, como que no tienen una cultura suficiente, son listos por otro lado, verdad, pues proyectan lo que ellos vivieron en su catolicismo, que ya lo han abandonado totalmente, pero el esquema mental de aquello lo proyecta sobre eso, y entonces enseñan un orientalismo dogmático, rígido, doctrinario. Pues eso, cualquiera que haya estudiado seriamente y con imparcialidad ese mundo, sabe que es lo más disparatado que se puede decir. Entonces ¿qué es lo que hago yo?, pues yo llego a esos sitios, empiezo a explicar "Cristianismo y Yoga", por ejemplo, pues es todo lo contrario, es abrir la mente, verdad, a un desarrollo personal, al desarrollo de la propia razón, al no dejarse llevar por los gurús ni cosas de estas, sino todo lo contrario, verdad.

Bueno, si esto lo puedo decir yo en un grupo que está más o menos mediatizado, creo que estoy haciendo una compensación buena sin enfrentarme para nada con aquellos. Eso es como yo lo veo ¡eh!, y por eso he colaborado. Estos de Brama Kumaris, bueno, pues a mí me parecen gente muy ingenua, verdad. Mi mujer las llama las monjitas, al estilo antiguo de las monjitas, pero digo yo: bueno, estas personas que están entregadas al desarrollo de un mundo mejor, hombre, siempre propagan algo que es bueno para este mundo tan materializado, tan egoísta, tan no se, tan metido en este afán de dinero, de poder y tal. Pues bueno, si yo puedo hacer algo en este sentido, en estas campañas, ¡pues les ayudo!. Y así es como voy, como me pasó a mí aquí con los protestantes. La primera colaboración que tuve no es con los grupos estos de Testigos de Jehová y demás. Yo empecé a colaborar en el año 64, me parece que fue, con los grupos protestantes españoles, que estaban perseguidísimos, verdad. Había uno o dos sacerdotes católicos, verdad, que estaban un poquito así muy propicios a ellos, y yo como seglar. Y yo colaboré con ellos a pesar de que esos grupos me parecían, a veces, porque los grupos españoles son bastante deficientes en comparación con las iglesias protestantes extranjeras, verdad. Yo colaboré con ellos ¿por qué?, porque les metí en la cabeza que había dos catolicismos, uno el catolicismo cerrado que ellos habían conocido aquí, perseguidor y tal, y otro catolicismo, que era el que luego se manifestó en el concilio,

Pues es un poco lo que te digo yo de las sectas. Me dicen, si, que les has ayudado, que has colaborado. Pues es posible que algo si, pero también algo les habrá marcado a ellos, que quizás no hubiera habido otra persona que les hubiera podido decir estas cosas, a personas que son más bien sus seguidores que a los dirigentes. Los seguidores son los que importan porque son los que hacen número ahí, ¿no?... ..

Y es mi manera de ser, realmente yo soy una persona liberal, y estoy dispuesto a dialogar con todos y a ser amigo de todos. Yo tengo mis ideas, que no las oculto y las transmito, si ellos me dejan, a sus propios seguidores. Y esta es la clave.

E2 ¿Cómo podríamos concretar esto de poder visitar nosotros a alguno de estos grupos?

Bueno, esta tarde voy a hablar yo, y si no les llamo yo por teléfono y les hablo yo de la cosa, y haríamos esta primera gestión a ver que pasa. Después, según lo que pase con estos pues ya pensamos en alguna otra gestión que se pueda hacer. Yo lo de Brama Kumaris creo que lo harían con todo gusto, están muy bien dispuestos... Me llaman la semana que viene, que yo habré hablado con estos (Moon) esta noche, y según lo que sea ya les digo también lo de Brama Kumaris, verdad.

E2 Miriam Subirana está en Barcelona ¿verdad?

Si, vive allí. Bueno ella está dedicada a esta actividad y a su pintura. Pero vamos, ella viaja mucho, va a todas las reuniones internacionales. Ahora hemos estado en Alicante, como decía yo, dando una conferencia, que he dado yo, y hemos conseguido del alcalde una cosa muy bonita. Esta campaña por "Un Mundo Mejor" se ha hecho en algunas escuelas de Cataluña, sobre todo en Barcelona, y se han hecho una serie de trabajos muy creativos con los chicos, y se ha hecho un resumen de los trabajos y se ha publicado en catalán, pero ahora lo queríamos publicar en castellano, para que se pudiera difundir más ampliamente. Entonces, allí, el alcalde de Alicante, nos ha prometido que nos lo iba a editar, y que no se edita bajo propaganda de Brama Kumaris directa, sino simplemente es una campaña y se ha acabado. Y bueno, ellos me pidieron, a mi me costó un poco de trabajo aceptar eso, pero al final me convencieron porque les vi yo esta buena intención. Y yo soy presidente de la comisión asesora nacional, verdad, de la campaña esta de Brama Kumaris, y hemos conseguido, bueno, yo he conseguido realmente, pues mucha gente que se ha adherido a esta campaña, sin más compromiso.

E2 Perdón, la lista que pone en el folleto, una sesentena de nombres, ¿esto son personas que se han adherido voluntariamente?

Si, se les ha escrito una carta, se le ha mandado documentación, y bueno, esas personas han contestado por escrito diciendo, que bien, que ellos quedarían aceptar esta colaboración.

E2 Se dice que esas personas están puestas al azar.

No es verdad. Yo he firmado las cartas, yo y Miriam, y nos han contestado por escrito, y ninguno, que yo sepa, se ha desdecido de haber hecho eso. Nosotros solo tuvimos un solo inconveniente. Tuvimos inconvenientes con los defensores del pueblo. Yo hice alguna gestión, Miriam hizo alguna otra gestión, y ella creyó al principio que iban a patrocinarlo, igual que estas otras personas lo habían hecho. No se bien lo que pasó, verdad. Yo creo que viene de un grupo de Zaragoza, yo lo conozco además, es un Jesuita de allí, que yo creo que, así un poco exageradamente, pues creyó que aquello era proselitismo y una serie de cosas y entonces él se lo comunicó al defensor del pueblo aragonés, que estaba bien dispuesto hacia nosotros. Él a su vez, se puso en contacto con el Síndic de Greuges, que también se había mostrado propicio, y entonces, claro, les entró miedo. Les entró miedo y se echaron para atrás. Yo le fui a ver al Síndic de Greuges, verdad, fui con Miriam, y le dije que a mi me había parecido una buena campaña, y que yo he visto frutos positivos. Entonces él me dijo: "sí, sí, yo en ese sentido sí, pero claro, no quiero mezclarme porque no vayan a decir que yo tal, que yo no se que"

... ..

Yo ya no quise insistir, yo le vi una gran persona al Síndic de Greuges, y estuvo conmigo cariñosísimo y tal y me dijo: "...". No, no sí yo no quiero presionarle lo más mínimo yo lo único que quiero explicarle es que no le veo a esto peligro. Yo comprendo que el suyo es un puesto muy delicado luego voy a decirles a ustedes una cosa interesante. Cuando yo estaba en menores yo hablé varias veces con el secretario general técnico, que es el que lleva la parte jurídica, y con el de asuntos religiosos. Y ellos siempre venían allá, al Ministerio de Justicia, porque tenían siempre una gran dificultad para hacer una ley sobre las sectas, por lo que estamos aquí hablando. ¿Cómo definimos claramente esto y no estamos atacando la la libertad de reunión, expresión, etc., que está recogida en la Constitución?. Otra cosa es que dentro de la legislación actual se vean signos de algo que está dentro de la ley penal, bueno, pues entonces hay que combatir eso, evidentemente, después de bien demostrado. Pero claro, más de eso, legislativamente, yo no veo fácil poder hacer. Otra cosa es que el Parlamento, como ha sacado ese documentillo que sacó, verdad, eso sí, me parece bien, poner un poco en guardia, aclarar, todo eso está bien, pero más de eso lo veo muy difícil... ..

... .. No quisiera que mi nombre figurase en estas cosas, ... quiero decir, una cosa es que digan que en conversación me han consultado a mi, ahora, que luego se transcribieran textualmente las cosas que yo he dicho, con mi nombre, no, porque tendría yo que matizar. Tampoco querría yo que alguna cosa pudiera ofender a gente bien intencionada que hay por ahí... He citado nombres... Yo lo hecho con total libertad con mi manera de ser, verdad, yo esto lo digo porque no es una cosa que yo debo ocultar, si lo se lo digo, verdad, para bien y para clarificación de las cosas.

E2 Había una duda. Bueno, es que hay una persona que visitó Brama Kumaris en Barcelona, y había una duda en él en que decía: "yo he visto un grupo religioso, que hace una serie de prácticas, que se reúne, que tal. Pero yo me pregunto cómo es que no se presentan desde el primer momento como grupo religioso. ¿Por qué se presentan dando clases gratuitas de yoga?".

Bueno, eso lo hacen casi todos los grupos.

E2 Eso ¿por qué es? ¿es que en la India al nombrar yoga ya se entiende religión?

El yoga realmente no es propiamente una religión, esto es la primera cosa.

E2 ¿Un camino hacia Dios?

Tampoco diría yo eso. Ahora, que de hecho, en muchos casos es un cierto camino hacia lo divino, también es verdad. Pero yo cito muchas veces textos de los ... "filósofos indios" en los que dicen claramente que el yoga es una cosa que desarrolla todo el dispositivo del ser humano, se sea creyente o no se sea creyente. Y lo mantienen ellos firmemente, y no por motivos occidentales, sino dentro de su mundo de ellos, yo creo que es verdad. Lo que pasa es que es muy difícil, nuestras concepciones sobre la religión son muy diferentes de las concepciones de la religión en el mundo indio sobre todo, y claro, por ejemplo, esta duda que le ha ocurrido a muchos investigadores occidentales: el Budismo, ¿es ateo o no es ateo?. Es una gran pregunta esta ¿eh!, y ha habido, yo tengo ahí obras, verdad, de grandes investigadores que unos dicen que sí y otros dicen que no. ¿Por qué?, por una razón muy sencilla. Es que ellos no se plantean las cosas como nosotros, ellos van de otra manera, ellos son, ante todo, unos existencialistas. Entonces, toda la cuestión de concepciones, de ideas, de tal, eso es muy secundario respecto a lo que ellos viven, lo importante para ellos es el desarrollo de eso que viven, de esas experiencias que han tenido. ¿Cómo se desarrolla?, bueno, la cosa más curiosa del mundo hindú es que existen 6 filosofías que podríamos llamar oficiales, ortodoxas, que entre si son contradictorias. Claro, esto es inconcebible para un occidental, ¿cómo es posible que me diga usted que hay 6 filosofías ortodoxas y son contradictorias?, es que no puede ser, habrá una que es la verdadera, o todas son falsas, pero no me diga usted que todas son verdaderas. Eso no le cabe al oriental, ¿por qué?, porque sabe que nuestros conceptos son muy limitados, y claro, no pueden representar la experiencia, entonces, cabe que uno esa experiencia la interprete con unos conceptos y otro con otros conceptos. Entonces dices tu, ¿el budismo es religioso?, pues los métodos que ellos tienen, las cosas que ellos desarrollan, pues no parecen propiamente religiosas y sin embargo, me refiero al fondo, vemos unas cosas externas que parecen religiosas. Hay monjes que viven en comunidad, hacen meditación y entonces, ¿qué lío es este?.

Y entonces esto es un poco lo difícil de comprender en estos grupos cuando vienen muy influidos por el mundo oriental. Quizás los propios que lo hacen aquí en España no son conscientes de esto que estoy diciendo. Ellos quizás lo hacen para evitar el enfrentamiento con cualquiera que venga de un grupo religioso español, ¡eh!, y entonces, en ese sentido, creo yo ¡eh!, ellos tienen un poco de cuidado de no presentarse como una religión alternativa. En el fondo quizás no se dan cuenta porque es que allí podría haber un católico, un cristiano, un protestante, un no creyente, un agnóstico, lo que sea, y todos podrían hacer lo mismo.

... ..

Entrevista a Pepe Rodríguez (26-d'abril -1991)

Em començo a interessar pel tema de les sectes l'any 1974 i m'interessen dos camps d'activitat: l'orientalisme com a més rica i interessant i la manipulació, sense que a l'any 74 sapigués massa què és, encara que tenia intuïcions en tant que es tractava de lograr que la gent fes alguna cosa que no estava disposat a fer voluntàriament.

I fou una casualitat que una noia que havia desaparegut els anys 72 i 73, i el 74 la torno a retrobar i em diu que havia estat al Hare Krishna que, tot i tenir una vida molt dura, a mi em semblava bé. Vaig veure que hi havia coses que no encaixaven; el que havia dos anys abans no tenia res que veure amb el que veia dos anys més tard. I això no tenia res a veure en el fet d'haver passat dos anys en un grup oriental: hi havia coses que no encaixaven i a veure tot el que havia passat amb els Hares. Com que no ho podia entendre per manca de formació, vaig estar alguns anys, fins el 77 o 78, llegint coses de tota mena sobre psicologia i psiquiatria per a veure què podia passar. I d'aquí ja m'hi vaig dedicar i vaig veure de connectar altre cop amb els Hares i a investigar sectes en general. Per seguretat intel·lectual meva.

Va estar un temps a Holanda i em sembla que no s'ha acabat mai de recuperar; ha passat tota mena d'experiències molt dures i va tenir un company que es va suïcidar perquè, com que no venia prou, el líder l'hi va dir que no l'estimava i s'havia de tirar per la finestra i s'hi va tirar. Aquesta és una imatge que ella no ha pogut oblidar.

Les primeres fonts que utilitzo són els testimonis d'una gent que un coneix una mica i de passada començo a retrobar ex-membres i recordo que els primers que vaig parlar de Hare Krishna tenien pànic (aleshores usaven molta violència, amb pallisses a la gent, tenien un grup d'extermini dirigit per un neo-nazi argentí: era una època fotuda), després començo a tenir gent que estava dins i que em passa documentació, informes, papers, cartes, documents, confidències dels líders, de relacions amb homosexuals de l'època... Això no tenia res a veure amb el que era un grup filosòfic o un grup religiós.

I contacto a París l'any 78 amb una associació ADFI, que va ésser de les associacions importants que hi va haver a Europa i em donen tota una documentació i investigacions que ells havien fet i tot plegat em dona un quadre una mica més esacte del que estava passant a dins. Però en aquesta època encara treballava molt amb testimonis orals; actualment treballa sobretot amb documents i el testimoni només em serveix per a ordenar la tasca periodística. El testimoni no me'l crec, sempre el poso en dubte, tant si és de dintre com si n'ha sortit. El que em diuen és cert; però s'ha de posar en dubte. Hi ha coses que s'exageren perquè la visió no és la mateixa de dintre o de fora o havent passat d'un filtre o d'un altre filtre.

Sempre que puc, a l'ex-adepte li faig escriure i al cap d'un temps li faig recordar els diversos punts que es poden considerar exactes o no i que contrasti les seves experiències amb d'altres situacions que hagi pogut viure. Si fa acusacions mínimament greus, les haig de tenir documentades, altrament no es poden utilitzar mai.

Aquesta diferència és lògica; hi ha diferències importants de matís i de virulència en una entrevista feta en un moment o en un altre. Amb el temps, no solament es matisa més, sinó que s'oblida més i això és lògic. La càrrega que té un ex-adepte va disminuint amb el temps, perquè només recorda el que és bo (i això és el bo d'una investigació sectària, que només es recorden les coses positives) i no tant les coses negatives i, per altra banda, el que et contem amb el temps, ja les tens contrastades per altres fonts de grups interns a la secta. Es el mateix que passa amb la disputa d'una parella separada.

Ja quan em vaig plantejar de començar a escriure sobre sectes, em vaig plantejar una cosa: si conto el que hi ha, ningú em creurà d'entrada. I vaig començar a dir coses molt fortes i vaig rebaixar el nivell del que podia ésser. Per altra banda, també, vaig jugar amb una estratègia a llarg plaç: aquí hi ha grups de risc i, si parlem que aquesta dinàmica també la tenim a altres llocs de la societat, no es farà mai res contra ells. I vaig començar dient: cuidado! les sectes aquestes tan cutres són dolentíssimes, tot i que eren dolentes aquestes i altres.

Després, vaig anar variant (sense variar el que jo pensava, sinó només de cara a fora) dient que les sectes tan dolentes són una part de la problemàtica social. I de les sectes com a causants del problema i que sabem que n'aprofiten d'una situació, he passat a una altra fase: les famílies en som responsables, la societat n'és responsable, una secta sense problema social no podria existir per molt psicòpata que tingui al front.

Ha estat una escala gradual i molt feta a propòsit per a anar sensibilitzant. Amb els que són diferents a nosaltres, és més fàcil identificar-los en els seus objectius i, a través dels grups menys importants en aquests moments, com Hare Krishna i companyia i he anat ampliant el ventall a altres grups que actuen d'una forma similar pel que es refereix a la manipulació.

I s'ha anat a parar a altres segments de la societat i es parla de l'Opus, sobre el que s'ha de parlar més com a dinàmica sectària que com a secta. I es posen en qüestió moltes coses.

Si s'hagués començat així des del principi, mai s'hagués aconseguit res, perquè es tancava tota possibilitat d'ésser crítics envers els comportaments aquests. De la mateixa forma que no es pot protegir contínuament les pobres famílies, perquè moltes d'elles, ni són pobres ni són famílies.

Amb tot, tinguem compte que Hare Krishna segueix essent un grup de risc; però, per causa de la pressió externa, la seva alimentació és molt diferent, la violència va desaparèixer bàsicament.

Jo sóc molt crític amb el fenomen religiós i ho sóc, sobretot, quan es produeix a l'edat de l'adolescència. Crec que tota conversió, sigui a una secta o a una religió, sempre és forçada. El fet de què un sigui musulmà o cristià radica a haver estat sotmès a un ambient de creença en una cosa o en una altra. I, per tant, no ets lliure de triar i es produeix una vulneració de la llibertat individual. I, què passa en una gran religió? Que tu, tot i que no siguis lliure de poder triar (no entrem en l'islam xiita que ostenta un fanatisme molt peculiar), pots veure diverses opcions i tens capacitat per a moderar la teva creença en una línia o en una altra.

En una secta destructiva no és així, perquè tu estàs captat de jove o d'adult i ets captat en un moment de problema, de conflicte emocional. Ets seduït per una idea que, en principi, no té res de dolent si no estigués al darrera d'una imatge que en molts dels casos és falsa, que no es correspon el que faràs amb el que et diuen que faràs, i, a més, és induïda i forçada per un comportament que és delictiu, que vulnera tots els límits de la lliure elecció. I a partir d'aquí hi ha una gran diferència entre l'ésser membre de les clarisses o dels Hares.

Per una altra banda, així com hi ha prou informació de les clarisses (cosa que també s'hauria de posar en dubte, moltes vegades), no hi ha informació del que passa als Hares. Estem acostumats a acceptar les clarisses i no ho estem als Hares. Si hi ha un delict de coacció, és bo acusar-ho als Hares i també és bo acusar-ho a l'Església Catòlica. Què passa a les clarisses que no passi als Hares? Normalment no hi ha una ruptura respecte a l'entorn social, es pot relacionar amb la família. Els altres es poden relacionar amb la família quan aquesta no posa problemes. Si hi ha problemes a les famílies de les noies que han entrat a les clarisses, és un tema que l'Església sempre ha amagat.

Tant en el cas de les sectes com de les congregacions religioses estem parlant de dinàmiques vitals molt intenses. En les que els grups s'hi juguen la vida i no es poden permetre el luxe de fracassar. I el gran error és el posar una creença religiosa, política o filosòfica al nucli de la personalitat, perquè estàs obligat a seguir creient en la creença per damunt de la teva personalitat. Aquest és el gran negoci de tota religió.

Qualsevol religió que pot tenir una faceta molt constructiva per a donar cohesió tant a la individualitat com al grup, perd aquesta funció quan fa un pas que va molt més enllà, que és el que realment permet establir el poder d'una religió. Es inculcar aquesta creença per damunt de la personalitat dels que l'integren o l'accepten. A clarisses i companyia es pot donar el fet de què no puguis tornar enrera. Es com la noia que es tanca a monja per desengany respecte del nòvio; això és tan criticable

com qualsevol sectari. Estan fent una monja fictícia carregada no de vocació, sinó de frustració.

La part devocional és obligatòria en el tema hindú, tant vedanta com d'altres tipus.

Crec que no és criticable, des del punt de vista teòric i no pràctic, el dogma dels Hares (només des del punt de vista de la interpretació, perquè tan vàlida és aquesta com una altra: no crec amb una sola doctrina pura. Tenint compte que tota reinterpretació d'un text sempre és positiva) o fins i tot concretament com viuen la filosofia vedanta; però el que sí posaria en qüestió és que l'individu, quan es queda enganxat a un grup així, no ho fa precisament pel que pensen, sinó per la dinàmica que es crea.

Es molt difícil distingir, ni a priori ni a posteriori, què l'hi ha passat a aquesta persona. Ha estat víctima d'aquest procediment coactiu que hi ha al darrere? Era una persona que necessitava creure i pensava trobar una resposta i aquest rollo oriental l'hi ha agradat més? Al Moon m'havia trobat amb gent que havien passat pels Hares i havien acabat dient: aquests estan bojos. Es que ha tingut una mala experiència dintre de la seva educació catòlica? S'hi ha trobat bé perquè això és més oriental? S'ha sentit rebutjat per causa de la seva formació cristiana i els Testimonis de Jehovà el fan vibrar? No ha trobat ara un Déu en el qual creia i que ara ha donat per bo? Tots necessitem creure en alguna cosa, ens passa a tots. La gent que ha passat per una experiència vital més problemàtica és la que es queda més fàcilment captada perquè dóna seguretat.

Conversió i captació són dos processos continuats. Un és captat i convertit, no convertit i captat. El prosel·litisme és característic de qualsevol grup minoritari. Tota comunicació és prosel·litisme i és manipulació. Tota educació és manipulació.

Les associacions de famílies han fet coses molt bones i coses molt dolentes; jo sóc molt crític. Com afectats veuen la realitat d'una manera massa sesgada i veus dolent massa dolents i bons massa bons i ni una cosa és certa ni l'altra tampoc. Aleshores, l'associació francesa funcionava molt bé i ha canviat moltíssim i em va donar la dinàmica dels pares afectats, un vertader drama. Havia conegut els grups, havia vist què passa amb els adeptes i aleshores coneixia què passa amb les famílies. M'obria un altre camp de treball.]

Aleshores a principi del 1979 a la revista Interviu, publico un reportatge molt dur (des de tràfic de drogues a tenència d'armes) sobre els Hares, reportatge sobre el qual ara hi seria molt crític tot i que el que dic és cert. I d'aquí començo a interessar-me pel tema, Hares i altres sectes. Es dóna la massacre de Guyana (desembre 1978) i el tema sembla lògic perquè ja el coneixíem i comences a pensar que això podria passar a Espanya i estàs jugant sempre amb el tema aquest: és un tema important del qual se'n desconeix pràcticament tot.

I aleshores a l'any 80 decideixo entrar tres mesos a la secta Moon; m'interessava com a grup perquè havia llegit coses i em semblava atractiu, tenia una sèrie de factors que m'interessava: ben estructurada, un líder molt definit i no cutre amb una força financera, econòmica i començava a tenir una força política important i em permetia investigar els seus arxius i emportar-me'n la documentació; viure i observar el que passava dins i, a més a més, observar-me a mi mateix pel que fa referència a la coacció. Era l'aspecte que m'interessava més, perquè encara em resultava molt difícil d'entendre per què una persona normal acaba fent bestieses. Trobo normal que una persona atraqui un banc o es suïcidi; però que es foti en una secta... Alguna cosa havia passat entremig: veia clar que s'havia operat un canvi de personalitat; però em faltaven elements per a entendre la caixa forta. Es per això que decideixo aparentment deixar-me captar i seduir fins a uns límits. Intentar-me imaginar que, si jo necessités creure, què em passaria.

La meua experiència és més propera que la de qualsevol sectari i és per això que puc parlar amb coneixement de causa. Es una experiència fictícia en la que les sensacions també són fictícies i estava veient com una estructura actuava en mi a partir de fer actuacions conjuntes com cantar o resar. I també veia què és el que passava al que hi havia al meu costat. Si hagués estat massa subjectiu, no podia ésser observador. Era una mica una dinàmica esquizofrènica: al mateix temps que estava fent el que altres feien, analitzava com ho feia un que hi portava tres anys i un que feia quinze dies i també veia què em passava a mi. Si a mi, que sabia el que estava fent, no em deixava fred, quant més em confirmava la vivència d'aquell que necessitava que allò fos cert i l'hi escalfava bastant els motors. Vaig veure com una persona que era molt crítica, ho acabava creient tot absolutament.

Vaig arribar a comprendre, també, que aquesta experiència no és gratuïta i que ningú hi va perquè l'hi entusiasme, tothom amb experiències vitals diferents ha estat en un moment de crisi i tots havien tingut problemes, de parella o el que fos. "Que algú em salvi".

Quan feia un mes que hi era o potser abans, ja era assessor de marketing d'una de les seves empreses. Vaig tenir tota mena d'informació.

Amb Pro-Joventut hi vaig tenir un contacte anterior i és una mica un fill meu. Quan el 77 vaig estar investigant els Hares, vaig conèixer a través d'un company que havia treballat els Nens de Déu que hi havia al carrer Bertran 14 un grup dels pares dels Nens de Déu i podia ésser interessant conèixer-ho.

Allà era el que han estat moltes vegades els pares dels adeptes que es reunien per plorar i se'n anaven a París a plorar amb els seus homònims i ningú feia res. Fou interessant; però em va fer més pena que altra cosa. No era operatiu, massa masoquisme

del que té un problema sense assumir la seva pròpia responsabilitat.

I quan vaig publicar el primer reportatge sobre els Hares, va contactar amb mi un de Mallorca que tenia dos fills a dintre i, poc després, em va trocar un altre que tenia un idèntic problema. Vam parlar de l'associació francesa en tant que ho tenien molt clar i feien actuacions i vam parlar de Barcelona d'aquell grup que, sense ésser operatiu, semblava interessant. Es van posar en contacte tots ells i es van integrar a Pro-Joventut. Van agafar les rendes de Pro-Joventut i, de mica en mica, la van canviar per tal que fos operatiu. I fou a partir de l'associació francesa que es va entrar en relació amb els desprogramadors americans.

La dinàmica de Pro-Joventut de l'època és que, tot i tenint informació, se la guardaven els uns als altres. Un misticisme masoquiste. Jo els vaig ajudar a posar en marxa això, un sistema d'arxiu i a treballar en sèrio. I me'n vaig distanciar a partir del 84 o 85, no solament perquè mai m'ha agradat estar integrat a res per causa de la meua independència, sinó també perquè no estic d'acord amb moltes actuacions ni en la forma amb què han actuat davant de l'administració.

De fet, sense fotre tan merder, vaig anar a parlar amb els jutges i es va fer una comissió interministerial que no ha servit per a res; però va ésser un pas fonamental per a donar credibilitat al problema. De totes maneres, ha fet una bona tasca de conscientització al nivell més dramàtic (potser massa) del problema. He seguit col·laborant d'una manera molt distant, en part per manca de temps i en part perquè seguïu unes línies molt distants.

El primer que va utilitzar el concepte de secta destructiva vaig ésser jo. Crec que els americans ja l'havien utilitzat abans. Es va començar a utilitzar a partir de l'any 82 i el vaig treure a partir de diferents conceptes de literatura nordamericana; no crec que jo l'inventés, sinó que el vaig reconstruir d'alguna manera.

A mi em semblava kafkià usar el terme de "moviments totalitaris" que es van inventar els sectors paraeclesials a França per no dir secta per no ofendre bàsicament els anglosaxons (ells usen la paraula "cult"), hi trobo que és un matís molt subtil perquè cult tamboc té que ésser pejoratiu. I el deels alemanys ("grups de jovent", diuen ells) tampoc em servia per a res. De fet, si aquests grups han d'ésser criticables per alguna cosa, han d'ésser pel que fan i no perquè siguin nous o vells.

Són des del meu punt de vista definicions massa interessades en fonamentar o defensar un dogma; el meu dogma és bo i el dels demás que són nous no ho són. Em calia o una definició més clínica, o una definició més pràctica que ho englobés una mica tot. Són grups que trenquen, que destrueixen i no cal mati-

27
sar.

I és per això que vaig adoptar el terme secta destructiva i vaig dissenyar els deu punts definitoris i bàsics que poden afegir risc a un grup per a titllar-lo de destructiu i després vaig definir aquesta cosa extenent la destructivitat o lesivitat en el camp psicològic, social i jurídic.

Per a mi, bàsicament, la crítica al que és destructiu és que genera dinàmiques de delicte. Per a saber si un grup és bo o dolent, cal preguntar: delinqueix? Doncs és dolent i, si és l'Església Catòlica, ho sento. Si una cosa és delicte per a una secta, ho és també per a tothom.

L'Església Catòlica entitatívament no és una secta destructiva; però el que sí que hi ha és sectarisme destructiu dintre l'Església. Dintre del PSOE n'hi ha, dintre del PP també... Es propi dels grups humans.

Una secta destructiva s'ha de dir quan es dona una dinàmica d'alt risc. Que tingui aquests deu punts. Com més se'n acompleixin i més intensament més risc hi ha. Tot és una qüestió de graus.

Tot i això, tindriem grups que podriem definir clarament com a sectes destructives: Hare Krishna, Moon, Cienciologia, tota una sèrie de clàssics. Tenen dinàmiques d'alt risc. Això no vol dir que tothom és igual, sinó que el grup com a tal és generador d'aquesta patologia, encara que deforma diferent per a cada persona. A una majoria crearà problemes. Hi ha gent que ha passat per Cienciologia o Hare i no ha passat res. Hem de distingir dinàmica d'alt risc, personalitat d'alt risc i, també, el sectarisme del sectari (hi ha adeptes amb una problemàtica semblant a la gent de la secta i que està al Rosa Crucis que no és una secta: aquest senyor té una problemàtica sectària, encara que estigui a la guàrdia urbana). S'ha de distingir molt això.

Aquesta dinàmica porta a generar delictes en tots els casos; però el procés coactiu d'una secta destructiva no afecta igualment a tothom. N'hi ha que acaben fets pols i d'altres que estan molt tocats i d'altres que es poden regenerar amb uns quants dies.

Hi ha una cosa que és molt clara: secta destructiva està perfectament definit en tres dinàmiques. Secta destructiva és igual a dinàmica delictiva específica; això és claríssim. Primer, grup que usa tècniques de persuasió coercitiva per funcionar; estem parlant d'un delicte. Segon, grup que trenca la relació habitual i normal d'una persona amb el seu entorn i, per tant, l'està sotmetent a una actuació involuntària i està aïllat, està dirigit; un altre delicte. I tercer, es conculquen drets jurídics inalienables. I, per tant, estem parlant de delictes propis de la secta. L'únic que m'interessa és la capacitat habitual per a delinquir. Està molt clara la definició, s'accepti o

no s'accepti. No hi ha cap ambigüïtat. I això és aplicable a l'Opus, al PSOE. És una dinàmica de comportament que es pot aplicar a moltes formes d'actuació social. Se'm pot criticar; però aleshores haurem de criticar també a metges i policies, perquè tracten un tema fora del seu context. No es preocupen de qui ha generat aquella problemàtica delictiva.

La meua tasca amb les sectes m'ha portat primerament a aïllar un problema i anar-lo matisant. I, quan la gent veu que allà hi ha un problema, és l'hora de fer-li veure d'on ve aquest problema.

I el mateix està passant amb la droga; el que mata no és la droga, sinó el preu de la droga.

Jo he tingut que sortir a favor de les sectes més d'una vegada (al País, per exemple, el 87 o el 88). Ens diuen que la societat que tenim no funciona perquè, si no, no hi hauria sectes i jo relaciono paral·lelament la fugida sectària, el món de la droga o el suïcidi: es tracta de gent que té problemes i que es pensen que així ho poden evitar. Hi ha un psicòpata que ha generat un negoci i que ho necessita; però hi ha gent que necessita aquest psicòpata. No és un tronc aïllat; però per a estudiar-lo, s'ha d'aïllar.

La llei, avui per avui, existeix i jo reclamo que s'apliqui. Es pot canviar, no hi ha problema; però ara hi ha un marc legal i cal atènyer-s'hi.

Es tracta de delictes específics. Per exemple, el delictes clàssic és el 205/2 del codi penal: el proselitisme il·legítim, amb engany que practiquen quasi totes les religions i això es pot demostrar. Quan no et posen la carta del restaurant per davant, cometen un engany.

Com més petit és un grup, més responsabilitat compartida hi ha. Són responsables tots els del grup? Cal fer uns matisos. Moltes vegades el que està allà dintre és un víctima que col·labora de forma inconscient i això no es pot negar. El que és delictiu és l'estructura. I el que s'ha d'evitar és que aquesta estructura faci víctimes. És una dinàmica d'alt risc. És com el celibat dintre l'Església Catòlica que provoca desviacions; el culpable no és aquest personatge que es desvia, sinó el sistema, l'estructura.

I l'escàndol es fa amb les sectes i no amb l'Església. Aquí hi ha un doble problema; el primer, és de legitimitat social i hi ha molts delinqüents importants del PSOE que no estan a la presó perquè tenen el poder, igual que amb el PP: pacten amb els altres i la cosa no trascendeix. Qui té poder s'arroga legitimitat. I des de baix sembla que qui té legitimitat, ja és digne.

I el segon problema és que no s'ha de creure el que diu la premsa; hi ha una indocumentació monstruosa en el que es publi-

ca. Es va al sensacionalisme des del País al Caso. Per la meua part, tot el que he dit ho he pogut provar, no he dit mai coses falses. La prova és que porto més de cent querelles que les he guanyat. Es un rècord. El que no es pot aguantar és que es diguin mentides i que el periodista ho sàpiga. Un error tothom el pot tenir. I és aleshores que s'acaba dient que totes les sectes es dediquen a la corrupció de menors i coses semblants.

Cert que estem obligats a etiquetar; però no ho faig a un individu destruït, sinó a un grup que es diu secta destructiva.

En el camp de les sectes hi ha delictes aparatosos; però hi ha també delictes molt més subtils: la fi del món és per l'any que ve, proselitisme il·legítim, aquest senyor ha dit que Déu demana de mi que doni a ell tota la meua fortuna... Quan el delicte és de creença o de consciència, no s'hi entra a jutjar-lo.

El tema jurídic, per a mi, és el bàsic. Tot es pot fer; una altra cosa és que es faci. El fet que a una secta es vulnerin els drets de l'individualitat, és una barbaritat. S'estan vulnerant els drets bàsics de la persona. La justícia és un caos. Si no hi ha justícia no hi ha democràcia i no interessa que hi hagi una democràcia consolidada. Els problemes de la justícia els creen els ineptes amb les prevaricacions que hi ha patades. L'administració no vol intervenir. Hi ha temes que no van endavant per culpa de la fiscalia. Ni es poden investigar certes coses.

716

INDEX DE L'INFORME FINAL (projecte)

LES SECTES A CATALUNYA: APROXIMACIO A LA SEVA IMPLANTACIO, LA SEVA EXPANSIO I EL SEU EMBALUM

Introducció

La importància sectària a Catalunya com a demanda de Pro-Joventut és l'objectiu bàsic d'aquesta recerca. Donada la popularització del tema i l'allau de processos de demanda d'intervenció, es fa necessari intentar des de la perspectiva de les ciències socials una clarificació de la realitat sectària.

I. EL MARC TEORIC

1. La tradició sociològica en el tema de les sectes

La primera aproximació al fenomen ha estat l'elaboració teòrica des de la perspectiva de la sociologia de la religió; tradició que arriba fins els nostres dies sota la denominació de "nous moviments religiosos".

2. La recerca d'un perfil de la destructivitat

La literatura científica ha aprofundit sobre el fet de la destructivitat; terme que és empleat correntment i que es correspon a una lectura de les conseqüències que es desprenen del seguiment de determinats grups sectaris. La destructivitat es configura entre d'altres expressions semàntiques com "rentat de cervell" o "dissonància cognitiva".

3. El control social i les sectes

L'existència de sectes anomenades destructives en la nostra societat s'inscriu en processos més amplis i coneguts per la teoria sociològica primer de tot i per la criminologia posteriorment. S'enquadren en conceptes tan estudiats per la teoria sociològica com les institucions totals i les institucions voraces.

II. A LA RECERCA DE LA CONSTRUCCIO DE L'OBJECTE D'ESTUDI

1. De la confusió d'uns inicis a una presa de decisions metodològica

Descripció d'un itinerari difícil i confús que, amb els seus alts i baixos, condueix a fer unes opcions, no solament entorn de la definició del concepte, sinó també sobre els indicadors que permeten penetrar la realitat i els grups que cal estudiar.

2. La formulació de la hipòtesi

Després de buscar assessorament en experts, es decidí que es tracta de comprovar com i de quina manera les tècniques eventualment utilitzades per determinats grups són suficients per a influir una personalitat o modificar-la.

3. Els punts informatius bàsics

3.1 L'anàlisi des de l'interior

3.1.1 Els grups analitzats

3.1.2 Les entrevistes amb adeptes i dirigents

3.1.3 *a exadeptes.*

3.2 L'anàlisi des de l'exterior

3.2.1 Les famílies que acudeixen a CROAS

3.2.2 Les convocatòries públiques a través dels mitjans de comunicació social

3.2.2.1 Les invitacions o cites

3.2.2.2 Els continguts d'aquestes citacions

III. LA CONSTRUCCIO TEORICA O ELS RESULTATS DEL NOSTRE TREBALL

1. Tot centrant i aclarint el sectarisme i la destructivitat

Intent de discussió entorn de la realitat sectària a Catalunya i la seva problemàtica.

2. L'embalum numèrica del fenòmen

Quantificació relativa als nivells i graus de control dels diversos grups analitzats.

3. (Aquí hi ha d'haver-hi tants apartats com l'elaboració dels materials ho permeti i autoritzi)

IV. A MANERA D'EPILEG O REFLEXIO FINAL

Annex I. Monografies dels grups sectaris

Annex II. Llistat de grups existents a Catalunya

Annex III. Guió d'entrevista als adeptes, als líders i als ex-adeptes.

Annex IV. (tants annexs com es cregui convenient)

BIBLIOGRAFIA

SECTES I CONTROL SOCIAL

Per a la plena comprensió sociològica sobre el tema de les sectes és imprescindible tenir compte de la teorització sociològica entorn del control social. De fet, és entendre el fenomen sectari, no solament com una forma de control, sinó que al mateix temps està sotmès a un implacable control de la societat. Aquesta és una dialèctica que es fa necessari conèixer abans d'entrar en l'estudi del fenomen sectari des de dintre.

1. Noció de control social

En el centre de la relació i de la tensió entre individu i societat, hi ha sociològicament parlant el tema del control social.

Durkheim el 1895 parlava de "consciència col·lectiva" en tant que aquesta obliga els homes a comportar-se per damunt dels interessos egoïstes. Segons ell, aquesta consciència col·lectiva es veu poderosament reforçada per institucions bàsiques de la societat; entre d'altres, la família, el matrimoni i la religió. Aquestes no són res més que agències de control social.

Per a Durkheim la desviació social és un efecte dels impulsos animals, primitius i irracionals de la persona i cita, exemplarment, el suïcidi egoïsta i l'anòmia econòmica com a exponents de la no realització plena de la consciència col·lectiva provocada per la divisió del treball. En la seva concepció funcionalista de la vida social, la solució definitiva per a realitzar la coherència social serà el reforçament de la vida professional a través del retorn a les corporacions.

Poc després, el 1901, Ross influenciarà tota la sociologia americana fins aproximadament la dècada dels anys 1930. Es el concepte de "l'ordre natural" generat pel lligam entre les persones afegint-hi el sentiment innat del sentit de la justícia. El 1909 Cooley hi afegirà l'especificitat dels grups primaris i, posteriorment, la dècada 1920-1930 l'anomenada Escola de Chicago veurà l'alteració d'aquell ordre natural en la immigració, la urbanització, els grups en competència, la desviació social...

Es a partir d'aquest moment que es distingeixen els mitjans primaris de control social (família, barri, comunitat de persones, esglésies, etc.) dels mitjans secundaris (policia, premsa, maquinària política, tribunals, etc.).

Parsons el 1951 i La Piere el 1954 són els primers que limiten la noció de control social a "la desviació" fent-hi entrar una nova ciència (la penologia) i una nova preocupació (la correcció de la dissidència).

La desviació deriva ara de tres components que semblen essencials: l'aprenentatge fet en una anterior interacció, els

factors de la personalitat i les oportunitats d'interacció immediata. Es dona un trencament de l'equilibri a través d'un doble conflicte: el de rols i el de valors i la solució ha de venir d'una integració de l'acció en un sistema institucionalitzat de pautes normatives.

Per exemple, quan hi ha un conflicte de valors (entre els que són universals i els que deriven d'un desig de realització personal), hi ha un ampli marge a la interpretació que es pot traduir en una sortida que sigui la d'una conformitat al propi grup i el d'un clar distanciament del món.

La garantia d'aplicació del control és:

a) prevenir l'aparició de tensions (a través de la paternitat, de les relacions conjugals, de les diversions i dels jocs, del treball, de l'art, de la literatura, del cinema, del grup d'iguals o de l'església).

b) enfortir el desig de conformar-se a la societat (per medi de totes i cadascuna de les institucions socials).

c) donar força a un sistema de sancions (sancions de reputació o de discriminació per a fer tornar al bon camí).

d) l'ús de la força com sanció negativa (fent el rentat de cervell o practicant la relació terapèutica).

e) modificant les pautes socials (per medi de la presó, dels hospitals i de qualsevol institució que exerceixi essencialment un poder coercitiu).

El qui imposa el control essencialment és l'estat i les formes d'estat han evolucionat extraordinàriament i la criminologia ha fet veure com la relació de l'estat i el control social ha sofert una notable evolució; s'ha passat lentament de la ideologia del control social al control social de la ideologia.

L'estat absolut apareix el segle XVI com a prolongació del feudalisme i es generalitza el XVII. Es el que permetrà l'accelerat ascens i desenvolupament de la burgesia i, consegüentment, la necessària gran acumulació de capital; no solament aquesta acumulació sinó també la seva legitimitació.

Els drets i llibertats de l'individu es neguen per a voler conservar i assegurar l'estat; la dependència personal ha d'ésser absoluta. Control total i personal provoca la inseguretat dels individus i es lluita ideològicament per la racionalitat i les llibertats.

Hi ha un canvi radical en el tractament dels pobres i dels dissidents que a l'Edat Mitja tenien una dignitat i consideració socials com a fills predilectes del Crist bíblic. Ara

són els enemics, l'antítesi d'un sistema que s'erigeix sobre la reproducció de la força de treball i sobre la disciplina que això implica. Són un element dissociador que s'ha d'encaminar i és per això que neixen les cases de treball.

Paradoxalment, l'absolutisme es demostrava a si mateix que no realitzava les condicions necessàries per a la reproducció de la força de treball; sembla que s'exigia l'existència d'un lliure mercat i és així com neix l'estat guardià o liberal democràtic de dret. S'entra en la convicció que no es podia parlar de mercat si no s'assegurava la llibertat i la igualtat.

Neix una nova legitimació basada en els postulats del "contracte social". El sistema polític i l'econòmic estan confosos i es persegueix la dissidència (sindicats, vagues) en tant que no solament comporten un problema econòmic, sinó un atac contra la seguretat mateixa de l'estat, perquè el que és absolut ara no és tant la vinculació personal, com el mercat i el contracte social. Es passa del poder físic sobre el cos, al poder sobre l'ànima, en paraules de Foucault. S'ha de disciplinar pel treball, i la presó i la fàbrica són els centres vius del control del nou sistema, tant per la quantitat de salari com per l'allargada de la pena.

Les tensions i les contradiccions a l'estat guardià (llibertat/disciplina; igualtat política/desigualtat econòmica; dependència econòmica/autonomia ètica...) fan que l'estat passi d'ésser guardià del mercat a intervenir en la seva regulació; és l'aparició de l'estat intervencionista o de defensa social. És la ciència positiva la que legitima l'ordre, la disciplina, l'organització. Una cosmogonia de l'ordre i del progrés que, sota la seva cientificitat, legitimarà la ideologia d'un estat intervencionista.

Amb més evidència que mai l'estat apareix lligat a una ideologia del control per al control de la ideologia sota la capa de la neutralitat i l'objectivitat científica; és així com es bandreja tota ideologia amb l'excepció de la pròpia. Es radicalitza el control social perquè hi ha homes peril·losos (normals) i no peril·losos (anormals); s'ha de defensar la societat d'aquests homes peril·losos. Es tracta de discriminar entre els homes que han nascut dolents i sotmetre'ls al bé social. I sorgeix l'estat feixista i el nazi amb un retorn a l'estat absolutista. La llibertat i la igualtat polítiques s'anul·len.

I aquest procés posa en crisi l'estat modern i l'estat capitalista es troba atrapat per les exigències de legitimació i acumulació i el lliberalisme es converteix en ideologia i justificació de l'acumulació; és el moment de la democràcia lliberal que proclama la importància de legitimació d'alguna mena de participació popular i d'alguna igualtat en el que s'aconsegueix. És l'hora de l'estat de benestar o de l'estat social de dret.

Amb la teoria del consens es legitima tot: la intervenció, la planificació i el desenvolupament industrial accelerat. Amb el vot s'intenta posar límits al poder i al control de l'estat. El consentiment substitueix la idea del contracte social que ja no és apte per a fonamentar la intervenció de l'estat.

Hi ha tota una teorització de la conducta desviada basada en què la dissidència no planteja barreres absolutes respecte a la integració. Per a obtenir el consentiment es parla de reinserció social, de rehabilitació social, de reeducació social, d'establiments socio-terapèutics i de prevenció general i especial; les tècniques d'obediència són d'un altre signe.

Si és complex el mercat i els seus processos d'acumulació, també ho és el control i les seves especialitzacions; així com el mercat de treball disciplina tant el treball com el no treball (temps d'oci i atur), el consentiment i les tècniques d'obediència semblen contradictòries perquè es fan sota el signe de la discriminació i l'estigmatització i acaba essent un factor de dissidència. La despesa estatal (educació, salut, seguretat social, etc.) manté i genera força de treball pel mercat en benefici de l'acumulació. I, al mateix temps, això genera crisi de legitimació i d'acumulació perquè la rapidesa del procés impedeix la financiació de la despesa social. Es un carreró sense sortida. Mantenir un augment accelerat de la despesa social afecta el mateix procés d'acumulació.

Hi ha dues sortides possibles. La primera és el retorn al lliberalisme primitiu del mercat amb l'estat neolliberal. L'oferta i la demanda és una llei natural que expressa llibertat. Es demana a l'estat d'intervenir al marge del mercat. Igualtat, justícia social i democràcia són un atemptat a la llibertat (a la llibertat de concórrer al mercat). La llibertat és només econòmica del mercat; per la resta, la intervenció de l'estat és absoluta i la repressió evident.

Els components ideològics són antics: perillositat, salvació de la civilització cristiano-occidental, ordre, progrés... Hi ha confusió del polític i l'econòmic quedant el primer absorbit en el mercat; el polític no és una activitat autònoma.

La segona sortida és la de l'estat corporativista que redueix la teoria del consens per a aconseguir una major eficàcia pràctica. Pressuposa l'existència d'associacions lliures i institucionalitzades que s'uneixen en un pacte per tal de legitimar l'activitat de l'estat. Barreja de contracte social i de consentiment, solucionant els conflictes i les tensions recurrent a la doctrina de la cooperació i de la seguretat nacional.

Les dues sortides són un retorn a velles solucions que ja han demostrat la seva ineficàcia i és per això que podem parlar de crisi de l'estat de Benestar.

2. Les formes del control social: control formal i informal

L'evolució de les formes d'estat demostra que l'estratègia del control social és una de les formes que té l'estat de perpetuar-se: realitza una presència sobre l'individu assegurant el manteniment de la seva estructura que ve definida per l'esfera del poder, d'una banda, i l'esfera dels individus dependents, de l'altra.

En una societat pluralista els grups professionals participants en la socialització i el control social han d'assumir l'heterogeneïtat social per a contribuir a la convivència democràtica.

El control jurídic, el que s'exerceix a través de les activitats previstes legalment, suposa un mecanisme complex que s'inserta en el marc de l'estructura general de l'estat i és aquest que marca les línies de com s'ha d'exercir aquest control; no és casualitat que el poder judicial sigui un dels tres en els que es divideix i es recolza un règim democràtic.

Tota l'activitat i totes les institucions que depenen del poder judicial o que, indirectament, contribueixen a dur a terme les finalitats d'aquest poder, constitueixen el sistema de control social formal. La policia, la justícia, la penalitat, la prevenció, la reinserció, la reeducació, etc... El control social formal és l'àmbit en el que l'estat manifesta clarament la seva funció repressora.

Però el subjecte ha hagut d'aprendre des de ben aviat a enfocar la seva personalitat i el sentit de si mateix i de la seva socialitat en l'engranatge de la funció productiva. Hi ha una disciplina social que s'imposa en l'adaptació de la persona a una societat que és essencialment desigual i en l'esforç d'adaptació s'hi amaguen els contrastos de classe a través d'una manipulació de la consciència generant una il·lusió d'una llibertat aparent. Són els camins del control social informal. Es tracta de que tot es vehiculi sota una base autoritària sota la premissa d'un conformisme polític i amb una interiorització que no permeti la més mínima oposició.

La família (la figura del pare i la formació dels fills), l'escola (l'assegurança d'un curriculum), la professió (l'aprenentatge d'una tècnica i una capacitació), la competència (la cursa vers l'èxit), els mitjans de comunicació social (caixa de ressonància de determinats valors socialment admesos)... són

instàncies de control social informal que són d'eficàcia assegurada si converteixen l'individu en un subjecte adaptat capaç d'acceptar el que l'estat imposa al llarg de la seva vida. Les instàncies de control social informal, no solament moldegen, sinó que discriminen: el jove, la dona, el qui no té capacitat tècnica, el qui és diferent culturalment, etc, etc.

3. El control social a les organitzacions

Les organitzacions tendeixen a institucionalitzar la seva dinàmica; hi juga un paper rellevant la figura d'uns líders que poden ésser formals o informals. Els formals són els lideratges nascuts del càrrec i del poder personal que hi va annexe; en canvi, els informals són els carismàtics pels qui el lideratge els prové de les característiques singulars de la personalitat.

Però els controls utilitzats a les organitzacions són tanmateix ben diversos. N'hi ha uns d'ordre físic que es concentren en una dinàmica de poder coercitiu (el fuet o el candau). Institucions o organitzacions que empren predominantment controls socials físics són, per exemple, els camps de concentració, les presons, els correccionals, els manicomis, etc. Aquestes organitzacions coercitives no tenen líders informals, encara que es pugui donar un lideratge informal entre els acollits o sotmesos a la institució. Aquestes són molt poc selectives i generen ben poca socialització organitzacional.

Hi ha, també, controls materials que consagren més aviat un poder utilitari (les recompenses). Institucions o organitzacions centrats sobretot en aquesta dimensió material són els sindicats, els segurs, els bancs, les administracions, etc. Les organitzacions utilitàries són controlades a l'ensem per líders formals i informals, són molt selectives i generalment deleguen la socialització organitzacional.

N'hi ha també centrades en controls simbòlics que donen peu a un poder normatiu (prestigi, estima, apreciació). Són les religions, l'ensenyament, les associacions voluntàries, les clíniques psiquiàtriques, etc. Les organitzacions normatives no solen tenir líders informals o, en tot cas, només per a funcions d'execució, no de direcció; quan els tenen, es tracta de personalitats que d'una manera o altra assumeixen la totalitat del poder. La selectivitat no és pas unívoca i s'hi dona una gran varietat; n'hi ha de molt selectives (les sectes) i altres que ho són molt poc (els centres privats d'ensenyament). Són tanmateix molt socialitzadores.

El poder a les institucions o organitzacions no es presenta generalment a un estat pur com el que hem volgut indicar; hi ha pressions físiques, utilitàries o normatives a l'ensem i a vegades de manera ben difícil de discernir.

4. El control social a les institucions totals

En general, com acabem de veure, totes les institucions tenen tendències absorbents i no dubten d'emprar sistemes de control social més o menys aguts; és a dir, generen un món propi creant una discontinuïtat entre el món intern i el món extern i posant, d'una manera o altra, obstacles a la interacció social entre els que s'hi integren.

Però d'entre totes les organitzacions n'hi ha unes, les institucions anomenades totals, que tradueixen aquesta separació del món institucional per respecte al món exterior d'una forma material de caràcter físic.

Les finalitats de les mateixes són diverses: cuidar les persones (llars d'avis, de malalts), cuidar dels incapacitats (psiquiàtrics, leproseries, infecciosos), protegir la comunitat (presons, camps de treball, de concentració), realitzar una tasca de caràcter laboral (camps de treball, colònies fabrils, casernes militars) o buscar un refugi del món (abadies, monestirs). Però totes convergeixen en la mateixa característica: trencar les barreres que separen l'àmbit del dormir, del jugar, del treballar, etc.

Tots els acollits comparteixen el mateix espai i el mateix temps, sota la mateixa autoritat, en una programació perfecta carregada de normes i funcionaris amb la missió de fer-les complir i tot plegat encaminat a obtenir els fins de la institució. En una paraula, es manegen moltes necessitats humanes a través i per medi d'una organització burocràtica que serveix per a manipular les persones.

S'han planificat les necessitats essencials i l'allargament de l'estada produeix en els interns una veritable desculturació generant una forta tensió entre el món habitual i el món institucional. L'internament en una institució total és l'agudització de les contradiccions a on pot dur el control social portat a l'extrem.

La multiplicació de regles, connectades amb obligacions i articulades en un sistema jeràrquic, produeix una ruptura de la relació habitual entre l'actor i els seus actes; es perd l'autonomia i, amb el pretext de realitzar a la perfecció les finalitats institucionals, es cau en una mortificació constant del jo a través de les recompenses i privilegis a l'obediència i acatament de les normes i dels càstigs a qualsevol indicatiu de contravenció.

Tot plegat genera una subcultura o una veritable cultura de l'intern basada en tres pilars bàsics: la preocupació única i exclusiva de si mateix articulada en la pròpia fidelitat a l'ideal proposat, l'infantilisme de no fer cap acte sense l'obediència o acatament d'unes normes i d'un superior que les imposa o aconsella, i l'estigma o desculturació de la persona per la pèrdua o incapacitat d'uns hàbits racionalment adquirits i posats en pràctica.

La institució anomenada total és un model extrem d'imposició d'un determinat control social que, no solament genera despersonalització, sinó que és legitimat en la societat per l'exhibició pública de les finalitats institucionals que socialment mereixen la comprensió racional de la majoria de les persones que ho contemplen.

Sota la capa del bé realitzat a les persones que ho necessiten, o amb el pretext de la protecció social, o amb l'excusa d'acomplir una funció social necessària, o amb la disfressa d'un desig religiós de perfecció... es maneja voluntàriament o per força les persones fins a generar un anorreament total i una anul·lació de les seves capacitats de comunicació.

5. La institució voraç o insaciable

Les tendències absorbents de les organitzacions per a realitzar els seus fins institucionals que les obliguen a extremar els seus sistemes impositius de control, tenen encara una manifestació més en les anomenades institucions voraces, àvides o insaciables.

Són els grups o les organitzacions que, en contradicció amb les tendències dominants, demanen l'adhesió absoluta dels seus membres i pretenen abarcar tota la seva personalitat dintre del seu cercle. Exigeixen una lleialtat absoluta i incondicional, són "omnívores".

A diferència de les institucions totals que hem vist anteriorment, les institucions voraces erigeixen barreres simbòliques respecte el món exterior i no solament barreres físiques. Moltes vegades apareixen com a voluntàries i no coaccionadores i desenvolupen mecanismes de motivació per tal d'activar la lleialtat i l'adhesió dels seus membres. Per a fomentar l'acceptació de les seves propostes, solen oferir als participants una imatge summament atractiva.

Es a través d'aquest biaix que les institucions voraces exerceixen pressió sobre els seus components debilitant així els seus vincles propis i naturals que podrien generar conflicte amb les seves pròpies finalitats institucionals; s'elimina qualsevol ingerència competitiva i és per aquesta via que es suprimeix

d'arrel qualsevol tendència conflictiva. L'univers simbòlic del món proposat per la institució es presenta així com a únic i indiscutible.

Tot plegat es realitza per la via de motivar els seus membres vers una adhesió absoluta i incondicional. Les institucions voraces sempre són exclusives. Els exemples són evidents: les institucions polítiques (el reclutament i ús persones com instruments de poder polític, "l'eunuc polític", l'estranger, les amants), les institucions privades (el servent familiar, la mestressa de casa, els subalterns militars) i les institucions alternatives (les sectes, ordes religioses, grupúsculs polítics messianis, les comunitats utòpiques).

D'entre aquestes institucions voraces, les anomenades sectes són grups integrats per persones que es consideren elegides i dotades d'un tipus especial de coneixement transcendent, esotèric o amb qualitats personals singulars. La secta, d'una manera o altra, exigeix i controla la lleialtat incondicional dels seus membres. I erigeixen barreres entre els seus membres que suposadament tenen la veritat i la majoria de les persones que no tenen les virtuts especials que els sectaris s'atribueixen a si mateixos.

Una condició especial de les sectes és l'exigència de l'adhesió absoluta de la persona; no s'hi val a sostenir un compromís parcial. En tot cas, s'establirà una escala qualificativa de les persones en funció de la força i del nivell del seu personal compromís.

Es per això que la secta reacciona amb una típica i extrema intolerància davant de la dissidència i els membres aniran en compte a manifestar idees que estiguin en desacord amb la doctrina aprovada, per lleu que sigui la discordància, perquè serà tingut per heretge i castigat d'una manera o altra fins l'extrem de veure's afectat d'expulsió quan se'l considera impur o indigne de pertànyer a la secta.

El món de la secta és estricte i separa constantment els fidels dels qui no ho són, assegurant-se així que els membres més vàlids, els qui estan compromesos radicalment amb la secta, estiguin sempre en companyia dels elegits.

Com indica etimològicament la mateixa paraula, la secta està integrada per persones que s'han separat del cos de la societat per a formar un grup limitat i exclusiu que rebutja les seves normes tot proclamant un conjunt especial de valors i regles de conducta propis i singulars. Per a la secta, el que no hi està afiliat, està exclòs automàticament de la gràcia i del grup dels elegits i és l'exponent d'una moral considerablement inferior. El que sorprèn al sectari és que se'l jutgi des de fora a través de paràmetres ordinaris de conducta.

Els contactes del membre amb l'exterior són considerats com una interferència i és per això que les sectes intervenen d'una manera o altra en el control social de les relacions sexuals i professionals. Adés imposen el celibat, adés obliguen a una promiscuïtat dirigida; en tot cas, el matrimoni i les relacions sexuals solen estar estrictament ordenades en el control derivat de la pertinença a un grup sectari. I també inventen sistemes de control pels qui les seves activitats ocupacionals els porten a un contacte habitual amb el món exterior. El sectari ideal ha d'ésser exclusivament un sectari.

Les tècniques per a garantir una fidelitat i una exclusivitat són molt diverses: canviant simbòlicament el nom; introduint formes de participació grupal anul·lant qualsevol temptació de subjectivisme o de manifestació de criteri propi; establint sistemes de càstig per a exemplificar la dissidència mantenint i incrementant la solidaritat de la resta de fidels; presentant el discrepant com una persona que ha caigut en l'error i s'ha venut a les forces del mal, de la traïció o del dimoni segons els casos i comparant-lo acríticament amb el malalt; imbuïnt de fanatisme els adeptes en tant que són els únics que han sabut comprendre els mecanismes essencials de l'esperit que es conté en una determinada doctrina i que els incapacita per a contrastar-la amb les dades de l'experiència empírica; exercint una forta autoritat a través del control estricte dels seus líders carismàtics; desenvolupant estructures burocràtiques jerarquitzades encobertes hàbilment amb l'argument del carisma necessari; canalitzant les aspiracions del diversos membres contra la injustícia, la crueltat, la deshumanització, el sistema capitalista, etc., intentant contrastar-lo amb un idealisme utòpic que justifica les mateixes finalitats sectàries; en una paraula, generant un microcosmos cohesionat que, àdhuc, pugui fer oblidar les raons per les quals s'ha confiat amb la secta.

6. La reacció social

Ja el 1938 Franck Tannenbaum deia que la modelació del comportament desviat s'origina en el conflicte de valors que es produeix entre el que viola les regles i la comunitat; es donen en aquestes situacions dues definicions radicalment oposades de la situació. Segons aquest pensador el conflicte que s'origina entre la persona i l'audiència s'origina en una dialèctica que es centra en la "dramatització del que és dolent"; aquesta permet etiquetar la conducta desviada.

El 1951 Edwin Lemert puntualitzaria que és la desviació secundària -la reiteració de reaccions socials- que explicaria, no solament l'etiquetatge, sinó el reforçament social que la mateixa conducta desviada obté; a més reacció social, més reforçament de la conducta de la persona en la seva desviació.

Elaboracions posteriors ens han fet entendre que aquest procés de la reacció social s'ha de situar en un context normatiu determinat i en una època concreta; almenys per a comprendre els interessos dels qui han fet les normes. De fet, els que han fet les normes pertanyen a grups diferents dels qui són efectivament qualificades per elles. Uns creen les normes i les apliquen i és aleshores que s'opera un procés de selecció i d'etiquetatge; les expectatives de l'audiència determinen en gran mesura el comportament humà. Les definicions que sobre els altres fan les persones són les que van construint la realitat social. És l'expressió que diu: "Si els homes defineixen certes situacions com reals, aquestes seran efectivament reals".

La desviació de les normes, des d'aquesta perspectiva, ja no és interpretable des de la lectura biològica (un ésser diferenciats en la seva mateixa constitució), psicologista (una revelació patològica d'una personalitat anormal), ni social (fruit d'una cultura, d'un aprenentatge de conductes en el si d'un petit grup, d'un conflicte de classes, etc.). La desviació de conducta s'inscriu en una dinàmica social que discrimina el que és normal del que no ho és en funció de models preconcebuts i socialment i normativament admesos. El que és normal aquí, potser no ho és allà; el que és admès avui, potser no ho era abans d'ahir.

Becker va deixar escrit el 1971:

"L'acte d'injectar heroïna en una vena no és desviat en si mateix. Si una infermera administra drogues a un pacient complint les prescripcions d'un metge, tot és en un perfecte ordre. L'acte es converteix en desviat quan es fa d'una forma que, públicament, es considera indeguda. El caràcter desviat d'un acte radica en la definició que en fa la mentalitat pública".

Les institucions voraces anomenades sectes fan l'objecte en la nostra societat d'una concreta representació social, d'una imatge social, d'una reacció social que, seguint la teorització anteriorment esmentada, no solament les etiqueta, sinó que acaba reforçant la hipotètica desviació implícita en aquesta conducta.

Els reportatges periodístics, els llibres de divulgació, la publicació de novel·les, els mitjans de comunicació amb o sense imatge, els congressos o trobades monogràfiques han acabat configurant un tema més o menys a la moda sobre les sectes amb el risc evident de construir una imatge social indiscriminada que, no solament desperta interès, sinó que categoritza les sectes i els sectaris d'una manera molt determinada.

Les sectes són vistes, en efecte, com grups sistemàticament perillosos que, darrera un missatge afalagador i idealista, encobreixen negocis fabulosos i persegueixen unes finalitats inconfessables. El control social sobre les sectes s'aguditza i aleshores proliferen les denúncies de persones dissidents i de familiars d'adeptes que recullen els temes centrals

sobre els que es basen les tècniques de captació i d'assimilació dels grups sectaris. Adhuc la paraula secta adquireix ja per si mateix una dimensió insultant i plena de components negatius.

Tres són els punts que centren les acusacions. El primer és la conculcació dels drets individuals i de la llibertat de les persones: la despersonalització, el rentat de cervell, el rapte, el segrest, la violència física o psíquica, la persuasió coercitiva, l'engany, la inducció al xantatge, a la prostitució, a la corrupció de menors, als abusos sexuals de tota mena, als abusos contra la intimitat, a l'homosexualitat, a l'assassinat, al tràfic de drogues i armes, etc.,.

El segon punt fa referència als delictes contra la propietat privada: el robatori, el frau, l'apropiació indeguda de béns i de la força de treball entre els afiliats, l'estafa de tota mena, la falsificació de documents, l'evasió de capitals, el tràfic de divises, l'exempció d'impostos, l'intrusisme professional, etc.,.

El tercer punt és l'acusació de desordre social en tant que les sectes canvien els valors i l'ordre establert en les societats lliures i occidentals atacant institucions bàsiques com la família, l'església i l'ordre públic.

Heus aquí a grans trets la representació social construïda i que s'incorpora a la mentalitat social de la gent que, a vegades sense tenir-ne cap coneixement, ha interioritzat en la consciència i que provoca necessàriament un constructe social discriminant i discriminador sense massa matisos.

Les sectes acaben essent una conseqüència nefasta d'una societat agressiva, alienant, individualista i pluralista i serviran de refugi als descontents, als qui estan passant per una evolució personal tensa i conflictiva i que cerquen una sortida afectiva a la personal indefinició d'un món en el que se senten insuficientment aollits. Aquesta explicació que sovintega a la caixa de ressonància dels qui construeixen la imatge social de les sectes, no invalida la seva tenebrosa perillositat sobretot per a les capes més dèbils de la societat: els joves, les persones en conflicte i els que viuen en contradicció oberta amb el propi medi.

Les sectes, segons aquesta imatge social construïda, són perilloses multinacionals que, una vegada aconseguida l'organització interna forta, coherent i sense fisura, s'entreguen a un procés d'expansió i penetració subtil en el teixit social, no deixant cap espai intocable: el món de l'espectacle, el món intel.lectual, el món polític, etc.,.

Aquesta és la lectura majoritària i dominant sobre el fenomen de les sectes i es dona el que algú n'ha anomenat un "model criminal-mèdic": uns líders considerats com veritables delinqüents en tant que només volen aconseguir el seu lucre personal i uns

Conclusió

Aquesta lectura de la realitat sectària a partir de la teoria del control social, ens posa a l'aguait del risc que tenim de caure en la imatge estereotipada que la representació social es fa de l'objecte del nostre estudi. Ens caldrà un esforç extraordinari per a lograr una neutralitat valorativa; al cap i a la fi som fills de la nostra època i participem dels corrents socials que se'ns imposen en tant que la societat està en l'home i, per tant, aquest interioritza els valors i les pautes socials que ens vénen donades.

Aquesta reflexió teòrica sobre el control social ens invita a dir les coses pel seu nom, més enllà o independentment de l'estereotip social que plana sobre la qüestió. L'esforç empíric de la nostra recerca ha de tenir compte exclusivament de les dades i és a partir d'elles que estem legitimats a fer-ne les interpretacions inductives pertinents i justes. Haurem de procedir amb una gran cautela metodològica, no solament per a evitar de caure en apriorismes d'un o altre signe, sinó també per a entendre que, a partir de la reflexió que acabem de fer, el fenomen sectari s'inscriu en una fenomenologia més àmplia des del moment que ~~se'n~~^{és} part d'un control social que algú ha definit com el "big brother", el "germà gran" de la vida col·lectiva.

adeptes vistos com a víctimes en tant que la seva vulnerabilitat els ha fet submisos a un procés de "dissociació atípica" amb necessitat d'atenció mèdica i psiquiàtrica.

BIBLIOGRAFIA

- Becker, H., Los extraños, Buenos Aires, Amorrortu, 1970
- Bergalli, R. i altres, El pensamiento criminológico. Un análisis crítico, TT. 1-2, Barcelona, Península, 1983, col. Homo sociologicus, 28/29
- Berger, P.-Luckmann, T., La construcció social de la realitat: tractat de sociologia del coneixement, Barcelona, Herder, 1988
- Coser, L.A., Las instituciones voraces. Visión general, México, FCE, 1978
- Durkheim, E., De la division du travail social, Paris, Presses Universitaires de France, 1960
- Foucault, M., Histoire de la folie à l'âge classique, Paris, Plon, 1961
- Goffman, E., Estigma: la identidad deteriorada, Buenos Aires, Amorrortu, 1986
- Goffman, E., Internados. Ensayo sobre la situación social de los enfermos mentales, Buenos Aires, Amorrortu, 1972
- Lemert, E., Human deviance, social problems and social control, New York, Prentice-Hall, 1967
- Melossi, D.-Pavarini, M., Cárcel y fábrica. Los orígenes del sistema penitenciario, Méjico, Siglo XXI, 1979
- Tannenbaum, F., Crime and Community, Nueva York, Columbia University Press, 1951
- Taylor, I.-Walton, P.-Young, J., La nueva criminología. Contribución a una teoría social de la conducta desviada, Buenos Aires, Amorrortu, 1975
- AA.VV., La familia, Barcelona, Península, 1978

Anàlisi comparativa dels grups estudiats

L'atenta lectura dels materials analitzats continguda en les diverses monografies de les institucions que han fet l'objecte de l'observació sistemàtica, ens permet comparativament fer un seguit d'afirmacions amb el risc evident d'ésser malentesos pels qui prèviament hagin adoptat una posició "per o contra".

La nostra obsessió és la de mantenir-nos en una evident neutralitat per tal que les nostres induccions comparatives puguin ésser tingudes en compte des d'una perspectiva científica. En aquesta línia assumim les afirmacions de Mayer ¹:

"La veu del meu interlocutor s'expressava nerviosament i d'una manera incomprendible: "Però de les sectes n'esteu per o n'esteu contra?". Em telefonava per a interrogar-me sobre el moviment al qual el seu germà havia adherit i les meves respostes matisadores de les seves preguntes el desconcertaven. Jo em posava al seu lloc.

I com explicar que és possible fer una recerca sense haver de situar-se per o contra? La vida s'assembla rarament a les escenes de western on tot és clar des del començament: els bons a un costat, els dolents a l'altre...

Malentesos i controvèrsies són la recompensa de qui s'atreveix amb un terreny de recerca "calent". Es impossible tancar-se en una confortable torre de marfil científica. Els debats no es queden als corredors de les universitats o dels col·loquis: si es vol compartir les seves troballes amb un més ampli auditori, és obligat de veure's llençat als tumults de la plaça pública. Jo prenc aquest risc" (plana 10).

El conjunt d'informes que tenim aquí davant nostre ens ofereix un puzzle tremendament diversificat; en llenguatge col·loquial podem dir que és un vertader calaix de sastre del qual se'n desprenen algunes certes embolcallades per un halo d'infinites dubtes. Es a dir, tot el que poguem dir entorn del tema

¹ Mayer, Jean-François, Confessions d'un chasseur de sectes, Paris, les Editions du Cerf, 1990.

és ple de matisacions i, per tant, exclou sistemàticament tota mena d'afirmacions dogmàtiques.

Això ens força a tenir que individualitzar cadascun dels grups estudiats; les generalitzacions apriorístiques no són vàlides i ens poden fer caure fàcilment en errors objectivament insostenibles i que, per tant, poden conduir al carreró subjectivista d'estar acríticament "per o contra" i de fer veure com les nostres afirmacions no són gens ponderades.

La nostra anàlisi comparativa es limita a proporcionar una gran quantitat d'alertes al lector entorn de determinades tècniques emprades per uns grups concrets sense prejudicar sobre l'eficàcia de les mateixes. Sabem amb certesa que les respostes dels adeptes són diverses i que es dóna en aquest tema un ampli ventall: des dels qui s'anul·len a si mateixos perdent tota capacitat crítica i deixant-se absorbir plenament pel grup de referència, fins els qui han acabat trobant una solució a la seva vida en tant que el grup ha proporcionat una adequada resposta a allò que buscaven.

La nostra anàlisi no s'interessa directament pels efectes efectivament produïts en les persones adeptes, sinó per l'observació dels grups en tant que empren tècniques concretes (de control ambiental, biològic, psicològic o de comunicació) i que en un o altre aspecte poden suposar un veritable risc per les persones que s'hi adhereixen per una o altra raó. Per a dir-ho més concretament, intentarem veure i ponderar els factors del camp de gravetat de cadascun dels grups en tant que proporcionen unes tendències absorbents i que són aptes a modelar una determinada i concreta manera d'ésser o d'idiosincràsia en els seus adeptes.

Som conscients, per altra banda, de la immensa credibilitat de la gent; és un fet que hi acudeixen com a mosques, encara que el llenguatge sigui totalment incomprensible i les afirmacions doctrinals no siguin racionalment sostenibles; l'aproximació feta a les convocatòries públiques ens ho ha deixat ben evident. Aquesta fàcil credibilitat, a més, es fa tanmateix

ben difícil d'avaluar per tractar-se de cossos de creències amb orígens culturals moltes vegades totalment diferenciats. Això fa que sigui difícil denunciar-ne la irracionalitat quan estem situats en patrons culturals que es troben ostensiblement molts allunyats. Es el que decididament expressa Mayer ²:

"Em demano si no es produeixen controvèrsies entorn de les sectes quan els membres dels grups religiosos marginals acullen els investigadors dient-els-hi que no serà fàcil comprendre el camí que estan fent com adeptes. I no estan gens equivocats.

Els eclesiàstics que s'han de preocupar de problemes relatius a les sectes, haurien sempre de captenir-se cuidadosament de seguir el model d'una polèmica de tipus laic, encara que només sigui per evitar el perill de veure un dia, en les nostres societats secularitzades, una certa argumentació anti-sectes retornar-se contra les eglésies tradicionals, particularment les que tenen al seu si organitzacions tals com les ordes monàstiques.

Això no vol dir que s'hagi de posar al mateix nivell un venerable monestir i qualsevol comunitat sectària. Però sabria distingir això un poder polític religiosament indiferent?" (plana 32).

Finalment, diem que hi ha moltes coses en aquests grups que es presten a manipulacions; és a dir, darrera un joc de valors religiosos, culturals, polítics o d'una altra mena, hi ha sempre la possibilitat d'obrar sobre algú o alguna cosa amb maneigs fraudulents, subrepticis, enganyosos, falsificats, tramposos, ocults, furtius, il·legals o prohibits. Es aquesta la descoberta que se'ns demana de fer sense cap necessitat de tenir un partit pres al respecte i atenint-nos només i exclusivament al que ha estat aportat per les diverses fonts informatives que han pogut teixir la globalitat dels diversos informes.

Heurísticament, la nostra exposició seguirà fidelment el quadre de les anomenades "tècniques de manipulació coercitiva" grup per grup i segons una escala de més a menys agudesa, per passar posteriorment a fer un balanç global dels grups entorn dels quals

² Mayer, J-F, op. cit.

es disposa d'una abundant informació. Es a dir, a vegades no és tant l'empleu d'una determinada tècnica amb una singular acuitat, sinó la relació d'un conjunt de tècniques articulades de tal manera que es troben perfectament encobertes per una expressa i declarada finalitat més o menys camuflada o dissimulada.

1. Les tècniques de control ambiental

Hi ha sis grups (Opus Dei, Hare Krisna, Dianètica, Arco Iris, El Patriarca i La Comunitat) que es singularitzen en l'empleu d'aquesta mena de tècniques. Extremen les cadenes de lligam amb el propi grup i dificulten sistemàticament la sortida o la defecció de la comunitat de referència. De totes maneres, no es poden fer generalitzacions fàcils, com hem dit més amunt, i cal destacar-ne les característiques de cadascun d'ells.

L'Opus Dei imposa severament una vida comunitària als seus socis numeraris obligant-los a una residència determinada i canviant-la segons els interessos del grup. Els adeptes es veuen implicats en una sèrie d'actes comunitaris constants i àdhuc es troben que les seves relacions familiars i socials són dirigides, en l'eventualitat en contra de la pròpia família. Hi ha una clara desvinculació de la propietat privada i, també, de la xarxa sanitària habitual. La vida de l'adepte es troba sotmesa a una forta complexitat de prohibicions de tota índole i les lectures dels qui en formen part són dirigides. La sortida del grup es veu fortament sotmesa a persecucions més o menys declarades.

Hare Krisna es caracteritza per un fort control social i per un ambient marcat per una rigidesa intemperant. La submissió als dictats del líder és tanmateix molt evident. Sembla que hi ha també un notable control de la informació que, amb l'obligació de la repetició diària del "mantra" acaba cohesionant durament la comunitat grupal. Sense prescriure-ho, els membres es veuen coartats a limitar les seves relacions externes i els intercanvis amb el món exterior.

Dianètica, per la seva banda, indueix a treballar exclusivament per l'església fent de l'adepte un comprador habitual de cursos. Sota el pretext d'una teràpia concebuda com absoluta la bondat de la qual no es posa de cap manera en qüestió, se l'emplea coercitivament i es persegueix sistemàticament els dissidents amb la intenció de tornar-los a la dinàmica que es crea en la roda infernal dels cursos que el grup té programats. La incorporació exclusiva a la xarxa social pròpia ja en serà només una conseqüència.

Arco Iris és caracteritzada per una vida grupal i comunitària intensa en la que la comunitat exclou radicalment la propietat privada. La creència amb els sistemes curatius propis fa que es doni una desvinculació pràcticament absoluta de la medicina habitual.

El Patriarca imposa una vida comunitària intensa que comporta una radical desvinculació del món precedent amb el pretext de proporcionar una teràpia de lliurement de la drogadicció; això sobretot el primer mes. Tot porta dintre les institucions del Patriarca a una concreta escenificació que genera un sentiment de confiança i de seguretat, tot i la mobilitat residencial constant dels que s'hi acullen encara que sembli que hi ha llibertat i autonomia individual per escollir. Es treballa únicament per la institució perquè hi ha un sentiment de por d'enfrontar-se al carrer i al que aquest representa. La xarxa sanitària és pròpia i portada per ex-toxicòmans, tot i que disposen de metges. Una característica a destacar és la rigidesa d'horaris i la disciplina interna del grup.

La Comunitat és un grup que afavoreix l'aïllament en pisos amb una disminució programada dels contactes i una desvinculació de les antigues xarxes socials. S'erigeix "el moviment" com l'element principal d'un membre i es pressiona fortament en aquest sentit generant una dependència forta del grup àdhuc econòmica puix que la gradació en l'escala jeràrquica és de coneixement a través de l'aportació econòmica. La lectura

disminueix i només es llegeix la literatura pròpia. Hi ha una cadena infernal de prosel.litisme en la conquesta (econòmica?) de la gent.

Fins aquí els controls socials i ambientals que, amb finalitats diverses, podríem qualificar de durs. Hi ha encara tres grups (Sahaja ioga, Testimonis de Jehovà i Brama Kumaris) que es mantenen a un nivell inferior; però que tenen característiques tanmateix ben diferenciades.

Sahaja ioga genera una forta cohesió de grup a través de l'assimilació de la doctrina; en conseqüència, es crea un distanciament de la família del fet de la dedicació a qüestions religioses índies. La família és la del grup amb la presència dels germans i la mare, amb cerimònies directament enfocades a reforçar els vincles fraternals. Els pelegrinatges a l'India pretenen únicament cohesionar efectivament el grup. Hi ha una preferència manifesta per les lectures internes.

Els Testimonis de Jehovà tendeixen a reduir sistemàticament el cercle a les relacions singulars amb els correligionaris i hi ha estratègies directament encaminades a reduir el cercle de les relacions. El règim comunitari és més aviat excepcional. Hi abunden les prohibicions (sexe i violència) amb el component d'una dedicació obligada a la predicació.

Brama Kumaris genera un cert aïllament de la vida social al moment de l'entrada i alguns viuen comunitàriament en pisos. Hi ha una aportació voluntària (sembla que considerable) secreta dels membres que suporten la imposició de l'alimentació vegetariana. Es crea una forta cohesió de grup a partir d'activitats programades sistemàticament a dintre que culminen amb la realització d'un viatge anual a l'India.

Baixant en l'escala, trobem també un grup (Missió Rama) que planteja un model de vida grupal i comunitari del qual se sap que se'n han fet experiències molt puntuals sense que arribés a ésser una fòrmula molt extesa.

Seguidament, trobem també un grup (Missió de la Llum Divina) en el qual s'opera una lenta distància de les relacions habituals deguda a l'interès i creixement personal dintre del grup.

El Moviment Gnòstic només sabem que tendeix, també, a reduir el cercle només amb persones gnòstiques.

Mahikari, per la seva banda, a través de la teoria de la impuresa i de la creència amb els esperits, va generant raons terapèutiques i de credibilitat amb aquests dogmes.

Finalment, la Fe Baha'i no genera cap mena de control ambiental en els seus fidels.

Recapitulant l'empleu de la tècnica del control ambiental en els grups considerats, podem confeccionar el quadre següent:

<u>Grup</u>	<u>Intensitat</u>	<u>Justificació</u>
Opus Dei	Forta-Total	La perfecció cristiana
Hare Krisna	Forta-Englobant	La creència oriental
Dianètica	Forta-Total	L'equilibri personal
Arco Iris	Forta-Englobant	La curació
El Patriarca	Forta-Total	La rehabilitació droga
La Comunitat	Forta-Total	La causa justa
Sahaja ioga	Notable	Autocontrol
Testimonis Jehovà	Notable	La doctrina
Brama Kumaris	Notable	La meditació/salut
Missió Rama	Mitjana	Esoterisme
Guru Maharaji	Fluixa	El coneixement
Moviment gnòstic	Fluixa	Esoterisme
Mahikari	Fluixa	La salut
Fe Baha'i	Inexistent	

2. Les tècniques de control biològic

Hi ha un grup, el Moviment Gnòstic, que es manifesta particularment dur al respecte en tant que prescriu les relacions sexuals sense arribar a l'ejaculació. D'una banda, aquesta pràctica condiona els adeptes a buscar-se la parella dintre del grup provocant una forta endogàmia i, per l'altra, sembla que aquesta tècnica suposa una veritable denigració de la persona.

Amb menys intensitat i dintre d'una altra dimensió d'aquest mateix control, l'Opus Dei imposa rituals violents d'automortificació i d'autoagressivitat com una ascesi personal i de superació de les pròpies temptacions.

La Comunitat, per la seva banda, impel·leix a unes pràctiques frenètiques d'autosuperació per a poder atènyer el ple coneixement dintre del grup; això comporta dormir poques hores perquè es va a dormir tard i no es descansa suficientment.

En un grau força diferent, Arco Iris i el Guru Maharaji imposen una peculiar intensitat en els darrers cursos de la carrera en l'ascensió a la plenitud o en les meditacions diàries respectivament.

Ja amb menys virulència, hi ha quatre grups (Testimonis de Jehovà, Fe baha'i, El Patriarca i Brama Kumaris) que de formes diverses imposen una certa reducció de la capacitat física de les persones.

Els Testimonis de Jehovà prohibint consumir sang; la Fe Baha'i prescrivint un dejuni de 19 dies el mes de març; El Patriarca fent un seguiment estricte d'una dieta equilibrada prescrivint a l'ensem un repós estructure i provocant un cansanci físic com a teràpia a la primera fase de desintoxicació; i Brama Kumaris dormint poques hores encara que pretenguin sostenir que és suficient.

En la mesura que pugui ésser un control biològic, a Missió Rama fant sortides la nit de tant en tant a veure objectes volants no identificats (ovnis).

Per la resta, ni a Sahaja ioga, ni a Hare Krisna, ni a Dianètica, ni a Mahikari hi endevinem cap mena de control d'aquesta mena.

3. Les tècniques de control psicològic

D'entrada, hi ha set grups (Opus Dei, Dianètica, Arco Iris, Moviment Gnòstic, Guru Maharaji, Brama Kumaris i La Comunitat) que se'ns presenten amb unes característiques de gran risc pel que fa a aquesta mena de control.

L'Opus Dei genera un control ambiental gratificant i absolutista que acaba generant dependència. El que diu el Padre no es discuteix a la institució. Hi ha una denigració de la persona

a través de l'obligada direcció espiritual setmanal i de la confessió sota el refugi de la reserva moral i del secret de confessió. La programació de les activitats més quotidianes s'imposa a la consciència i a l'ombra d'una normativa i d'un reglament poden generar-se culpes i pors. No es poden oblidar les persecucions a la sortida de l'Obra tot fent un reclam a la consciència de la persona; es generen pors a la sortida per mor de les represàlies.

Dianètica, per la seva banda, va establint lentament un control ideològic amb la vinculació progressiva de la persona adepta al grup. En aquesta línia es recruta sistemàticament els membres per l'estaff incorporant les persones a la xarxa social pròpia. Es respira un clima de defensa extrema de tot el que afecta a la teràpia dianètica i, quan algú se'n vol sortir, no ho té pas gens fàcil.

Arco Iris provoca trastorns emocionals per l'empleu de determinades tècniques. Amb l'aggravant que hi ha un seguit d'inexperts que fan pràctiques de psicodrama amb el risc evident d'agudització de problemes psicològics. El resultat és que hi ha unes persones que es troben adictes i amb una dependència absoluta del líder. Es practiquen relacions sexuals en públic en un clima de desinhibició.

El Moviment Gnòstic reafirma el grup a través de les pràctiques i de les activitats grupals en un context de fe profunda en el que diu el líder. La dinàmica que diu que no es poden fer accions negatives (karma), sinó positives (darma) genera una forta consciència de culpabilitat en els adeptes. Hi ha també una certa confusió entre somnis i realitat amb l'ànim de predir el futur i provocant un cert desdoblament de la personalitat.

El Guru Maharaji, per la seva banda, genera un mecanisme fort de la necessitat d'adquisició del coneixement amb el risc d'agudització de trastorns previs a través de la repercussió de les meditacions. La tècnica del relat de la pròpia experiència per a poder intervenir posteriorment en pot ésser una bona mostra. En

tot això es manté un fort respecte i seguiment de la paraula del Guru perquè és el veritable camí del coneixement.

Brama Kumaris emprà tècniques que fan que l'individu estigui satisfet donant la sensació d'harmonia, felicitat i relaxació. Hi ha una clara preeminència dels valors de grup per sobre dels individuals en el context d'una forta dependència de les murlis o meditacions i en la consideració divina dels líders sense considerar-los com veritables déus (la fixació de la mirada quan s'ha comès una desviació). Es manté el celibat pels bramis i es creu en la reencarnació com un producte de la purificació kàrmica.

La Comunitat presenta una imatge extraordinàriament atractiva pel recrutat; imatge entre simpàtica i revolucionària. Es genera sistemàticament una pressió forta de cara al compromís amb el grup i l'empleu de tècniques específiques de meditació predisposa a creure en teories esotèriques.

En intensitat, hi ha dos grups (Hare Krisna i Mahikari) que segueixen immediatament a aquests.

Hare Krisna, per la seva banda, manté una relativa submissió al mestre espiritual i és evident la poca crítica interna. Mahikari imposa l'existència d'un mesies i d'una mestra espiritual, obliga els membres a portar al temple cinc persones i, també, la creència en esperits pot arribar a obsessionar a determinades persones.

En un grau més feble o no tan clar, hi trobem encara tres grups: Testimonis de Jehovà, Missió Rama i el Patriarca.

Els Testimonis de Jehovà reben el neòfit amb un acolliment calorós i, de fet, hi ha una absència absoluta de crítica respecte a la creència que condiciona absolutament les persones àdhuc en la seva vida quotidiana. Els transgressors són castigats i expulsats de la comunitat als qui, eventualment, no se'ls dirigeix la paraula.

A Missió Rama hi ha una dependència i obediència total dels líders.

El Patriarca opera un canvi radical de mentalitat: l'adepte passa a ésser d'adicte a lluitador contra la droga. Aquest entra en la plena convicció entorn del bé que està fent el grup i n'és un fervent defensor: s'opera en ell una complicitat afectiva en la comprensió del problema, hi ha una veritable confiança solidària entre els membres de l'associació. Els terapeutes són els mateixos ex-toxicòmans i es viu de cara al grup amb la finalitat d'ajudar els damés. Es fa una revisió del que s'ha fet durant el dia en una mena de reunió-balanç. S'opera un mena de segrest quan arriba la curació i hi ha una retenció obligada de les persones. Hi ha sempre una acurada programació de les activitats diàries sempre sota el control d'una altra persona.

A un nivell inferior de control psicològic hi trobem Sahaja ioga on es genera en l'adepte un interès i satisfacció en el grup, amb una forta unió grupal cohesionada pel guru que és qui té la veritat; la dependència espiritual és clara. Es genera un cert autocontrol emocional i físic amb la pràctica del ioga; és l'exercici de tenir consciència sense pensaments.

Finalment, a la Fe Baha'i no hi endevinem cap mena de control psicològic.

El quadre que segueix intenta fer el balanç d'aquest control psicològic.

<u>Intensitat</u>	<u>grups</u>
Altíssima	Opus Dei, Dianètica, Arco Iris, Moviment Gnòstic, Guru Maharaji, Brama Kumaris, La Comunitat.
Alta	Hare Krisna, Mahikari.
Força alta	Testimonis de Jehovà, Missió Rama, El Patriarca.
Mitjana	Sahaja ioga.
Inexistent	Fe Baha'i.

4. Tècniques de control cognoscitiu o de manipulació

Hi destaquen sis grups (Opus Dei, Hare Krisna, Dianètica, Moviment Gnòstic, El Patriarca i La Comunitat) la manipulació dels quals és relativament ostensible.

L'Opus Dei elimina tot sentit crític deixant clar que només la institució té la veritat. Per altra banda, controla agudament la informació manipulant la realitat i àdhuc suggestionant els adeptes.

Hare Krisna bandreja tota crítica interna controlant poderosament la informació.

Dianètica genera una dinàmica fortament encoberta per l'estructura religiosa de l'Església de la Cienciologia i controlant estratègicament la informació o l'anàlisi crítica dels membres.

El Moviment Gnòstic no permet discutir o interpretar experiències pròpies; només són legítimes les del líder reinterpretades pel mestre. No es permet la discussió. Usa un fort sincretisme doctrinari amb una clara manipulació del llenguatge amb l'ús de termes que no es defineixen ni tenen necessitat d'aclariment. Hi ha una dependència doctrinària respecte del grup.

El Patriarca genera la necessitat de creure en l'associació com a únic camí de sortir de la droga i és així que ningú es qüestiona el mètode. El passat és vist i concebut com erroni, engendrant així una espiral de dependència cada vegada més forta.

La Comunitat centra la doctrina en un component poètic-metafòric i el resultat és l'idil·li de la relació grupal i la utopia de l'amistat. Els continguts no es discuteixen i preval sempre el criteri del qui es troba més amunt. La informació depèn de l'estatus i l'estatus depèn de l'esforç de la dedicació. La finalitat és la de coartar tota iniciativa juvenil i el que és important és el lligam amb un sistema piramidal. Hi ha una forta manipulació.

A un estadi sensiblement inferior, dos grups també ostenten un fort control cognoscitiu: el Guru Maharaji i Misió Rama.

El Guru Maharaji té un contingut filosòfic-religiós impactant: l'obsessió pel coneixement. La ment és la font dels problemes i, per tant, cal prescindir del sentit crític fins el punt de deixar d'afrontar els propis problemes (El curiós és que els membres que busquen espiritualitat acaben abandonant el grup). Es genera una necessitat d'obtenir el coneixement pel qual cal predisposar-se. Hi ha la sensació de felicitat a dintre.

A Missió Rama el "contactat" es creu elegit i aleshores fa participar del que veu als seus correligionaris.

Per sota d'aquests, hi ha control cognoscitiu important als Testimonis de Jehovà i a Arco Iris.

Els Testimonis de Jehovà transmeten obsessivament la doctrina per la predicació assimilant-la i apoiant-la amb documents bíblics. Tota notícia o informació és interpretada a partir de les creències. Al grup es llegeix molt poca cosa (per causa de les vertaderes dificultats d'assimilació) i ocupen un lloc destacat les reunions setmanals i periòdiques dels fidels. Des del punt de vista sexual mantenen una moral molt estricta. Creuen obstinadament en la força del diable.

A Arco Iris hi ha un aprofitament de la insatisfacció crítica que els membres ja sostenien d'abans.

A un grau encara més dèbil hi trobem Mahikari, Sahaja ioga i Brama Kumaris.

Mahikari es presenta com una terapèutica i acaba essent una religió. No deixa d'ésser curiosa la recitació de mantres en japonès per part d'occidentals.

A Sahaja ioga hi ha la convicció de què el grup té la veritat. No queda clara la pràctica dels "matrimonis concertats" com a tendència endogàmica dels fidels.

A Brama Kumaris es critica el materialisme, el consum i la moda sostenint que no s'ha de sentir dependència de les coses

materials. El que és cert és que el raja ioga dóna sensacions positives predisposant a acceptar les creències i la cinta gravada sembla que fa pensar d'una determinada manera. Hi ha la ferma convicció que la connexió amb Déu t'ho permet tot, et situa en un estat de tràngul. En cas de dubte, es recorra sempre a la persona amb més experiència.

Finalment, pel que fa a la Fe Baha'i no hi sabem endevinar cap d'aquestes tècniques de manipulació.

Recopilant la informació aportada pel que fa a les tècniques de control cognoscitiu, podem establir l'escala següent:

<u>Intensitat</u>	<u>grups</u>
Altíssima	Opus Dei, Hare Krisna, Dianètica, Moviment Gnòstic, El Patriarca i La Comunitat.
Molt alta	Guru Maharaji, Missió Rama.
Força alta Mitjana	Testimonis de Jehovà, Arco Iris. Mahikari.
Baixa	Sahaja ioga.
Baixíssima	Brama Kumaris.
Inexistent	Fe Baha'i.

A manera de síntesi

L'interès radica ara, partint dels elements qualitatiu donats per les informacions de les quals disposem, correlacionar el conjunt de tècniques emprades per cadascun dels grups; aquest pot ésser una mena d'índex del grau de risc que comporta cadascun dels grups considerats valorant-lo en funció d'un conjunt que és indispensable de tenir en compte.

La nostra síntesi vol ésser una exposició esquemàtica entorn dels diversos grups, procedint en una escala que va de més a menys risc; és de fet una simplificació de tot el material que tenim entre les nostres mans.

L'OPUS DEI, que busca la perfecció cristiana dels adeptes, es singularitza per un fort control social i ambiental en un context gratificant que genera dependència. S'hi donen rituals d'autoagressivitat en el context d'un fort autoritarisme jerarquitzat escrupolosament i que no dubte en denigrar la persona generant culpes i pors i àdhuc persecucions constants declarades o obertes de la dissidència. Elimina el sentit crític i manipula greument la informació.

LA COMUNITAT, que predica l'ideal del canvi social i de la causa justa, manipula els adeptes ja des de la seva captació comprometent-los en una escala d'un imprescindible coneixement que troba la seva fita en la integració forta al grup. Tot és presentat i dirigit per un proselitisme ferotge contextualitzat en una conquesta dels nous adeptes a través d'una contribució econòmica. Es provoca una pràctica frenètica d'autosuperació possibilitada per la pressió forta del compromís de grup i justificada per les meditacions que es proposen.

El MOVIMENT GNOSTIC, que es basa en doctrines esotèriques, redueix sistemàticament el cercle dels adeptes a les persones que creuen el mateix i reforça la cohesió i l'endogàmia per medi de la singularitat de la relació sexual que prescriu. Aquí hi ha una fe profunda en el líder que és l'únic que pot interpretar l'experiència i es produeix un sincretisme doctrinari amb una gran manipulació del llenguatge. La confusió entre somni i realitat pot dur a un desdoblament de la personalitat.

DIANETICA, que busca l'equilibri de la persona, suposa una notable manipulació que inclou un pronunciat control ambiental a través d'una vigilància ideològica fortíssima. En un clima de defensa extrema de la teràpia, la fugida del grup és difícil i tot plegat es troba perfectament encobert per l'estructura religiosa de l'Església de la Cienciologia.

ARCO IRIS, que vol la curació dels adeptes, es caracteritza per una vida grupal i comunitària intensa

intensificant particularment el rigor dels darrers cursos de l'ascensió a la plenitud. Es poden produir seriosos trastorns emocionals a través dels psicodrama fet sense professionals. Hi ha una dependència en tot i per tot del líder i la pràctica de les relacions sexuals en públic és, almenys, sospitosa. Hi ha un clar aprofitament de la crítica que els adeptes ja sostenien abans de participar en el grup.

EL PATRIARCA, que busca la rehabilitació dels que s'hi acullen, es caracteritza per la forta rigidesa i severitat imposada a la persona en la seva primera etapa de permanència sota el pretext d'una teràpia de sanejament de la drogaaddicció. La disciplina interna és forta i rigurosa i logra no solament operar un canvi radical de mentalitat, sinó la necessitat de creure en el grup i, per tant, la voluntat expressa de quedar-s'hi per sempre més.

HARE KRISNA, que predica una creència oriental, exerceix un poderós control social a través de la rigidesa de l'expressió simbòlica d'un mantra absurdament repetit fins a la sacietat. Hi ha una notable submissió a un líder el que fa que s'exclogui la crítica interna i que es posi en marxa un control sever de la informació.

Els TESTIMONIS DE JEHOVA, que es sustenten en un cos de doctrina bíblica, generen una intercomunicació forta entre correligionaris que són sempre els elegits. Es singularitzen per un entramat complex de pràctiques prohibitives i una voluntat gens encoberta d'extendre la seva creència a través de l'obligació d'una predicació acrítica. Al grup hi ha un acolliment calorós amb una absència absoluta de crítica i amb durs càstigs als transgressors.

El GURU MAHARAJI o LA MISSIO DE LA LLUM DIVINA, centrat en la puresa de coneixement, genera una lenta distància de les relacions habituals per mor de l'interès i el creixement personal dintre del grup. Es dóna una particular intensitat en les meditacions diàries fins el punt que poden aguditzar els trastorns

3.2.2 Les convocatòries públiques a través dels mitjans de comunicació social

Un dels camps de treball que ens interessava aprofundir com un element més d'informació era el de l'observació sistematitzada de les convocatòries que es realitzen a través de la premsa diària i de les revistes especialitzades invitant a actes públics, ja es tracti de conferències puntuals, taules rodones, cursos o cursets, seminaris, exposicions o presentacions de llibres més o menys vinculades amb grups organitzats.

Decidírem, no solament limitar-ho en el temps (des del setembre del 1989 fins l'agost del 1990) sinó també limitar-nos pel que fa als òrgans de comunicació (El País com a premsa diària i Más allá, el suplement El Correo del Sol de la revista Integral i Karma 7).

El pas previ fou un buidatge sistemàtic de les convocatòries que intuïtivament donaven la sensació d'un contingut lligat a un determinat grup o, també, amb un component esotèric, estrany i imbricat en filosofies innovadores, noves religions o pràctiques no corrents. En total hem aplegat 653 referències diferents.

Ni cal dir l'aspecte subjectiu que comporta aquest buidatge; de cap manera podem afirmar que es tracti necessàriament de grups sectaris en el sentit estricte de la paraula, sinó que ens permet únicament fer una aproximació a la gernació que es mou entorn d'aquestes temàtiques i que mostra un interès o curiositat per aquestes ofertes més o menys invocadores del més enllà, del desconegut i àdhuc de les forces que es troben fora del control directe i racional de la persona. La dimensió d'una certa fe o creença hi juga indiscutiblement un paper transcendental.

Una vegada en possessió d'aquestes 653 referències, hem procedit durant el període que va des del 10 de novembre del 1990 al 27 de berer del 1991 a observar sistemàticament i des de fora els continguts sociològics d'algunes d'aquestes reunions (en total 59) a les ciutats de Barcelona (52), Tarragona (3) i Mataró (4) a través de la presència efectiva el dia i l'hora anunciats al local i lloc on es citava a la convocatòria: els perfils demogràfics i socials de les persones que hi acudien i les relacions socials que s'hi establien.

Serà precisament aquesta definició la que ens permet tipificar un cert nombre d'aquestes reunions i la que ens permet fer algunes generalitzacions al respecte.

Es per això que, heurísticament, la nostra petita exposició seguirà el procés invers al que hem seguit perquè començarem per aquesta identificació descriptiva de les reunions

que es donen per a procedir a generalitzacions a partir del conjunt de les 653 referències que integren el llistat.

I abans d'entrar plenament en l'anàlisi d'aquests materials, cal que quedi clar, no solament les possibilitats que ens ofereix, sinó també els límits epistemològics que aquesta anàlisi comporta.

Aquesta és una aproximació que ha costat un gran esforç i que intenta veure, el més objectivament possible, quines característiques demogràfiques i socials presenta la població que està buscant quelcom alternatiu a la seva vida quotidiana. Des d'aleshores, fent-se ressó de l'oferta pública tal com es fa conèixer públicament, acudeix a un determinat centre o local públic per a sentir uns missatges que permeten articular idees alternatives a la seva pròpia vida. Ningú pot negar l'interès extraordinari d'aquest coneixement que, en definitiva, alguna cosa ens diu respecte al que presideix la recerca de l'objectiu que estem buscant.

Per altra banda, aquesta és una aproximació carregada de limitacions: el buidatge d'aquestes informacions es limita únicament a la que surt a la premsa diària (El País) o a les revistes especialitzades (Mas allá, El Correo del Sol i Karma 7) i tenim dret a preguntar-nos: per què aquestes publicacions periòdiques i no unes altres?. I, a més també, epistemològicament no tenim resposta a la hipotètica pregunta que diu: amb quins criteris s'ha fet la selecció? Per què se'n ha fet aquest triatge? ¿No hi ha el risc de fer una inducció a la confusió posant al sac de l'esoterisme o del "tuf de secta" allò que és extravagant i rar pel qui n'ha fet la tria?.

Ens trobem aquí i ara en un context de perplexitats teòriques i metodològiques que es podrien resoldre hipotèticament a través d'una definició clara i simple del que és una secta (i més pertinentment, una secta destructiva); però les dificultats empíriques de la nostra recerca ens imposen l'enorme servitud de "tastar" informacions diverses que, essent aquí, ens parlen parcialment de la realitat que pretenem analitzar sense poder determinar amb certesa l'abast i la importància del valor d'aquestes mateixes informacions.

Una vegada més queda evident la gran dificultat de la nostra aproximació i el dubte constant que respira l'acostar-nos a un fenomen social del que es fa tanmateix ben difícil fer-ne afirmacions definitives i apodíctiques. Hom té massa sovint la temptació de desestimar i deixar en l'oblit informacions que, per causa de la seva debilitat, només poden donar un negatiu fotogràfic del que n'és molt difícilós destriar-ne la seva totalitat pel que es refereix als seus continguts.

Aquesta anàlisi val el que val i, almenys, té la virtut de transmetre una imatge fosca però real d'una determinada oferta que vol respondre a un món que busca o satisfà la seva curiositat de recerca d'identitat en la seva pròpia vida.

3.2.2.1 Els continguts d'aquestes citacions

Els 59 actes dels quals s'ha obtingut informació qualitativa, aplequen 1.717 persones que, segons les ciutats i el sexe dels que hi assisteixen, ens dona la relació següent:

<u>Lloc de realització</u>	<u>Actes</u>	<u>Homes</u>	<u>Dones</u>	<u>Total</u>
Barcelona	52	645	1.046	1.691
Tarragona	3	16	29	45
Mataró	4	8	13	21
	59	669	1.088	1.757

Tenim ja un primer perfil global que ens diu que aquests actes en general mouen relativament més població femenina (61'8 %) que masculina, a una mitjana global de 30 persones per acte convocat.

Pel que respecta a l'edat dels assistents, la distribució percentual aproximada és la següent:

	<u>Homes</u>	<u>Dones</u>	<u>Total</u>
0-14 anys (nens)	0'3	0'8	0'5
15-29 anys (joves)	23'7	20'5	21'-
30-44 anys (adults)	34'4	26'7	33'1
45-64 anys (grans)	29'5	40'-	32'3
+ de 65 anys (ancians)	12'-	12'-	12'-
	100		

D'aquest perfil global demogràfic dels assistents als actes convocats per medi de la comunicació publicitària, podem afirmar el següent:

- hi acudeixen més homes que dones.
- les edats majoritàries són a l'interval adult i gran (entre 30 i 64 anys).
- pels homes l'edat més forta és entre 30 i 44 anys i per les dones entre 45 i 64 anys.

De fet, aquesta primera inducció no ens diu gran cosa; en realitat només ens serveix per a establir comparacions quan intentem aplicar-ho als diversos tipus de reunions dels quals tenim una informació.

Farem ara una aproximació qualitativa als continguts en funció de les quatre tipologies següents: intervencions en salut geriàtrica, actes públics en llibreries de caràcter generalment esotèric, grups o societats esotèriques convocant a actes públics a un local privat i, finalment grups amb doctrina al darrera (que no per això deixen d'ésser també esotèrics). Els actes públics en llibreries es diferencien dels tercers per la presència en les societats esotèriques d'un determinat grup més o menys organitzat.

Som conscients de la simplificació que podem fer d'una realitat extraordinàriament complexa; però d'alguna manera o altra havíem de sistematitzar aquesta exposició.

A) Intervenció en salut geriàtrica

Entre els actes als quals s'hi ha fet una presència d'observació, hi ha una conferència absolutament atípica en els seus objectius. Es tracta de tres sessions pels socis d'una important entitat barcelonina (el Centre Aragonès) que, sota el lema Vida natural. La reforma pro salut, han estat realitzades per un naturista. El tema concret a la que es va assistir tenia per objecte parlar de la Salut física. Com tenir un cos sa? En concret, de la curació per mitjà d'agents naturals: citoteràpia, fitoteràpia, hidroteràpia, fanqoteràpia, trofoteràpia i autofàgia.

Es dels actes observats amb una presència més nombrosa de públic (250 persones), amb un fort predomini de dones (entorn del 70 %) i amb una considerable abundància de gent molt gran àdhuc de jubilats (també entorn del 70 %).

Es tracta de persones d'una extracció social popular (per a entendre'ns, d'una classe mitja baixa).

Els continguts provoquen una gran reacció d'interès en el públic que no pot evitar d'interrompre constantment el conferenciant: adés preguntant, adés fent partícep amb les seves personals experiències de la bondat del que està dient el qui parla.

Sembla que aquest acte, en síntesi, té ben poca cosa a veure amb el que estem analitzant.

B) Els actes públics a unes determinades llibreries

Aplequem aquí un conjunt d'actes públics que són habituals en llibreries especialitzades en publicacions esotèriques i en la venda de talismans i altres objectes connectats amb el món del misteri; es tracta d'actes amb una possible i aparent desconexió de l'activitat mercantil de la

botiga i solen fer-se en locals apartats o interiors a la mateixa llibreria.

Les llibreries a les que s'ha fet una presència són: Piràmide (Galileo, 136), Epsilon amb el seu pub, auditori i centre d'art anomenat Abraxas (Gelabert, 26), Síntesis (Ronda Universitat, 4), Arunachala (Jovellanos, 1), A.Riom.Mar (Entença 60) i Alpherat Centre (Vico 30). S'ha assistit a 16 actes d'aquestes llibreries i forma un conjunt informatiu realment interessant.

S'hi observa una majoria d'homes (el 43'4 %) i una presència relativa important de persones adultes entre els 30 i els 44 anys (39'9 %).

- A la llibreria PIRAMIDE per un passadís s'accedeix a una petita sala d'actes (de 4 x 12) i els temes que es tocaven eren: Autoconeixement i superació, Les persones que apareixen en somnis i La interpretació del tarot astrològic dintre d'un cicle de conferències organitzat per la llibreria. Tot és a punt per a escoltar un conferenciant: una tarima, una taula de vidre i una decoració més aviat evocadora d'exotisme.

L'ambient entre les persones és relaxat (àdhuc s'hi respira un olor d'encens) i el públic vesteix amb una indumentària normal a part d'alguns joves, sobretot noies, que vesteixen d'una manera més informal.

El públic (una mitja de 15 persones per acte) és predominantment femení (76'7 %) i les edats que destaquen oscil·len entre els 15 i els 44 anys (40 % són joves entre 15 i 29 anys i 45 % entre els 30 i els 44 anys). Tothom es coneix especialment les persones més grans i són competents en les seves converses esotèriques i, a l'hora de despedir-se, es comprometen per la pròxima convocatòria.

Segons el tema, el públic manté una actitud prou passiva; ni es prenen notes ni es grava res i sempre hi ha algú que distribueix propaganda de les pròximes cites. De totes maneres, s'hi desvela un marcat interès pel tema i, en acabar, no són pas pocs els que es queden conversant i intercanviant amb el qui ha fet l'exposició amb qui mantenen sovint un to de tracte amb evident familiaritat.

Una constant: l'arribada a la llibreria és freda i, per tal d'esperar l'hora del començament, la gent consulta textos fins que són invitats a entrar a la sala; ninqü es relaciona massa.

- La llibreria EPSILON organitza al pub ABRAXAS activitats diverses sobre temes tanmateix curiosos: Demostració pràctica sobre megrabain, "la màquina de la felicitat",

L'ingrietant món del vident, Abraxas aquí i ara, Introducció a Shamballa, Programació neurolingüística. Un enfoc de comunicació i 1991 i l'era d'Aquari (aquesta darrera ha estat organitzada pel grup AGEACAC d'Gnosi i, per tant, té un caràcter força diferent).

El local és un pub amb poca llum, decorat d'una manera rústica i clàssica i amb una música de fons molt relaxant. A l'esquerra hi ha una barra en la que, mentrestant, hi ha gent que està prenent unes copes durant les reunions. Té una capacitat per a unes 100 persones i els dimarts es realitzen fidelment uns actes que defineixen com "martes culturales".

Aquí hi ha un clar predomini d'homes (el 50'1 %) que comparteixen majoritàriament les edats entre els joves de 15 a 29 anys d'edat (una quarta part, 25'2 %) i els grans entre 45 i 64 anys (el 40'7 %). El nombre mitjà d'assistents és important puix que excedeix de poc les 50 persones per acte de mitjana; els joves vestint molt esportivament i els grans de manera molt arreglada. Hi ha àdhuc famílies senceres. Dóna la impressió que el públic es divideix entre estudiants i executius.

Els actes són diversos: o tenen un aspecte comercial (és el cas del primer dels citats), o commemoratiu del local o l'agrupació (el tercer), o presentant un llibre (el quart), o de divulgació d'un grup semireliqiós (el darrer); la diversitat està assegurada.

L'erudició és una constant i s'hi concentren sovint personalitats del món esotèric; de fet, poc o molt tots es coneixen i es saluden i n'hi ha força que es queden a la barra del pub mentre segueixen atentament els diàlegs de l'auditori. Per exemple, a l'ocasió de la proximitat de les festes de Nadal, tothom es felitava efusivament les pròximes vacances.

Amb motiu de la commemoració des de l'aniversari dels dimarts culturals d'Abraxas (la tercera sessió), es reconeix que aquest local ha donat acolliment a tota mena d'ideologies (explícitament es parla de sectes) i es diu que hi ha una mitjana d'assistència de 80 persones i es recorda com en algunes ocasions s'ha donat un ple "fins la bandera" de 130 o 140 assistents. En el mateix acte, es sortejava un lot de llibres i quadres que eren un obsequi de la llibreria.

La darrera de les conferències, pronunciada per l'antropòleg César Owen, és una sessió informativa sobre les creences dels gnòstics d'AGEACAC (Associació Gnòstica d'Estudis Antropològics i Científics). El públic va escoltar atentament l'explicació evidenciant un manifest interès i prenent la paraula al final en un roda d'intervencions molt moquda sobre el suport científic i bíblic de les "veritats" plantejades; l'escepticisme que provoca l'evasió de respostes del conferenciant és massa evident per a silenciar-lo.

- La llibreria SINTESIS disposa d'un petit local a l'interior que hi caben unes quaranta cadires amb una configuració molt apretada. Hi ha moqueta a terra i les parets són blanques i amb una decoració esotèrica. Hi ha una pissarra i rotuladors. L'assistència omple a bastament la petita sala.

A la conferència que es va assistir, Gemoteràpia i minerals, la gent era de classe mitjana i el públic, integrat majoritàriament per dones (71'4 %) sobretot entre els 30 i els 44 anys, va ésser extraordinàriament participada; es veia que sabia a què anava i va sol·licitar orientació bibliogràfica sobre el tema. Adhuc hi ha un noi jove que es presta a una exploració pública per a conèixer quin és el mineral que li convé pel seu problema.

- La llibreria ARUNACHALA disposa d'un local de 15 metres quadrats a un altell del local comercial, de tal manera que des de la sala de conferències es veu la llibreria. Tot té les parets de color rosa, i hi ha una pissarra i una taula a un racó amb una planta i una espelma. Hi ha una ambientació amb sàndal i 35 cadires disposades en cinc fileres.

Els temes als quals s'ha assistit són: Introducció a l'anàlisi transaccional i Les propietats curatives de la rialla. Amb un públic majoritari de dones (67'4 %) i amb un predomini de gent bastant gran (48'8 % entre 45 i 64 anys i 18'6 % de més de 65 anys), l'assistència mitja excedia de 20 persones encara que amb grans diferències de sessió a sessió. La gent vestia molt normal manifestant un clar interès pel tema; de fet, no solament es coneixen entre ells, sinó també amb els mateixos conferenciants. Molts d'ells són sudamericans.

- La llibreria A.RIDM.MAR a l'entrada de la qual hi ha un cartell que diu "Centre Esotèric Eriomar" disposa, també, d'una petita sala situada darrera la botiga on es venen llibres de temes esotèrics, productes de règim i herbes. Es petita i hi caben unes 20 persones i disposa de cadires de fusta i de plàstics al terra i té una pissarra damunt de la qual hi ha un plat penjant amb la figura de tres coloms dibuixats. Les parets, blanques, tenen quadres decoratius diversos i alguns d'ells de tema cristià: un ocell dins l'ou amb dos mans i dos peus amb una figura humana al costat, una figura de Crist, el colom de la pau, una dona d'esquenes despallada i una muntanya en forma d'ocell amb un niu amb ous al seu interior.

Damunt la taula hi ha un cassette i dues espelmes enceses: una de molt grossa de color groc i l'altra petita sobre un plat de vidre i a sota la taula un equip de música. L'ambient fa olor d'encens.

Els temes als quals s'ha assistit no difereixen massa dels altres: Els nodes de la lluna i el seu impacte en la vida

professional, Creativitat mental i espiritual i Bioenergètica com
teràpia emocional i corporal. El públic, que no manifesta res
d'especial en la presentació exterior amb l'excepció dels que
seuen a la primera fila que van força ben vestits, arriba a una
mitjana de 16 persones, és sobretot femení (66'3 %) i d'edats
majoritàries oscil·lant entre els 30 i els 44 anys (la meitat: el
49'5 %).

La seva actitud és positiva i participativa i s'ostenta
un bon clima de diàleg: es prenen apunts, es grava el discurs i
quasi tots es coneixen; la familiaritat entre ells és evident.
Aquelles conferències s'inscriuen dintre d'un cicle i s'alternen
amb sessions de relaxació amb música, deixant ben poca llum i
parlant suaument.

- L'ALPHERAT CENTRE, lligat a la Societat Espanyola de
Meditació, és una llibreria moderna i funcional. El lloc on
s'imparteixen les conferències és una habitació blanca, amb
quaranta cadires, una taula i una pisarra. Disposa d'un altre
local on s'hi fan actes al mateix temps.

El tema de la conferència a la qual s'ha assistit
(Holobioenergètica, l'home en el cosmos i el cosmos en l'home)
acull 19 persones amb una forta representació femenina (82'3 %),
d'edats compreses entre els adults (41'2 % entre 33 i 44 anys) i
els grans (52'9 % entre 45 i 64 anys). La manera de vestir és
molt corrent llevat d'algunes excepcions.

Tothom es coneix i àdhuc el conferenciant té una forta
familiaritat amb les persones assistents i l'acte al qual s'ha
assistit s'inscriu en un cicle d'activitats promoquedes per la
Societat Espanyola de Meditació ubicada a Madrid i amb fortes
connexions internacionals: Estats Units, Anglaterra, Canadà,
Dinamarca, Irlanda i Sud Àfrica; però l'oferta d'Alpherat Centre
és força més àmplia que les activitats específiques d'aquesta
organització.

C) Societats esotèriques

S'ha assistit a 14 actes convocats per societat
esotèriques: Associació d'Amics de l'Índia, Centre d'Estudis
Naturistes i Estel, centre de creixement personal.

El perfil global de les persones que assisteixen
s'inscriu en els paràmetres següents: presència majoritària de
dones (73'1 %) i d'edats predominants grans; o adults entre 45 i
64 anys (43'7 %) o vells de més de 64 anys (17'9 %). Aquí no hi
ha nens de menys de 15 anys.

La diferència de consideració sobre el grup precedent
té una explicació. Pel que fa a les llibreries, es tracta de
locals públics en els que s'hi fa molta diversitat d'activitats

(potser del mateix signe); però que no hi ha clarament un grup al darrera. Ara, en canvi, es tracta d'associacions permanents més o menys organitzades que faciliten activitats sistemàtiques pels seus adherents. Es per això que creiem necessari fer-ne una classificació tipològica diferenciada.

- Molta és la informació de l'ASSOCIACIÓ DELS AMICS DE l'INDIA, puix que s'han recollit dades de deu convocatòries. La presència de les dones s'intensifica (78'7 %) i l'edat predominant es polaritza (46'3 % entre 45 i 64 anys). L'assistència mitjana als actes és considerable puix que arriba a la mitjana de més de 36 persones per convocatòria.

Aquesta associació sembla que està connectada amb un grup anomenat Escola Arcana que té el seu centre a Suïssa.

Els temes abordats als actes als quals s'hi ha fet una presència són: Karma, dharma, reencarnació, Misteris del sistema solar (tres conferències dintre d'un cicle), Psicologia esotèrica (tres vegades), Meditació de lluna plena, L'autorealització, un nou dret humà i Mitologia.

El local és un pis de l'Eixample barceloní. A l'entrada i a la porta del pis hi ha una incicació amb el nom del grup. No s'ha de trucar perquè la porta sempre és oberta i entrant hi ha una taula amb un telèfon com si es tractés d'una secretaria. Hi ha un plafó amb papers i revistes penjades sobre el tema de l'Índia.

La sala de conferències a la que s'hi arriba a través d'un passadís no és molt gran (uns 20 metres quadrats) i disposa de pantalla, vídeo, televisor, pisarra i unes setanta-cinc cadires disposades en onze fileres. La decoració, senzilla, manté les parets blanques sense finestres donant a l'exterior i la il·luminació és molt clara amb llum blanca; els temes indis són constants en els set quadres que hi ha al fons de la sala a més d'un mapa de l'Índia. Tot plegat dona la sensació de recolliment i familiaritat. I hi ha una habitació que deu servir de biblioteca.

Del públic ningú destaca ni per massa elegància ni per vestir malament. L'ambient de distensió és notable i tots es coneixen, es saluden, s'interfereixen i la participació és molt gran. A vegades es queda per a anar a fer unes copes.

Tothom parla en català. A vegades, s'usa un vocabulari molt tècnic i sembla que tothom sap de què va; es tracta d'un cicle o de cicles diferents. També hi ha hagut la impressió que en certs moments hi ha problemes de comprensió per part del públic assistent, al costat dels que prenen apunts i d'altres que graven les xerrades. I no és excepcional que el conferenciant faci una interpellació als assistents tot demanant la seva opinió.

Hi ha moments que, més que una xerrada, sembla que es tracta d'actes concrets de meditació; es proposen moments de silenci seguits respectuosament pels assistents. I àdhuc n'hi ha que sequeixen atentament el que es diu tancant els seus ulls.

Hi ha persones que s'han vist al pub Abraxas que hem vist precedentment; hom sospita que els que es mouen en aquests temes són sempre els mateixos i que es fan una mica omnipresents.

L'ambient general és clarament de distensió i, malgrat que el llenguatge és sensiblement difícil, l'atenció i el respecte generals són evidents.

- EL CENTRE D'ESTUDIS NATURISTES també està ubicat a un pis de l'Eixample que disposa d'una sala austera amb unes trenta cadires disposades en semicercle. Hi ha una taula i una pisarra. Les parets i la llum són blanques i per tota decoració hi ha uns pòsters de la Generalitat de Catalunya sobre la fruita i els vegetals. Tot el pis és ple de llibres i de revistes naturistes i ecologistes.

Als dos actes que s'hi ha estat present es parlava de Alquímia floral curativa i de Descontaminació electrònica. Un públic de 14 persones, majoritàriament d'homes (59'2 %) i d'edats bastant grans: 37 % entre 45 i 64 anys i 29'6 % de més de 65.

Entre aquest públic hi ha de tot, des de l'elegància als iuppies. Els nivells d'interès del públic assistent són elevats i, quan és necessari, hi ha una col·laboració expressa dels assistents. I aquí també s'hi veuen persones que els nostres observadors havien vist a Abraxas. I la gent dóna la sensació que es coneixen personalment.

- ESTEL. CENTRE DE CREIXEMENT INTEGRAL presentava el llibre Nacidos en la Tierra. Sexualidad, origen del ser humano a les dues sessions que s'ha assistit: a la seu del grup al carrer Comtal i a la Llar del Llibre del carrer Elisabets.

La seu del grup és un pis que disposa d'una gran sala amb una capacitat per a 40 o 45 persones. Al fons, hi ha tres fileres de cadires de fusta i una càmera de vídeo; però la sala està plena de coixins dispersos de color marró, una taula amb quatre rams de flors i una televisió. Hi ha una xemeneia encesa i a sobre un rellotge rodejat per dues figures de cavalls, altres ceràmiques i un gran cartell que representa la portada del llibre: un òvul dins del qual hi ha dibuixat un arbre de colors amb les quatre tonalitats del llibre.

També hi ha quatre recipients d'on s'extreuen unes peces de ceràmica, algunes estanteries amb llibres i un equip de música. Les parets són blanques amb tres fotografies que

representen espais naturals oberts i a la porta d'entrada hi ha unes petites figures: el cap d'un diable i una làmpara xinesa.

L'acte a la llibreria es realitza al bell mig de la mateixa i, al fons, hi ha un micròfon disposat per a fer-hi els parlaments.

El públic assistent és de 42 persones de mitjana i un predomini d'edats entre els 30 i els 44 anys (el 52'3 %). D'entre ells, uns van molt ben vestits i els altres corrents; de totes maneres sembla que es tracta de persones procedent d'un ambient benestant; l'aspecte exterior és de gent molt sana. Els aplaudiments són efusius i amb tota seguretat es tracta de persones que habitualment ja es coneixen.

L'exotisme o singularitat de la segona part de l'acte realitzat al local és evident: el públic està assegut als coixins, va descalç, s'apaguen els llums, els presents agafen objectes que hi ha als quatre recipients que hi ha a terra que són peces triangulars que cal dipositar en un lloc determinat. El diàleg és llarg, familiar, amistós i s'acaba amb una copa de xampany.

D) Els grups amb una doctrina al darrer

Aquest és un ampli col·lectiu de 28 sessions els grups convocants de les quals consten a les llistes de les hipotètiques institucions sectàries que formen l'objecte de la nostra anàlisi: Brahma Kumaris, Rosa Crucis, Nova Acròpolis, Gnòstics en totes les seves variades formes de presentació pública, Institut Filosòfic Hermètic i Associació de Practicants de Psicoestètica..

El perfil demogràfic dels que hi assisteixen a aquests actes és el següent: hi destaca la presència majoritària d'homes (el 49'2 %) i amb un predomini de les edats joves compreses entre els 15 i els 44 anys (26'3 % entre 15 i 29 i 46'3 % entre els 30 i els 44 anys). Hi ha també la característica específica d'una lleugera presència relativament significativa de nens d'edats inferiors als 14 anys (1'1'1 %).

- S'ha assistit a set convocatòries de BRAHMA KUMARIS que contempla una atracció mitjana de només quatre persones de les quals el 39'1 % són joves entre 15 i 29 anys i un altre 39'1 % són persones de més de 64 anys.

Els temes tractats són quasi sempre els mateixos: Introducció a la meditació de raja ioga (tres vegades), El pensament creatiu a través de la meditació, La meditació, un medi eficaç per a ajudar-se i ajudar (dues vegades) i Respondre a les postures agressives amb la postura de la meditació.

El local és un pis de l'Eixample barceloní a la porta de l'edifici del qual hi ha una placa anunciant el centre: Universitat Espiritual Mundial Brahma Kumaris. A la bústia de l'entrada hi ha el nom d'una persona i el de Brahma Kumaris. L'olor d'encens ja es sent des de l'exterior. A l'entrar hom és invitat a descalçar-se i a deixar totes les pertinenècies per una noia d'aspecte hindú o per una persona que va vestida amb una túnica blanca.

El lloc de les pràctiques de meditació, en el context d'un pis que és força més gran, és una petita habitació (amb cabuda per a vuit o deu persones) on hi ha un sofà en forma de mitja lluna de color turquesa com les parets i les cortines; l'aspecte és acollidor i hi ha un cassette i una lleixa amb llibres i cintes. El sòl és emmoquetat. Aquest sofà està al mig de dues tauletes amb una planta i unes figures de cristall de colors. La sala està força ben il·luminada.

A les parets hi ha quatre quadres: un amb cercles, l'altre amb una fotografia de la terra i amb frases que deien: què fas tu per la terra?", un tercer amb una fotografia d'uns homes meditant i el darrer un quadre d'anells.

El qui ha de donar la xerrada no apareix fins que ha sonat un timbre i la primera cosa és presentar-se els presents i la mateixa que acaba d'entrar. S'explica l'organització de Brahma Kumaris i es donen consells per a viure bé i correctament i es passa a una pràctica col·lectiva de meditació amb una veu femenina gravada i amb música de fons i s'acaba amb la consumició d'una galeta molt gustosa.

Es dona propaganda i s'invita a participar a un curs complet de meditació de raja ioga.

- Al carrer ja hi ha un rètol que anuncia la institució del LECTORIUM ROSACRUCIARUM al qual s'ha assistit, també, a set convocatòries: L'estat actual de la revolució atmosfèrica, Les noces alquímiques de Christian Rosacruz, Lao Tse. El camí del silenci interior, Un informe de la xerrada d'iniciació a "Les noces alquímiques de Christian Rosacruz", El cos humà temple de l'esperit, L'escola espiritual sèptuple i La saviesa original. A notar que la segona d'aquestes convocatòries (és la presentació d'un llibre amb el títol consignati l'autor del qual és Johan Valentin Andreas) va tenir lloc a un local de l'Institut d'Estudis Catalans del carrer del Carme.

La majoria d'homes ara (62'5 %) és forta i l'edat predominant entre els 30 i els 44 anys. L'assistència de públic es situa entorn de les 28 persones de mitja. La impressió és que es tracta de gent de cultura i pertanyent a una classe social relativament elevada.

Ja al carrer, hi ha una mostra visible dels llibres del grup en un aparador de fusta il·luminat amb una llum blanca. El que crida més l'atenció és el silenci del local i la netedat: tot pintat de blanc i combinat amb una fusta clara molt decorativa, la temperatura ambiental molt adequada i la il·luminació sempre indirecta. L'ornamentació de les parets és de quadres que mostren fotografies de centres del grup a l'extranger perquè en algunes d'elles s'hi veuen cartells amb el nom de Rosacruz contextualitzades amb els anagrames del grup i una simbologia estranya. En el hall d'entrada hi ha lleixes amb llibres del grup i una tauleta amb folletons.

El local pot encabir unes 50 cadires plegables i disposa d'un faristol i una rosa vermella situada a la seva dreta. Hi ha un llum que de baix a dalt per tal d'il·luminar la cara del conferenciant. Hi ha una porta que, dona al temple espiritual on s'hi accedeix descalç però és reservat únicament als iniciats. I a un cantó de la sala hi ha un calze i una panereta amb caramels.

Tot el que es realitza allà forma part d'un cicle i els assistents van molt ben vestits, encara que hi ha algunes persones que vesteixen de manera més convencional.

El llenguatge emprat és desconegut per l'espectador o el no iniciat i els temes apareixen com força incomprensibles; malgrat tot, sembla que hi ha gent entre els presents que sembla que hi entenen, sobretot els de la primera fila de cadires i àdhuc n'hi ha que prenen notes. Donava la impressió que eren pocs els que hi acudien per primera vegada i la gent ha anat arribant en grups i es saludaven i molts s'havien desplaçat de certa distància perquè venien en automòbil. Adhuc hi ha una certa familiaritat.

Es proposa la possibilitat de fer-se soci i n'hi ha uns quants que omplenen una butlleta d'inscripció; hom es compromet a participar d'uns diàlegs i a dur a terme determinades activitats espirituals previ el pagament d'una quota de 600 pessetes al mes que serveixen per a pagar el lloguer i les despeses de manteniment del local.

A notar, finalment, que l'acte que va tenir lloc a l'Institut d'Estudis Catalans es va notar la diferència entre els iniciats i els que hi anaven de pas; els primers ho gravaven i van anar a trobar el conferenciant després de la seva intervenció.

- NOVA ACROPOLIS, anunciada en un cartell a l'entrada de l'immoble de l'Eixample (Escola de Filosofia Nova Acròpolis), té un poder de convocatòria molt inferior, entorn de 7 o 8 persones de mitja en els quatre actes als quals s'ha assistit. Els temes: El secret de la gran piràmide i la maledicció del

faraó, Mediterrani, vida o mort?. Què és l'esoterisme? i Els indis pell roges.

Aquí també les dues terceres parts són homes i hi predomina la joventut: les tres quartes parts no arriben als quaranta anys. I un detall és que sembla que hi ha una constant presència de peruans. I sembla un grup relativament familiaritzat entre els seus components: es coneixen i comenten coses. Puntualment, s'ha fet un berenar col·lectiu generant moments molts agradables.

Dóna la impressió d'una certa organització: hi ha qui acull i qui s'interessa per les cares noves (per què has vingut?, on t'ho has vist?, t'interessa l'esoterisme?...). Es innegable un esforç d'amabilitat amb les persones noves procurant donar el màxim d'informació sobre Nova Acròpolis.

La decoració del hall és rústica amb taules cadires i làmpara, molts folletons d'actes realitzats i quadres amb aforismes de tres o quatre ratlles signades per escriptors, en principi, desconeguts. Hi ha un passadís que porta a l'habitació on es farà l'acte i hi ha una noia que està classificant fitxes; darrera d'ella hi ha una taula amb revistes que parlen del tema de la conferència: les piràmides, l'ecologia i que estan en venda.

La decoració de la sala és variada i extravagant: una armadura, un piano (que esporàdicament s'ha sentit en funcionament) amb un canelobre i un bust a sobre, una làmpara molt grossa, una xemeneia apagada... De totes maneres la decoració sembla que varia en funció del tema que es tracta. La capacitat és petita i hi ha 18 cadires i el conferenciant fa la xerrada dret. A vegades, si és necessari, hi ha un vídeo i una televisió.

L'ambient és cordial i els temes sovint apareixen com interessants. No són pas pocs els que prenen apunts del conferenciant que, quasi sempre, és Joan Saura, el director de l'escola.

- L'ISNTITUT FILOSOFIC HERMETIC, del qual només s'ha assistit a un acte sobre temes de filosofia hermètica, està ubicat a un pis de la Via Laietana que l'indica en una placa a la porta. La recepció té un sofà i dos sillons on s'hi acomoda la gent que arriba tard i que poden sentir la comunicació per uns altaveus que estan distribuïts estratègicament per tot el pis.

Tot els cartells que pengen de les parets són propaganda de l'Institut. La sala té una capacitat per a unes 20 persones instal·lades còmodament. A l'acte només hi ha sis de persones, dues terceres parts homes i joves entre 15 i 29 anys.

Tothom fa molta atenció i hi ha qui omplena dos folis d'apunts en el context d'una llibreta que ja s'acaba; no cal ésser molt perspicaç per a adonar-se que són uns habituals de cada dilluns que és el dia assenyalat per la trobada.

Hi ha un moment que s'escolta un cassette de John Baires (el nom real és Dario Sales) amb un accent marcadament sudamericà.

Donat el poc públic assistent, un foraster és molt novedós i és objecte de llargs interrogatoris: com ho ha sapigut, per què s'hi ha anat, quin tema són els que interessin... Es diu que la gent nova té dret a assistir gratuïtament a tres conferències sense quedar clar quins requisits cal fer per a anar-hi habitualment.

- L'ASSOCIACIÓ DE PRACTICANTS DE PSICOESTÈTICA abordava als actes on s'hi estat present els dos temes següents: Mistificació de la història i Psicoestètica i renovació pedagògica.

Els actes s'han fet en un dels salons de l'Hotel Balmoral: sala espaciosa, allargada, amb una tarima elevada al centre i amb cadires encoixinades de vellut a ambdós costats. La il·luminació és bona i la decoració elegant amb una paret de tela de color verd i amb quadres impressionistes. Tot és bastant luxós.

Tres càmeres de vídeo enfocant el conferenciant i moltes gravadores donen fe de la gran elegància dels assistents que hi han assistit en un nombre de cent dels que el més destacable és que quasi la meitat (el 46'2 %) són adults entre els 30 i els 44 anys. No es dissimula l'alternància de les ovacions, els crits d'entusiasme i el respecte; evidentment tothom es coneix. L'ambient és clarament elitista.

A l'entrada es dona una guia-esquema de la conferència que forma part d'un cicle i a la segona hi havia Carles Muñoz Espinalt, creador de la psicoestètica, que exerceix un fort magnetisme personal entre els assistents. Les reunions tenen lloc cada dilluns i a les persones se les convoca per carta.

En els col·loquis sempre s'ha derivat cap el mateix tema: el de la nacionalitat catalana.

- El grup GNOSI ha estat contactat en dues poblacions diferents: tres actes a Tarragona i quatre a Mataró; en total s'ha assistit, doncs, a set actes.

A Tarragona es tractava de l'Associació Gnóstica d'Estudis d'Antropologia i Ciència (AGEACAC) i també a dues de Mataró (que ja havíem vist una intervenció d'aquest grup al pub

Abraxas de Barcelona); les altres dues d'aquesta població eren al Centre d'Estudis d'Antropologia Gnòstica. Descriurem les coses separatament.

En conjunt, l'assistència a aquests actes rodeja les 10 persones, encara que no hi ha pas poca diferència en funció dels llocs: a Tarragona 15 persones i a Mataró El Centre 7 i AGEACAC 4. Això sí, hi predomina lleugerament el sexe femení (63'3 %) i la meitat del públic assistent arreu és jove entre els 15 i els 29 anys.

A Tarragona es disposa d'un pis l'estructura del qual ha estat adaptada al seu propòsit; després d'un rebedor, hi ha una petita (3 x 5) sala de conferències amb capacitat per a 19 persones. Els motius astrals són les decoracions dels quadres de la paret.

Els actes que formen part d'un curs programat (Gnosi, Ego, essència i personalitat i La màquina humana) apleguen un públic vestit de manera juvenil al costat d'alguns d'aspecte antiquat i demostra una bona part de familiaritat entre els assistents i els conferenciants. El diàleg és viu i els que intervenen es coneixen ostensiblement; l'interès i la relació permanent amb la temàtica gnòstica és evident. Per a ajudar a seguir la temàtica, es facilita sempre una guia-resum del tema del dia al preu d'entre 50 i 60 pessetes.

Al mateix grup de Mataró s'ha assistir a dos convocatòries en una sala d'un pis on hi ha una pisarra, una gran llibreria sense textos, gerros i estàtues de buda. Dos llums, una estufa, una minitaula amb revistes esotèriques, dues plantes, dos quadres reproduint la Mona Lisa i una escultura clàssica, una radiocassette i una base per a cremar-hi encens. Als baixos hi ha una llibreria de temes esotèrics.

Els temes (l'estudi de l'home i Ego, essència i personalitat que ja havíem vist a Tarragona) són exposats a un públic de quatre persones que presten una considerable atenció guardant un gran silenci. Hom té la impressió que es coneixen i potser és per això que posen una especial atenció al visitant: s'adaptarà l'horari, es farà una explicació individualitzada, etc. De fet, aquests actes s'integren dintre d'un curset.

Finalment, el Centre d'Estudis Antropològics Gnòstics (C.E.G.) de Mataró, és un pis quasi idèntic al d'AGEACAC, potser només amb una decoració diferent amb quadres d'Egipte, els budes i reencarnacions i, també, un plafó de suro amb el Dalai Lama i prospectes del centre.

El tema que es tracta en les dues sessions, Antropologia de la reencarnació, s'inscriu dintre d'un curset on els assistents, molts d'ells estudiants, tots set castellano-

parlants, prenen notes constantment i vesteixen d'una manera molt convencional i clàssica. Per a assistir-hi regularment, s'ha d'estar inscrit al centre. L'explicació és detallada, planera i simplificada. Es sent música de fons i es crema encens constantment i, en una de les sessions, es passen diapositives amb una explicació gravada en un casset. No hi ha pràcticament col·loqui.

El quadre que segueix vol fer una síntesi de totes aquestes informacions.

<u>Nom del local o grup</u>	<u>Nombre</u>	<u>Característiques</u>
Llib. Piràmide	15	Dones - 15-44 anys
Epsilon (Abraxas)	51	Homes - 15-29/45-64
Síntesis	28	Dones - 30-44
Arunachala	22	Dones - 45-65/+65
A.Riom.Mar	16	Dones - 30-44
Alpherat Centre	19	- 30-64
Amics de l'Índia	37	Dones - 45-64
Centre d'Estudis Naturistes	14	Homes - 45-64/+65
Estel. C. de Creix. Personal	42	- 45-64
Brahma Kummaris	4	- 15-29/+65
Rosacruzis	28	Homes - 45-64
Nova Acròpolis	8	Homes - menys 44
Institut Filosòfic Hermètic	6	Homes - 15-29
Ass.Pract. de Psicoestètica	100	- 30-44
Gnosi (en totes les formes)	10	Dones - 15-29

3.2.2.2 Les invitacions o cites. Aproximació quantitativa.

De les 653 referències constatades en el període d'un any, només 235 afecten als grups anteriorment esmentats i als quals hem fet referència.

Per altra banda, cal tenir en compte que en dos dels grups esmentats (Institut Filosòfic Hermètic i Nova Acròpolis) no hem trobat convocatòries públiques en el període considerat.

Així, doncs, podem afirmar que, extrapolant les dades i els aspectes qualitatius anteriorment descrits, les persones que es mouen per les temàtiques considerades, són les següents:¹

¹ S'han de matisar aquestes xifres en funció de les consideracions fetes abans sobre la repetició en diversos actes de les mateixes persones. Com es pot comprendre, el matis ens és impossible de perfilar més tenint compte de la informació de la qual disposem.

A) Els actes públics a les llibreries:

<u>Local</u>	<u>Promig de persones</u>	<u>Actes</u>	<u>Total persones</u>
Piràmide	15	22	330
Epsilon	51	32	1.632
Síntesis	28	10	280
Alpherat Centre	19	11	209
Arunachala	22	21	462
A.Riom.Mar	16	11	176
Total	151	107	3.089

Més de 3.000 persones s'apleguen en un any en activitats d'aquesta mena. Cal posar en relleu la forta activitat de la llibreria Epsilon que ja n'acull més de la meitat.

B) Els actes públics a les societats esotèriques:

Amics de la Índia	37	41	1.517
Estel.Centre de Creixement Personal	42	4	168
Centre d'Estudis Naturistes	14	27	378
Total	93	72	2.063

Amb tres grups es mouen més de 2.000 persones. Aquí també cal assenyalar el gran relleu dels Amics de la Índia que apleguen entorn de les tres quartes dels assistents.

C) Els actes públics dels grups amb doctrina al darrera:

Associació de Practicants de Psicoestètica	100	6	600
Brahma Kumaris	4	24	96
Rosacruzis	28	22	616
Gnosi	10	4	40
Total	142	56	1.352

Entorn de 1.300 persones assisteixen a aquestes convocatòries. I cal tenir compte que els actes de Brahma Kumaris, l'Associació de Practicant de Psicoestètica i d'Gnosi estan directament enfocats a fer proselitisme.

En total, doncs, en el període d'un any, en totes les diverses convocatòries estudiades, serien un total d'entorn 6.500 persones.

REFLEXIONS ENTORN DE LA RECERCA SOBRE SECTES (30-JUNY-1990)

(Expressió d'un moment de la recerca, amb inclusió de les perplexitats i interrogants que ens formulem en aquests moments. Aquest text vol ésser una continuïtat de la reflexió feta el 4 d'abril).

Les sectes sempre han existit i històricament foren tractades exclusivament des de la perspectiva de la sociologia religiosa (Wilson, sobretot). Per què? Precisament perquè, com expressa etimològicament la paraula (o "seco", segar; o "sequor", seguir) es volia expressar la inferioritat o il·legitimitat d'un grup d'una religió determinada que era considerada l'única vàlida i legítima. Es per això que el protestantisme fou tingut com una secta. Des d'aquesta interpretació, la secta ni era un grup vàlid, ni legítim, ni superior.

Evolucions teòriques posteriors (Max Weber i Troeltsch, sobretot) donarien interpretacions més àmplies a la secta, inscribint-la en una teoria del canvi social en una sociologia de la història. Efectivament, tot fenomen sectari ha d'ésser contemplat, no solament des de l'estructura de la societat (que es correspondria amb l'església) sinó també des del moment innovador (que s'identificaria amb la secta).

L'anàlisi del fenomen sectari es polaritzaria en dues menes de relacions: d'una banda, entre els grups de culte entre ells mateixos i, per l'altra, entre cadascun dels grups de culte i el sistema o l'estructura de la societat.

Es així com es pot ja elaborar una tipologia diferencial entre església i secta a través de les seves propietats contrastants: unes formes estructurals diferenciades, unes forces operants divergents i unes etapes de seqüència del canvi completament diverses.

La secta aleshores es definiria tant per la protesta contra un culte, una església o una altra secta com per la separació d'un grup de culte existent. I l'objecte de la dissensió és un canal per on es manifesta el fluxe dels

descontents religiosos i morals. Suposa no solament innovació, sinó un atac cultural i moral a la societat integrada.

Les característiques del fenomen sectari serien quatre: l'atac al sistema, la contingència dels socis depenent de la seva qualificació individual o de l'engatjament i compromís contret amb el grup, la presència d'un capítost personal i carismàtic i no sacerdotal i burocràtic i, segons sigui la seva resistència interna i la seva supervivència, es convertirà en una església si sobreviu (per exemple, els Testimonis de Jehova o els Mormons?), o es convertirà en una societat religiosa, si s'aïlla (però aleshores ja no és una secta perquè no es preocupa pel canvi de la societat. Per exemple, els franciscans, els dominics o els jesuïtes?).

La duració i les propietats d'una secta són sempre variables, perquè sempre diuen relació a una seqüència determinada de canvis (d'aquí l'interès de l'anàlisi de premsa en una seqüència històrica). I pot tenir un nivell de generalització més elevat que va més enllà dels grups religiosos: el fenomen sectari afecta tots els grups en la seva estructura i psicologia social, precisament perquè hi ha grups innovadors socialment integrats que no es troben lligats a una tipologia de grup religiós (ciències esotèriques o propostes ecologistes vinculades al tema de la salut?).

No ens podem limitar, per tant, a l'estudi dels aspectes formals i culturals dels fenòmens religiosos, sinó també de les propietats socials psicològiques de la conducta religiosa (aquí hi entraria tot el fenomen de les religions i praxis orientals divulgades al nostre país els anys 60 que reflexen una dimensió religiosa completament diferenciada de l'occidental?). De fet, la secta és reflex i manifestació d'elements distintius de l'experiència i la conducta religiosa que, a la vegada, generen tensions que repercuteixen en l'estructura social.

Es comprèn, aleshores, l'accent posat per alguns en els aspectes totalitaris i dogmàtics de la secta: de fet, aquests

farien cristal·litzar el tema en un grup reduït de persones que ho referirien concretament a la secta. És el problema de la tan preocupant destructivitat; és a dir, la personalitat destructiva del sectari.

Aquest és un concepte inexistent dintre la ciència psiquiàtrica o, almenys, els referents (perversió i psicosi) són difícilment abastables per les ciències socials. Potser el podríem concretar, més que en el cas de la persona que ha perdut la seva llibertat (la dependència tampoc és mesurable perquè expressa "la situació de l'individu que no té llibertat", com definir els paràmetres d'una abstracció. Com deia Kant, "la llibertat és l'única cosa donada a priori"), en la situació personal i col·lectiva d'autorregulació o de possibilitat d'autonomia (autós=propí/nomos=llei).

Efectivament, l'autonomia segons el psicoanàlisi i la sociologia és "el procés d'identificació de la persona en el marc de la socialització": identificació amb un rol, amb un grup social per medi de l'apropiació i la interiorització com a propi.

Una persona o un col·lectiu no autònom és el que no pot decidir per si mateix i sempre ha de comptar i seguir les decisions d'un altre. Hi ha possibilitat de destruir la capacitat d'autonomia d'una persona a través de l'ensorrament sistemàtic, no tant per l'acceptació de determinades doctrines que en principi hom accepta a gratcient, sinó per la intolerant imposició de les mateixes amb mecanismes diversos de debilitació de les resistències físiques (alimentació, dormir, pràctiques sexuals prescrites o prohibides, etc.) i psíquiques (sessions inacabables de pràctiques de meditació i rituals, humiliacions i culpabilitzacions estatutàries, polarització centralitzada de les creences pròpies del grup, etc.) de la persona. No és tant una destrucció de la personalitat psicològica, com una reconstrucció de la personalitat social legitimada en la polarització d'unes creences purificadoras fora de les quals no hi ha racionalitat possible.

Segons el que acabem de dir, la secta vindria definida pels paràmetres següents:

1. Grup format com a protesta o com a separació d'un altre grup religiós.

2. Aglutinat sota creences, pràctiques rituals i models morals inventats, copiats o retornant a formes antigues. Amb la presència d'un líder personal i carismàtic capaç d'infondre un projecte enlleminador i fiable.

3. Els membres hi arriben individualment, s'hi aglutinen per nivells de compromís i, segons els graus, són limitats.

4. Es manté separat i en oposició als qui representen els valors dominants.

5. El grup s'acaba aïllant limitadament, o adaptant-se o integrant-se a la societat en marxa.

Aquesta secta serà destruktiva des del moment que enfonsa i ensorra la persona per la via de negar-li la seva capacitat d'autonomia; és a dir, la capacitat de domini i de regulació dels seus propis actes modificant de manera planificada la seva personalitat social.

I què en queda de l'engany anteriorment proposat com a definitori de secta? Hom pensa que l'engany és efectivament un indicador clau per a discernir un element que pot ésser fonamental: la perillositat d'un grup definit com a secta.

Quan hi ha engany, s'ha seguit un itinerari que va des de la proposta temptadora a l'índex de criminalitat, passant per qualsevol tècnica encaminada a la reducció de la voluntat autònoma de la persona. Entre l'ambigüetat i la "destruktivitat", el perill social d'un determinat grup pot ésser essencial a l'hora de la clarificació del tema. De totes maneres, una secta ambigua serà rarament destruktiva; però un grup destruktiu de la personalitat social té tots els números d'ésser perillós.

previs. El contingut filosòfic/religiós és impactant fins el punt que genera en els adeptes la necessitat d'obtenir el coneixement.

MISSIO RAMA, centrada en l'esoterisme, proposa un model de vida grupal i comunitari amb una obediència sistemàtica als líders i amb la consideració que tot "contactat" és un elegit. Surten la nit a veure objectes volants no identificats.

BRAMA KUMARIS, centrat en la meditació i la salut, genera una forta cohesió de grup a partir d'activitats programades. Aquest grup proporciona una gran satisfacció, felicitat i relaxació. Pot produir una certa culpabilització. Es singular la seva crítica al materialisme.

SAHAJA IOGA, basat en l'autocontrol com a objectiu, genera una notable cohesió i satisfacció de grup a l'entorn d'uns germans i una mare tot vinculant-se a una creència absolutista en una religiositat oriental. El guru és qui té la veritat. La pràctica dels "matrimonis concertats" és, almenys, sospitosa.

MAHIKARI, el tema central del qual és la salut, produeix una forta atracció en funció de les creències en les que hi juga un notable paper l'existència del mesies, l'aportació de cinc persones al temple i la possibilitat d'obsessions de tota mena. Es una terapèutica que pot acabar essent una religió.

La FE BAHÀ'I, que és una creència oriental, prescriu un dejuni de 19 dies durant el mes de març.